

Atdemocratia Amerikaban Ford. Fabian Gabor. (Die Democratie in America.)

Egyet ny.

Buda 1841-1843

Signatur: 7834-B.1

Barcode: +Z162790206

Zitierlink: <http://data.onb.ac.at/ABO/%2BZ162790206>

Umfang: Bild 1 - 378

Nutzungsbedingungen

Bitte beachten Sie folgende Nutzungsbedingungen: Die Dateien werden Ihnen nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke zur Verfügung gestellt. Nehmen Sie keine automatisierten Abfragen vor. Nennen Sie die Österreichische Nationalbibliothek in Provenienzanangaben. Bei der Weiterverwendung sind Sie selbst für die Einhaltung von Rechten Dritter, z.B. Urheberrechten, verantwortlich.

Hinweis: Das Dokument enthält hinterlegte Textdaten, die eine Suche in der Datei ermöglichen. Diese Textdaten wurden mit einem automatisierten OCR-Verfahren ermittelt und weisen Fehler auf.

KAIS.KÖN.HOF

BIBLIOTHEK

7.834-B

ALT-

S.A.G.F. 148.

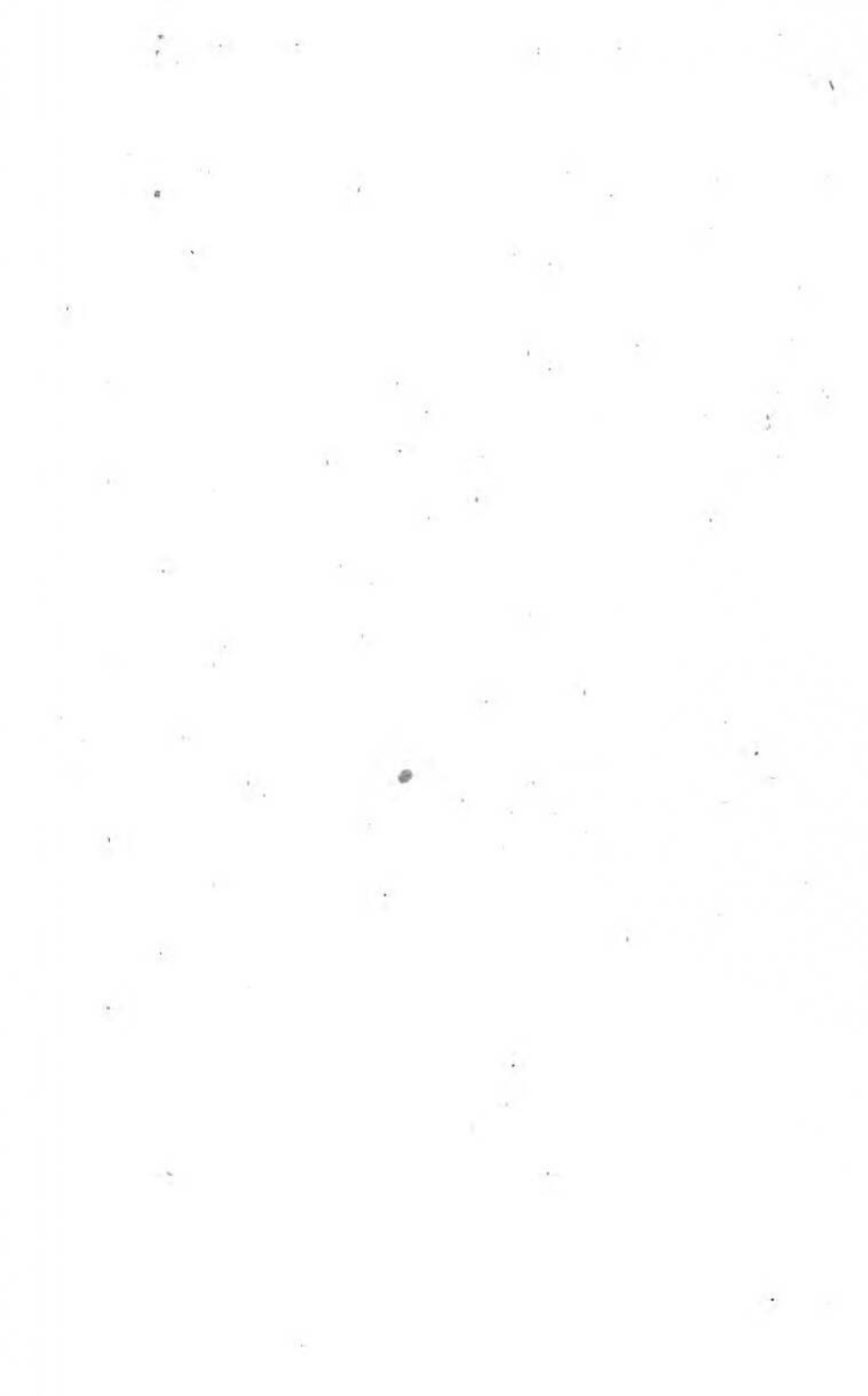
3/18.

255

See list of names

7834-B.

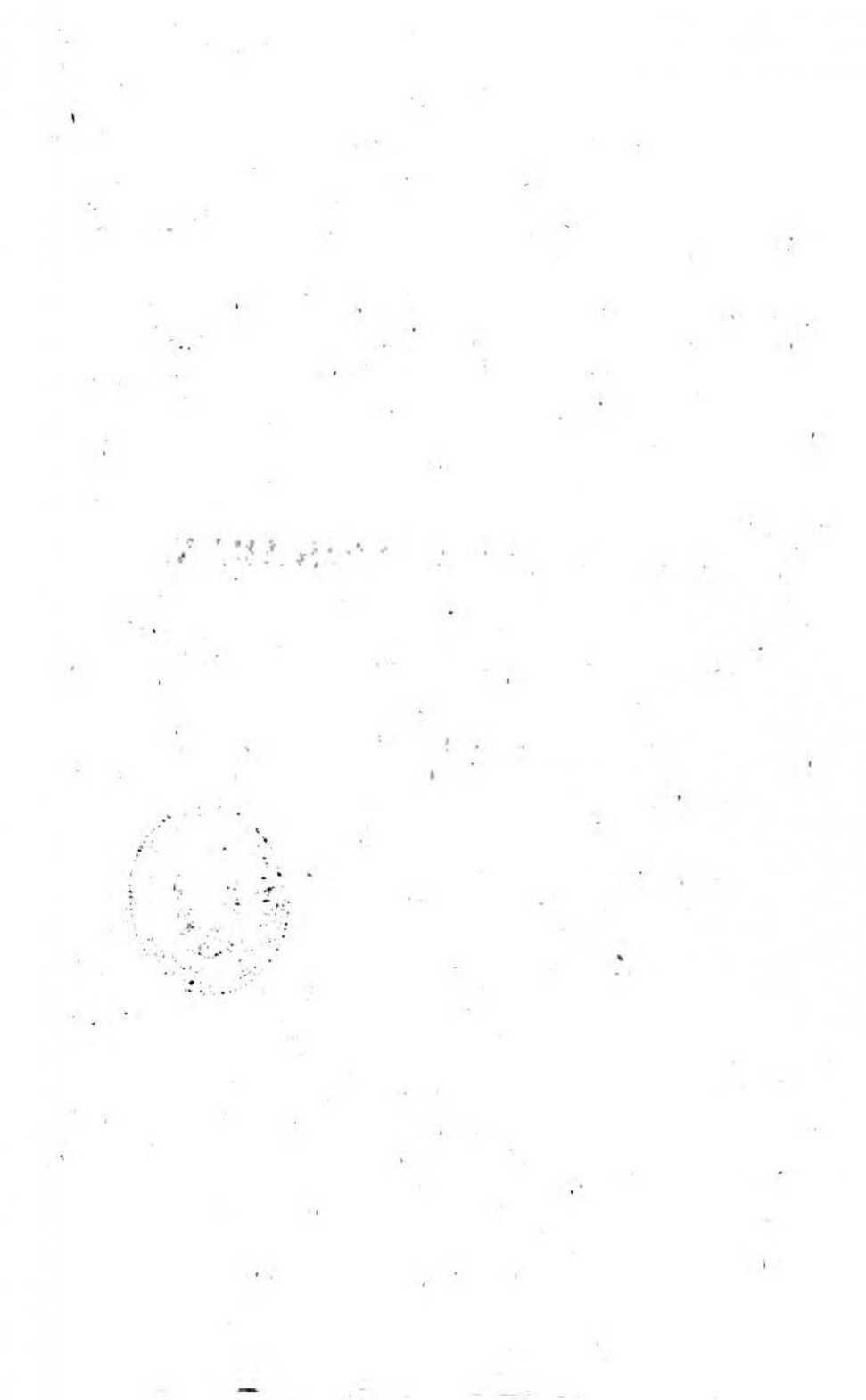
3.

A'
DEMOCRATIA AMERIKÁBAN.

I. KÖTET.

A'

DEMOCRATIA AMERIKÁBAN.

TOCQUEVILLE ELEK

PÁRIZSI KIRÁLYI TÖRVÉNYSZÉKI ÜGYVÉDTŐL.

A' FRANCZIA EREDETIBŐL FORDÍTOTTA

FÁBIÁN GÁBOR,

A' MAGYAR ACADEMIA' RENDES TAGJA.

I. K Ö T E T.

Az Egyesült-Statusok' földabroszával.

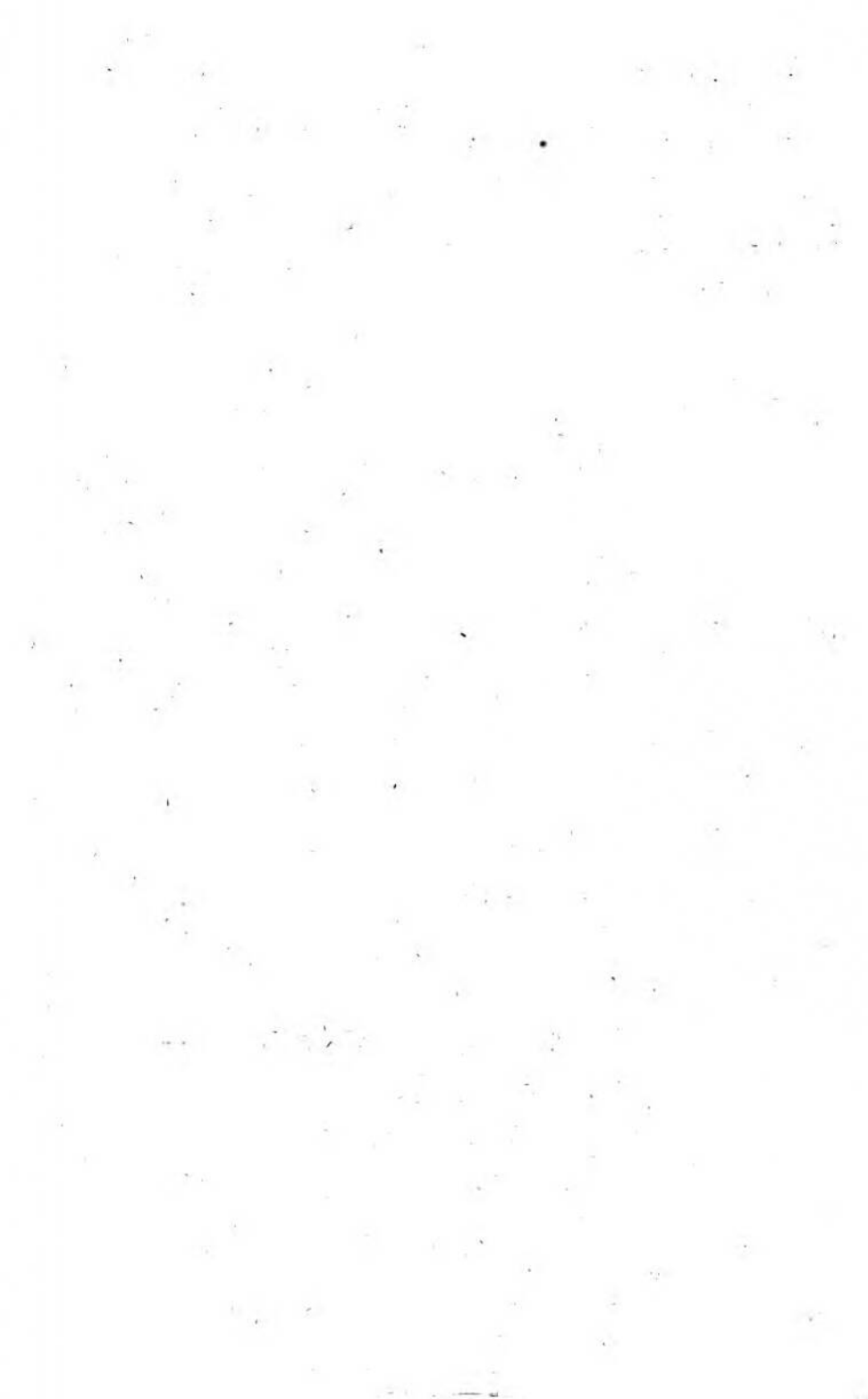
BUDAN,

A' MAGYAR KIRÁLYI EGYETEMNÉL.

1841.

7834-B. AC4-

E L Ő S Z Ó.

A' nyomtató sajtót, létre jötte óta, semmi annyiszor talán nem fárasztotta, mint *Amerika* és *Napoleon*. E' két themát, a' velők foglalkozott írók' seregétől ezer variációkban vettük, 's magok az ide tartozó munkák, mind egybegyűjtve, tetemes könyvtárt fognának alkotni. De e' munkák' nagy részét egy hiány bélyegzi: a' nézetek' egyoldalúsága. Íróikat többnyire pártszellem vezetvén, e' szellem a' különben nagy érdekű tárgyakra kellő fény helyett homályt árasztott, melyből a' valót 's igazat kiösmerni nehéz. Azonban Napoleonra nézve, mint kivel, kort 's helyzetet véve, közvetlen érintődésben állunk, a' század' véleménye már jó formán tisztába jött önmagával. Amerikával nem így áll a' dolog. Itt egy olly tartományról van szó, melynek mind physical, mind political világa egészen más mint Európáé, 's melly meglepő sajátságában némi mesés alakként rémlik előttünk a' távolból. Értjük az Egyesült-Statusokat 's azoknak ama' meglepő sajátságát, hogy political alkotmányuk olly elemek által tartatik fenn, melyek nálunk nem fenntartó, hanem felforgató

elemeknek tekintetnek, u. m. a' legkorlátlanabb democratiá' elemei által. E' különös tünemény, ha olly nagyszerű nem volna is, minő valóban, már csak szokatlan újságánál fogva bő érdeket 's anyagot nyújthatna vizsgálódásokra. Innét az Amerikáról irt könyvek' tömérdek sokasága.

De mint minden új fölfedezés, úgy az amerikai új rendszer is dicsérőket 's ócsárlókat majd egyenlő számban talált. Az írók' egy része, az amerikai dolgoknak csupa magasztalásában, más része csupa becsmérlésében merült el; melly kétféle túlzásnak az európai közvéleményre egyenlő káros hatása lőn. A' félszeg magasztalások könnyen hívőknél kész hitelt nyertek: a' félszeg ócsárlások gondolkodó főknél nyugtalan kételkedést ébresztettek. Sokan az amerikai statusrendszert az emberi okosság' önmagát felülmúló remekének, az Egyesült- Statusokat pedig minden halandó tökély' és boldogság' honának 's valóságos földi paradicsomnak szerették képzelni. Mi természetesh, mint hogy a' képzelő-tehetség előtt lebegő egy illy ideál, ez újítást és javítást mohón szomjuzó században, vágynakat költött legyen fel, mellyek a' kornak izgasban lévő szelleme által szenvedélyekké nevelve, elégtelenség' nyugtalanság' és political ábrándozások' forrásaivá lettek 's Európát statusreformátorokkal töltötték el, kik semmit úgy nem óhajtnak, mint az ő világot az új világ' mintájára önteni át; mintha ugyan az oceanontúli példányt azon innen másolni lehető, avagy üdvözséges volna! E' vá-

gyakat az antlamericanus írók nemhogy elfojtották volna, sőt, mondhatni, élesztették; vagy ha ezt nem tették is, írói hitelüket a' józanabbaknál minden esetre gyanúba hozták. Mert, hogy bármely dolog, annál inkább pedig egy olly statusrendszer, melynek fennállása, virágzása lett-dolog, csupa árnyékoldalakkal birjon, természettel ellenkezik. És így azt kell mondanunk, hogy a' könyvek' olly nagy sokasága mellett is, mind eddig az amerikai állapotokat voltaképen nem ismertük; 's e' helyzetben semmi nem lehele kíváncsi, mint hogy valahára egy író támadjon, ki azoknak, elfogultság- 's pártszellemtől menten, egészen hű rajzát adja.

Illy rajzolóját találta fel végre Amerika a' derék Tocquevilleben, 'kinek európai híré' munkáját itt a' magyar közönségnek fordításban bemutatni szerencsések vagyunk. *Tocqueville*, az európai alkotmányos rendszer' embere 's franczia királyi ügyvéd. Ez a' maga nemében egyetlen író, vállalata körül minden józan követeléseknek teljes mértékben meg tudott felelni. Vezére, melyet egyedül követ, az általános okosság, nem személyes érzelmek, 's beszédét is nem ezekhez, hanem amahhoz intézi. Tárgyának, melyet mély philosophusi tapintattal legkisebb részleteiben ízről izre feltaglal: minden lehető oldalait kellő fényben tünteti elő; megmond róla jót úgy, mint a' roszt, nem vádászván a' pártok' tapsait, hanem hódolva mindenütt a' részrehajlatlan igazság' sugalmának. És ezt mind olly ko-

moly, olly szelid, olly szenvedélytelen hangon, mely semmi felekezet' emberében ellene epét nem forral, sőt iránta tiszteletet gerjeszt.

Minket e' jeles munkával az 1837-iki Figyelmező hoza első érintésbe *), hol a' felőle 's egy úttal *Chevalier* szinte franczia írónak éjszakamerikai leveleiről közlött nyomos criticalai ismertetés (melyet az olvasó' figyelmébe különösen ajánlunk) többek között így szól: „Valamennyi munka, mely eddig azon világrészről (Amerikáról) iratott, e' kettővel hasonlításba alig hozható . . . . Ki e' két munkát tanulása' tárgyává teszi, kivált ha értesőkre elég készülettel bír, bennök számtalan és fontos kérdések' feloldását leli.“ Hogy ez, kivált *Tocqueville* nézve, tökéletesen igaz, arról a' munka' átolvasása után azonnal meggyőződünk, 's kénytelen lesz meggyőződni akárki is. Bátran állíthatjuk, hogy eddig nincs író, ki az amerikai dolgokról annyi 's olly hasznos tanulságokat nyújtott volna, mint *Tocqueville*, ki e' részben az európai tévelygő közvéleménynek 's egymásba ütköző számos balnézeteknek, végre az egyenes irányt szerencsésen kimutatta. Belőle az európai olvasó, Amerika' helyzetén 's a' status-tudomány' mély bölcseségű titkain kívül, meg fogja tanulni a' következő üdvös igazságokat, u. m.

1. Hogy a' demokratiai kormányelv Amerikában a' hely', nép' és körülmények' természetében fekszik; 's va-

*) Lásd Figyelmező, 1837. I. félév, 25 sz. 202 l.

lamint ennél fogva az ott szükségképen való, úgy Európában az egészen különböző political constellatiók miatt nem honosítható.

2. Hogy az Egyesült-Statusok' mostani kormányrendszere jeles eredményeket mutat ugyan: de mint minden emberi intézetben, úgy rajta is a' gyarlóság' számos bélyegei szembetűnők, és így tökéletesnek még a' 'democratia' körében sem mondathatik.

3. Hogy a' polgári szabadság a' 'democratia' szárnyai alatt is minden vész ellen biztosítva nincs; sőt e' mellett a' közvélemény egyesekre nézve könnyen olly zsarnoki hatalommá fajúlhat, melly a' nemzet' egy részénél minden lelki önállást 's szabad gondolkodást elfojt, és melly a' túlnyomóságot mindig a' többségnek adván, ez által a' durva anyagi erőt teszi uralkodóvá a' szellemi fölött.

4. Hogy a' többség' zsarnoksága miatt, Amerikában tökéletes gondolkozásbeli szabadság nem lehetvén, a' sajtószabadság is csak a' közvélemény' korlátai között képes mozogni.

5. Hogy a' polgári egyenlőség, mellyel a' 'democratia' dicsekedni szeret, ennek nem kizáró sajátja, hanem monarchiában szintűgy elérhető, sőt a' haladó miveltségnek, melly a' polgárok között fennálló állapotbeli különbségeket, lassanként kiegyengeti, természeti és szükséges eredménye.

6. Hogy igazi biztosított szabadság, egyedül alkotmányos monarchia' ótalma alatt képzelhető; és hogy ennél fogva az európai alkotmányos népeknek, józan politica szerint, csak a' fennálló monarchiai elv' szellemében szükség társas viszonyaikat tökélyesíteniök; és ez úton maradva az amerikai democratiától nincs mit irigyelniök.

A' Figyelmezőnek általam említett criticája ime' szavakkal végződik: „Ki e' két jeles munkát (Tocquevillet és Chevaliert) honi nyelvünkre lefordítaná, a' hazának kedves szolgálatot tenne; de értelemmel 's tudománynyal fogjon a' dologhoz.“ Én ez intésnek engedve, a' fáradságot magamra vállaltam, és imé Tocquevillet lefordítottam, 's belőle több töredékeket az Athenaeumban mutatoul már közlöttem is. Megfeleltem-e egyszersmind a' vállalat mellé kötött feltételnek? azt az értelmes olvasó fogja megítélni; de ha ez ítélet rám nézve kedvezőleg ütend ki: úgy benne bizonyos vagyok, hogy ezen szolgálatom a' hazának kedves leend.

Költ Aradon, junius' 12. 1839.

Fábián Gábor.

B E V E Z E T É S.

Azon új tárgyak közt, melyek az Egyesült-Statusokban létem alatt figyelmemet magokra vonták, egy sem ötlött elevebben szemeimbe, mint az állapotok' egyenlősége. Könnyű volt észrevennem a' csoda befolyást, melyet ez első lettdolog a' társaság' haladására gyakorol; bizonyos irányt ad ez a' közszellemnek, sajátságos forgást a' törvénynek, új szabályokat a' kormányzóknak, 's különös szokásokat a' kormányzottaknak.

Csak hamar meggyőződtem, hogy ugyan e' körülmény, befolyását a' political erkölcsök- 's törvényeken túl messze kiterjeszti, és hogy hatalma nem kisebb a' polgári társaságon, mintsem a' kormányon; véleményeket teremt, érzeteket szül, szokásokat csúsztat be, 's megmódosít mindent, mi nem tőle ered.

És így a' mint az amerikai társaságot vizsgálgattam, mind inkább átláttam, mikép a' nemző körülmény, melyből minden egyes eset eredetét venni láttatik, az állapotok' egyenlőségében fekszik; azért is ez szüntelen olly középpont gyanánt forgott előttem, mellynél végeződtek minden észrevételeim.

Most elmémet saját félkörünkre fordítván, úgy tet-
szék előttem, mintha itt valami hasonlót vettem volna

észre azon jelenethez, melyet nekem az új világ mutatott. Láttam t. i. az állapotok' egyenlőségét, melly, a' nélkül, hogy, mint az Egyesült-Statusokban, elérte volna véghatárait, ezekhez naponkint közeledik; 's úgy tetszett, mintha ugyanazon democratia, melly az amerikai társaságokon uralkodik, Európában szinte sebesen haladna a' hatalom felé.

Ez szülte fejemben eszméjét e' jelen könyvnek.

Nálunk egy nagy democratiai forradalom van készülöben; kiki látja, de róla nem ítél egyformán minden ember. Némellyek új dolognak nézik, 's vak történet gyanánt vévén, még feltartóztathatni reménylik; mások viszont ellenállhatlannak lenni vélik, mert nekik úgy látszik, mintha az a' legtartósbb, legrégebb 's legmaradandóbb lettdolog volna, mit csak a' történetekben ismerünk.

Ha visszatekintek egy pillanatig, mi volt Francziaország hét század előtt: felosztva látom azt csekély számú családokra, mellyek földét birják 's lakosait kormányozzák; a' parancsolás' joga ivadékról ivadékra száll az örökségekkel; az embereknek egymásra hatásukban egyetlen eszközük erőszak; a' hatalomnak csupán egy forrására találunk, és ez a' földesúri tulajdon.

De im itt a' papság' political hatalma, melly magát megalapítja 's csakhamar nagyra terjed. A' papság megnyitja rangjait minden, szegény és gazdag, polgár és úr előtt: az egyenlőség kezd az egyházon keresztül a' kormány' kebelébe átfolyni, 's az, ki mint földhöz ragadt jobbágy, örök rabszolgaságban tengődött, mint pap a' nemesek között foglal helyet, sőt gyakran a' királyok fölé ül.

A' társaság időjárával miveltebbé 's állandóbbá válván, az emberek közötti különböző viszonyok bonyolultabbak és számosabbak lesznek. A' polgári törvények' szüksége magát elevenen érezteti. Ekkor előtermenek a' törvénytudók; kijönek a' törvényszékek' titkos sorompóiból és az írószobák' poros szuglyáiból 's a' fejedelem' udvarában vesznek ülést, a' hermelinnel 's fegyverekkel fűdött fendalis bárók mellett.

A' királyok tönkre jutnak nagy vállalatok — a' nemesek kifogyasztják egymást magános harczok — a' polgárok meggazdagúlnak kereskedés által. A' pénz' befolyása kezdi magát éreztetni a' status' dolgaiban. A' kereskedésben új hatalomforrás nyílik, és a' tőkepénzesek politikai hatalmat képeznek, mellyel megvetve ugyan de simogatva háznak.

Lassanként terjed a' felvilágosodás; a' literatura 's művészetek iránti izlést ébredezni látjuk; most az ész előmenetel' elemévé, a' tudomány kormányzás' eszközévé válik; az értelmesség társasági erő lesz — a' tudományos emberek hivatalokra jutnak.

A' mint azonban a' hatalomrajutásnak új ösvényei fűdetnek fel, a' születés' becsét a' szerint alábbszállni látjuk. A' XI-ik században a' nemesség megbecsülhellen áru volt; a' XIII-ikban pénzen vásárolják; az első nemésítés 1270-ben történt, 's végre a' kormányba maga az aristocratia bevitte az egyenlőséget.

A' lefolyt hétszáz év alatt megtörtént, hogy a' nemesek, csak azért, hogy a' királyi tekintettel újat húzzanak, vagy versenytársaiktól az erőt elvegyék, a' népnek politikai hatalmat adtak.

Még többször láttuk a' királyokat a' status' alsóbb osztályainak részt engedni a' kormányzásban, csak hogy az aristocratiát megalázhassák.

Franciaországban a' királyok magokat a' legmunkásb és legállhatatosb egyenzőknek (*niveleur*) mutatták. Mikor nagyravágók 's erősek voltak, azon dolgoztak, hogy a' népet a' nemességgel egy arányba emeljék; mikor pedig magokat mérséklők és gyengék voltak, a' népet még önmagoknak is fölé-ültni hagyták. Némellyek segítették a' democratiát talentomaik, mások hibáik által. XI. és XIV-dik Lajos arra fordították gondjokat, hogy a' királyszéken alól mindent egyenlővé tegyenek; végre XV-dik Lajos, udvarostúl együtt leszállott a' porba.

Mióta a' polgárok a' földet másként — nem a' hűbéri birtok szerint — kezdték birni, és az ingó gazdagság ismeretessé válván, szinte befolyást szülhetett és hatalmat adhatott: nem lehetett semmi fölfedezést tenni a' mestersegekben, semmi javításokat hozni be a' kereskedés' és szorgalom' ágaiba, a' nélkül, hogy általok az emberek közötti egyenlőségnek mind meg annyi új elemei teremtesenek. Azon pillanattól fogva, minden feltalált bánásmódok, minden újonnan született szükségek, minden kielégítést kívánó vágyak, előhaladások az általános egyenlőség felé. A' fényűzés' izlete, harcznak kedvelése, divat' uralkodása, az emberi szív' legfelületeseb' 's legmélyebb szenvedelmek egyesülve azon látszanak dolgozni, hogy a' gazdagokat megszegényítsék, és a' szegényeket meggazdagítsák.

Miután az elme' művei erő' és gazdagság' forrásaivá lettek, minden fejlődését a' tudománynak, minden új is-

méretet, minden új eszmét úgy kell tekinteni, mint egy a' néptől elérhető hatalom' csiráját. A' költészet, ékes-szólás, emlékezőtehetség, a' szellem' bájai, képzelődés' szikrai, gondolat' mélysége, mind ezen az égtől vaktá-ban osztogatott adományok, hasznára váltak a' democratiá-nak; és még akkor is, midőn azok ellenségeinek birto-kában voltak, szolgáltak ügyének, kiemelvén az ember' természeti nagyságát; 's foglalásai együtt terjedtek a' pol-gárisodás- és világosodáséival; 's a' literatura egy min-denek előtt nyitva álló fegyvertárul szolgált, hová a' gyen-gék és szegények naponként jártak fegyvert keresni ma-goknak.

Ha átfutjuk történetírásunk' lapjait, nagy eseménye-
ket majd alig találunk, mellyek hétszáz év óta az egyenlő-
ség' hasznára ne lettek volna.

A' keresztes hadak 's angol háborúk megtizedelik a' nemeseket és elosztják földelket; a' községi intézet a' demo-crata szahadságot a' hűbéres monarchia' kebelébe viszi; a' tüzi fegyver' feltalálása, parasztot és nemes a' harcz-mezőn egyenlővé tesz; a' nyomtató sajtó egyenlő se-gédforrásokat nyújt elméjüknek; a' posta lerakja a' vilá-gosságot a' szegény kunyhója' küszöbére úgy, mint a' pa-loták' kapuja' elébe; a' protestantismus azt tartja, hogy minden emberek egyformán képesek megtalálni a' meny-ország' útját. A' fölfedezett Amerika a' szerencsének ezer új ösvényeit tárja fel, 's ismeretlen kalandoroknak kincset és hatalmat juttat kezökbe.

Ha a' XI-ik századtól kezdve vizsgáljátok, mi törté-nik Franciaországban, egyik ötven évtől másikig: ezen időszakok' mindegyikének végén kettős változást fogtok

észrevenni a' társaság' állapotjában. A' nemes alább szállt a' társasági lépcsőzeten, a' polgár főlebb emelkedett azon; egyik le, másik fölfelé megy. Minden félszázad közelebb viszi őket egymáshoz, 's nem sokára összeérendenek.

És ez nem egyedül Franciaországban van így. Bár merre vessük szemeinket, ugyanazon változást vesszük észre, melly folytatja útját az egész keresztyén világban...

Hová jutunk már most? — Azt senki meg nem mondhatja; mert az egybehasonlítás' határai már hiányzanak előttünk; az állapotok nálunk keresztyéneknek már is egyenlőbbek, mintsem valaha voltak bármely tartományban a' világon; így annak nagy volta, mi már megtörtént, nem engedi előre látni, mi még történhetik.

Ez egész könyv, mellyet az olvasó kezében tart, némi vallásos borzalom' benyomása alatt iratott; okozta azt a' szerző' lelkében amaz ellenállhatlan változás' szemlélése, melly annyi századok óta minden akadályokon keresztül, 's mellyet ma is haladni látunk az általa okozott omladékok' közepette.

Nem szükség istennek magának beszélni, hogy akaratjának bizonyos jeleit észrevehessük; elég vizsgálnunk a' természet' szokott menetelét, 's az esetek' folytonos irányát; tudom, hogy a' csillagok, ha szavát a' teremtető föl nem emeli is, az ő újai által kijelelt íveket futják meg a' térben.

Egészen új political tudomány kell az egészen új világnak.

De épen ez az, mivel nem igen gondolunk; közepére helyheztetve egy sebes folyamnak, szemeinket makacsúl a' parton még látszó némely töredékekre függesztjük, míg

az alatt az ár bennünket ragad 's hátrálásunk közben az örvények felé lökdös.

Nincs nép, mellynél a' most tölem leírt nagy társasági változás gyorsabb előmenetelt tett volna, mint nálunk (francziáknál); de mindig vaktában haladott.

Soha a' status' főnökei arról nem gondolkodtak, hogy annak kedvéért előre valamit tegyenek; akaratjuk ellen 's tudtok nélkül ment az végbe. A' nemzet' leghatalmasb, legértelmesh 's legerényesh osztályai nem igyekeztek rajta erőt venni, hogy neki irányt adhassanak. Így a' democatia maga szilaj ösztöneire hagyatott: nőtt, mint amaz atyai gondviseléstől megfosztott gyermekek, kik magokban nőnek fel városink' utcáin, és kik a' társaságnak csak vétkei 's nyomorúságait ismerik. Úgy tetszék, mintha jelenlétét még akkor sem tudták volna, mikor a' hatalmat véletlenül magához ragadta. Ekkor szolgálilag alávetette kiki magát legcsekélyebb vágyainak is, imádtatott mint képe az erőnek; midőn végre saját kicsapongásai által elgyengült, akkor megbuktatására a' törvényhozók okatlan tervet koholtak, a' helyett, hogy őt oktatni 's igazgatni igyekezzenek, 's nemhogy a' kormányzásra megtaníták vala, hanem inkább azon gondolkodtak, mint vessék ki a' kormányból.

Ebből az lett, hogy a' democratiai forradalom a' társaság' anyagi részében végbement, a' nélkül, hogy a' törvényekben, eszmékben, szokásokban és erkölcsökben eszközlené azon változást, melly szükséges volt volna ezen forradalom' hasznossá tételére. Így a' democratia'val bírunk, de nem azzal, mi hibáit fogyasztaná 's természeti hasznait kiemelné; 's látván már a' roszakat, melyek

vele együtt járnak, még nem ismerjük a' jókat, mely-lyeket adhat.

Midőn a' királyi hatalom, az aristocratiára támaszkodva, csendesen kormányozta Franciaországot, a' társaság, nyomorúságainak közepette is, többféle szerencsében részesült, mit időnkben megfogni és méltányolni nehéz.

Némelly alattvalók' hatalmas volta áthághatlan korlátokat emelt a' fejedelem' zsarnoksága' elébe; ezenkívül a' királyok, tudván azt, hogy ők a' sokaság' szemében csaknem isteni jellemmel vannak felruházva, magából az általok támasztott tiszteletből akaratot merítettek a' hatalommal vissza-nemelésre.

A' nemesek, szörnyű távolságba helyeztetve a' néptől; ennek sorsához még is ollyatén jóakaró és csendes részvétellel viseltettek, minőt a' pásztor nyájával éreztet; 's a' nélkül, hogy a' szegényben magához hasonló személyt néztek volna, sorsára úgy vigyáztak, mint valami a' gondviselés által kezeikre bízott jószágra.

A' nép, eszénje sem lévén más társasági állapotról, mint a' magáéről, 's nem is képzelvén, hogy előljáróival valaha mérközhessek, elfogadta jótéteményeiket 's nem feszegette jogaikat. Szerette őket, mikor irgalmasok 's igazságosak voltak, szigorúságaiknak pedig vonakodás 's alacsonyság nélkül aláadta magát, mint elkerülhetlen gonoszoknak, melyeket rá isten' karja küldött. Ezen fölül szokás és erkölcsök határokat szabtak a' zsarnokság' elébe, 's magának az erőszaknak közepette némi jogosságot alapítottak.

A' nemes, eszében sem fordúlván meg, hogy kiváltságait, melyeket törvényeseknek hitt, valaki tőle elra-

gadozni akarja; a' jobbágy, alábbvalóságát, mint a' természet' változhatlan rendének következményét, úgy nézvé: látnivaló, hogy ezen a' sorstól olly különböző részt vett két osztály között alakúlhatott némi kölcsönös jóakarat. Akkor a' társaságban egyformátlanságot 's nyomorúságokat lehetett látni, de a' lelkek lealacsonyúlva nem voltak.

Nem a' hatalom' gyakorlata, vagy az engedelmesség' megszokása vesztegeti meg az embereket, hanem olly hatalom' gyakorlata, melyet törvénytelennek tartanak, 's olly hatalomnak engedelmeskedés, melyet bitorlottnak 's elnyomónak tekintenek.

Egyik félnél voltak a' javak, erő, kényelmek, 's velők a' fényűzés' minden találmányai: az izlés' finomsága, szellem' gyönyörei 's művészetek' bálványozása.

Másiknál a' munka, durvaság és tudatlanság.

Hanem e' durva és tudatlan sokaságnak közepette találkoztak erőteljes szenvedélyek, nemes érzemények, mély hitek és szilaj erények.

Az így szerkeztett társasági test bírhatott állandósággal, hatalommal és főképen dicsőséggel.

De im a' rangok összevegyülnek; az emberek között felállított korlátok lehullanak; a' birtokok feldaraboltatnak; a' hatalom eloszlik; a' világosság szétterjed; az elmék egyenlökké válnak; a' társasági állapot democrataivá lesz, 's végre a' democratia csendesen befészkel magát az intézetekbe és erkölcsökbe.

Ebből olly társaságnak kellett volna kerülni, melyben minden ember a' törvényt saját művének nézvé, azt szereti 's annak zúgolódás nélkül hódol; melyben a'

kormány' tekintete, nem mint isteni, hanem mint szükség-séges, tisztelethen tartatik; a' status' feje iránt mutatott szeretet nem vak indulat, hanem megfontolt csendes érzemén-y; mellyben kiki bírván jogokkal 's e' jogok' megtartása iránt biztosítva lévén, minden osztály közt bizonyos férjfiás bizodalom, 's némi kölcsönös hajlandóság keletke-zik, melly gögtől szintűgy, mint alacsonyságtól egyiránt távol esik; mellyben a' nép, meg lévén tanítva igazi érde-keire, áttallátja, hogy ha a' társaság' javaival élni akar. alá kell magát vetnie annak terheinek; 's így a' polgárok' szabad egyesülése kipótolhatja a' nemesek' egyes hatalmát 's a' status' védve lesz zsarnokság és féktelenség ellen.

Tudom, hogy az ekkép' szerkeztett democrata sta-tusban a' társaság nem lenne mozgás nélkül: de a' társa-ság' mozgalmái itt szabályosak 's előrehaladók lehetnek. Ha itt kevesebb fény találkozik, mint az aristocratiá' ke-belében: inséget is kevesebbet láthatni; itt az érdeletek nem olly kicsapongók, a' jólét közönségesebb; a' tudo-mányok csekélyebbek, a' tudatlanság ritkább; az érzemény nem olly erőteljes, a' szokások szelídebbek; itt hibát többet, bűnt kevesebbet fognánk észrevenni.

A' lelkesülés' 's meleg hit' hiánya mellett is, ész és tapasztalás nagy áldozatokra birandná néha a' polgárokat; minden ember egyformán gyenge lévén, egyformán érzene, hegy a' hozzá hasonlókra szüksége van; 's tudván, hogy tőlök gyámolt csak úgy nyer, ha ő is nekik segíteni kész: könnyen átlátná, hogy rá nézve a' magános érdek össze van vegyülve a' köz érdekkal.

A' nemzet egészben véve, kevésbé ragyogó, kevésbé dicső, és talán kevésbé erős is lenne; de a' polgárok' több-

sége virágzóbb sorsban részesülne, 's a' nép magát nyugalmasnak mutatná, nem mivel jobb létet nem reményl, hanem mivel jólétét tudja.

Ha minden jó 's hasznos nem lenne is a' dolgok' illy elrendelése mellett, a' társaság legalább megszerezne magának minden jót és hasznost, mit csak az nyújthatna; és az emberek, felhagyván örökre azon társasági nyereségekkel, melyeket az aristocratia szolgáltathat, kivennének a' democratiából minden jót, mivel ez nekik kínálkozik.

De mi (francziák), elhagyván őseink' társasági állapotját 's hátunk megé szórván intézeteiket, eszméiket és erkölcsüket, ugyan mit kaptunk helyettök?

A' királyi hatalom' fénye elenyészett, a' nélkül, hogy helyét a' törvények' felsége foglalta volna el; ma a' nép megveti a' tekintetet, de tőle fél, 's a' félelem többet csikar rajta, mint mennyit hajdan a' tisztelet és szeretet adott.

Úgy tapasztalom, hogy lerontottuk azon egyes létezéseket, melyek a' zsarnokság ellen különválva küzdhettek; de látom, hogy a' kormány, a' családoktól, testületektől, vagy egyesektől elragadozott minden kiváltságokban maga örökölt; és így a' kis számú polgárok' olykor elnyomó, de gyakran megtartó erejének helyét, valamennyinek erőtlensége váltotta fel.

A' javak' felosztása megkisebbitette a' távolságot, melly szegényt és gazdagot elválasztott: de midőn egymáshoz közelednének, úgy tetszik, új okokat leltek kölcsönös gyűlölségre, 's egymásra félnék és irigy tekintetet vetve, egymást a' hatalomból kölcsönösen kinyomják; sem egyiknél, sem másiknál a' jog' eszméje nem lé-

tezik, 's mindegyik a' jelennek egyedüli okát 's a' jövőnek egyedüli biztosítékát az erőszakban keresi.

A' szegény nagy részint megtartotta előítéleteit apáinak, hiteik nélkül, tudatlanságát erényeik nélkül; tetteinek szabályául vette a' haszon' elvét, a' nélkül, hogy ahoz tudománynyal bírna, 's önzése színtolly észnélküli, mint volt hajdan magamegadása.

A' társaság csendes; nem mintha erejében 's jólétében biznék, hanem inkább azért, mert magát gyengének 's erőtlennek hiszi; fél, hogy ha erőködik, megszakad. Kiki érzi a' gonoszt, senki a' jobbnak keresésére szükséges bátorsággal 's lelkesüléssel nem bír; vannak az embereknek kívánságaik, panaszaik, boszorkodásaik és örömeik; de melyek semmi látszatot, semmi tartósat nem eszközölnek, hasonlók lévén az öregek' buzgólkodásihoz, melyek csak tehetetlenséggel végződnek.

E' szerint elhagytuk a' jót, melyet a' régi állapot adhatott, a' nélkül, hogy megszereztük volna a' hasznost, mit az új állapot nyújthatna; elrontottuk az aristocrata társaságot, 's megállapodván szivességből a' régi alkotmány' töredékei között, úgy tetszik, mintha örökre itt akarnánk megfenekleni.

Mi az értelmi világban történik, színtolly nyomorúságos.

A' francia democratia, gátolva menetelésben, vagy támasz nélkül, maga kicsapongó szenvedelmekre hagyva, felforgatott mindent, mit útjában talált, megrendítvén mit le nem ronthatott. A' társaságon nem lassanként vett erőt, hogy benne uraságát halkal alapíthassa meg; hanem nyakra-főre ment a' harcz' rendetlenségei 's lázadalma között.

Feltűzelve a' küzdés' hevétől, 's túlragadtatva saját véleményének természetes határain, elleneinek véleményei 's kicsapongásai által, kiki elveszté szeme elől keresett tárgyait, 's olly nyelven szól, melly valódi érzeményeinek 's titkos vágyainak épen nem felel meg.

Innét ama' különös zavar, mellynek tanúi lenni kénytelenítettünk.

Hiában hányom fel emléktáramat, nem lelek semmit, mi méltán több fájdalmat és szánakozást gerjeszthetne, mint a' mi szemeink előtt történik; úgy tetszik, korunkban el van szakasztva ama' természetes kötelék, melly a' véleményeket az izlésekkel, tetteket a' hittel egyesítette; azon egybehangzás, mellyet az emberek' érzeményei 's eszméi között mindenkor észrevenni lehetett, lerontva lenni látszik, 's majd azt mondhatnók, hogy az erkölcsi analogia' minden törvényei el vannak törölve.

Találkoznak még közöttünk buzgó keresztyének, kiknek vallásos lelke szereti magát a' más élet' igazságaival táplálgatni; ezek kétségkívül lelkesülve vannak az emberi szabadság, mint minden erkölcsi nagyság' forrása iránt. A' keresztyén vallás, melly minden embereket egyenlökké tett isten előtt, nem fogja ellenzeni, hogy minden polgárok egyenlők legyenek a' törvény előtt. Hanem különös esetek' egybejötté által, jelenleg a' vallás azon hatalmak közé van vegyülve, mellyeket a' democratia felforgat, 's gyakran megtörténik rajta, hogy eltaszítja magától az egyenlőséget mellyet szeret, 's átkozza a' szabadságot mint ellenségét, holott ha azt kézen fogva vezetné, igyekezeteit megszentelhetné.

A' vallásos emberek mellett találók másokat, kiknek szemei inkább földre, mint égre függesztvék; kik pártosai a' szabadságnak, nemcsak mivel abban a' legnemesberények' eredetét látják, hanem főkép' azért, mert azt a' legnagyobb javak' forrásának nézik; őszintén óhajtják biztosítani hatalmát 's kóstitatni az emberekkel jótéteményeit; nem kétlem, miképen ezek, a' vallást segítségükre hívni el nem mulasztják, miután tudniok kell, hogy sem a' szabadság' országát az erkölcsöké nélkül, sem az erkölcsöket hit nélkül megalapítani nem lehet: de a' vallást ellenségeik' sorában vették észre, és ez nekik elég; némellyek megtámadják, mások viszont védeni nem merik.

A' múlt századok alacsony, áruba bocsátott lelkektől látták magasztaltatni a' rabszolgaságot, míg független lelkű 's nemes szívű emberek remény nélkül küzdöttek az emberi szabadság' megtartásáért. De korunkban gyakran találunk természetükre nézve nemes és büszke férjfiakat, kiknek véleményeik egyenes ellentétben vannak izléseikkel, 's kik dicsérik a' szolgaságot és alacsonyságot, mellyeket magokon megismerni soha nem tanultak. Vannak ellenben mások, kik a' szabadságról úgy beszélnek, mintha tudnák érzeni azt, mi abban szent és nagy, és kik az emberiség' számára fennem követelnek jogokat, mellyeket mindenkor félreösmertek.

Veszek észre erényes és hékes férjfiakat, kiket tiszta erkölceik, jámbor szokásaik, jólétük és értelmességük természetesen az őket környező sokaságon föltülemelnek. Ezek tiszta szeretettel telve a' hon iránt, érette képesek tenni nagy áldozatokat; még is a' polgarisodás bennök gyakran elleneire talál; mert ők ennek visszaéléseit jótéte-

ményeivel összezavarják, 's elméjükben a' rosznak eszméje elváhatlanul egyesítve van az újnak eszméjével.

Látok továbbá másokat, kik előmenetel neve alatt az embert anyagositni törekedvén, a' hasznost a' helyesnek elmellőzésével, a' tudományt hiten kívül, a' jólétet az erénytől elválasztva akarják megtalálni; ezek magokat a' mai polgárisodás' bajnokainak hirdetik, 's szemtelenül annak vezéreivé teszik, bitangolva a' nekik átengedett helyet, mellyről méltatlanságuk miatt levettetnek.

Hol vagyunk már most? Vallásos emberek üldözik a' szabadságot, 's szabadság' baráti ostromolják a' vallást; nemes és nagy lelkek magasztalják a' rabszolgaságot, alacsony és szolgál lelkek hirdetik a' függetlenséget; becsületes, értelmes polgárok ellenségei minden előhaladásnak, 's hazafiságtalan 's erkölcstelen emberek magokat a' polgárisulás 's felvilágosodás' apostolaivá teszik!

Vajjon hasonlított-e minden század a' miénkhöz? Vajjon az embernek mindig, mint most, olyan világ volt-e szeme előtt, a' mellyben semmi lánczolatban nincsen, hol az erény lángésszel, a' lángész becsületérzéssel nem bír; hol a' rendnek szeretete a' zsarnokok' kedvelésével, a' szabadság' szent imádása a' törvények' megvetésével jár együtt; hol a' lélekisméret csak némi kétes fényt vet az emberi cselekedetekre; hol úgy tetszik, mintha többé semmi titka, semmi megengedve, semmi becsületes, semmi gyalázatos, semmi igaz, semmi hamis nem volna?

Azt véljem-e: a' teremő az embert azért hozta létre, hogy őt a' körülte lévő lelki nyomoroknak közepette vég nélkül vergőldni hagyja? Ilyet el nem hihetnék, Isten az európai társaságok' számára egy tartósabb és csendesebb

jövendőt készít; céljait nem tudom, de azért, hogy azokat át nem látom, benne bízni meg nem szünöm, 's készebb lennék kétkedni saját okosságom, mint az ő igazsága felől.

Van egy ország a' világon, hol ama' társasági nagy fordulat, mellyről szólok, úgy tetszik, elérte természetes határait; az ott egyszerű és könnyű módon ment végbe, vagy is inkább mondhatnók: hogy ezen ország látja a' nálunk készülő democrata forradalom' következményeit, a' nélkül, hogy magában a' forradalomban részt vett volna.

A' XVII-ik század' kezdetén Amerikában letelepült kivándorlók megszabadíták némileg a' democratia' elvét mind azon elvektől, mellyek ellen a' régi európai társaságok' kebelében küzdött, 's magánosan ültették azt át az új világ' partjaira. Itt aztán szabadon gyarapúlhatott, 's egy lépést tartván az erkölcsökkel csendesen kifejlődött a' törvényekben.

Elöttem kétségtelennek tetszik, hogy előbb utóbb mi is, mint az amerikaiak, elérjük a' helyzetek' csaknem tökéletes egyenlőségét. Innét nem következtetem, mintha az volna felőlünk végezve, hogy hasonló társasági állapotból, egykor nekünk is szükségkép' azon politicalai következményeket kelljen húznunk, mellyeket abból az amerikaiak húztak. Távol vagyok annak hívesétől, mintha az általok feltalált kormányforma volna az egyetlenegy, mellyet a' democratia adhat; hanem elég, hogy a' két országban a' törvények' 's erkölcsök' nemző oka azonegy lévén, ennél fogva végtelen érdekessé lesz ránk nézve, tudni, mit szült légyen az mind a' kettőben.

Ugyanazért én nem csupán kíváncsiságomnak — mely különben helyén lehetett — kielégítése végett vizsgáltam meg Amerikát; hanem gyűjteni akartam ott tanúságokat, melyeknek itthon hasznukat vehetnék. Ha ki azt vélné, hogy panegyricont készíteni akartam, szörnyen csalatkoznék; könyvemből az olvasó csakhamar meg fog győződni arról, hogy nekem efféle szándékom nem volt; de azt sem tettem czélul magamnak, hogy e' vagy ama' kormányformát átaljában magasztaljam, mert én azok' számából vagyok, kik azt hiszik, hogy a' törvények majd soha általános jóssággal nem bírnak; még csak a' felett sem akartam ítéletet hozni, vajjon ama' társasági fordulat, mely nekem elkerülhetlennek tetszik, nyereséges, vagy gyászos fog-e lenni az emberiségre nézve; én e' fordulatot úgy vettem fel, mint véget ért, vagy végéhez közelítő lettdolgot, és az annak létrejöttét magoknál szemlélt népek között olyant kerestem ki, mellynél az legteljesebb és legcsendesebb kifejlést ért; hogy így természeti következményeit világosan megkülönböztetni, 's ha lehet, a' módokat, miknél fogva az emberekre nézve hasznossá tétethessék, kitanúlni tudják. Megvallom, hogy én Amerikában többet láttam Amerikánál; én ott magának a' democratiának. hajlamainak, jellemének; előitéleteinek 's szenvedelmeinek rajzát kerestem; akartam őt megismertetni, már csak azért is, hadd tudjuk legalább, mit kell tőle reménylnünk, vagy miért kell tőle félnünk.

Ehez képest, munkám' első részében, igyekeztem megmutatni az irányt, melyet Amerikában a' maga hajlandóságait követő 's csaknem megszorítás nélkül saját kényére hagyott democratia természettel a' törvényeknek adott; az

üsvényt, melyet a' kormánynak kifelelt, 's átaljában a hatalmat, melyet nyert a' közügyek felett. Akartam tudni, mi jók és mi rosszak származtak légyen tőle. Vizsgálgattam, mi óvásokkal éltek az amerikaiak annak vezetése körül, és miket mulasztottak el; 's igyekeztem megkülönböztetni az okokat, miknél fogva képes a' társaságot kormányozni.

A' második részben czéлом volt lerajzolni a' befolyást, melyet Amerikában a' helyzetek' egyenlősége 's demócrata kormány gyakorol a' polgári társaságon, szokásokon, eszméken és erkölcsökön: de e' rajzolat' bevégzésére kevesebb tüzet kezdek érezni keblemben. Mielőtt t. i. e' magamnak feladott vállalattal elkészülhetnék, már munkám csaknem haszon-alanná válik. Más valaki' dolga leszen, megmutatni maholnap olvasóimnak az amerikai jellem' fővonásait, ki is a' képek' élénk színét vékony fátyol alá rejtven, az igazságnak olly bájokat kölcsönzend. minőkkel én azt fel nem tudtam volna ékesíteni *).

Nem tudom, szerencsés voltam-e annak megismertetésében, a' mit Amerikában láttam; de arról meg vagyok

---

*) Beaumont Gusztáv úr, útitársam Amerikában, 1835-ik év' kezdetével illy című munkát szándékozik kiadni: *Marie, ou l'Esclavage aux Etats-Unis*. Fő czélja Beaumont urnak, kitüntetni 's megismertetni a' szerescenek' helyzetét az angol-amerikai társaság' kebelében. Munkája eleven és új fényt vetend a' rabszolgaság' kérdésre, melly az egyesült köztársaságokra nézve életkérdés. Nem tudom, csatlakozom-e, de nekem úgy tetszik, hogy Beaumont ur' könyve, ugyan akkor, midőn azokat, kik belőle mély érzelmeket merítni, 's benne rajzolatokat keresni akarnak, élénken meghatandja, még fontosb és tartósb benyomást fog tenni olly olvasókra, kik mindenekfelett igaz észrevételeket 's mély igazságokat óhajtanak.

győződve, mikép' azt teljesíteni őszintén óhajtottam, 's mikép' soha tudtommal azon szükségbe nem jöttem, hogy eszméimnek a' leltételek alá rendelése helyett, a' leltételeket alkalmaztassam eszméimhez.

Mikor valamelly tárgyat írott bizonyítványokkal lehetett támogatnom, gondom volt az eredeti textusokhoz 's a' leghitelesb és legbecsültebb munkákhoz folyamodni *). Kütfőimet a' jegyzetekben kitétem; kiki utánok járhat. Midőn véleményekről, politicai szokásokról, erkölcsi észrevételekről volt a' szó, igyekeztem a' legértelmeseb emberekől tudakozódni. Ha a' dolog fontos, vagy kétséges talált lenni, egy tanúval be nem értem, hanem több bizonyosságok' összesége után határoztam el magamat.

E' részben szükség, hogy az olvasó szavamnak hitelt adjon. Gyakran idézhettem volna állításom' erősítésére oly tekintettel bíró neveket, mellyek előtte ismereteseb, vagy legalább azok lenni méltók: de ezt tenni óvakodtam. Az idegen sokszor hall gazdája' tüzhelye mellett oly fontos igazságokat, mellyeket ez talán barátjától is titkolma; előtte felmenti magát a' tartozott hallgatástól; árulásától nem fél, minthogy eltávozik. Én az ily bizodalmas közle-

---

*) A' törvényhozási és hatósági okiratok velem oly szíveséggel közöllettek, mellyre mindenkor hálával fogok emlékezni. Azon amerikai köz tisztviselők közül, kik nyomozásaimban ekkép' segítettek; különösen akkori status-titoknak (most párizsi meghatalmazott minister) *Livingston* *Eduard* urat emlitem meg. A' Congressuson létem alatt *Livingston* ur sziveskedett kezembe szolgáltatni nagy részét azon okiratoknak, mellyeket a' szövetséges kormány felől bírok. *Livingston* ur, egyike ama' ritka férjfiaknak, kiket megszeretünk, midőn írásaikat olvassuk, csudálunk és tisztelünk, mielőtt ismernénk, 's kik iránt hálával tartozni szerencsénknek tartjuk.

ményeket, a' mint kaptam, azonnal mind feljegyeztem magamnak; de azokat jegyzőkönyvemből soha ki nem adom; 's később vagyok előadásom' szerencsájének ártani, mintsem nevemet olly utazók' sorába iktatni, kik a' velők éreztetett nemes vendégszeretetért bajt és bosszúságot szoktak visszaküldözni.

Tudom, hogy e' könyvet, rá fordított gondjaim mellett is, igen könnyű lesz bírálgatni, ha egykor annak bírálgatása eszébe jutand valakinek.

Kik azt közelebbről vizsgálni akarják, úgy vélem, az egész munkában fel fogják találni amaz anya-gondolatot, melly annak minden részét, úgy szólván, egybelánczolja. De az általam értekezés alá vett tárgyak' különbsége felette nagy; 's ki a' tölem idézett körülmények' összességének ellenébe egy elkülönzött körülményt, az eszmék' összességének ellenébe egy kiszakasztott eszmét akar felállítani, azt könnyen megteheti. Azért is óhajtanám azon kedvezést, hogy munkámat kiki olly lélekkel olvassa, minővel én irtam, és hogy a' könyv az általa hátrahagyott általános benyomás szerint ítéltessek meg, valaminthogy engem is nem egy, vagy más ok, hanem az okok' összessége határozott el.

Azt sem kell feledni, hogy az író, ki magát megértetni akarja, kénytelen mindegyik eszméjét minden theoriai következményein keresztülhordozni, gyakran egész a' hamisnak 's kivihetetlennek határaig; mert ha ollykor szükség is cselekedeteinkben eltávoznunk a' logica' szabályaitól, azt beszédeinkben nem tehetjük; 's az embernek majd olly nehéz következetlenné lenni szavaiban, mint a' minő nehéz rendszerint következetesnek lenni cselekedeteiben.

Végre magam kifejelem, mit olvasóim' nagy része e' munka' fő hiányának fog tekinteni. E' könyv nem szegődik egyenesen senkinek pártjához; midőn azt irtam, eszemben sem volt szolgálni, vagy ostromolni valamelly felekezetet; igyekeztem látni, nem másként, hanem messzebb mint a' felekezetek, 's míg ők a' holnapról aggódnak, én a' jövődőről akartam gondolkodni.

---

ményeket, a' mint kaptam, azonnal mind feljegyeztem magamnak; de azokat jegyzőkönyvemből soha ki nem adom; 's később vagyok előadásom' szerencsájének ártani, mintsem nevemet olly utazók' sorába iktatni, kik a' velők éreztetett nemes vendégszeretetért bajt és bosszúságot szoktak visszaküldözni.

Tudom, hogy e' könyvet, rá fordított gondjaim mellett is, igen könnyű lesz bírálgatni, ha egykor annak bírálgatása eszébe jutand valakinek.

Kik azt közelebbről vizsgálni akarják, úgy vélem, az egész munkában fel fogják találni amaz anya-gondolatot, melly annak minden részét, úgy szólván, egybelánczolja. De az általam értekezés alá vett tárgyak' különbsége felette nagy; 's ki a' tölem idézett körülmények' összességének ellenébe egy elkülönzött körülményt, az eszmék' összességének ellenébe egy kiszakasztott eszmét akar felállítani, azt könnyen megteheti. Azért is óhajtanám azon kedvezést, hogy munkámat kiki olly lélekkel olvassa, minővel én irtam, és hogy a' könyv az általa hátrahagyott általános benyomás szerint ítéltessek meg, valaminthogy engem is nem egy, vagy más ok, hanem az okok' összessége határozott el.

Azt sem kell feledni, hogy az író, ki magát megértetni akarja, kénytelen mindegyik eszméjét minden theoriai következményein keresztülhordozni, gyakran egész a' hamisnak 's kivihetetlennek határaig; mert ha ollykor szükség is cselekedeteinkben eltávoznunk a' logica' szabályaitól, azt beszédeinkben nem tehetjük; 's az embernek majd olly nehéz következetlennek lenni szavaiban, mint a' minő nehéz rendszerint következetesnek lenni cselekedeteiben.

Végre magam kifejelem, mit olvasóim nagy része e munka fő hiányának fog tekinteni. E könyv nem szegődik egyenesen senkinek pártjához; midőn azt irtam, eszenben sem volt szolgálni, vagy ostromolni valamely felekezetet; igyekeztem látni, nem másként, hanem messzebb mint a felekezetek, 's míg ők a' holnapról aggódnak, én a' jövődőről akartam gondolkodni.

ELSŐ FEJZET.

Kül alakja Éjszak-Amerikának.

Éjszak-Amerika két roppant tartományra oszlik, melyek' egyike az égsark, másika az egyenlítő felé terjed. — Mississipi' völgye. — A' földteke' változásainak itt találtató nyomai. — Atlanti tengerpart, mellyen az angol gyarmatok alapítottak. — Dél- és Éjszak-Amerikának egymástól különböző tekintete a' fölfedezéskor. — Éjszak-amerikai erdők. — Mezőségek. — A' beenszülöttek' vándor törzsökei, külsejük, erkölceik és nyelvök. — Nyomai egy ismeretlen népnek.

Éjszak-Amerika az ő kül alakjában némi átalános vonásokat mutat, mellyeket könnyű kivenni első pillanatra.

Itt a' száraznak vizektől, hegyeknek völgyektől elválasztásában bizonyos theoriai rend uralkodott. Némi egyszerű, méltóságos elrendelés látszik itt még a' tárgyak' zagyvalékának és a' képek' szertelen különbéleségének közepette is.

Éjszak-Amerika két roppant tartományra majdnem egyiránt oszlik el *).

Egyiknek határuul szolgál éjszakon az éjszaki égsark; kelet- és nyugoton a' két nagy ocean. Azután dél felé

---

*) Lásd a' földlabroszt a' kötet' végén.

nyúlva háromszeget képez, mellynek rendtlenül vont két oldala végre a' canadai nagy tavak alatt ér össze.

A' másik ott veszi kezdetét, hol az első végződik, 's magában foglalja a' száraznak minden többi részét.

Egyik menetelesen az égsark, másik az egyenlítő felé látszik lejteni.

Az első tartományban foglalt föld, olly észrevehetlen hajtással lejt éjszának, hogy májd azt mondanók, egészen lapályt képez. E' szörnyű rónának közepette sem magas hegyek, sem mély völgyek nem találhatnak.

A' vizek itt mintegy történetesen üzik kanyargásukat; a' folyók összevegyülnek, elválnak, majd ismét találkoznak, ezer meg ezer mocsárokba vesznek el, minduntalan eleltévednek az ártalok okozott vizes tömkelegnek közepette, és csak számtalan keringések után jutnak végre a' polaris tengerekbe. A' nagy tavak, mellyek az első tartományt határozzák, nincsenek, mint többnyire az ó világban, völgyek és sziklák közé szorúlva. Partjaik alacsonyok 's csak néhány lánnyira emelkednek a' viz' színén fölül. E' szerint mindegyik közülök egy csordúltig töltött nagy medenczét képez; vizeiket legcsekélyebb változása a' földtekének a' polus felől a' tropicusok' tengere felé ömleszténé.

A' második tartomány változatos és alkalmas embernek állandó lakul szolgálni; két hosszú hegyláncz osztja ezt ketté egész hosszában; egyik *Alleghany* név alatt az atlanti tenger' partjain fut végig, másik a' déli tengerrel egyenközoösen nyúlik el.

E' két hegyláncz közé szorúlt tér, 228,843 négyszeg-mérföldet foglal magában ¹⁾). Felülete tehát körülbelöl hatszorta nagyobb mint Franciaországé ²⁾).

Azonban e' roppant darabföld csupán egy völgyet képez, melly az Alleghanyk' kerekded csúcsáról leereszkedvén, a' nélkül, hogy útjában akadályt találma, egész a' sziklás hegyek' tetejéig emelkedik.

A' völgy' mélyében egy iszonyú folyam fut végig. E' felé látszanak sietni mindenünnen a' hegyekből lejövvő vizek.

Hajdan a' francziák, a' távol hon' emlékeül Sz. Lajos folyamnak keresztelték azt; az indusok pedig pompás nyelvükön vizek' apjának vagyis *Mississipinek* nevezték el.

A' Mississipi eredetét veszi a' fönt említett két nagy tartomány' határainál, az azokat elválasztó magas rónának teteje felé.

Mellette ered egy másik folyam ³⁾), melly a' polaris tengerekbe ömlik. Maga a' Mississipi egy ideig bizonytalan, melly ösvényt választson; több izben visszafordúl, és csak miután futása a' tavak és mocsárok között meglassúlt, határozza el magát, 's jeleli ki halkal útját délnek irányában.

A' Mississipi, a' természettől számára vájt agyagos medrének mélyében majd csendesen folydogálva, majd hullámoktól duzzadva több ezer mérföldet öntöz útjában ⁴⁾).

¹⁾ 1,341,649 mérföld. Lásd: *Darby's view of the United-States*, p. 469. Én e' mérföldeket 2000 ölesekre vettem.

²⁾ Franciaország 35,181 négyszeg mérföld.

³⁾ A' vörös folyam.

⁴⁾ 2,500 angol, vagy 1,032 francia mérföldet. Lásd: *Description des États-Unis par Warden*, vol. I, p. 166.

Torkolatán fölül 600 mérföldnyire ¹⁾ e' folyónak közép mélysége már 15 láb, 's rajta 300 tonnás hajók úsznak fölfelé majd kétszáz mérföldnyi vonalon.

Ötvenhét nagy hajókázható folyam járul hozzá vízelvel. A' Mississipinek adózó folyók között van egy 1300 ²⁾, egy 900 ³⁾, egy 600 ⁴⁾, egy 500 ⁵⁾, négy 200 ⁶⁾ mérföldnyi hosszúságú, nem említvén számtalan sokaságát a' patakoknak, melyek mindenünnen egymást érve jönnek 's kebelébe fúlnak.

Azon völgy, melyet a' Mississipi öntöz, úgy látszik, egyedül az ő számára van teremtvé; kénye szerint osztja ő ott a' jót és gonoszt, és mintegy istene annak. A' folyam' környékén a' természet kimeríthetlen termékenységet áraszt el, a' mint partjaitól távoznak, a' tenyésztő erők fogynak, a' földek soványodnak, minden lankad és haldoklik. Sehol a' földteke' nagy rázkódásai világosh nyomokat nem hagytak hátra, mint a' Mississipi' völgyében. A' tartomány' egész ábrázata tanúja itt a' vizek' munkálatának. Terméketlensége, valamint bősége az ő mivők. Az eredeti ocean' hullámai a' völgynek mélyében, termőföldekből szörnű rétegeket halmoztak össze, melyek ott időjáráttal leülledtek. A' folyam' jobb partján végetlen síkok találtnak, olly lapályosak, mint egy mező' felülete, melyet

¹⁾ 1364 angol, 563 francia mérföldre. Lásd: u. o. vol. I, p. 160.

²⁾ A' Missouri. Lásd: u. o. vol. I, p. 132. (1278 fr. mérföld).

³⁾ Arkansas. Lásd: u. o. vol. I, p. 188. (877 fr. mf.)

⁴⁾ A' vörös folyam. Lásd: u. o. vol. I, p. 190. (598 fr. mf.)

⁵⁾ Az Ohio. Lásd: u. o. vol. I, p. 192. (490 fr. mf.)

⁶⁾ Illinois, Sz. Péter, Sz. Ferencz, Moingona. A' föntebbi mértékeknél alapúl vettem a' törvényes mérföldet (*Statute mile*) és a' 2000 öles posta-mérföldet.

szántóvető' hengere egyengetett volna el. Ellenben a' mint a' hegyekhez közelítünk, a' vidék mind inkább inkább egyenletlenné 's terméketlenné válik; itt a' föld ezer helyen, úgy szólván, át van szakadozva, és az eredeti kősziklák úgy tűnnek elő imitt amott, mint csontjai egy váznak, melyekről az idő minden inat és húst leemésztett. A' föld' színét granit-homok 's rendetlen metszésű kővek fedik el; némelly növények nagy bajjal tolják fel hajtásaikat ezen akadályokon keresztül, 's azt mondhatnók, egy termékeny mezőt látunk, elborítva valami roppant épület' omladékaival. És valóban, ha e' kőveket és e' homokot boncsoljuk, könnyű észrevennünk a' tökéletes hasonlatosságot az ő anyagaik 's azoké között, melyek a' sziklás hegyek' kopár és hasadozott csúcsait képezik. Miután a' vizek a' földet a' völgy' mélyébe hordták, kétségkívül utoljára a' szirtek' egy részét is magokkal ragadták; azokat a' közelebb eső lejtőkön végig hengergették, 's egymáson szétörölvén, a' hegyek' tövét ezen, tetőikről leszaggatott töredékekkel hintették el. A)

Egy szóval Mississipi' völgye a' legfölségesb tanya, melyet isten valaha embernek lakásul rendelt, pedig azt mondhatni, hogy az nem mutat egyebet egy roppant sivatagnál.

Az Alleghanyk' keleti oldalán, e' hegyek' töve és az atlanti tenger között, egy hosszú övezet nyúlik el sziklából és fővényből, melyeket, úgy tetszik, a' hátráló tenger felejtett vala ottan. E' darab földnek közép szélessége csak 48 mérföld ¹⁾, de hossza 390 ²⁾. Az amerikai szá-

¹⁾ 100 fr. mföld.

²⁾ Körülbelül 900 fr. mf.

raznak ezen részében a' föld csak nagy fáradság után hódol a' földmivelő' munkájának. Itt a' tenyésztés silány és egyforma.

E' barátságtalan parton központosultak elsöben az emberi szorgalom' iparkodásai. E' kopár földnyelven születtek és nőttek nagyra amaz angol gyarmatok, melyekből egykor az amerikai Egyesült-Statusoknak kelle keletkezniök. Még ma is itt van a' hatalom' gyújtópontja, míg hátrább, úgy tetszik, mintegy titkon gyülekeznek valódi elemei a' nagy népnek, mellyé leend kétségkívül a' szárazföld' jövőndője.

Midön az európaiak az Antillák' partjaira, majd később Dél-Amerika' határaitra léptek, azt hitték, hogy a' költöktől hirdetett mesés tartományokba ragadtattak által. A' tenger csillogott a' tropicusok' tüztétől; vizének rendkívüli átlátszósága most fődte fel először a' hajós' szeme előtt az örvények' mélységét *). Itt ott illatozó kis szigetek mutatkoztak, mellyek virágkosarak gyanánt látszóttak uszkálni a' csendes oceánnak színén. Minden, mit a' szem e' hajós helyeken látott, úgy tetszék, mintha az ember' szükségeire készítve, vagy gyönyörűségeire számítva lett volna. A' fák' nagy része tápláló gyümölcsökkel volt terhelve; az embernek kevésbé hasznosak pedig, szemeit színök' fényével 's tarkaságával gyönyörködtették. Illatos

*) A' viz az Antillák' tengerében olly tiszta (mondja *Maltebrun*, vol. 5, p. 726.) hogy a' klárisokat és halakat 60 singnyi mélységre jól megláthatni. A' hajó mintha a' légben lebegne; némi szédülés szállja meg az útast, midön szeme a' kristály nedven keresztül lebukik azon tengeralfatti kertekbe, hol a' hinárok' bojtjai 's tengeri moszatok' berkei közt gyöngyházak és arany halak tündöklenek.

czitromfákból, vadfügekből, kerekded levelű myrtusokból, ákászok- és borostyán-rózsákból álló 's virágos repkény-nyel keresztül-kasul font erdőkben, Európában ismeretlen madarak' sokasága ragyogtatta bársony és azúr szín szárnyait, 's vegyítette szavainak zengzetét a' mozgással és élettel teljes természetnek harmoniai közé. (B)

E' ragyogó lepel alatt halál rejtezett; de akkor azt észre nem vevék; mert egyszersmind ezen éghajlatok' légében bizonyos, nem tudom miféle elgyengítő befolyás uralkodott, mely az embert a' jelenhez ragaszkodóvá és a' jövővel nem gondolóvá tette.

Éjszak-Amerika egész' más tekintetet mutatott; itt minden méltóságos, komoly és ünnepélyes vala; 's majd azt lehetett mondani: ez azért teremtetett, hogy egykor az észnek birodalma, valamint amaz az érzések' tanyája legyen.

Partjait háborgó, ködös tenger borította el. Kerítésül gránit-sziklák, vagy főveny-torlatok szolgáltak; a' partját ellepő fák sötét, andalgó lombzatokat mutattak; egyéb itt nem igen nőtt, mint fenyű, pacsirtafa, kövestölgy, vadolajfa és borostyán.

Keresztülhatva ez első kerítésen, beért az ember a' rengeteg' közepének árnyaiba; itt összevissza voltak hanyódva a' legnagyobb élőfák, melyek csak a' két féltekén nőnek. A' platanus, catalpa, czukros-juhar 's virginiai nyárfa összefonták ágaikat a' tölgy-, bükk- és hársfáéval.

Valamint az emberi uraság alá vetett erdőkben, úgy itt is a' halál szünet nélkül vágott; de az általa csinált hulladékok' elhordásával senki nem vesződött. Azok tehát

egymásra halmozódtak; az idő őket elég hamar porrá változtatni 's új helyeket készíteni nem volt képes. De e' hulladékoknak közepette is az ujjaszületés' munkája egyre dolgozott. Csúszó növények 's mindenféle füvek bújtak fel az akadályokon keresztül; végig futottak a' dőlt fákon, befészkeltek magokat azok' porába, 's fölemelték 's megrepesztették a' még őket borító száraz fakérget, 's útát törtek ifjú hajtásaiknak. E' szerint itt a' halál némileg segítségére volt az életnek. Együtt jártak mind ketten; 's úgy tetszik, mintha csak egy kézre akartak volna dolgozni.

Ezen erdők magokban mély sötétséget rejtettek; ezer patakok, mellyeknek folyását emberi szorgalom még nem igazgatta, örök nedvességet tartottak itt fenn. Alig lehetett itt néhány virágot, néhány vad gyümölcsöt és néhány madarat látni.

Csupán egy a' vénség miatt kidőlt fának esése, egy folyam' zuhatagja, bölgönök' bömbölése 's szelek' üvöltése háboríták itt meg a' természet' hallgatását.

A' nagy folyamtól keletre, a' fák egy darabon eltűnnek, 's helyettök határtalan mezőségek terjeszkednek el. Vajjon a' természet, végetlen különbféleségénél fogva tagadta-e meg a' fák' magvait e' termékeny mezőktől, vagy pedig az őket fedett erdő emberi kéz által pusztítottatott el hajdan? Ezt sem hagyományok, sem tudományos vizsgálatok eddig meg nem fejthették.

Azonban e' szörnyű pusztaságok nem voltak egészen megfosztva az emberi jelenléttől; néhány népcsoportok századok óta bolygottak a' rengeteg' árnyaiban, vagy a' mezőség' legelői között. A' Sz. Lőrincz' torkolajától a' Mississipi' deltájáig, az atlanti oceántól a' déli tengerig.

e' vad népeknek egymás között némi hasonlító vonásaik voltak, melyek az ő közös eredetükre mutattak. Hanem egyébiránt különböztek minden ismeretes fajoktól *); nem voltak sem fehérek mint az európaiak, sem sárgák mint az ázsiaiak' nagy része, sem feketék mint a' szerecsenek. Bőrük vörhenyeges volt, hajok hosszú és csillogó, ajkaik keskenyek, 's pofacsontjaik nagyon kiállók. A' nyelvek, melyeken Amerika' vad népei szólottak, szavakban különböztek egymástól, de mindnyájokban ugyanazon grammatikai szabályok uralkodtak. E' szabályok több pontban eltávolztak azoktól, melyek eddig az embereknél a' nyelvképzésben vezérül szolgálni látszottak.

Úgy tetszik, hogy az amerikaiak' nyelve új combinationok' szüleménye volt; feltalálói' részéről olly észbeli erőre mutatott az, minőre a' mai indusok nem igen láttatnak képesek lenni. (C)

Társasági állapotjuk is e' népeknek több tekintetben különbözött attól, mit az ő világban láttunk; azt lehetne valószínűk mondani, hogy ők szabadon szaporodtak pusztáik' kebelében, a' nélkül, hogy magoknál polgárisultabb fajokkal érintődésbe jöttek volna. Náluk nem lehetett tapasztalni ama' kétes 's össze nem függő ismeretelt jónak

*) Később némi hasonlatosságot fedeztek föl az éjszak-amerikai indusok' természeti alkatása, nyelve és szokásai, 's a' Tungúzoké, Mantsuk, Mongolok, Tatároké 's Ázsia' más vándor népeie között. Ez utóbbiak a' Bering' szorosához közel eső állást foglalják el, minél fogva szabad föltenni, hogy valamely régi időszakban ők jöhettek át az amerikai pusztá szárazt megnépesíteni. De a' tudomány e' pont felett még világosítást nem adhatott. Lásd e' tárgyban *Maltebrunt* vol. 5; Humbolt' munkáit; Fischertől, *Conjectures sur l' origine des Americains*; Adairtól, *History of the american Indians*.

és rosznak, 's ama' mély megromlást, melyek rendszerint a' tudatlanságot 's erkölcsök' durvaságát kísérik olly polgárisult népeknél, kik később elvadultak. Az indus mindent magának köszönhetett; erényei, vétkei, előítéletei mind saját művei voltak; ő természetének vad függetlenségében nőtt fel.

A' köznéphez tartozó emberek' durvasága polgárisult országokban, nem egyedül onnét származik, mivel tudatlanok és szegények, hanem onnét, hogy ilyenek lévén naponként okos és gazdag emberekkel jönnek érintésbe.

Látván szerencsétlenségüket és gyengeségüket, melyeknek néhány hozzájuk hasonló' szerencsésével 's hatalmával ellenkezése mindennap szembe ötlük, ez szíveikben haragot 's félelmet is gerjeszt, alábbvalóságuk' és függésük' érzete őket boszontja 's lealacsonyítja. A' léleknek e' belső állapota kitünteti magát erkölceiken úgy, mint nyelvükön; gorómbák és alázatosak is egyszersmind.

Ennek igazságát könnyű megmutatni tapasztalásból. A' köznép durvább az aristocrata tartományokban, mint akárhol, gazdag városokban mint falukon.

Az illy helyeken olly hatalmas és gazdag emberek találkoznak, hogy a' gyengék és szegények magokat alacsonyosságuktól mintegy elnyomatva érzik; nem lévén semmi módot az egyenlőség' visszanyerésére, egészen kétségbe esnek 's magokat az emberi méltóságon alól sülyedni hagyják.

A' helyzetek' ellenkező voltának e' kedvetlen következményét a' vad életben nem találni; az indusok, midőn mind tudatlanok és szegények, egyszersmind valamennyien egyenlők és szabadok is.

Az európaiak' érkeztekor Éjszak-Amerika' bennszü-
löttje a' gazdagság' becsét még nem ösmerte, 's magát
azon jólét iránt, melyet azzal a' polgárisült ember szerez,
résztvéltlennek mutatta. De azért benne semmi durvaságot
észrevenni nem lehetett; sőt inkább magaviseletében bi-
zonyos megszokott tartózkodás 's némi aristocratai udvari-
ság uralkodott.

A' béke' idején vendégszerető, háborúban az emberi
szilajság' ismert határain túl irgalmatlan indus, magát
éhenhalásnak tette ki, csakhogy az idegent, ki estve
kunyhója' ajtaján zörgetett, segíthesse; 's tulajdon ke-
zeivel tépte szét vonagló tetemeit foglyának. A' régi leg-
hiresb köztársaságoknak soha nem volt alkalmuk csodálni
szilárdabb bátorságot, kevélyebb lelkeket 's makacsabb
függetlenség - szeretetet, mint minők ekkor az új világ'
vadon erdeiben rejteztek *).

Az európaiak csekély benyomást okoztak, midőn
Éjszak-Amerika' partjaira léptek. Megjelentők sem kíván-
csiságot, sem félelmet nem gerjesztett. Mivel is tehettek

---

*) Lehetett látni az Irokézeknél (mondja Jefferson elnök: *Notes sur la Virginie* p. 148.), midőn nagyobb erőből támadtattak meg, olly öregeket, kik futásban keresni menedéket, vagy megérni országuk' romlását átallozták, 's úgy daczoltak a' halállal, mint a' régi rómaiak, mikor Roma a' gallusoktól pusztított. To-
vább, p. 150. Nincs példa rá, úgymond, hogy ellenség' hatal-
mába esett indus valaha életeért könyörgött volna. Sőt inkább
az tapasztaltatott, hogy a' fogoly, úgy szólván kereste a' halált
meggyőzőjű' kezei között, ingerelvén 's boszontván azokat min-
denféleképen.

A' mit Jefferson mond az indusokról, sokat nyom az ő sze-
mélyes érdeménél, különös helyzeténél, 's a' századnak, melly-
ben élt, határozott és pontos jelleménél fogva.

volna hatást efféle emberekre? az indus tudott élni szükségek nélkül, tűrni panasz nélkül, 's halni énekelve *). Egyébiránt, mint a' nagy emberi család' többi tagjai, úgy e' vadak is egy jobb világ' létezését hitték, 's az istent, mint a' mindenség' teremtőjét, különbféle nevek alatt imádták. Ismérteik az észbeli nagy igazságokról átaljában egyszerűek 's philosophiaiak voltak. (D)

Bármelly eredetinek látszszék is azonban a' nép, mellynek itt jellemét rajzoljuk, még is kétségbe hozni nem lehet, hogy azt egy polgárisultabb 's nálánál mindenben előbbre haladt nép előzte légyen meg e' tartományokban.

Egy homályos hagyomány, de melly az atlanti partok' indus csapatainak nagy részénél elterjedett, azt mondja, hogy hajdan ugyanezen népségek' tanyája a' Mississipitől nyugotra feküdt légyen. Az Ohio' partjainak hosszában és az egész központi völgyiségben, maig is találni mindennap, emberi kéz által emelt halmocskákat. Ha ez emlékek középig kiásatnak, azt mondják, majd mindegyikben találni embercsontokat, idegen eszközöket, fegyvereket 's mindennemű szerszámokat, mellyek érczből vannak készítve, és a' mai fajok előtt ismeretlen foglalatosságokra mutatnak.

A' mostani indusok semmi felvilágosítást adni nem tudnak ezen ismeretlen népnek története felől. Azok is, kik 300 esztendő előtt, Amerika' fölfedeztetésekor éltek,

*) Lásd: Charlevoix, *Histoire de la Nouvelle-France*; — *Voyages du baron de la Hontan*; — *Histoire de la Louisiane* par Lepage-Dupratz; — *Histoire générale de la Virginie* par John Smith; ugyanazt *Beverlytől*, — *Histoire de la Caroline* par John Lawson; — *Histoire de la New-York* par William Smith; — *Lettres du R. Heewelder, Transaction of the american philosophical society*, 's végre a' fönt idézett jegyzéteket Virginiáról.

szinte semmi olyast nem mondtak, melyből csak valami sejtést is meritni lehetne. A' hagyományok, ezek az ös-kor' veszendő 's szüntelen újjá születő emlékei, semmi világozást nem nyújtanak. Azonban, hogy itt ezer meg ezer hozzánk hasonló lények éltek légyen, arról kétkedni nem lehet. Mikor jöttek? minő volt eredetük? sorsuk, történetük? Mikor, és miképen veszték el? Senki megmondani nem tudja.

Rendes dolog! Vannak népek, melyek olly tökéletesen eltűntek a' földről, hogy még nevöknek emlékezete is eltöröltetett: nyelveik kivesztek; dicsőségök elhalt mint egy hang vízhang nélkül: de nem tudom, van-e csak egy is, melly legalább egy sirhalmot ne hagyott volna maga után, itt jártának emlékeül? És így az ember' minden művei közt legtartósabb még az, melly semmiségét 's nyomorú voltát leghivebben ábrázolja!

Ámbár az általunk leirt roppant tartományt számos hennszülött nemzetség lakta légyen is: még is igazán mondhatni, hogy az a' fölfedeztetéskor csak egy nagy sivatagot képezett. Elfoglalták, de nem bírták azt az indusok. Az ember a' földet csak mívelés által teszi sajátjává; Éjszak-Amerika' ös lakói pedig a' vadászat' zsákmányából éltek. Engesztelhetlen előítéleteik, zabolatlan szenvedelmek, vétkeik, és talán még inkább vad erényeik elkerülhetlen romlásra kárhoztatták őket. E' népek' romlása az napon kezdődött, mellyen az európaiak partjaikhoz értek; attól fogva mindig tartott, 's a' mi időnkben egészen végbe menend. Úgy tetszik, midőn őket a' gondviselés az új világ' gazdagságai közé helyhezette, azoknak csak rövid használatát engedte nékiek; ők itt, úgy szól-

ván, csak várakozók voltak. Ezek a' kereskedés- és szorgalomhoz olly jól elkészített partok, ezek a' mély folyók, a' Mississipinek e' kimeríthetlen völgye, ez az egész szárazföld úgy tüntek fel akkor, mint egy nagy nemzetnek még üres bölcsője.

Itt kelle a' polgárisult embereknek megpróbálni a' társaság' új alapokra építését; itt vettek gyakorlatba akkorig nem ismert vagy nem alkalmazhatóknak tartott teoriákat, hogy a' világnak egy olly nézőjátékot adjanak, melyre őt a' múltnak története el nem készítette.

MÁSODIK FEJZET.

Induláspont 's annak fontossága az angol-amerikaiak' jövődjére nézve.

Haszna az induláspont' ismerésének a' népeknél, társasági állásuk' és törvényeik' megérthetésére nézve. — Amerika, azon egyetlen ország, hol egy nagy népnek induláspontját világosan észrevenni lehetett. — Miben hasonlítottak egymáshoz mind azon emberek, kik angol-amerikát megnépesítették. — Miben különböztek egymástól. — Minden az új világ' partján megtelepült európaiakra alkalmazható észrevétel. — Virginia' gyarmatosítása. — Új-Angliáé. — Eredeti jelleme Új-Anglia' első lakóinak. — Megérkezésök. — Legelső törvényeik. — Társasági szerződés. — Mózes' törvényéből kölcsönzött fenyítő törvénykönyv. — Vallási buzgalom. — Köztársasági szellem. — Benső egyesülése a' vallás' és szabadság' szellemének.

Az ember megszületik; első évei homályban telnek el, a' gyermekkor' örömei, vagy bajai között. Felnő; férjfkora elkezdődik; végre megnyilnak előtte a' világ' kapui, hogy őt befogadják, 's érintődésbe jön a' hozzá-hasonlókka. Ekkor kezdjük őt elsőben vizsgálni, 's azt hisszük, ekkor képződik benne érett-kora' vétkeinek és erényeinek csirája.

Ez, ha nem csalódom, igen nagy tévelygés.

Hátrább szükség visszamennetek; vizsgáljátok a' gyermeket már anyjának karjai között; nézzétek, mint veti

elsőben sugárait a' kül világ, elméjének még homályos tükrére; tekintsétek az első példákat, mellyek szemeibe ötlenek; hallgassátok az első szózatokat, mellyek benne a' gondolat' alvó szikráit felköltik; kísérvétek figyelemmel első küzdéseit, mellyeken át kell esnie: és csak akkor fogjátok átlátni, honnan jönnek az előítéletek, szokások és szenvedelmek, mellyek életén uralkodnak. Az ember, úgy szólván, egészen ott van bölcsőjének pályái között.

Némi hasonló történik a' nemzeteknél is. A' népeken mindig megérzik az ő származásuk. A' körülmények, mellyek születésüket kísérték 's kifejlésüket elősegítették, befolyással vannak egész jövőndő pályájokra.

Ha lehető volna a' társaságok' eleméig fölmennünk és vizsgálunk történeteik' első emlékeit; épen nem kétszem, hogy azokban feltalálhatnók első okát az előítéleteknek, szokásoknak, uralkodó indulatoknak, szóval mindennek, mi az úgynevezett nemzeti jellemet teszi; azokból megmagyarázhatnók a' szokásokat, mellyek ma az uralkodó erkölcsökkel ellenkezni láttatnak; a' törvényeket, mellyek az elismert elvekkel ellentétben állanak; azon egybe nem függő véleményeket, mellyek a' társaságban itt ott mutatkoznak, mint egy régi épület' boltozatán néhol még csüngő, de már semmit össze nem foglaló szakadozott lánczdarabok. Így meg bírnók fejteni sorsát bizonyos népeknek, mellyeket némi titkos erő egy magoktól sem tudatott czél felé ragad. De efféle vizsgálatra ekkorig az adatok hiányzottak; fejtegető szellemük a' népeknek csak a' vénséggel jön meg; 's midőn végre eszökbé jut visszanézni bölcsőjükre, az idő azt már akkor ködbe

borította, a' tudatlanság és kevélység mesékbe burkolta, mellyek mögött az igazság elrejtett.

Amerika egyedül azon tartomány, hol a' társaság' természeti és csendes fejlődéseit szemmel kísérni lehetett, és hol a' befolyást, mellyet az induláspont a' statusok' jövődjére gyakorol, meghatározhatni.

Akkor, midőn az európai népek az új világ' partjaira szálltak, nemzeti jellemök' vonásai már jóformán megállapodva voltak; mindegyik megkülönböztető ábrázatot viselt; és mivel a' polgárisodás' ama' lépcsőjét, melly az emberek ön magok' vizsgálására vezeti, már elérték, véleményeik', erkölceik' és törvényeik' hű rajzolatát hagyták reánk. A' XV-dik század' embereit majd olly jól ismerjük, mint a' maiakat. E' szerint Amerika tiszta fényben megmutatja nekünk, mit az előbbi időszakok' tudatlansága vagy vadsága elfedett szemeink elől.

A' mai emberek, elég közel lévén az amerikai társaságok' alapulásának korához, hogy annak elemeit részletesen ismerhessék, — 's elég távol tőle, hogy azt, mi e' csirákból származott, már megítélhessék — úgy tetszik, a' végzettől olly karba helyezvék, hogy az emberi történetekben eleiknél messzebb láthatnak. Előttünk a' gondviselés egy szövétneket gyűjtött, melly nélkül apáink szűkölködtek, 's megengedte különböztetnünk a' nemzetek' sorsában amaz első okokat, mellyeket előlük a' múltnak homálya elrejtett vala.

Midőn Amerika' történetét figyelemmel vizsgálván, politicalai 's társasági állapotját gondos szemügyre vesszük, magunkat mélyen meggyőződve érezzük amaz igazság felől; hogy nincs olly vélemény, olly szokás, olly

törvény, 's mondhatnám, olly esemény, melyet az induláspontból könnyen meg ne lehetne magyarázni. Kik tehát e' könyvet olvasandják, jelen fejezetben mind annak csiráját, minek következni kell, 's majd az egész munkának kulesát meg fogják találni.

Azon kivándorlók, kik különböző időszakokban az amerikai Egyesülettől már ma birt földet elfoglalni jöttek, egymástól sok tekintetekben különböztek; céljuk nem egy volt, 's magokat más meg más elvek szerint igazgatták.

Voltak mindazáltal ezen embereknek egymással közös vonásaik, 's magokat mindnyájan hasonló helyzetben lenni érezték.

A' nyelv' köteleke talán a' legerősb és legtartósb, melly az embereket egyesítheti. Minden kivándorlók azon egy nyelvet beszélték; valamennyien azonegy nép' gyermekei voltak. Olly országban születvén, melyet századok óta a' pártok' küzdése hányt vetett, és hol a' felekezetek egymás után kénytelenek voltak magokat a' törvények' védelme alá adni: political neveltetésök e' szigorú iskolában ment véghez; 's nálok a' jogoknak több ismertetét, az igazi szabadságnak több elveit lehetett tapasztalni, mint az európai népek' nagyobb részénél. Az első kiköltözések' idejekor, a' községi kormány, ez a' szabad intézetek' termékeny csirája, már mély gyökeret vert volt az angol szokásokban, 's vele együtt a' népfelség' hitágazata már a' Tudorok' monarchiájának kebelébe is beférkezett.

A' vallásbeli villongások, mellyek a' keresztyén világot dúlták, akkor voltak legnagyobb divatjokban. Anglia némi dühösséggel rohant ez új ösvényre. Lakóinak jel-

leme, mely mindig komoly és megfontoló volt, szigorúvá 's okoskodóvá lön. A' tanulás ezen elmeheli harcok között igen lábra kapott; az észnek mélyebb művelődés jutott. Mig az emberek a' vallásról beszélgettek, az alatt erköl-cseik tisztábbakká lettek. Mind ezen általános vonásai a' nemzetnek többé kevésbé feltaláltattak azon fiainak ábrá-zatjában, kik új jövődőt keresni az ocean' tulsó part-jaira mentek.

Egyébiránt, egy észrevétel, melyre később alkal-munk lesz visszatérni, rájuk illik nemcsak az angolokra, hanem a' francziákra, spanyolokra és minden európaiakra, kik az új világ' partjain egymás után megtelepedtek. Min-den európai új gyarmatokban megvolt, ha nem kifejlése is, legalább csirája a' teljes democratiának. Két ok szülte volt ezen eredményt. El lehet mondani, hogy átaljában a' kivándorlóknak, anyahonukból elköltöztükkor az egy-más feletti elsőbbségről legkisebb eszméjük sem vala. A' holdogok 's hatalmasok nem igen száműzik magokat; a' szegénység pedig, valamint a' szerencsétlenség legjobb biztosítékok, melyeket embereknel az egyenlőségre nézve ismerünk. Megtörtént azonban, hogy néha nagy urak is átmentek Amerikába, political vagy vallási viszályok' kö-vetkezésében. Ezek itt törvényeket hoztak, a' rangbeli felsőbbség' megalapítására; de csakhamar észrevették, hogy az amerikai föld átaljában visszataszít magától min-den földesuri aristocratiát. Átlátták, hogy e' szilaj föld' megszelídítésére semmi nem olly szükséges, mint magá-nak a' birtokosnak állandó 's haszonnal egybekötött ipar-kodása. El lévén készítve a' föld, úgy tapasztaltatt, hogy annak jövedelmei nem elegendők urat is bérlőt is

egyszerre meggazdagítani. A' föld tehát természetesen apró birtokokra daraboltatott, mellyeket a' tulajdonos örömgazda mivelt. Már pedig az aristocratia a' földön kezdődik, ahoz ragaszkodik 's azon támaszkodik; nem csupán a' kiváltságok alapítják azt meg; nem a' születés alkotja azt, hanem az örökös földesúri tulajdon. Mutathat valamely nemzet nagy gazdagságokat és nagy szegénységeket: de ha e' gazdagságok nem földbirtokból állók, lássunk bár kebelében gazdagokat és szegényeket, igazán szólni, aristocratia még sincs ottan.

Minden angol gyarmatok tehát, születésökor, együtt egy nagy család' képét mutatták. Kezdetül fogva valamennyien arra látszottak rendeltetve lenni, hogy előállítsák a' kifejlett szabadságot, nem ugyan anya-honuk' aristocrata szabadságát, hanem ama' polgári és democrata szabadságot, mellynek tökéletes példányát a' világ' története még nem mutatta.

Ez általános arczszínből azonban igen erős árnyéklatok találkoztak, mellyeket kimutatnunk szükség.

Az angol-amerikai nagy családban két fő sarjadékot különböztethetni meg, mellyek mai napig a' nélkül nevedtek, hogy egymással egészen összekeveredtek volna; egyik van délen, a' másik éjszakon.

Virginia fogadta keblébe az első amerikai gyarmatot. A' kivándorlók ide 1607-ben érkeztek. Európa ez időtájtban még igen el volt fogúlva azon eszmétől, hogy a' népek' gazdagságát az arany- és ezüst-bányák teszik; gyászos egy eszme, melly a' magokat annak átadott európai nemzeteket jobban elszegényítette, 's Amerikában több embert elpusztított, mint a' háború és minden

rosz törvények együtt. Azért is azok, kik Virginiába küldettek, aranykeresők voltak ¹⁾, pénz 's becsület nélkül való emberek, kiknek nyugtalan, háborgó szelleme megzavarta a' gyarmatot csecsemő korában 's előmeneteleit bizonytalanokká tette ²⁾. Azután jöttek a' kéz- és földművesek; jobb erkölcsű 's szelidebb faj, de melly az angolországi alsóbb osztályokon majd semmivel fölül nem volt emelkedve ³⁾. Semmi nemes gondolat, semmi szellemi combinatio ez új intézetek' alapításánál vezérül nem szolgált. Alig hozatott létre a' gyarmat, már a' rabszolgaságot bele vitték ⁴⁾; ez egy olly föbenjáró körülmény volt, mellynek szörnyű befolyást kellett gyakorolni egész délnek jellemére, törvényeire és jövődjére.

¹⁾ Az Angolországtól 1609-ben nekik adott *szabadéklevel*, egyéb záradékok között azt is magában foglalta, hogy a' gyarmatbeliek az arany és ezüst-bányák' jövedelmének egy ötöd részét a' koronának fizessék. Lásd *Vie de Washington*, Marschaltól, vol. I, p. 18—66.

²⁾ Nagy része az új gyarmatosoknak, mondja *Smith (History of Virginia)* állott holmi pajkos ifjakkól, kiket szülei, hogy a' gyalázatos sorstól megmentsenek, hajókra szállítottak; vén cselédek, család bukottak, korhely 's más efféle, inkább a' telepek' fosztogatására 's rontására mintsem gyarapítására való emberek, tették a' másik részt. Garázda vezetők az illy csordát minden kicsapongásokba 's gonoszságokba könnyen bevihették. Lásd Virginia' történetére nézve a' következő munkákat: *History of Virginia from the first settlements in the year 1624, by Smith*; — *History of Virginia, by William Smith*; — *History of Virginia from the earliest period, by Beverley*, francziára fordítva 1807-ben.

³⁾ Csak később történt, hogy bizonyos számú gazdag angol birtokosok is megtelepültek a' gyarmatban.

⁴⁾ A' rabszolgaság 1620-ban vitetett be egy hollandi hajó által, melly 20 szerezcent szállított James folyam' partjaira.

A' rabszolgaság, mint majd alább megmutatjuk, becs-
telenné teszi a' munkát; beviszi a' társaságba a' henye-
séget 's vele a' tudatlanságot, kevélységet, szegénységet
és fényüzet. Elerőtleníti az ész' tehetségeit, elaltatja az
emberi munkásságot. A' rabszolgaság' befolyása, egybe-
vetve az angol jellemmel, megmagyarázza délnak erkölceit
's társasági állapotját.

Ugyanezen angol alapszínezetre, éjszaken egészen
ellenkező árnyéklatok festődtek. Szabad legyen itt némelly
részletekbe ereszkednem.

Az éjszaki angol gyarmatokban, mellyek *új-angliai*
statusok' neve alatt ösmeretesbék *), vannak összesítve
ama' két vagy három fő eszmék, mellyek ma az Egyesült-
Statusok' társasági theoriájának alapjait képezik:

Új-Anglia' elvei először a' szomszéd statusokban ter-
jedtek el; azután lassanként lábra kaptak a' legtávolab-
bakban, 's végre, ha szabad így szólanom, beevődtek az
egész Egyesülethe. Jelenleg pedig messze annak határin
túl gyakorolják befolyásukat az egész amerikai világon.
Új-Anglia' polgárisodása olyan volt, mint ama' magáson
gyújtott tüzek, mellyek miután magok körül meleget áraszt-
ottak el, fényöket a' láthatár' legvégsőbb széleire is
ellővellik.

Új-Anglia' alapíttatása egy új nézőjatekot mutat,
minden különös és eredeti volt itt.

Majd minden gyarmatoknak első lakói nevelés és ér-
ték nélkül való emberek voltak, kiket inség 's rosز maga-

*) Új-Anglia' statusai a' Hudson-tól keletre fekvők; számok ma hatra
megy, u. m. 1. Connecticut, 2. Rhode-Island, 3. Massachusetts,
4. Vermont, 5. New-Hampshire, 6. Maine.

viselet üzött el az országból, holott születtek; vagy pedig telhetetlen nyereségvadászok 's szorgalmi vállalkozók. Sőt vannak gyarmatok, melyek csak illy származással sem dicsekedhetnek; Sz. Domingót tengeri rablók alapították; korunkban pedig az angliai büntető törvényszékek vették magokra Australia' megnépését.

Az Új-Anglia' partjain megtelepült kivándorlók valamennyien az anyahon' tehetősebb osztályaiból valók voltak. Egyesülésök az amerikai földön, eleitől fogva a' társaságnak olly különös tüneményét mutatta, hol sem nagy urak, sem köznép, 's úgy szólván, sem szegények, sem gazdagok nem találtattak. Ott aránylag sokkal nagyobb tömeg ész volt elterjedve ezen emberek közt, mint már ma akár-melly európai nemzet' kebelében. Valamennyien, talán egyet sem véve ki, elég előhaladott neveléssel bírtak, 's többen közülök, magokat Európában, talentumaik 's tudományuk által ismeretessé tették. A' többi gyarmatok családtalan szerencsekergetőktől alapítottak; Új-Anglia' vándorai a' rendnek 's erkölcsiségnek bámulandó elemeit hozták magokkal; ők a' pusztákba nők' és gyermekeik' kíséretében költöztek. De mi őket egyebektől leginkább megkülönböztette, az vállalatuknak célja vala. Őket nem szükség kényszerítette búcsut venni hazájoktól; ők sajnálható társasági helyzetet 's biztosított életmódokat hagytak el. Nem is azért mentek az új világba, hogy ott állapotukat jobbra tegyék, vagy gazdagságaikat neveljék; ők a' haza' kellemei közül csak azért ragadták ki magokat, hogy egy pusztán értelmi szükségnek engedjenek; 's midőn személyeiket a' száműzetés' elkerülhetlen inségeinek alá vették, egy eszmének akartak csak győzedelmet szerezni.

A' kivándorlók, vagy mint ők magokat nevezni szerették, zarándokok, azon angol felekezethez tartoztak, melyet elveinek szigorúságaért *puritanus*nak hívnak. A' *puritanismus* nem csupa vallási tan volt; hanem több tekintetben, a' legteljesh demokratiai 's köztársasági teoriákkal is össze volt vegyítve. Ez szerezte neki legveszedelmesb ellenségeit. A' puritanusok, üldöztetvén az anyahon' kormányától, 's szigorú elveiknél fogva sértve érezvén magokat mindennapi menetele által a' társaságnak, mellynek kebelében éltek, egy olly vadon 's a' világtól elhagyatott földet kerestek, hol magok módja szerint élniek 's az istent szabadon imádniok lehessen.

Néhány idézetek jobban meg fogják ismertetni e' kegyes kalandorok' szellemét, mint mind az, mit magunk még róla mondhatnánk.

Morton Nathan, Új-Anglia' első éveiből való történetíró imígy kezdi tárgyát *): „Mindig azt hittem, úgy mond, hogy nekünk, kiknek apáink olly számos és nevezetes zálogait vették az isteni jóságnak, ezen gyarmat' alapításában, szent kötelességünk annak emlékezetét írás által örökölni. A' mit magunk láttunk, a' mit atyáinktól hallottunk, tudokra kell adni gyermekeinknek, hogy a' jövő ivadékok tanulják meg, dicsérni az urat; hogy Ábrahámnak, az ő szolgájának nemzetsége 's Jákóbnak az ő választottjának fiai állandóul megőrizték emlékét az isten' csudálatos munkáinak. (Zsolt. CV: 5, 6.) Szükség, hogy tudják, mint hozta isten az ő szőlőtökéjét a' pusztába,

*) *New-Englands Memorial*, p. 13. Boston, 1826. Lásd továbbá *Histoire de Hutchinson*, vol. 2, p. 440.

mint ültette azt el, 's mint távolítá el tőle a' pogányokat; mint készített annak helyet, 's tette le mélyen gyökereit, mint hagyta azután terjedni 's beárnyékozni nagy messze a' földet (Zsolt. LXXX: 15, 13.). Sőt nemcsak ezt, hanem azt is, mint vezérlette népét az ő szent sátora felé 's telepítette meg az ő örökségének hegyén. (Exod. XV. 13.) E' dolgokat ismerni szükség, hogy értők istenre háruljon a' dicséret, mely őt illeti, és hogy dicsőségének néhány sugárai vetődjenek ama' szenteknek tiszteletes nevére, kik neki eszközül szolgáltak vala."

Lehetetlen e' bevezetést olvasni, a' nélkül, hogy akarattunk ellen is némi vallásos és ünnepélyes érzet át ne járjon bennünket; úgy tetszik, mintha benne az őskor' szelleme 's némi bibliai illat fúvallana.

A' meggyőződés, mely az író' keblét lelkesíti, nyelvét fenségesse teszi. Már többé szemünk előtt, valamint az övé előtt, nem kalandorok' kis csapatja az, mely szerencsét keresni tengereken túlmegy, hanem magva egy nagy népnek, melyet isten saját kezeivel hintett el egy eleve számára rendeltetett földön.

A' szerző folytatja, 's így rajzolja első megindultát a' kivándorlóknak *):

„Ekként hagyták, úgymond, el a' várost (*Delft-Halft*), mely nyugalomuknak helye volt; de azért béketűrők valának; tudták, hogy zarándokok és idegenek itt alant. Nem ragaszkodtak a' földi dolgokhoz, hanem szereiket függesztették az égre, kedves hazájokra, hol isten előre elkészíté számukra az ő szent városát. Elérték végre

*) *New-Englands Memorial*, 22. l.

a' kikötőt, hol a' hajó rájuk várakozott. Számos barátaik, kik velök nem jöhettek, eddig legalább el akarták őket kísé-
 rni. Álom nélkül folyt le az éj; baráti ümledezések, kegyes beszélgetések, 's igazi keresztyéni szeretettel teljes nyilatkozások között töltötték el azt. Reggel a' hajóra költöztek; barátaik még ide is el kívánák őket kísé-
 rni; most mély fohások hallattak, minden szemekből könnyek csorgottak, hosszas ölelkezések 's hő imádkozások tétet-
 tek, mellyeken magok az idegenek is megilletődtek. Az indulásra jel adatván, térdre esének; 's lekipásztoruk, könnyvel telt szemeit égre emelve az úr' irgalmába aján-
 lotta őket. Végre búcsut vőnek egymástól, 's elmondák az 'isten-hozzád'ot, mellynek, közülök sokra nézve, az utolsónak kelle lennie."

A' kivándorlók' száma körülbelül 150-re ment: férfit, asszonyt és gyermeket összevéve. Szándékuk az volt, hogy, Hudson' partján alapítsanak egy gyarmatot; de miután a' tengeren soká tévelyegtek volna, végre kénytelenítették kiszállni Új-Anglia' kopár partjain, azon helyen, hol ma Plymouth' városa áll. Most is mutogatják a' kösziklát, mellynél a' zarándokok partra léptek *).

„De mielőtt tovább mennénk — így szól a' fent idézett történetíró — lássuk egy pillanatig jelen állapotját ezen

---

*) E' köszikla tiszteletnek tárgya lett az Egyesült-Statusokban.

Láttam belőle gondosan tartogatott töredékeket az Egyesület' több városaiban. Vajjon ez nem mutatja-e világosan, hogy az ember' hatalma és nagysága egészen *lelkében* vagyon? Imhol egy da-
 rab kő, mellyet néhány nyomorúltak egy pillanatig lábaikkal illetnek; és e' kő híressé válik; magára vonja tekintetét egy nagy népnek; tisztelik töredékeit 's osztoznak porán meszsze földön. Mi leve anyji paloták' küszöbéből? ki gondol ezekkel?

szegény népnek, és csudáljuk istennek jóvoltát, ki őt megtartotta ¹⁾). Már átköltöztek a' roppant Oceanon 's elértek utazásuk' céljára; de itt nem leltek barátokat, kik-től fogadtassanak; sem hajlékokat, hol magokat megvonhassák; a' tél épen közepén vala, 's azok, kik éghajlatunkat ismerik, tudják, mi csikorgók itt a' telek, 's melly dühös fergetegek dűlják akkor partjainkat. Ez évszakban nehéz járni ismeretes helyeken is, 's még sokkal inkább az, megtelepedni új partokon. Magok körül csak borzasztó sivatag pusztaságot szemléltek, tele vad állatokkal és vad emberekkel, kiknek sem számát, sem kegyetlenségök' mértékét nem ismerték. A' föld fagyva volt; a' vidék földve erdőkkel és berkekkel. Minden vad tekintetet mutatott. Háton mögött nem láttak egyebet végetlen tengernél, melly őket a' mivelt világtól elválasztá. Hogy egy kis megnyugvásra 's reményre tehessenek szert, nem volt hová vetni szemeiket mint az ég felé."

Nem kell gondolni, mintha a' puritanusok' kegyessége csupán elméleti lett volna, vagy hogy az magát az emberi dolgok' folyamatja iránt részvétlennek mutatta legyen. A' puritanismus, mint főlebb mondtam, majd szintolly mértékben politikai theoria volt, mint vallási hittan. Azért is alig szálltak ki a' vándorok e' barátságtalan parton, mellyet *Morton Nathan* imént leirt vala, azonnal első gondjuk volt magokat társaságba szerkeztetni. Haladék nélkül egy szerződést tettek fel, melly imígy hangzik ²⁾:

¹⁾ *New-Englands Memorial*, p. 33.

²⁾ Azon kivándorlók, kik 1638-ban Rhode-Island statust, 1637-ben New-Havent alapították, úgy szintén Connecticut' első lakói 1639-ben, 's Providence-nak alapítói 1640ben, hasonlólag

*) „Mi alól megnevezettek. kik Isten' dicsőségére, a' keresztyén hit' terjedésére és hazánk' tiszteletére elhatároztuk megalapítani az első gyarmatot e' távol partokon, kölcsönös és ünnepélyes egyetértés által ezennel Isten előtt összeszövetkezünk egy political társaság' képzésére, olly szándékkal, hogy magunkat kormányozzuk, 's rendeltetésünk' betöltésén munkálkodjunk; és e' szerződésünk' értelmében megegyezünk abban, hogy törvényeket, határozatokat, rendeleteket hozzunk 's a' szükségekhez képest tisztviselőket állítsunk, kiknek hódolást és engedelmisséget fogadunk.“

Ez 1620-dikban történt. Ettől fogva, a' kivándorlás többé meg nem szűnt. A' vallási 's political szenvedélyek, mellyek a' britanniai birodalmat I. Károly' egész uralkodása alatt szaggatták, évenként új meg új rajait szállították a' vallásos felekezeteknek Amerika' partjaira. Angliában a' puritanismus' *gyűjtőpontja* folyvást a' közép osztályoknál maradt; e' közép osztályok' kebléből eredt a' kivándorlók nagyobb része. Új-Anglia' népessége sebesen gyarapult, 's míg a' *rangbeli* felsőbbség folyvást önkény szerint osztályozta az embereket az anyahonban, a' gyarmat mind inkább inkább egy minden részeiben *egyenlő* társaságnak új látványát állította elő. A' *democratia*, úgy, mint azt az őskor álmodni sem merte, egész nagyságában 's egészen fölfegyverkezve termett elő a' régi hűberes társaság' kebléből.

---

azzal kezdték a' dolgot, hogy egy társasági szerződést alkottak, melly minden benne résztvevők' jóváhagyása alá terjesztetett. Lásd *Pitkin's history*, p. 42 és 47.

*) *New-Englands Memorial*, p. 37.

Az angol kormány, örülvén, hogy öléből a' háború-
gások' csirái 's új forradalmak' elemei távoznak, aggodalom nélkül nézte e' számos kivándorlást. Sötétség erejével elősegítette azt, 's úgy tetszett, mintha gondolni sem igen akarna azok' sorsával, kik törvényei' kegyetlensége elől magoknak az amerikai földön kerestek menedéket. Majd azt lehetne vala róla mondani, hogy Új-Angliát a' képzelődés 's álmok' országának tekintette, melyet az újítók' szabad próbatételeinek kellene átengedni.

Az angol gyarmatok ('s ez tevé egyik fő okát virágzásuknak) mindig több bel szabadsággal 's több politikai függetlenséggel bírtak, mint a' többi népek' gyarmatai; hanem a' szabadság' ezen elve sehol teljesebben nem volt alkalmazva, mit Új-Anglia' státusaiban.

Akkor átaljában el vala ismérve, hogy az új világ' földel azon európai nemzetet illetik, mely azokat először felfedezte.

E' szerint Éjszak-Amerika' majd egész partvidéke angol birtokká vált a' XVI-dik század' vége felé. A' brit kormány ez új uradalmak' megnépesítésére különböző természetű eszközöket használt; némelly esetekben a' király az új világból egy darabot maga által választott kormányzónak vetett alá, rá bízván a' tartománynak az ő nevében 's az ő közvetlen parancsi alatt igazgatását ¹⁾; e' gyarmatrendszer vétetett fel Európa' többi kormánytól. Másszor ismét egy embernek, vagy társaságnak engedte át tulajdonát a' tartomány' némelly részeinek ²⁾. Illyenkor minden

¹⁾ Így volt az új-yorki státusban.

²⁾ Maryland, a' két Carolina, Pensylvania és Új-Jersey státusok ez esetben voltak. Lásd *Pitkin's history*, vol. 1, p. 11—31.

polgári 's political hatalom egy, vagy több személynek kezében központosított, kik is a' korona' felvigyázása 's ellenőrködése mellett a' földeket eladogatták és a' lakosokat igazgatták. Végre a' harmadik rendszer abban állott, hogy bizonyos számú kivándorlóknak jog engedtetett, az anyahon' pártfogása alatt political társasággá alakulhatni 's kormányozhatni magokat mindenben, mi amannak törvényeivel nem ellenkezett.

A' gyarmatosítás' ezen módja, melly a' szabadságnak olly igen kedvez, csupán Új-Angliában vétetett gyakorlatba ¹⁾.

Még 1628-ban egy illy értelmű charta adatott I. Károly által azon kivándorlóknak, kik a' massachusettsi gyarmatot alapították ²⁾.

Hanem átaljában véve, az alapítvány-levelek Új-Anglia' gyarmatinak csak azután későn ajándékoztattak, mikor már állapotjuk egészen szerkeztetve volt. Plymouth,

¹⁾ Lásd e' című munkában: *Historical collection of state papers and other authentic documents intended as materials for an history of the United-States of America, by Ebeneser Hasard, printed at Philadelphia, MDCCXCII*; a' gyarmatok' első korát illető 's tartalmok- és hitelességöknél fogva becses nagy számú okleveleket, 's köztök azoknak az angol koronától adott különböző chartákat, úgy szintén kormányaik' első határozatait.

Lásd továbbá mind ezen charták' taglalását *Story* urtól, az Egyesült-Statusok' főtörvényszéki bírójától, az Egyesült-Statusok' alkotmányáról szóló *Commentarj*ának bevezetésében. Mind ezen oklevelekből az jön ki, hogy a' képviseletes kormány' elvei 's political szabadság' külső formái majd minden gyarmatokba születésükkor bevitettek. Ezen elvek éjszakra nagyobb kifejlést értek mint délen, de mindenütt fennállottak.

²⁾ Lásd *Pitkin's history*, p. 36. I. 1. Továbbá: *The history of the colony of Massachusetts bay by Hutchinson*, v. 1, p. 9.

Providence, New-Haven, a' connecticuti 's rhode-islandi status ¹⁾ az anyahon' legkisebb befolyása 's úgy szólván tudta nélkül alapítottak. Az új lakók, bár a' főváros' főliségét nem tagadták is, azért a' hatalom' forrását még sem akarták annak kebeléből származtatni; magok szerkeztették magokat és csak 30 vagy 40 év múlva, II. Károly alatt törvényesítette létezésüket egy királyi charta.

Azért is midőn Új-Anglia' történeti 's törvényhozási első emlékeft forgatjuk, gyakran nehéz észrevennünk a' kapcsolatot, melly a' kivándorlottakat őseiknek országához köti. Minden lépten látjuk őket felsőségi határozatokkal foglalkozni; magok nevezik ki tisztviselőiket, magok izennek hadat, kötnek békét, alapítanak rendőrségi szabályokat 's hoznak törvényeket, mintha egyedül istennek alattvalói volnának csak ²⁾.

Nincs semmi különösb 's egyszersmind tanúságosabb, mint az ez időszakbeli törvényhozás; itt találjuk fel főkép megfejtését ama' nagy társasági rejtvénynek, mellyet az Egyesült-Statusok ma a' világnak mutatnak.

Ezen emlékek között, kiváltképen megkülönböztetjük mint legsajátságosabbat, a' kis *Connecticut* status' törvénykönyvét, mellyet az magának 1650-dik esztendőben adott ³⁾.

¹⁾ Lásd u. o. 42—47. l.

²⁾ Massachusetts' lakói a' fenytő 's polgári törvények' és törvénytörvények' megalkotásában eltávoztak az Angliában követt szokásoktól; 1650-ben a' király' neve még nem jelent meg a' bírói parancsok' elején. Lásd *Hutchinson*, v. I, p. 452.

³⁾ 1650-diki törvénykönyv, p. 28. (Hartford, 1830.)

A' connecticuti törvényhozók elsőben is büntető törvényekkel foglalkoznak ¹⁾; 's azok' felállításánál ama' különös ötlet jön eszökbe, hogy kútfőül a' szent ígéket használják.

„Valaki — így szólnak mindjárt legelől — más istent imádand mint az urat, halálra fog vettetni.“

Következnek ez után tíz vagy tizenkét efféle értelmű rendeletek szórul szóra a' Deuteromok-, Exod- vagy Leviticumokból kölcsönözve.

A' káromkodás, boszorkányság, nősparáznaság ²⁾ halállal büntetettnek; a' fiútól szülői ellen elkövetett méltatlanság ugyanazon büntetéssel illetetik. Így vitték át egy hárdolatlan 's fél műveltségű népnek törvényhozását egy olly társaság' kebelébe, mellynek elméje fölvilágosult, erkölcsi szelídek valának. Nem is láttuk soha, hogy a' halálos büntetés a' törvényekben olly bőven osztogatva, 's kevesebb vétkekre alkalmazva lett volna, mint itt.

A' törvényhozóknak ezen büntető törvénykönyvben fő gondjuk: az erkölcsi rendet 's jó erkölcsöket a' társa-

¹⁾ Lásd hasonlóképen *Hutchinson*' históriájában (vol. 1, p. 435—456) a' massachusettsi gyarmattól 1648-ban bevett büntető törvénykönyv' taglalatját; e' törvénykönyv a' connecticutiéhoz hasonló elvek szerint van szerkesztve

²⁾ A' nősparáznaság a' massachusettsi törvény által is halállal volt büntetve, és *Hutchinson* (vol. 1, p. 441.) azt mondja, hogy sok személyek valóban halált szenvedtek e' bűnért; és e' tárgyban egy különös anecdotát hoz fel, melly 1663-ból veszi eredetét. Egy férjnél levő asszony szerelmes viszonyokban állott egy ifjú emberrel; majd később özvegygyé lévén, férjhez ment ahhoz; több évek eltelték; végre a' közönség gyanítani kezdván az e' házások között hajdan fennállt szoros barátságot, mind ketten fenytő perbe fogattak, 's börtönbe záratlak; és csak kevésben múlt, hogy mindegyik halálra nem ítéltetett.

ságban fenntartani; ennél fogva minduntalan a' lelki-
 űsméret' birodalmába vágnak, 's végre majd alig van vé-
 tek, melyet a' tisztviselők' fenyítéke alá ne vetnének. Az
 olvasó láthatta, mi szigorral sujtották légyen e' törvények
 a' nősparáznaságot és erőszakot. A' nemházas szemé-
 lyeknek csupa egyszerű társalkodása keményen meg van
 tiltva azokban. Jog adatik a' bírónak az e' részben kihá-
 gókra vagy pénzbírságot, vagy korbácsot, vagy házassá-
 got büntetésül dictálni ¹⁾; és ha a' new-haveni régi tör-
 vényszékek' jegyzőkönyveinek hihetünk, az efféle perbe-
 fogások nem igen voltak ritkák; 1660-diki majus' 1-ső
 napjáról találunk egy bírságot 's dorgálást dictáló ítéletet
 egy fiatal leány ellen, kit azzal vádoltak, hogy némelly
 becstelen szavakat ejtett, és magát megcsókoltatni hagy-
 ta ²⁾. Az 1650-diki törvénykönyv megelőző rendszabályok-
 kal van tele. Ez a' dologtalanságot és részegséget kemé-
 nyen bünteti ³⁾. A' csaplárosok bizonyos mennyiségen túl
 bort az ivónak nem adhattak; pénzbírság, vagy korbács
 követi az egyszerű hazugságot, mikor az valakinek árt-
 hat ⁴⁾. Másutt a' törvényhozó egészen feledvén az általa

¹⁾ 1650-diki törvénykönyv, p. 48. Úgy tetszik, megesett néha a' bírónak, hogy e' különféle büntetéseket összesen is dictálták, mint azt láthatni egy 1643-ban hozott ítéletből (*New-Haven antiquities*, p. 114.), mely is azt tartja, hogy *Bedford Margit*, ki botránkoztató tettekre vetemülteért elmarasztaltatott, korbácsot fog büntetésül szenvedni, és hogy köteles lesz bűntársához *Jemmings Miklóshoz* nőül menni.

²⁾ *New-Haven antiq.* p. 184. L. még *Hutchinsonnál*, vol. I, p. 436. több hasonló rendkívüli ítéleteket.

³⁾ 1650-diki törvénykönyv, 50—57. l.

⁴⁾ U. o. 64. l.

Európában követelt vallás-szabadság' nagy elveit, pénz-bírsággal ijesztes által kényszeríti az embereket az isteni tiszteletre ¹⁾, 's annyira vetemül, hogy kemény büntetésekkel ²⁾, sőt gyakran halállal fenýíti az olly keresztyéneket, kik istent az övétől különbözö módon akarják imádni ³⁾. Végre ollykor a' rajt' uralkodó szabályozási hév annyira ragadja őt, hogy a' hozzá legilletlenebb gondokkal foglalatoskodik. Így, ugyanazon törvénykönyvben egy törvényt találunk, melly a' dohányzást tilalmazza ⁴⁾. Egyébiránt nem kell felednünk, hogy e' furcsa, vagy zsarnok törvények nem parancsból eredtek, hanem magoknak az érett feleknek összes szabad akaratjokból hozattak, és hogy az erkölcsök még sanyarúbbak 's puritánusabbak voltak, mintsem a' törvények. 1649-ben Bostonban egy

¹⁾ 1650-diki törvénykönyv, 40. l.

²⁾ Ez nem csak Connecticutban volt így. Lásd többek közt *Massachusettsnek* 1644-diki sept. 13-kán hozott törvényét, melly az anabaptistákat száműzésre kárhoztatja. *Historical collection of state papers*, vol. 1, p. 538. Lásd továbbá a' quakerek ellen 1656-diki october' 14-dikén kihirdetett törvényt: „Mivel—

• úgy mond e' törvény— egy átkozott eretnek felekezet támadott, kik is *quakereknek* hivatnak.“ Ezután jönnek a' rendeletek, mellyek nagy pénzbírságra büntetik az olly hajóskapitányokat, kik az országba quakereket szállítanak. A' bejöni merészlő quakerek megkorbácsoltatnak, és fogházba záratnak, hogy ott dolgozzanak. Azok, kik véleményeiket pártolandják, először pénz-bírságra, azután fogságra, végre a' tartományból kiűzésre ítéltetnek. Ugyanazon gyűjteményben, vol. 1, p. 630.

³⁾ A' massachusettsi fenýítő törvénykönyvben az olly catholicus pap, ki a' tartományba, miután belőle kiűzetett, visszalépni mer, halállal büntetetik.

⁴⁾ 1650-diki törvénykönyv, 96. l.

ünnepélyes szövetezést látunk alakulni, melynek célja elejét venni a' világi fényűzésnek és hosszú hajaknak*). (E)

Efféle félrecsapások kétségkívül szégyenére válnak az emberi okosságnak, 's bizonyítják természeti gyarlóságunkat, mely nem bírván mindig az igazat és helyeset felfogni, gyakran arra jut, hogy a' két szélsőség közül kénytelen választani.

E' büntető törvényhozásnak, mely a' felekezetes szűkeblűségnek, 's minden az üldözés által felcsigázott 's a' lelkek' mélyében még forrongó vallásos szenvedélyeknek olly vastag bélyegét hordozza; mellé helyhetve, 's némileg vele összekapcsolva szemlélünk egy political törvénykönyvet, mely noha ez előtt kétszáz évvel készült, még is a' korunkbeli szabadság' szellemét igen sokkal felülmúlni látszik.

Azon általános elvek, melyeken a' mai alkotmányok nyugszanak; azon elvek, melyeket a' XVII-dik századbeli európaiak' nagy része felfogni alig tudott, 's melyek akkor Nagy-Brittaniában csak tökéletlen győzödelmet nyertek, mind előismerve 's meggyökerezve vannak Új-Anglia' törvényeiben; a' nép' hozzászólása a' köz ügyekhez, az adónak szabad szavazása, a' hatalom' ügyvivőinek felelőssége, a' személyes szabadság és az eskütszékek' bírószkodása, itt minden vitázások nélkül voltaképp megalapítvák.

E' nemző elvek itt olly alkalmazást 's kifejléseket nyernek, minőket azoknak még egy európai nemzet sem mert adni.

---

*) *New-Englands Memorial*, p. 316.

Connecticutban a választó testület eleitől fogva a polgárok' öszvegéből állott, és ez könnyen megfogható ¹⁾. E' születő népnél akkor, majdnem tökéletes egyenlőség uralkodott a' vagyona 's még inkább az észre nézve ²⁾.

Connecticutban akkor a' végrehajtó hatalom' minden ügyvivői választás alá estek, egész a' status' kormányzójáig ³⁾.

A' polgárok tizenhat éves korukon fölül fegyvert viselni köteleztettek, 's nemzeti katonaságot formáltak, melly maga nevezte ki tisztjeit, 's tartozott a' haza' védelmére mindig készen állni ⁴⁾.

Connecticutnak, úgy szintén Új-Angliának összes törvényeiben látjuk születni 's kifejlődni ama' községi függetlenséget, melly még ma is mintegy elvét képezi az amerikai szabadság' életének.

Az európai nemzetek' nagy részénél a' politicai lét a' társaság' felsőbb köreiben kezdődött 's úgy közlődött lassanként és mindig tökéletlen módon a' társasági test' többi részeivel.

Amerikában ellenben, mondhatni, hogy a' község' szerkeztetése megelőzte a' megyéét, a' megyéé a' statusét, a' statusé az egyesületét.

¹⁾ 1638-diki alkotmány, 17. l.

²⁾ Rhode-Island' közgyűlése már 1642-ben egyhangúlag kinyilatkoztatta, hogy a' status' kormánya democratiából áll, és hogy a' hatalom azon szabad emberek' testületéé, kiknek egyedül van joguk törvényeket hozni 's azok' végrehajtására felügyelni. 1650-diki törvénykönyv, 70. l.

³⁾ *Pitkin's history*, 47. l.

⁴⁾ 1638-diki alkotmány, 12. l.

Új-Angliában a' község 1650 óta teljesen 's határozottan meg van állapítva. A' községi egység körül csoportulnak össze 's ahoz vannak erősen kapcsolva az érdekek, indulatok, kötelességek és jogok. A' község' kebelében valódi, munkás, egészen democratai 's köztársasági policus életet uralkodni látunk. A' gyarmatok még elismerik a' főváros' fölségét; a' status' törvénye monarchia: de már a' köztársaság egészen életre jött a' községből.

A' község maga nevezi ki mindennemű tisztviselőit; maga taxálja magát; maga osztja ki 's szedi be magától az adót ¹⁾. Az új-angliai községben a' képviselés' törvénye nincs elfogadva. A' mindenki' érdekét illető ügyek, mint Athenaeben, a' köz piacon 's polgárok' közgyűlésében vétetnek intézkedés alá.

Ha figyelemmel vizsgáljuk a' törvényeket, melyek az amerikai köztársaságok' ezen első időszakában bocsátattak ki, meglepetve érezzük magunkat a' törvényhozó' kormányzói belátása 's kifejlett theoríái által.

Az bizonyos, hogy ő a' társaságnak, egyes tagjai iránti tartozásairól magasb és tökéletesb eszmével bír, mint az akkori európai törvényhozók, és hogy arra olly kötelességeket ruház, melyek alól másfelé még mindig kibújt. Új-Anglia' statusaiban a' szegények' sorsa eleitől fogva biztosítva volt ²⁾; az utak' fenntartására szigorú rendszabályok hozattak; azok' felvigyázására tisztviselők neveztetnek ³⁾; a' községek közjegyzőkönyveket tartanak, hová

¹⁾ 1650-diki törvénykönyv, 80. l.

²⁾ 1660-diki törvénykönyv, 78. l.

³⁾ U. o. 49. l.

a' köz határozatok' sikere, a' polgárok' halálozása, házassága, születése beiratik ¹⁾; e' jegyzőkönyvek' vitelére jegyzők rendeltetnek ²⁾; a' megürült hivatalok' folytatása 's örökségek' határainak őrzése tisztviselőkre bízatik; másoknak fő foglalatosságuk a' köz csend' fenntartása a' közösségben ³⁾.

A' törvény ezer különféle apróságokra kiereszkedik, hogy megelőzzön, vagy pótoljon sok olly társasági szükségletet, melyekről nekünk Franciaországban még ma is csak holmi homályos sejtésünk vagyon.

De eleitől fogva a' köznevelést tárgyzó rendeletek által látjuk az amerikai polgárisulás' eredeti jellemét, egész fényében feltűnni.

„Minthogy — így szól a' törvény — Sátán, az emberi nemzet' ellensége, a' halandók' tudatlanságában találja fel leghatalmasb fegyvereit; és mivel kívánatos, hogy a' tudományok, melyeket apáink hoztak, el ne legyenek velők a' sirba temetve; minthogy a' gyermeknevelés egy a' statusnak első érdekei közül: annál fogva az urnak segédelmével“ . . . ⁴⁾. Következnek a' rendeletek, melyek minden közösségben iskolát állítani parancsolnak, 's a' lakosokat kemény bírságok alatt kötelezik azok' fenntartására. Azon mód szerint a' népesb kerületekben főbb iskolák alapíttatnak. A' helybeli tisztviselők felügyelni tartoznak, hogy a' szülék gyermekeiket iskolába jártassák; a' nem engedelmeskedők ellen joguk van pénzbírságot dictálni;

¹⁾ Lásd *Hutchinson*' históriáját, vol. 1, 455. l.

²⁾ 1650-diki törvénykönyv, 86. l.

³⁾ U. o. 40. l.

⁴⁾ U. o. 90. l.

és ha az ellenszegülés tovább is tart, akkor a társaság magát a család helyzetébe téven, a gyermeket elveszi, s megfosztja a szüléket azon jogtól, melyet nekik a természet adott, de mellyel olly rosszúl tudtak élni *). Az olvasó kétségkívül meg fogta róni magának e' rendeletek' bevezetését; Amerikában a' vallás adja a' tudományt, s az isteni törvények' megtartása vezérli az embert a' szabadságra.

Miután így egy futó tekintetet vetvén az 1650-diki amerikai társaságra, vizsgáljuk Európa' állapotját s különösen a' szárazét ugyanez időtájban, mély álmélkodás lép meg bennünket: az európai szárazon, a' XVII-dik század' elején, mindenfelé a' korlátlan királyság diadal-maskodott a' középkor' oligarchiai s hűbéri szabadságának maradványain. E' ragyogó, tudományos Európának kebelében, soha talán a' jogok' eszméje inkább félre értve nem volt; soha a' népek kevesebb politicaí életben nem részesültek; soha a' valódi szabadság' fogalmától a' népek' lelke üresebb nem volt; s ugyanezen az európai nemzetek előtt ismeretlen, vagy tőlök megvetett elvek épen akkor hirdettettek ki az új világ' pusztáiban s lettek jövődö czimerévé egy nagy népnek. Az emberi ész' legmerészebb theoriái gyakorlathá vétettek ezen olly alázatosnak látszó társaságban, mellyel akkor bizonyosan akármelley status-férjű átallott volna közlekedésbe ereszkedni: az emberi képzelődés, természeti eredetiségére hagyva, minden előzmények nélkül rögtönözött itt egy törvényhozást. E' homályos democratia' kebelében, melly még sem hadvezére-

---

*) 1650-diki törvénykönyv, 83. l.

ket, sem philosophusokat, sem nagy írókat nem nemzett vala, ki tudott egy ember állani egy szabad nép elébe, 's illy magyarázatát birta adni köz tapsok között a' szabadságnak *):

„Meg ne csaljuk magunkat a' felett, mit kell értenünk függetlenségünkön. Van bizonyos megromlott szabadság, melynek használása köz az állatokkal ugy, mint az emberrel, és melly abban áll, hogy mindent tehetni, a' mi tetszik. Az illy szabadság, ellensége minden hatalomnak; minden szabályt békétlenül tűr; vele alábbvalók leszünk mimagunknál; ellensége az igazságnak és békének, azért is isten szükségesnek tartotta felgerjedni az ellen. De van egy polgári és erkölcsi szabadság, melynek ereje az egyességben fekszik, 's mellyet maga a' hatalom, hivatalánál fogva köteles védeni; e' szabadságnál fogva mind azt bátran tehetni, a' mi helyes és jó. E' szent szabadságot ótalmaznunk kell minden veszély között, 's kockázatunkunk érte életünket is, ha kívántatik.“

Mit eddig mondtam, elég már arra, hogy az angol-amerikai polgárisulás' jellemét igazi világában állítsa elő. Szüleménye az ('s ez induláspontot mindig eszünkben kell tartanunk) két tökéletesen különböző elemeknek, mellyek másfelé gyakran harcolnak egymás ellen, de mellyeket Amerikában némileg egymásba átváltani 's csudálatosan

*) *Mathieu's magnalia Christi americana*, vol. 2, p. 15. E' beszédet *Vintrop* tartotta; őt azzal vádolák, hogy mint tisztviselő, önkényes tetteket követett volna el; miután elmondá azon beszédet, melynek itt töredékét hozom fel, tapsok közt oldoztatott fel mindentől, 's czentül folyvást megválasztatott status-kormányzónak. *L. Marshall*, vol. p. 166.

egyesíteni tudtak. Érttem a' *vallás' szellemét* és a' *szabadság' szellemét*.

Új-Anglia' alapítói tüzes felekezetes emberek 's egyzersmind túlzó újítók valának. Megkötve legszorosh köteleivel némelly vallásos hiedelmeknek, szabadok voltak minden politikai előítéletektől.

Innét ama' két különböző, de egymással nem ellenkező irány, mellynek könnyű nyomára akadni mindenütt, erkölcsökben és törvényekben.

Az emberek feláldozzák egy vallásbeli véleménynek barátaikat, családjokat és hazájokat, 's azt hinnők, egészen ama' lelki jónak keresésébe vannak elmerülve, melyet nem rég olly drága áron fizettek. Azonban látjuk, hogy majd szinte egyenlő hévvel keresik az anyagi gazdagságot és erkölcsi élvezeteket, a' mennyet a' más világon és a' jólétet 's szabadságot itt e' földön.

Kezeik alatt a' politikai elvek, az emberi törvények és intézetek, kalapálható tárgyak, mellyeket tetszés szerint ürgetni forgatni 's átalakítani lehet.

Előttük azon korlátok, mellyek a' társaságot, hol születtek, fogva tartották, lehullanak; a' világot századokig igazgatott vélemények elenyésznek; majd végetlen pálya 's határtalan mező nyílik; az emberi elme azokra hanyathomlok rohan, rajtok szerte száguld; de kiérvén a' politikai világ' határiból, magától megállapodik; reszketve tesz le legfélelmesb tehetségeinek használatáról; levetkezi a' kétkedést; lemond az újítás' szükségéről; nem akarja még csak fel is takarni a' szent rejtek' lepét; tisztelettel hajol meg az igazságok előtt, elfogadja azokat feszegetés nélkül.

E' szerint az erkölcsi világban minden osztályozva, rendezve, kiszámítva 's előre meghatározva van. A' political világban minden mozgásban, küzdelemben, bizonytalanságban: az egyikben szenvedő, ámbár önkényes engedelmesség; a' másokban függetlenség, tapasztalás-megvetés 's minden hatalomtól-irtózás uralkodnak.

Ez egymással tetszőleg annyira ellenkező két irány, a' nélkül, hogy egymásnak ártana, együtt jár, és kölcsönös segínyt látszik nyújtani egymásnak.

A' vallás a' polgári szabadságban, az emberi tehetségek' nemes gyakorlatát, — a' political világban, a' teremtetőtől az ész' törekvéseinek szánt mezőt látja. Szabad és hatalmas lévén saját körében; megelégtelve a' számára hagyott helyet, tudja, hogy birodalma annál jobban meg van alapítva, minthogy csupán maga erejével országol 's segítség nélkül uralkodik a' sziveken.

A' szabadság a' vallásban, harcainak 's diadalmainak bajtársát, gyermeksege' bölcsőjét 's jogainak isteni forrását szemléli. Ő a' vallást úgy tekinti, mint az erkölcsök' menedékét; az erkölcsöket mint a' törvények' biztosítékát és zálogát saját állandóságának. (F)

Okai némelly különösségeknek, melyeket az angol-amerikai törvények és szokások mutatnak.

Némelly maradványi az aristocrata intézeteknek, a' legtökéletesb democratia' kebelében — Honnét van ez? — Jól meg kell különböztetni, mi puritanus és mi angol eredetű.

A' fent mondottakból az olvasó igen közönséges 's igen általános következtetéseket ne húzzon. Kérdést nem szenved, hogy az első kivándorlók' vallása 's erkölcei, új honuk' sorsára véghetetlen befolyással voltak. Mindazáltal nem állt hatalmukban olly társaságot alkotni, melynek induláspontja csak önmagokban találtassék; senki magát a' múlttól egészen meg nem szabadithatja; rajtok is megtörtént, hogy vagy készakarva, vagy tudtokon kívül saját eszméik és szokásaik közé más olly szokásokat 's eszméket is keverték, melyek neveltetésökből, vagy hazájok' nemzeti hagyományaiból ragadtak rájuk.

Midőn tehát a' korunkbeli angol-amerikaiakat megismerni és ítélni akarjuk, gondosan meg kell különböztetnünk: mi puritanus és mi angol eredetű.

Az Egyesült-Statusokban gyakran találunk törvényekre, vagy szokásokra, melyek minden egyébbel, mi körülöttök látható, ellentétben állnak. Úgy tetszik, mintha e' törvények az amerikai törvényhozás' uralkodó szellemével ellenkező szellemben szerkeztettek volna; és mintha e' szokások sehogy nem egyeznének meg a' társasági állapot' öszveségével. Hogyha az angol gyarmatok a' sötétség' va-

lame lly századában alapítottak, vagy eredetük már az idők' éjében elveszett volna : e' feladat megfejthetlen lenne.

Csak egy példát hozok fel, hogy gondolatomat megértessem.

Az amerikaiak' polgári és fenyítő törvénye csak két cselekvő eszközt ismer, u. m. a' börtönt és kezeséget. A' törvényes bánás' első lépése az, hogy a' vádlottól kezeséget nyerjen, vagy ha azt adni nem akar, börtönbe zárassa; csak ezután jó vitatás alá a' vád' jogossága's bizonyítások' fontossága.

Látnivaló, hogy e' törvény a' szegény ellen van intézve, és csak a' gazdagoknak kedvez.

A' szegény nem keríthet mindig kezeset, még polgári tárgyban is; és ha az igazságszolgáltatást börtönben kell elvárnia, kényszerített munkátlansága könnyen inségre juttathatja őt.

A' gazdag ellenben polgári tárgyban mindig ki tud bújni a' befogatás alól; ha vétket követett el, még könnyebben megmenekszik a' rá váró büntetéstől, kezeset állít's azzal eltűnik. És így azt mondhatni, hogy rá nézve minden büntetés, mit a' törvény dictál, végre pénzbürsággá válik *). Van-e valami aristocrataibb, mint az illy törvényhozás?

Pedig Amerikában a' törvényt a' szegények hozzák, kik is természetl a' társaság' legnagyobb jóvoltait magok' számára tartják meg.

---

*) Igaz, hogy vannak olly vétkek, melyeknél kezeség nem kívántatik, de azok igen kevés számúak.

E' tünemény' magyarázatát Angliában kell keresni: a' törvények, mellyekről szólok, Angliából valók *). Az amerikaiak nem változtatták meg azokat, noha törvényhozásuk' egészével és eszméik' összességével ellenkezésben vannak.

A' mit egy nép, szokásai után, legkevésbé szeret változtatni, az a' polgári törvényhozás. A' polgári törvényekkel legjobban meg vannak barátkozva a' törvénytudók, vagy is azon személyek, kiknek egyenesen érdekében fekszik fenntartani azokat, akár jók legyenek, akár roszak, csak azért, mert tudják. A' nemzet' nagyobb része alig ismeri azokat, munkásságukat csak egyes esetekben látja; irányukat nehezen fogja fel 's magát gond nélkül alájok veti.

Egy példát hoztam csak fel, de tudnék idézni még sokat.

A' kép, mellyet az amerikai társaság mutat, ha szabad úgy kifejeznem magamat, democrata mázzal van bevonva, melly alól itt ott a' régi aristocratia' színei ki-kittűnnek.

---

*) Lásd *Blackstone et Delolms*, liv. 1, ch. 10.

HARMADIK FEJZET.

Társasági állapota az angol-amerikaiaknak.

A' társasági állapot, szüleménye rendszerint valamely körülménynek, néha a' törvényeknek, legtöbbször pedig e' két egyesülő oknak; de ha egyszer már fennáll, magát lehet úgy tekinteni, mint első okát a' legtöbb törvényeknek 's azon szokásoknak és eszméknek, melyek a' nemzetek' magokviselését szabályozzák; a' mit elő nem hoz, azt megmódosítja.

Hogy valamely nép' törvényhozását 's erkölceit megismerhessük: társasági állapotjának vizsgálásán kell kezdenünk a' dolgot.

Az angol-amerikaiak' társasági állapotjának feltűnő pontja az, hogy lényegesen democratai.

Az Új-Angliában megtelepült első kivándorlók. — Köztük való egyenlőség. — A' déli tájakra bevitt aristocrata törvények. — A' forradalom' időszaka. — Az örökülés' megváltozott törvényei. — Következmenyei e' változásnak. — A' legvégsőbb határokig vitt egyenlőség a' nyugoti új Statusokban. — Egyenlőség az észbeli tehetségek között.

Lehetne több fontos észrevételeket tenni az angol-amerikaiak' társasági állapotjáról; de van egy, mely előbbvaló valamennyinél.

Az angol-amerikaiak' társasági állapotja jelesen demócratai. E' bélyeget viselte a' gyarmatok' születése óta; 's ma még nagyobb mértékben bír azzal.

Emlitém az előbbi fejezetben, hogy azon kivándorlók között, kik Új-Anglia' partjaira telepedni mentek, igen nagy egyenlőség uralkodott. Az egyesület e' részében magva soha nem volt vetve az aristocratiának. Soha itt más befolyást az észbelin kívül, megalapítani nem lehetett. A' nép megszokik tiszteletben tartani némelly neveket, mint képviselőit észnek és erénynek. Rajta némelly polgárok' szava olly hatalmat nyert, melyet talán méltán aristocratainak lehetne vala nevezni, hahogy apákról fiakra változatlanul átszállhatott volna.

Ez vala az eset Hudsontól keletre; de e' folyó' dél-nyugoti vidékén, le a' Floridákig, másként volt a' dolog.

A' Hudsontól dél-nyugotra fekvő statusok' nagyobb részében nagy angol birtokosok telepedtek meg. Az aristocrata elveket 's velök az angol örökülési törvényeket is bevitték oda magokkal. Megismertettem az okokat, miknél fogva Amerikában soha hatalmas aristocratiát felállítani nem lehetett. Ezen okok, bár a' Hudson' dél-nyugoti vidékén is megvoltak, itt mindazáltal kevesebb erővel bírtak, mint a' folyam' keleti oldalán. A' déli tájékon, egy magános ember, rabszolgák' segítségével, nagy kiterjedésű földet megbirt mivelní. Azért is a' száraznak ezen részében gazdag földbirtokosok találkoztak; de befolyásuk nem volt épen aristocratai, mint azt Európában értik, miután semmi kiváltsággal nem bírtak, és a' rabszolgák' segítségével üzött földművelésnél fogva jobbagyuk, következőleg patronatusok sem volt. Mind e' mellett a' Hudson'

déli tájékán lévő nagy birtokosok, némi felsőbb osztályt képeztek, ahhoz illő eszmékkel 's izlésekkel birtak, 's átaljában a' political munkásságot saját körükben központosították. Ezen aristocratia keveset különbözött a' nép' tömegétől, ennek szenvedélyeit 's érdekeit könnyen felöltötte, és sem szeretetet, sem gyűlöletet nem gerjesztett; szóval erőtlén volt és élet nélküli. Ez osztály tette magát délen a' felkelés' vezérévé; az amerikai forradalom neki köszöni legnagyobb embereit.

Akkor az egész társaság meg vala rendülve; a' nép, mellynek nevében a' harcz folytatott, — a' nép, melly hatalommá képződött, magától kívánt munkálkodni; a' democratia' ösztönei fölébredtek; a' nép eltörvén jármát a' fővárosnak, bele izlett mindennemű függetlenségbe; egyesek' befolyásai lassanként megszűntek magokat éreztetni; szokások és törvények egyetértve kezdettek haladni ugyanazon czél felé.

Hanem az öröklési törvény tétette meg utolsó lépését az egyenlőséggel.

Én csodálom, hogy a' régi 's mai publicisták az öröklési törvényeknek *) nagyobb befolyást nem tulajdoní-

---

*) Az öröklési törvények alatt értem mind azon törvényeket, melyeknek fő céljuk: szabályozni a' javak' sorsát, a' tulajdonos' halála után. Ezek közül való a' másod-örökös-nevezésről (*substitutio*) szóló törvény; ennek következménye is az ugyan, hogy a' tulajdonost, halála előtt, javairól intézkedni gátolja, de azok' megtartására csak azon szempontból kötelezi, hogy a' javak, örökösére épségben szálljanak által. A' másodörökös-nevezésről szóló törvénynek fő célja tehát: szabályozni a' javak' sorsát a' tulajdonos' halála után. A' többi benne csak eszköz, mellyet e' végre használ.

tottak az emberi dolgok' menetelében. Igaz, hogy e' törvények a' polgáriak' rendéhez tartoznak; de azokat minden politícai intézetek' fölébe kellene helyezni; mivel hihetlen befolyással vannak a' népek' társasági állapotjára, 's azoknak a' politícai törvények csak kifejezései. Továbbá némi biztos és egyforma módon munkálnak a' társaságra; és mintegy hatalmokban ejtik a' nemzedékeket születésük előtt. Általok az ember majd szinte isteni hatalommal ruháztatik fel a' hozzá hasonlóké' jövődjé felett. A' törvényhozó, ha egyszer szabályozta a' polgárok' örökülését, századokig nyugszik, megindítván művét, kezét róla bizvást leveheti, a' gépely saját erejével dolgozik 's mintegy maga intézi magát egy előre kijelelt cél felé. Bizonyos módú szerkezeténél fogva a' vagyont, majd azután a' hatalmat is néhány fők körül egyesíti, központosítja és halmozza össze; az aristocratiát mintegy a' földből ugratja elő. Más elvektől vezetve 's más ösvényre vetődve, munkássága még sebesebb; elosztja, eldarabolja, elszórja a' javakat és hatalmat; ilyenkor gyakran megesik, hogy elrémülünk haladásának gyorsaságán, 's nem reménylven, hogy mozgását megállíthassuk, legalább nehézségeket 's akadályokat igyekszünk hányni elébe; munkálatát ellenkező erők által akarjuk súlygyenbe hozni; mind haszontalan gondoskodások! eltördel ő, vagy darabokban röpít szét mindent, mit utjában talál; felkél 's visszaesik szüntelen a' földre, mind addig, míg végre csak egy felszálló, tapinthatlan port mutat, mellyen a' democratia foglal helyet.

Midőn az örökülési törvény megengedi, 's még inkább, midőn rendeli a' fiúk' egyenlő osztályát az atyai ja-

vakban, kétféle eredményt szül, melyeket gondosan meg kell különböztetni, ámbár azonegy célra vitetvék.

Az öröklés' törvényének következtetésében, minden birtokos' halála felfordulást okoz a' birtokban; a' javak nemcsak gazdájokat, de, úgy szólván, természetüket is megváltoztatják, 's szüntelen apróbb részekre tördelődnek.

Ez a' törvénynek egyenes 's némileg anyagi következménye. Olly országokban tehát, hol a' törvényhozás az egyenlő osztályt megalapította, a' javaknak, különösen a' földbirtokoknak szükséges rendeltetése az elapróztatás. E' törvénynek következményeimindazáltal csak idővel lesznek érezhetők, hahogy a' törvény saját erejére hagyatott; mert ha csak a' család két gyermeknél többül nem áll (azt mondják, olly népességű országban, mint Franciaország, a' család' közép száma: három), e' gyermekek megosztozván atyjok' és anyjok' jószágán, nem fognak szegényebbek lenni, mint amazok egyenként.

De az egyenlő osztály törvényes befolyását nemcsak a' javakon gyakorolja; behatással van az még a' tulajdonosok' lelkére is, 's szenvedélyeiket segítségül hívja. Közvetett következményei azok, melyek a' nagy jószágoknak 's főkép nagy uradalmaknak igen hamar véget vetnek.

Olly népeknél, hol az öröklés' törvénye az elsőszülöttségí jogra van építve, a' földes uradalmak igen gyakran nemzetségről nemzetségre szállnak, a' nélkül, hogy felosztatnának. Ebből az következik, hogy a' család-szellem magát némileg anyagositja a' földben. A' család képviseli a' földet, a' föld képviseli a' családot, örökíti

nevét, dicsőségét, hatalmát és erényeit. Elenyészhetlen tanúja a' múltnak, 's becses záloga a' jövőndő létnek.

Midőn az öröklési törvény az egyenlő osztályt meg-alapítja, lerontja ama' benső kapcsolatot, melly volt a' család-szellem 's földnek fenntartása között; a' föld meg-szünik képviselni a' családot, mert egy vagy két ivadék' múltával elkerülhetlenül fel kellvén osztatnia, látnivaló, hogy szüntelen kisebbednie 's végtére egészen elenyész-nie szükség. A' nagy földbirtokos' fiai, ha kevesen van-nak, vagy a' szerencse nekik kedvez, táplálhatják ugyan magokat olly reménynyel, hogy nem lesznek szegényeb-bek, mint a' szerző: de nem azzal, hogy ugyanazon jó-szágot birandják. mellyet amaz; az ő gazdagságuk min-den bizonynyal más elemekből fog állani, mintsem amazé.

Immár azon pillanattól fogva, midőn a' birtokos föl-desuraktól az érzemények', emlékek', büszkeség' és nagy-ravágyás' nagy érdekét a' föld' fenntartására nézve elvet-tétek, bizonyosak lehetnek, hogy azt el fogják adni előbb utóbb; mintán az eladásban nagy pénzbeli érdek fekszik rájuk nézve, az ingó tőkék több kamatot adván, mint egyebek, 's a' pillanat' szenvedélyeinek kielégítésére köny-nyebben fordíthatók lévén.

Az egyszer felosztott nagy földesúri birtokok többé helyre nem állanak; minthogy a' kis birtokos, aránylag több jövedelmet húz telkéből *), mint a' nagy birtokos a' magáéból; azért drágábban is adhatja el, mint ez. Ennél

*) Nem azt akarom mondani, mintha a' kis birtokos, földét job-ban mivelné, hanem hogy nagyobb tüzzel és gondnal miveli, és hogy munka által szerzi meg azt, mi nála a' mesterség' tekin-tetében hiányzik.

fogva azon gazdasági számolások, melyek a' gazdag embert roppant birtokainak eladására határozták, gátolandják őt aprókat szerezni, hogy belőlük nagyokat alkosson.

Az, mit családszellemnek nevezünk, gyakran a' személyes önszeretet' csalódásán épül. Az ember szeretné magát megörökíteni 's mintegy halhatatlannítni legkésőbb ivadékaiban. Hol a' családszellem véget ér, ott a' személyes önszeretet valódi hajlamaira tér át. Minthogy a' lélek előtt a' család már csak úgy tűnik fel, mint egy homályos, határozatlan, bizonytalan dolog: kiki a' jelennek kényelmeiben merül el; az ember gondoskodik az utána jövő nemzedék' létrehozásáról, de ennél többet nem tesz.

E' szerint senki nem igyekszik családjá' örökítésén, vagy legalább más módakon igyekszik azt örökíteni, mintsem földesúri tulajdon által.

Így az örökülési törvény nemesak megnehezíti a' családokra nézve ugyanazon uradalmak' épen fenntartását, hanem elveszi tőlök annak még óhajtasát is, és némilég rá veszi őket, hogy vele együtt dolgozzanak saját romlásukra.

Az egyenlő osztály' törvénye két ösvényen jár: munkálván a' dologra, munkál az emberre; 's munkálván az emberre, eléri a' dolgot.

E' két úton alapjában támadja meg a' földesúri tulajdont 's elenyésztí gyorsasággal a' családokat úgy, valamint a' jószágokat *).

---

*) A' föld lévén a' legszilárdabb tulajdon, találkoznak ottan ottan olly gazdag emberek, kik készek nagy áldozatokat tenni, hogy azt magoknak szerezhessenek, és kik örömet megválnak jövedelmök' egy nevezetes részétől, csakhogy a' többit biztosíthassák. De ezek csupán történetes dolgok. Az ingatlan vagyon' sze-

Bizonyára mi XIX-dik századbeli francziák, kik mindennap tanúi vagyunk az örökülési törvények által okozott politicalai 's társasági változásoknak, azok' hatalmát kétségbe nem vonhatjuk. Naponként látjuk azt szünet nélkül vándorlani földünkön, felforgatván útjában lakjaink' falait, 's lerontván sövényét telkeinknek. De bár az örökülési törvény már sokat vitt is végbe nálunk, még sok végbevinni valója van hátra. Emlékink, véleményink és szokásaink hatalmas gátokat hánynak elébe.

Az Egyesült-Státusokban, pusztító munkája már csaknem be van végezve; itt lehet annak fő eredményeit kitámlnunk.

A' javak' átszállításáról szóló angol törvény majd minden statusban el volt törölve a' forradalom' idejekor.

Az örökösnevezést illető törvény ollykép módosított, hogy csak észrevehetetlenül terheli a' javak' szabad forgását. (G)

A' mint az első nemzedék véget ért, a' földek kezdettek felosztatni. E' mozgás időjártával mindig gyorsabbá lett. Ma, midőn még hatvan év alig telt el, már a' tár-

---

retete már természetl csak a' szegénynél fog feltaláltatni. A' kis birtokú földesúr, ki kevesebb belátással, kevesebb képzelődéssel 's kevesebb szenvedélyekkel bir, mintsem a' nagy, általában csak azon kívánságtól van elfogódva, hogy birtokát nevelhesse, 's gyakran megtörténik, hogy az örökülések, házasságok, vagy kereskedésbeli szerencsék arra neki lassanként módot is nyújtanak.

Azon hajlandóság mellett tehát, melly az embereket a' föld' felosztására viszi, van egy másik, melly őket annak egybehalmozására ingerli. E' hajlandóság, melly a' birtokok' végetlen felosztásának meggátlására elégséges: arra, hogy nagy földbirtokokat teremtsen, vagy kivált, hogy azokat ugyanazon családoknál megtarthassa, nem eléggé képes.

saságra alig ismerhetni; a' nagy birtokú földesurak' családjai majd mind a' köz tömeg' kebelében merültek el; Új-York' statusában, hol azok igen nagy számmal voltak, alig úszkál még egy kettő az őket benyelni készülő örvény felett. E' gazdag polgárok' fiai már ma kereskedők, ügyészek, orvosok. Nagyobb részök a' legmélyebb homályba süllyedt el. A' rang- 's örökségbeli különbségek' legvégső nyoma is elenyészett; az örökülési törvény minden mértéket meghaladott.

Nem, mintha az Egyesült-Statusokban, úgy mint másutt, gazdagok nem volnának; sőt én nem ismerek országot, hol a' pénz' szeretete nagyobb helyet foglalna el az ember' szívében, vagy hol mélyebb megvetést mutatnának a' javak' állandó egyenlőségét hirdető theoria iránt. Hanem itt a' szerencse hihetlen gyorsasággal forog, és a' tapasztalás' bizonyítása szerint, ritkán látni két nemzedéket annak jóvoltiban részesülni.

E' rajzolat, bármi szemet-szűrőnek láttassék is, még csak tökéletlen képét adja annak, mi a' nyugoti 's délnyugoti statusokban történik.

A' múlt század' vége felé, kezdtek némelly vakmerő kalandorok benyomulni a' Mississipi' völgyeibe. Ez mintegy új fölfedezése volt Amerikának; csak hamar a' kivándorlók' nagyobb része ide tolakodott; 's egyszerre ismeretlen társaságok keltek elő a' sivatagból. Statusok, mellyeknek kevés év előtt nevők sem létezett, foglaltak rangot az amerikai egyesület' kebelében. Nyugoton lehet a' maga végső határát elért democratiát látni. Ezen, úgy szólván, a' szerencsétől rögtönözött statusokban, a' lakosok csak tegnap érkezének a' földre, mellyet bírnak.

Még alig ismerik egymást, 's egyik sem tudja történetét legközelebbi szomszédjának. Az amerikai száraznak e' részében tehát, a' nép nemcsak a' nagy nevek' 's nagy gazdagságok' befolyásától ment, hanem azon természeti aristocratiától is, mely a' tudományból és erényből ered. Senki nem gyakorolja itt ama tiszteletes hatalmat, melyet az emberek egy, szemeik előtt jótetteikkel foglalatосkodott egész élet' emlékezetének szoktak engedni. A' nyugoti új statusok már bírnak lakókkal, de társaság ott még nem létezik.

Azonban Amerikában nem csupán az érték egyenlő, hanem az egyenlőség kiterjed bizonyos pontig még az észbeli tehetségekre is.

Nem gondolom, hogy legyen ország a' világon, hol a' népességhez képest, olly kevés tudatlan 's kevesebb tudós volna, mint Amerikában.

Itt az elemi oktatás kinek-kinek nyitva áll, a' felsőbb tanítás majd minden előtt el van zárva.

Ez könnyen megmagyarázható, 's úgy szólván, szükséges következménye annak, mit főlebb állítottunk.

Majd minden amerikaiak jól bírják magokat, ennél fogva az emberi ismeretek' első elemeire könnyű szert tenniük.

Amerikában kevés a' gazdag; majd minden amerikai kénytelen tehát valami mesterséget gyakorolni. Úgy de minden mesterség tanuló éveket kíván. Ennél fogva az amerikaiak, átalános értelmi művelődésükre az életnek csak első éveit szánhatják; tizenöt esztendőс korukban pályára lépnek; így neveltetésük többnyire azon korban ér véget, melyben a' mienk kezdődik. Ha azontúl folytattatik, csu-

pán egy különös 's hasznos hajtó tárgyra van intézve; a tudomány kézi mesterség gyanánt tanultatik, 's annak csak azon alkalmaztatásai fogatnak fel, mellyeknek jelen hasznára el nagyon ismerve.

Amerikában a' gazdagok' nagy része, dolgát szegénységen kezdette; majd minden dologtalanok ifjúságokban munkás emberek voltak; miből az következik, hogy midőn valakinek kedve volna a' tanuláshoz, ideje nem jut magát arra adni; mikor pedig megszerezte rá az időt, már többé hozzá fogni kedve nincsen.

Amerikában tehát nincs olly osztály, mellyben az értelmi gyönyörűségek' hajlama örökség gyanánt szállna át azon családi tehetőséggel 's szabad étellel, mellyek az ész' foglalatosságait tiszteletben tartják.

Ugyanazért ezen foglalatosságokhoz az akarat szintűgy hiányzik mint a' tehetség.

Amerikában az emberi ismeretekre nézve bizonyos közép-mérték van megállapítva. Minden elme elérte, azt, egyik emelkedve, másik alászállva.

Ennél fogva itt végetlen sokaságú embereket találunk, kik majdnem egyenlő mennyiségű ismeretekkel bírnak a' vallás', historia', tudományok', politikai gazdaság', törvényhozás' és kormányzás' tárgyában.

Az észbeli egyformátlanság egyenesen istentől jön, 's ember meg nem tudná gátolni, hogy az mindenha fel ne találtassék.

De annyi még is megtörténik, az imént mondottaknál fogva, hogy az elméknek, a' teremtetől rendelt egyformátlanságuk mellett is, egyenlő eszközök állnak hatalmukban.

E' szerint már ma Amerikában az aristocrata elem, melly születése óta mindig erőtlén volt, ha egészen le nem rontva is, legalább annyira meggyengítve van, hogy neki a' dolgok' menetelében bármi befolyást is nehezen adhatni.

Ellenben az idők, történetek és törvények ott a' democrata elemet nemcsak uralkodóvá, hanem úgy szólván kirekesztővé tették. Ott semmi családi, vagy testületi befolyást észre nem vehetni; sőt gyakran nem tudnánk ott bármi kevés tartósságú személyes befolyást is fölfedezni.

Amerika tehát, társasági állapotjában a' legkülönös büneményt mutatja. Az emberek ott egyenlőbbeknek látszanak értékre és észre nézve, vagy is más szavakkal, sokkal egyenlőbb erővel bírnak, mint a' világ' bármelly tartományában, 's mint bármellyik században, mellynek emlékezetét a' história fenntartotta.

Politikai következményei az angol-amerikaiak' társasági állapotjának.

Politikai következményeit egy illy társasági állapotnak könnyű lehozni.

Lehetetlen megfogni, hogy végre az egyenlőség a' political világba is szintúgy be ne hasson, mint máshova. Nem lehetne az embereket magok közt örökre egyenetleneknek képzelnünk egyetlenegy ponthan, midőn egyebekben egyenlők; azért is megéri, hogy egykor valaha mindenben egyenlők leendenek.

Már én csak két módot tudok arra, hogy a' political világban egyenlőség uralkodhassék: vagy minden polgárnak jogokat kell adni, vagy egynek sem.

Olly népekre nézve tehát, melyek ugyanazon társasági állapotra jutottak, mint az amerikaiak, igen nehéz egy közép utat találni, az öszves polgárok' fölsége 's egy személy' korlátlan hatalma között.

Nem akarom eltitkolni, mikép' az általam leírt társasági állapot szintolly könnyen hajlik egyikre, mint másikkra e' két következmények közül.

Igaz, van abban némi férjfiás és törvényes szenvedély az egyenlőség iránt, melly az embereket arra készíti, hogy valamennyien erősek és becsültek lenni akarjanak. E' szenvedély a' kicsinyeket a' nagyok' rangjába emelni törekszik; de találkozik az emberi szívben bizonyos romlott izlése is az egyenlőségnek, melly a' gyengéket arra készíti, hogy az erőseket magokkal egyarányba húzzák, és melly az embereket annyira viszi, hogy többre becsülék az egyenlőséget a' szolgaságban, mint az egyenlenséget a' szabadságban. Nem mintha a' népek, melyeknek társasági állása democratai, természettel megvetnék a' szabadságot; sőt inkább az iránt némi belső ösztönszerű izlésök van. Hanem a' szabadság nem fő és tartós tárgya óhajtasuknak; a' mit ők örök szeretettel ölelnek, az az egyenlőség; a' szabadság felé gyors löketés 's rögtöni erőködések által szökellnek, és ha céljokat elvétik, magokat megadják; de semmi őket ki nem elégíthetné egyenlőség nélkül 's készebbek volnának magok elveszni, mintsem azt elvesztetni.

Más részről, mikor a' polgárok majd mind egyenlők,

nehézzé válik nekik védeni függetlenségüket a' hatalom' megtámadásai ellen. Egyikök sem lévén akkor elég erős, hogy maga sikerrel küzdhessen, csupán mindnyájok' erejének egyesítése biztosíthatja a' szabadságot. De az illy egyesítésre nem mindig tehetni szert.

A' népek tehát két nagy politicalai következményeket húzhatnak ugyanazon társasági állapotból; e' következmények csudálatosan különböznek egymástól, de mindketten ugyanazon körülményből erednek.

Az angol-amerikaiak ez általam leírt két rémítő alternatívának kitéve, elég szerencsések voltak megmenekülhetni a' korlátlan hatalomtól. Körülményeik, eredetök, tudományuk, és főképp erkölcsaik megengedték nekik a' népfőlség' megalapítását és fenntartását.

NEGVEDIK FEJZET.

A' népfölség' elvéről Amerikában.

Uralkodik az egész amerikai társaságon. — Alkalmaztatása ezen elvnek az amerikaiaktól már a' forradalom előtt. — Kifejlése, melyre e' forradalom juttatta. — Az adó' lépcsőnkénti 's meggátolhatlan alá-szállítása.

Midőn az Egyesült-Statusok' politicai törvényeiről akarunk szólni, mindig a' népfölség' hitágazatán kell a' dolgot kezdenünk.

A' népfölség' elve, mely kisebb nagyobb mértékben majd mindig feltaláltatik, csaknem minden emberi intézetek' belsejében, rendszerint el van ottan temetve. Engedelmeskedünk neki, a' nélkül, hogy ismernők; vagy ha olykor történetből napfényre hozzuk is, azonnal ismét sietünk hosszú időkre a' szent rejtek' sötétébe dugni el azt.

A' nemzeti akarat, egy azon szójárások közül, melyekkel minden idők' cselszövői 's minden korszakok' zsarnokai legbővebben visszaéltek. Némellyek annak kifejezését a' hatalom' néhány ügyviselői által megvásárlott szavazatokban látták; mások egy részrehajló, vagy rettegő kisebb rész' voksaiban; sőt vannak, kik azt egészen a' népek' hallgatásában találják fel 's kik úgy gondolkodnak,

hogy az engedelmesség' *esetéből*, rájuk nézve parancsolás' *joga* származott legyen.

Amerikában a' népfölség' elve nincs elrejtve, sem nem olly terméketlen, mint bizonyos nemzeteknél; el van ismerve az erkölcsök, kihirdetve a' törvények által; együtt terjed a' szabadsággal, 's akadályok nélkül eléri legvégsőbb eredményeit.

Ha van csak egy ország a' világon, hol a' népfölség' hitágazatát igazi becse szerint méltányolni, a' társaság' ügyeire alkalmaztatásában vizsgálni, 's hasznait és ártalmait megítélni lehet: úgy ez ország bizonyára Amerika.

Mondottam fölebb, hogy az amerikai angol gyarmatok' nagyobb részének nemző elve kezdettől fogva a' népfölség' elve volt legyen.

Azönban még akkor igen sok hiányzott abból, hogy a' társaság' kormányán úgy uralkodhassék, mint azt ma cselekszi.

Két akadály, egy külső és egy belső hátráltatta őt rohanó haladásában.

A' törvények' kebelében magának nyílt homlokkal utat nem szeghetett, minthogy a' gyarmatok még a' fővárosnak hódolni kénytelenítették; azért is arra volt szorítva, hogy magát a' megyei és főkép községi gyűlésekben rejtse el. Itt terjeszkedék alattomban.

Az akkori amerikai társaság még nem volt elkészülve rá, hogy azt minden következményeivel együtt elfogadhassa. Új-Angliában a' tudományok, a' Hudson' déli tájékán a' gazdagságok, mint az előbbi fejezetben megmutattam, sok ideig némi aristocratai befolyást üztek, melly oda irányzott, hogy a' társasági hatalmak' gyakorlatát néhány ke-

vés kezek közé játszsza. Sok hiányzott még abból is, hogy minden köz tisztviselők választottak, 's minden polgárok választók lettek volna. A' választás' joga mindenütt némi korlátok közé volt szorítva, 's egy bizonyos adó' fennállása alá rendelve. Ezen adó éjszakon igen csekély, délen nevezeteseb vala.

Az amerikai forradalom kitört. A' népfölség' hitágazata előtermett a' községből 's magához ragadta a' kormányt; minden osztály kitette magát annak ügyeért; nevében harczoltak, nevében győztek, 's a' törvények' törvényévé leve.

Egy majd színtolgy gyors változás ment végbe a' társaság' belsejében. Az öröklési törvény végkép megtörte a' helybeli befolyásokat.

Azon pillanatban, midőn a' törvények' 's forradalom' e' mive minden szemek előtt feltűnni kezdett, a' győzelem már visszahúzhatlanul a' democratia' részére nyilatkozott. A' hatalom tetteleg ennek kezei között volt. Már többé szabad sem vala ellene küzdeni. A' főbb osztályok tehát minden zúgolódás és harc nélkül meghódoltak a' már ki nem kerülhető rosznak. Úgy jártak, mint járnak rendszerint a' megbukott hatalmasságok; a' magános önhaszon erőt vett tagjaikon; minthogy a' hatalmat a' nép' kezéből többé kivenni nem lehetett, és a' sokaságot annyira meg nem vétették, hogy boszontani örömeiknek tartsák: nem volt más gondjuk, mint hogy annak jóakarátját megnyerhessék. Innét a' legdemocrataibb törvények vételkedve lettek megszavazva olly emberek által, kiknek érdekeit azok leginkább sebesítették. E' szerint a' főbb osztályok nem ingerelték magok ellen a' köznép' kedélyeit; hanem

siéttették magok is az új rend' győzödelmét. 'S így — különös dolog! — a' democrata ösztön még annál ellenállhatatlanabb lett olly statusokban, hol az aristocratia legjobban meg volt gyökerezve.

A' marylandi status *), melyet nagy urak alapítottak, legelső hirdette ki az általános szavazatot 's vitte be kormányának egészébe a' legdemocrataibb formákat.

Mikor egyszer valamely nép elkezd a' választó census-hoz nyúlni, előre látható, hogy azt előbb utóbb teljesen meg fogja szüntetni. Ez egy a' társaságot igazgató legváltozatlanabb szabályok közül. Minél messzebb kiterjesztetik a' választási jogok' határa, annál inkább érezhető még messzebb kiterjesztetésének szüksége; mert minden egyes engedmény után, a' democratia' ereje nevededik, 's követeléselei új hatalmával együtt szaporodnak. Azok' nagy-ravágyása, kik a' censuson alól esnek, annál nagyobb mértékben ingereltetik, minél nagyobb a' censuson fölül lévők' száma. A' kivétel végre szabálylává válik; az engedmények egymást követik, 's a' nép meg nem nyugszik, míg csak az általános szavazásra szeft nem tészen.

Időnkben a' népfűlség' elve az Egyesült-Statusokban minden gyakorlati kifejlődést elért, mit csak képzelhetni. Meg van szabadítva minden fictióktól, melyekkel azt másutt körülvenni igyekeztek; 's úgy látszik, lassanként mindenféle alakot ölt magára az esetek' szükségeihez képest. Majd a' nép' egész teste hozza a' törvényeket, mint Athenaeben, majd általános szavazattal választott követek

---

*) Lásd a' marylandi alkotmányjavításokat 1801 és 1809 évekről.

képviselik azt, 's munkálkodnak nevében, az ő csaknem közvetlen felügyelése alatt.

Vannak országok, hol a' társasági testre némi kivülötte lévő hatalom munkál 's kényszeríti őt bizonyos útat tartani.

Vannak ismét olyanok, hol az erő meg van osztva, 's mind a' társaságban, mind azon kívül felfaláltatik. Az Egyesült-Statusokban semmi effélét nem láthatni: itt a' társaság magától 's maga felett működik. Hatalom csak az ő kebelében van; 's még csak nem is találkozik senki, ki gondolni, főkép pedig kimondani merné azon eszmét, hogy azt másfelé lehetne keresni. A' nép részt vesz a' törvények' hozásában a' követek' választása, azok' alkalmazásában a' végrehajtó hatalom' ügyvivőinek kinevezése által; 's mondhatni, hogy ő maga igazgat, olly csekély 's korlátolt a' részvét, melly a' kormánynak hagyatott, annyira érzi ez népszerű származását 's enged a' hatalomnak, mellyből eredetét veszi. A' nép úgy uralkodik az amerikai politicalai világon, mint isten a' mindenségben. Ő oka és vége minden dolgoknak; minden tőle jő ki és belé foly vissza. (H)

Ö T Ö D I K F E J Z E T.

Előbb, hogy sem az Egyesület' kormányáról szölanánk, szükség vizsgálunk, mi történik a' külön statusokban.

Czélunk ez itt következő fejezetben vizsgálni, minő legyen Amerikában a' népsölség' elvén alapított kormányzás' formája; mellyek legyenek munkásságának eszközei, akadályai, hasznai és ártalmai.

E' részben először is azon nehézség adja magát előreánk nézve, hogy az Egyesült-Statusoknak szövevényes alkotmányuk van; két külön társaságot látunk itt egybefoglalva, vagy, ha szabad úgy szölanunk, egymásba dugva; két teljesen elválasztott 's egymástól majdnem független kormányt; az egyik megszokott és határtalan, melly a' társaság' mindennapi szükségéinek felel meg; a' másik kivételes és korlátolt, melly csak bizonyos általános érdekekre alkalmaztatik. Egy szóval 24 kis független nemzetnek öszvege képezi az Egyesület' nagy testét.

Vizsgálni az Egyesületet, a' Statusnak kitanulása előtt, annyi, mint egy akadályokkal elhintett útra vete-mülni. A' szövetséges kormány' formája az Egyesült-Statusokban, legutóljára jött létre: az csak módosítása volt a' köztársaságnak, csak süm mája az egész társaságban

már előbb elterjedt 's minden függés nélkül magokban fennállt political elveknek. Ezénkívül, a' szövetséges kormány, mint imént mondtam, csupán kivétel; 's a' statusok' kormánya a' közönséges szabály. Az olly író, ki egy illy képnek egészét akarná megismertetni, mielőtt részleteit kimutatná, szükségkép homályosság' vagy szószaporítás' hibájába esnék.

Azon nagy political elvek, mellyek ma az amerikai társaságon uralkodnak, a' *Statusban* születtek, 's benne fejlettek ki; ezt kétségbe hozni nem lehet. És így a' statussal kell megismerkednünk, hogy egyebekre nézve kulccsal bírassunk.

Az amerikai Egyesületet ma képző statusok, intéze- teik' külsejét tekintve, mind egy ábrázatot mutatnak. Ott a' political, vagy igazgatási élet, három cselekvési rúgó- ban központosúl, mellyek az emberi testet mozgó kü- lönbféle ideg-központokhoz hasonlíthatók,

Első fokon áll a' *község*, följebb a' *megye*, végre a' *status*.

A' községi rendszerről Amerikában.

Miért kezdi szerző a' political intézetek' vizsgálatát a' közsé- gen. — A' község minden népeknél feltalálhatik. — A' községi sza- badságot megalapítani 's fenntartani nehéz. — Annak fontossága. — Miért választá szerző Új-Anglia' községi szerkezetét vizsgálata' fő tárgyául.

Nem vaktában történik, hogy legelsőben a' közsé- get veszem vizsgálat alá.

A' község azon egy társulat, melly annyira természetesen épül, hogy mindenütt, valahol emberek egyesültek, magától községnek kell képeződni.

A' községi társulat tehát megvan minden népeknél, bármelly szokásaik 's törvényeik legyenek is; a' királyságokat 's köztársaságokat ember teremti; a' község, úgy látszik, egyenesen az isten' kezeiből kerül. De bár a' község emberek' létezése óta fenn áll is: a' községi szabadság ritka és töredékeny dolog. A' nép mindig alakíthat nagy political gyülekezeteket, mert keblében rendszerint találkoznak bizonyos számú emberek, kiknél a' tudomány némi mértékben kipótolja az ügyekbeni jártasságot. A' község durva elemekből van összetéve, mellyek gyakran a' törvényhozó' munkájának nem engednek. A' községek' függetlenségét megalapítani, 's nem kisebbitni a' nemzetek' felvilágosultával, olly nehézség, melly a' felvilágosodással mindig nőni szokott. Az igen mívelt társaság bajjal szenved meg a' községi szabadság' törekvéseit, feltámad annak számos tévedései ellen, 's kétségbeesik a' jó kimenetel felől, mielőtt a' tapasztalás' vég eredményét bevéárná.

Minden szabadságok közt, a' községi szabadság, melly olly mehezen alapíttatik meg, leginkább ki van téve a' hatalom' megtámadásainak. A' községi intézetek, magokra hagyatva, egy merész 's erős kormány ellen nem igen tudnának küzdeni; hogy magokat sikerrel védhessék, egészen kifejlődve 's elvegyülve kell lenniök a' nemzeti eszmékkel és szokásokkal. Így valámig a' községi szabadság az erkölcsökbe bé nem hatott, könnyen lerontathatik; az erkölcsökbe pedig bé nem hathat előbb, csak miután már a' törvényekben hosszas ideig fennállott volt.

'A' községi szabadság tehát kisikamlík, úgy szólván, az emberi hatalom alól. Ritkán is történik, hogy az úgy alkottassék; némileg magától szokott születni. Majdnem alattomban fejlődik ki valamely félig vad társaságnak kebelében. Folyvásti munkája az a' törvényeknek és erkölcsöknek, a' körülményeknek 's főkép az időknek, melyek végre megerősítik. Elmondhatni, hogy az európai száraznak minden nemzetei között csak egy sincsen, melly azt ismerné.

Pedig a' szabad népek' ereje a' községben fekszik. A' községi intézetek olyanok a' szabadságra nézve, mint az elemi iskolák a' tudományra nézve: azok teszik ezt a' népnek elérhetővé; azok ízletik meg vele ennek békés élvezetét, 's szoktatják őt ennek használásához. Alkothat valamely nemzet községi intézetek nélkül is magának szabad kormányt, de a' szabadság' szellemével nem fog bírni. Múltékony szenvedelmek, pillantatnyi érdekek, véletlen körülmények megadhatják neki a' függetlenség' külső formáit: de a' társasági test' belsejében elfojtott önkény előbb utóbb napfényre jövend.

Hogy az olvasóval jobban megértessem azon általános elveket, mellyeken épül a' község' és megye politikai szerkezete az Egyesült-Statusokban: úgy véltem, jó lesz egy statust venni fel különösen mintául, — vizsgálni részletesen, mi történik ott, 's azután vetni egy futó tekintetet a' tartomány' többi részére.

E' végre Új-Angliának egy statusát választottam.

A' község és megye nem egyféleképp' vannak szerkezelve az Egyesület' minden részében; könnyű észrevenni mindazáltal, hogy az egész Egyesületben majdnem ugyan-

azon elvek szolgáltak vezérül mind egyik' mind másik' alakításában.

Immár nekem úgy tetszett, hogy ezen elvek Új-Angliában nevezetesebb kifejlődést nyertek, 's messzebbható eredményeket szültek, mint akárhol másutt. Azok hát itt feltünőbben mutatkoznak 's annál fogva az idegen által könnyebben felfogathatnak.

Új-Anglia' községi intézetei egy tökéletes, szabályos egészet képeznek; régtől fogva valók; erősek a' törvények, még erősebbek az erkölcsök által; 's csuda befolyást gyakorolnak az egész társaságon.

Mind ezen okoknál fogva megérdemlik figyelmünket.

Terjedelme a' községnek.

Az új-angliai község (*Township*) középett áll a' francia canton és község között. Van benne közönségesen két, háromezer lakos *); és így nem olly kiterjedett, hogy valamennyi lakosainak körülbelül ugyanazon érdekei ne lennének; más felől van annyira való népessége, minél fogva kebelében egy jó igazgatás' elemei mindenkor bizonyosan felfalálhatók.

---

*) A' községek' száma Massachusetts státusban, 1830-ban 305, a' lakosoké 610,014 volt, mellyből közép szám szerint 2000 lakos esik egy községre.

Községi hatóságok Új-Angliában.

A' nép kútfeje minden hatóságoknak a' községben, valamint másutt. — Maga intézi a' legfontosb ügyeket — Semmi municipalis hatóság. — Legnagyobb része a' községi hatalomnak a' választott férjfiak' (*Select-men*) kezében van központosítva. — Mint munkálnak a' Select-menek. — Közgyűlések a' község' lakóinak (*town-meeting*). — Előszámlálása minden községi tisztviselőknek. — Kötelességbeli és fizetéses hivatalok.

A' községben, valamint mindenütt, a' nép, forrása minden társasági hatóságnak, de sehol hatalmát közvetlenebbül nem gyakorolja, mint itt.

A' nép Amerikában olyan úr, kinek a' lehetőség' legvégsőbb határaig kedvét kellett keresni.

Új-Angliában a' többség képviselő által munkál, mikor a' status' általános ügyeiről van kérdés. Ennek szükségképp így kellett lenni; hanem a' községben, hol a' törvényhozói's kormányzói munka a' kormányzottakhoz közelebb esik, a' kép-viselés' törvénye nincs bevéve. Itt semmi municipalis hatóság nincsen; a' választók' testülete kinevezvén tisztviselőit, azokat maga igazgatja mindenben, mi nem csupa egyszerű végrehajtása a' status' törvényeinek *).

*) Ugyane' szabályok nem alkalmazhatók a' nagy községekre. Ezek általában egy biróval (*mairé*) és egy, két ágra oszló municipalis testülettel bírnak; hanem ez csak kivétel, melyre szükség, hogy törvény adjon szabadságot. Lásd a' Boston városa' hatóságait rendező törvényt 1822-diki február' 22-kéről (*Laws of Massachusetts*, vol. 2, p. 588.). Ez a' nagy városokra van alkalmazva. Megtörténik gyakran, hogy a' kis városok is külön igazgatás alá vettetnek. 1832-ben 104 község volt ily igazgatás alatt Új-York' statusában, (*William's Register*.).

A' dolgok' e' rende annyira ellenkezik a' mi eszméink- és szokásinkkal, hogy annak jól megérthetése végett, szükség itt néhány példát felhoznunk.

A' hivatalos foglalatosságok, mint alább látni fogjuk, rendkívül számosak és igen elágazottak a' községben; még is az igazgató hatalom' nagy része csak kevés számú személyeknek, kik évenként választatnak, 's *Select-menek*nek neveztetnek, kezei között van központosítva *).

A' status' általános törvényei bizonyos számú kötelesegeket ruháztak a' *Select-menek*re. Ezekben való eljárásnál nincs szükségük igazgatottaik' meghatalmazására 's alóluk magokat felelet' terhe nélkülök nem húzhatják. Például, a' status' törvénye rájuk bizza a' választó-laistromok' készítését községükben; ha ezt elmulasztják, büntetéssel járó vétekbe keverik magokat. Hanem mind azon dolgokban, melyek a' községi hatóság' igazgatására vannak hagyva, a' *Select-menek* csak végrehajtói a' nép' akaratjainak, mint nálunk a' bíró végrehajtója a' városi tanács' határozatinak. Igen gyakran saját feleletterhők alatt foglalatoskodnak, és a' gyakorlatban, csak a' többség által eleve megállapított elvek' következményeit tartják szem előtt. De ha a' fennálló rendbe bármí változtatást behozni akarnak, vagy valamely új vállalatba vágni kíván-

*) A' kis községekben hármát, a' legnagyobbakban kilenczet választanak illyent. Lásd *The Town officer*, 186. l. Lásd továbbá Massachusetts' fő törvényeit a' *Select-menek*ről 1786-diki febr. 20-káról, vol. I, p. 219; 1796-diki febr. 24-kéről, vol. I, p. 488; 1801-diki mart. 7-dikéről, vol. 2, p. 45; 1795-diki jun. 16-káról, vol. I, p. 475; 1808-diki mart. 12-dikéről, vol. 2. p. 186; 1788-diki febr. 28-ról, vol. I, p. 302; 1797-diki jun. 22-kéről, vol. I. p. 539.

nak: akkor szükség hatóságuk' forrásához folyamodniok. Szó van, felteszem, egy iskola' alapításáról: a' Select-menek meghívják bizonyos napra, egy kijelölt helyre a' választók' összeségét; itt előterjesztik a' magát éreztető szükségét; kimutatják az annak megfelelő eszközöket, a' kiadandó pénzt, és választandó helyet. A' gyűlés tanácskozván mind ezen tárgyak felett, elfogadja az elvet, megállapítja a' helyet, megszavazza a' kivetendő summát 's akaratjainak végrehajtását a' Select-menek' kezeire bizza.

Csupán a' Select-menek' joga összehívni a' községi gyűlést (*town meeting*); de lehet őket arra fel is szólítani. Hahogy tiz birtokos valami új javallatot készített 's azt a' község' jóváhagyása alá terjesztetni akarja: követeli a' lakosok' közönséges egybehívását; a' Select-menek kötelesek e' részben engedni, 's nincs egyéb joguk, mint elnökölni a' gyűlésben ¹⁾).

E' politikai erkölcsök, e' társasági szokások tőlünk kétségkívül igen távol vannak. Nem akarom ez úttal megbírálni azokat, sem megismertetni azon titkos okokat, melyekből származásukat 's életöket veszik; csupán előszámlálásukra fogom magamat szorítani.

A' Select-menek évenként választatnak ápril, vagy május hónapban. Ugyan akkor a' községi gyűlés egész sereg más helybeli tisztviselőket is választ ²⁾), kikre az igazgatás' némelly fontos ágai bíztnak. Némellyek, ülnök névvel, az adót kivetni; mások, adószedő névvel, behajtani tartoznak. Egy tiszt, ki *constable*-nek hivatik, köteles

¹⁾ Lásd *Laws of Massachusetts*, vol. I, p. 150; 1786-diki mart. 25-diki törvény.

²⁾ Ugyanott.

a' rendőrségre felügyelni, köz helyekre vigyázni, 's kezét nyújtani a' törvények' tettegi végrehajtására. Másik, ki község' jegyzőjének nevezetik, heir minden végzéseket; 's jegyzéket visz a' polgári állapotot illető munkálatokról. Egy pénztárnok őrzi a' községi tőkéket. Adjuk még e' tisztviselőkhöz a' szegényekre ügyelőt, kinek igen nehéz kötelessége abban áll, hogy a' törvényt a' szegények' részére végrehajtassa; az iskola-biztosokat, kik a' köz oktatást intézik; utak' felvigyázóit, kikre vannak ruházva a' nagy- és kis-úti tisztség' minden ágai — 's előttünk áll névjegyzéke a' községi igazgatás' fő ügyvivőinek; de a' foglalatosságok' felosztása még itt véget nem ér: vannak még a' helybeli tisztviselők között *) egyházi biztosok, kik az isteni tisztelet' költségeit megszabni tartoznak; többféle felügyelők, kik közül némellyek kötelesek tűz' alkalmával intézni a' polgárok' védő munkálatait; mások gondot viselni a' befakarított gabonára; ezek a' kerítések körül magokat előadható nehézségek' ideigleni megszüntetésével, amazok az erdők' kimérésére, fontok- és mértékekre való felvigyázással vannak megbízva.

Összesen 19 fő hivatal számláltatik a' községben. Minden lakos tartozik pénzbírság alatt elvállalni e' különbözőféle hivatalokat; hanem azért nagyobb részök fizetés-sel is jár, hogy így a' szegény polgárok magok' kára nélkül rájuk fordíthassák idejüket. Egyébiránt az amerikai

---

*) Mind ezen tisztviselők valósággal gyakorlatban vannak. Megismerhetni mindnyájok' foglalatosságait részletesen illy czimű könyvből: *Town officer, by Isaac Goodwin, Worcester 1827*; Lásd még: *Collection des lois générales du Massachusetts*, en 3. vol. Boston. 1823.

rendszerénél fogva a' tisztviselőknek meghatározott fizetésük nem jár. Átaljában minden hivatalos foglalatosságuknak díja meg van szabva, 's szolgálataik' mennyiségéhez képest veszik jutalmukat.

A' községi létezésről.

Minden ember legjobb bírása magának abban, mi csak önmagát illeti. — Következéke a' népfőlség' elvének. — Alkalmaztatása e' tanoknak az éjszakamerikai községek által. — Az új-angliai község, maga ura mindenben, mi csupán magát illeti; minden egyébben alattvaló. — Kötelessége a' községnek a' status iránt. — Franciaországban a' kormány kölcsönzi ügyviselőit a' községnek. Amerikában a' község kölcsönzi az övéit a' kormányának.

Mondám fölebb, hogy az angol-amerikaiak' egész politikai rendszere fölött a' népfőlség' elve lebeg. Minden lapja e' könyvnek új meg új alkalmaztatásait fogja megismertetni ezen tannak.

Az olly nemzeteknél, hol a' népfőlség' hittana uralkodik, minden személy egyenlő részét képi a' főlségnek 's egyenlőn osztozik a' status' kormányában.

Ennél fogva minden személy olly tanútnak, olly erényesnek, olly erősnek tartatik, mint akármellyike a' hozzá hasonlóknak.

Miért engedelmeskedik tehát a' társaságnak, 's melyek természetes határai ezen engedelmességnek?

Engedelmeskedik a' társaságnak, nem azért, mintha alábbvaló volna azoknál, kik azt igazgatják, vagy kevesebb képességgel bírna, mint más ember, a' maga kor-

mányzására ; hanem azért , mert a' hozzá hasonlókkal egyesülés neki hasznosnak tetszik , 's mivel tudja , hogy ily egyesület , szabályozó hatalom nélkül fenn nem állhat.

Minden affélében tehát , mi a' polgároknak egymás közötti viszonyait illeti , alattvalóvá válik. Minden ollyasban , mi egyedül ön magára tartozik , ura marad magának , egészen szabad , 's tetteiről senkinek nem köteles számolni az istenen kívül. Innét amaz alapszabály , hogy a' személy , valamint legjobb , úgy egyedüli bírója is saját külön érdekének ; és hogy a' társaságnak nincs joga cselekedeteit egyébkor igazgatni , csak midőn azok által magát tettelesen megsértve érezi , vagy midőn szüksége van őt segélyért felszólítani.

E' tan közönségesen el van fogadva az Egyesült-Statusokban. Másutt meg fogom vizsgálni , mi általános befolyást gyakorol ez az életnek mindennapi történetei felett. De ez úttal csak a' községekről szólok.

A' község egészben , 's a' központi kormányhoz való viszonya szerint véve , csak olly egyes személy , mint akárki , kire az általam említett theoria illik.

Ennél fogva a' községi szabadság az Egyesült-Statusokban , magából a' népfőlség' hittanából foly ; minden amerikai köztársaság kisebb nagyobb mértékben elismerte e' függetlenséget ; hanem Új-Anglia' népeinél a' körülmények különösen elősegítették annak kifejlését.

Az Egyesület' ezen részében a' political élet magoknak a' községeknek kebeléből vette születését ; 's majd azt lehetne mondani , hogy ezeknek mindegyike már eredetkor egy független nemzetet képzett. Midőn később Anglia' királyai visszakövetelték részükre a' főlséget , csak

a' központi hatalmat vették magokhoz. Egyébiránt a' községet azon karban hagyták, melyben találták; így az új-angliai községek alattvalók lettek ugyan, de elvökre nézve nem, vagy csak kevésbé voltak azok. E' szerint hát ők nem másról kapták hatalmukat, hanem még inkább ők fosztották némileg meg magokat függetlenségök' egy részétől a' status' kedvéért: mi is fontos egy különbség, melyet az olvasónak mindig eszébe kell tartania.

Általában a' községek csak akkor vannak alávetve a' statusnak, midőn oly érdek főleg kérdésben, melyet én *társas* érdeknek fogok nevezni, 's melyben azok másokkal együtt osztoznak.

Minden oly tárgyban, mi csak ön magokat illeti, a' községek független testületek maradtak; 's azt tartom, Új-Anglia' lakói közt nem találkozok csak egy is, ki a' status' kormányának azon jogát elismerné, hogy a' csupán községi érdekek' igazgatásába avatkozassék.

Ennél fogva az új-angliai községek szabadon adnak, vesznek, perelnek támadólag és védőleg törvényszékeik előtt; szaporítják, vagy fogyasztják költségeiket, a' nélkül, hogy bármely hatósági hatalomnak ezeket ellenzeni észébe juthatna ¹⁾).

Mi a' társasági tartozásokat illeti, azokat teljesíteni kötelesek. Így, ha a' statusnak pénzre van szüksége, a' községnek nem áll szabadságában vagy megadni, vagy megtagadni a' segílyt ²⁾. Ha a' status valami útat akar

¹⁾ Lásd az 1786-diki márt. 23-diki törvényt; *Laws of Massachusetts*, vol. I, p. 250.

²⁾ *Laws of Massachusetts*, 1786-diki febr. 20-diki törvény; vol. I, p. 217.

megnyitni, a' községnek nincs hatalma elzárni előtte hirtokát. Ha valamely rendőrségi szabályt ad ki, a' község köteles azt végrehajtani. Hogyha az oktatást a' tartomány' egész kiterjedésében egyenlő terv szerint kívánja szerkesztetni, a' község köteles a' törvény által megrendelt iskolákat felállítani *). Majd midőn az Egyesült-Statusok' igazgatásáról szólunk, meg fogjuk látni, hogyan, és kik által szoríttatnak a' községek engedelmességre, mind ezen különbözőféle esetekben. Itt csak a' köteleztetés' létezését akarom megmutatni. E' köteleztetés szoros, de midőn azt a' status' kormánya parancsolja, csupán egy elvet hirdet ki, mellynek fogyantha vételénél a' község átaljában visszalép minden személyes jogaiba. E' szerint az adó, igaz hogy a' törvényhozás által szavaztatik, de a' község veti ki és szedi be; valamely iskola' létrehozása parancsoltatik, de a' község építi, fizeti és igazgatja azt.

Franciaországban a' status' adószedője hajtja be a' községi adókat; Amerikában a' község' adószedője a' statuséit.

Ennél fogva nálunk a' központi kormány kölcsönzi ügyviselőit a' községnek; Amerikában a' község kölcsönzi ügyviselőit a' kormánynak. Ebből magából átláthatni, mennyire különbözik e' két társaság egymástól.

---

*) Lásd ugyanazon gyűjteményben 1789-diki jun. 25-diki törv.; 1827-diki martiusit; vol. 1, p. 567, és v. 3, p. 179.

A' községi szellemről Új-Angliában.

Miért vonja az új-angliai község a' benne lakókat annyira magához. — A' községi szellem' Európában létrehozásának nehéz volta. — Községi jogok és kötelességek, mellyek Amerikában e' szellemet együtt képezik. — A' hazának az Egyesült-Statusokban eleveőbb ábrázatja van, mint másutt. — Miben nyilatkozik ki a' községi szellem Új-Angliában. — Minemű szerencsés következményeket okoz.

Amerikában nemcsak községi intézetek vannak, hanem van azokat fenntartó és éltető községi szellem is.

Az új-angliai község két nyereséget egyesít magában, mellyek a' hol csak feltaláltatnak, mindenütt élénken felébresztik az emberi érdeket, 's azok: a' függetlenség és hatalom. Igaz, hogy olly körben működik, mellyből ki nem léphet, de benne mozgásai szabadok. Már maga e' függetlenség valóságos fontosságot adna neki, ha mindjárt népessége és kiterjedése azt neki meg nem szereznék is.

Arról jóformán meg lehetünk győződve, hogy az emberek' hajlandóságai általjában csak oda szítnak, hol erő van. A' honszeretet meghódított tartományban soká uralkodni nem igen szokott. Új-Anglia' lakója, községéhez nem annyira azért ragaszkodik, mert benne született, hanem mivel e' községben egy szabad és erős testületet szemlél, mellynek ő egy részét teszi, 's melly érdemes, hogy igazgatására vágyják.

Európában gyakran megtörténik, hogy a' kormányzók magok sajnálják a' községi szellem' hiányzását; mert egész világ megvallja, hogy a' községi szellem a' köz csendnek és rendnek egy nagy eleme; de nem tudják, mint hozzák

azt létre. Ha a' községet erőssé 's függetlenné teszik, félnek, hogy az által a' társasági hatalmat megosztják, 's a' statust fejetlenségnek fogják kitenni. Pedig ha az erőt és függetlenséget a' községtől elvesszük, benne többé nem polgárokat, hanem csak alattvalókat fogunk találni.

Meg kell továbbá jegyezni ama' fontos körülményt, mi szerint az új-angliai község úgy van alkotva, hogy élénk vágyak' gyújtópontjául szolgálhat, 's még is semmi olyas benne nincsen, mi az emberi szív' nagyravágyó szenvedélyeit szerfölött kecsegtethetné.

A' megyei tisztviselők nem úgy választatnak 's hatóságuk igen meg van szorítva. Maga a' status csak másodrendű fontossággal bír; létezése homályos és csendes. Kevés ember találkozik, ki, hogy annak igazgatására jogot nyerhessen, kész legyen érdekeinek központjától eltávozni 's azok' lételet megháborítani.

A' szövetségi kormány hatalmat 's dicsőséget ruház azokra, kik azt viselik; de azon férjfiak, kik sorsára befolyással lehetnek, igen kevés számmal vannak. Az elnökség egy olly magas hivatal, melyet többnyire csak élemedett korban érhetni el; 's ha a' többi főntebb rendű szövetségi hivatalokra eljut valaki, az némileg csak vak szerencséből 's azután történik, mikor már egy más pályán magát híressé tette. A' nagyravágyás azokat törekvései' állandó céljául ki nem tűzheti. A' községben, az élet' mindennapi viszonyainak közepette, központosúl a' becsület' vágyja, az igazi érdekek' szüksége, a' hatalom' és hírnév' izléte; ezen a' társaságot olly gyakran megzavaró szenvedélyek elváltoztatják természetöket, midőn a' házi tüzhelyhez illy közel 's mintegy a' család' kebelé-

ben lelhetnek magoknak táplálékot. Imé mi nagy gonddal hintegették el, hogy úgy szóljak, az amerikai községben a' hatalmat, csak hogy minél több ember részvétre bírassék a' köz ügy iránt. Nem említvén a' kormányzási munkákra időnként meghívott választókat, mennyi a' különféle tisztí foglalatosság, mennyi a' különféle tisztviselő, kik sajátágaik körében képviselik ama hatalmas testületet, melynek nevében munkálkodnak! Hány ember használja így maga részére a' községi hatalmat, 's találja fel abban saját érdekét!

Midőn az amerikai rendszer nagy számú polgárok között osztja el a' municipalis hatóságot, egyszersmind nem fél szaporítani a' községi kötelességeket. Az Egyesült-Státusokban, igen helyesen, azt tartják, hogy a' honszeretet egy neme az istentiszteletnek, melyet az emberek gyakorlat által kedvelnek meg.

Az amerikaiak olly formán ragaszkodnak városukhoz, mint a' hogy szeretik országukat a' hegyek' lakói. Náluk a' hazának jeles, bélyegző vonásai vannak, az ott feltűnőbb ábrázattal bír, mint egyébütt.

Az új-angliai községek átaljában boldog állapotban részesülnek. Kormányuk kedvök szerinti 's magoktól választott. Ama' mély béke 's anyagi jólét' kebelében, melyek Amerikában uralkodnak, a' municipalis élet' viharjai nem igen számosak. A' köz érdekek' igazgatása könnyű. Továbbá a' nép' political neveltetése régóta véget ért; vagy is inkább egészen kiképezve jött a' földre, melyet elfoglalt. Új-Angliában a' rangbeli osztályozat már csak emlékezetben sincs fenn; ott a' községnek olly felekezete nincsen, mely a' másikat elnyomni kívánná; és az egyes

személyeket érő méltatlanságok elenyésznek a' köz elégedésnek közepette. Ha a' kormány hibákat talál is elkövetni — mikre kétségkívül elég példák vannak; — azok szemet szűrni nem igen szoktak, minthogy a' kormány voltakép a' kormányzottaktól ered, 's elég neki mozogni, már akár jól, akár rosszul, hogy némi atyai büszkeség ótalnában részesüljön. Ezenkívül nincs is mivel hasonlítani azt özsze. Anglia hajdan uralkodott a' gyarmatok' összeségén, de a' községi ügyeket mindig maga a' nép intézte. Ennél fogva a' községben a' népfőlség nemcsak régi, hanem eredeti állapot is.

Új-Anglia' lakosa ragaszkodik községéhez, minthogy az erős és független; részvételt van iránta, mert részesül igazgatásában; szereti, mert nincs miért panaszkodni sorsáról; benne helyheti büszkeségét és jövődjét; magát a' községi élet' minden történeteibe beavatja; ez előtte álló korlátolt körben iparkodik kormányozni a' társaságot; megszokja azon formákat, mellyek nélkül a' szabadság csak forradalom' útján halad, behat azok' lelkébe, megkedveli a' rendet, felfogja a' hatalmak' egybehangzatát, és végre tiszta 's gyakorlati eszméket gyűjt magának a' dolgok' természetéről szintűgy, mint jogai' kiterjedéséről.

A megyéről Új-Angliában.

A' megye Új-Angliában hasonló a' franciaországi kerülethez. — Csupán az igazgatás' kedvéért van alkotva. — Semmi képviselése nincs. — Igazgatása nem választott tisztviselők által történik.

Az amerikai megye sokat hasonlít a' francia kerülethez. Terjedelme, úgy mint ez utóbbi, önkény szerint

van meghatározva, 's olly testületet formál, mellynek különböző részei között szükséges kapcsolatok nincsenek, és a' mellyhez sem hajlandóság, sem emlékezet, sem közös lét nem köti az embereket. Ez egyedül igazgatási szempontból alkottatott.

A' község' terjedelme sokkal szűkebb volt, hogysen abba az igazság-kiszolgáltatást be lehetett volna foglalni. Azért is a' megye képzi az első törvényszéki központot. Minden megyének van egy ítélőszéke ¹⁾, egy *sherifje*, ki a' törvényszékek' ítéletét végrehajtja, 's egy fogháza, hol a' vétkesek őriztetnek.

Vannak olly szükségsek, mellyeket a' megyebeli majd minden községek egyaránt érzenek; természetes volt, hogy ezek' ellátása egy központi hatalomra bízattassék. Massachusettsben e' hatalom bizonyos számú tisztviselők' kezébe van letéve, kiket a' status' kormányzója nevez ki, egyet-értve a' tanácscsal ²⁾.

A' megyei igazgatók' hatalma csak korlátolt és kivételes, melly csupán némelly előre látott csekély számú esetekre alkalmaztatik. A' status és község elégségesek a' dolgok' rendes menetelére nézve. Ezen igazgatók nem tesznek egyebet, mint kivetik a' megye' költségét, melylyet a' törvényhozás szavaz ³⁾. Semmi gyűlés nem képviseli a' megyét sem közvetve, sem közvetlenül.

¹⁾ Lásd az 1821-diki februar. 14-diki törvényt; *Laws of Massachusetts*, vol. 1, p. 551.

²⁾ Lásd az 1819-diki febr. 20-diki törvényt; *Laws of Massachusetts*, vol. 2, p. 494. A' kormányzó tanácsa választott testület.

³⁾ Lásd az 1791-diki nov. 2-diki törvényt; *Laws of Massachusetts*, vol. 1, p. 61.

És így, igazán szólva, a' megyének politicalai léte nincsen.

Az amerikai intézetek' nagy részében kettős irányt venni észre, mely a' törvényhozókat a' végrehajtó hatalom' megosztására 's a' kormányzó hatalom' központosítására vezérli. Az új-angliai község, magában olly létezési elvvel bír, melytől meg nem fosztathatik; de illy életet a' megyében fictió által kellett volna teremtni, 's annak haszna nem éreztetett; minden község együtt egy képvisellel bír, és az a' status, központja minden hatóságnak; a' községi és nemzeti hatáson kívül, mondhatni, egyéb nem létezik, mint a' személyes erő.

Az igazgatásról Új-Angliában.

Amerikában az igazgatás nem vétetik észre. — Miért? — Az európaiak úgy hiszik megalapíthatni a' szabadságot, ha a' társasági hatalomtól némelly jogait elszedik; az amerikaiak úgy, ha annak gyakorlatát megosztják. — Majd az egész tulajdonképi igazgatás a' községbe van foglalva 's felosztva a' községi tisztviselők között. — Igazgatási fölség' nyomát sem a' községben, sem azon fölül nem láthatni. — Miért van ez így. — Mikép' történik még is, hogy a' Status egyformán igazgattatik. — Kinek tiszte törvényiránti engedelmeségre bírni a' községi és megyei igazgatóságot? — A' birói hatalomnak az igazgatásba beviteléről. — A' választás' elvének minden tisztviselőre kiterjedt következménye. — A' békebirákról Új-Angliában. — Kik által neveztetnek ki. — Igazgatják a' megyét. — Biztosítják a' községi igazgatást. — Főtörvényszék. — Munkálkodása' módja. — Ki idézi azt fel. — A' felügyelés' 's bépánaszlás' joga is el van osztva, mint minden igazgatási foglalatosságok. — A' vádlók kecsegtetvék a' pénzbürség' egy részének megnyerése által.

Mi az Amerikában járó európainak leginkább szemébe ötlük, az: hiánya mind annak, mit nálunk kormány-

nak vagy igazgatásnak neveznek; Amerikában írott törvényeket látunk; tapasztaljuk azokat végrehajtatni naponként; minden mozog körülünk: de a' mozgatót sehol nem találjuk. A' kéz, melly a' társasági gépelyt intézi, elrejtezik előlünk mindúntalan.

Azonban valamint a' népeknek szükség volt gondolataik kifejezésére bizonyos grammaticai formákhoz, mint az emberi nyelvek' alkotó részeihez folyamodniok: úgy szintén a' társaságok, hogy fennállhassanak, kénytelenítettek alávetni magokat bizonyos összesült hatalomnak, melly nélkül fejetlenségre jutottak volna. E' hatalom el lehet osztva különbféle módokon, de szükség mindig, hogy valahol felfaláltassék.

Két módja van a' hatalom' ereje' fogyasztásának valamelly nemzetnél.

Első az, ha a' hatalom már elvében meggyengítettik, elvétetvén a' társaságtól azon jog, vagy tehetség, hogy magát bizonyos esetekben védelmezhesse; a' hatalomnak illy útoni meggyengítését nevezik átaljában Európában a' szabadság' megalapításának.

Van a' hatalom' munkássága' megkisebbitésének egy másik módja is: ez nem abban áll, hogy a' társaság, némmelly jogaitól megfosztatik, vagy munkássága megerősítetik; hanem abban, hogy erejének használata több kezek közt osztatik fel; megszorítottván a' tisztviselők' s mindegyikre annyi hatalom ruháztatván, mennyire szükségé van, hogy a' rá bízottakat végrehajthassa. Vannak népek, mellyeket a' társasági hatalmak' illy felosztása fejetlenségre is juttathat; az mindazáltal magában nem jár együtt anarchiával. Igaz, hogy ha a' hatalom így felosz-

tatik, munkássága kevésbé ellenállhatlanná 's kevésbé ártalmassá tétetik, de le épen nem rontatik.

A' forradalom az Egyesült-Statusokban, a' szabadság' érett és megfontolt izlete, nem pedig a' függelenség' homályos és határozatlan ösztöne által hozatott létre. Az ott nem a' rendtelenség' szenvedelmétől gyámolított, hanem a' rendnek 's törvényességnek szeretetével haladott előre.

Az Egyesült-Statusokban tehát nem kívánták, hogy az embernek egy szabad országban joga legyen mindent tehetni; sőt inkább reá többféle társasági kötelességeket ruháztak, mint másutt; nem jutott senkinek eszébe, megátadni elvében a' társasági hatalmat 's kétségbe vonni jogait; beérték azzal, hogy gyakorlatát megosztották. Ez által azt akarták elérni, hogy a' hatalom nagy, a' tisztviselő kicsiny legyen, 's így a' társaság folyvást jó rendben 's szabadságban maradjon.

Nincs a' világon egy ország is, hol a' törvény olly parancsoló hangon szóljon, mint Amerikában; sem hol annak alkalmazása annyi kezek közt felosztva legyen.

Az igazgató hatalom az Egyesült-Statusokban, semmi központosítást, semmi felsőbbséget nem mutat alkatásában; innét van, hogy azt észre nem vehetni. A' hatalom megvan, de képviselőjét nem tudnók hol feltalálni.

Láttuk főlebb, hogy az új-angliai községek nem voltak gyámság alatt. Ők tehát magok gondoskodnak saját érdekeikről.

Többnyire a' helybeli tisztviselőkre bízatik az is, hogy a' status' közönséges törvényeinek végrehajtására

segéd kezét nyújtssanak, vagy azokat magok hajtssák végre ¹⁾).

A' közönséges törvényeken kívül, olykor a' status közönséges rendőrségi szabályokat is bocsát ki; de rendszerint csak a' községek 's községi tisztviselők szabályozzák, a' békebírákkal egyetértve, 's a' helybeli szükségekhez képest, a' társasági állapot' részleteit, 's hirdetik ki a' köz egészséget, jó rendet és polgárok' erkölcsét illető határozatokat ²⁾).

Végre a' helybeli tisztviselők, a' nélkül, hogy idegen felszólításra szükségök legyen, magoktól gondoskodnak azon előre nem látott szükségokról, melyeket a' társaság ottan-ottan érez ³⁾).

¹⁾ Lásd a' *Town officert*, jelesen ezen szavak alatt: *Select-men, assessors, collectors, shools, surveyors of highways*. . . Itt egy példa ezer közül: a' status tiltja az ok nélkül útazást vásárnapon. A' *tything-menek* azon községi tisztek, kikre különösen bízva van segéd kezét nyújtani a' törvény' végrehajtásánál. Lásd az 1792-diki márt. 8-diki törvényt; *Laws of Massachusetts*, vol. 1, p. 410.

A' *Select-menek* készítik el a' választó-laistromokat a' kormányzó-választásnál, 's a' szavazat' eredményét átküldik a' köztársaság' titoknokának. 1796-diki febr. 24-diki törvény. U. o. vol. 1, p. 488.

²⁾ Például: a' *Select-menek* adnak engedelmet a' csatornák' készítésére; ők jelelik ki a' helyeket, hol szabad vágóhidakat építeni, 's hol lehet bizonyos mesterségeket, melyeknek szomszédsága ártalmas, gyakorolni. Lásd az 1785-diki június' 7-diki törvényt, vol. 1, p. 193.

³⁾ Például: a' *Select-menek* vigyáznak a' köz egészségre, ragadó nyavalyák' esetében, 's ők teszik a' szükséges rendelkezéseket a' békebírákkal egyetértve. 1797-diki június 22-diki törvény, vol. 1, p. 539.

A' mondottakból következik már az, hogy Massachusettsben az igazgató hatalom majdnem egészen a' községre van ruházva ¹⁾; csakhogy aztán ott több kezek között oszlik el.

A' francia községben, igazán szólva, csak egy igazgató tiszt van, t. i. a' bíró.

Láttuk, hogy olyan az új-angliai községben legalább is 19 számláltatik.

E 19 tisztviselő átaljában egyik sem függ a' másiktól. A' törvény gondosan kijelelte mindegyik' számára munkássága' körét. E' körben valamennyien mindenttehetőséggel bírnak helyzetük' kötelességeinek betöltésére nézve és semmi községi hatalomtól nem függenek.

Ha szemünket a' községen fölül visszűk, alig leljük nyomát valamelly igazgatásbeli felsőbbbségnek. Megtörténik néha, hogy a' megyei tisztviselők módosítják a' községek' vagy községi tisztviselők ²⁾ által tett határozatokat;

¹⁾ Azt mondtam: *majdnem egészen*, mert vannak a' községi életben több esetek, mellyeket a' békebírák vagy személyes hatóságuknál fogva, vagy a' megye' fő helyén egy testbe összegyűlve intéznek el. Például: az engedelmekeket valamire a' békebírák osztogatják. Lásd az 1787-diki februar. 28-diki törvényt, vol. 1, p. 297.

²⁾ Például: Engedelmet csak olyanoknak adnak, kik jó magokviseléséről a' Select-menektől bizonyítványt mutatnak elő. Ha a' Select-menek megtagadnák az illy bizonyítványt: ekkor a' személy panaszt tehet a' törvényszékbe gyűlt békebírák előtt, és ez utóbbiak megadhatják az engedelmet. Lásd az 1808-diki mart. 12-diki törvényt; vol. 2, p. 186. A' községeknek van joguk rendszabályokat (*by laws*) hozni 's kötelezni azok' megtartására az embereket kiszabott mennyiségű bírságok által; de e' rendszabályoknak szükség a' törvényszéktől helybenhagyatniok. Lásd az 1786-diki mart. 23-diki törvényt; vol. 1, p. 254.

de általjában mondhatni, hogy a' megyei igazgatóknak nincs joguk a' községi igazgatók' dolgait intézgetni ¹⁾. Ők ezeknek csupán a' megyét illető tárgyakban parancsolnak.

A' községi és megyei tisztviselők tartoznak kevés számú előre látott esetekben, közülni munkálkodásaik' sikerét a' központi kormány' tisztviselőivel ²⁾. Hanem a' központi kormány nincs képviselve egy olly ember által, kire lenne bízva: általános rendőrségi szabályokat 's rendelményeket tenni a' törvények' végrehajtása körül; közlekedni rendesen a' megye' és község' igazgatóival; felügyelni magokviseletére, intézni munkáikat 's megfenyíteni hibáikat.

És így sehol olly középpont nem létezik, hol az igazgató hatóság' ságárai egyesülnének.

Mi módon történik tehát, hogy a' társaság még is majdnem egyenlő terv szerint igazgattatik? Mikép szoríthatatnak engedelmességre a' megyék és azok tisztviselői, a' községek és ezek' hivatalosai?

Új-Anglia' statusaiban a' törvényhozó hatalom több tárgyakra terjed ki, mintsem nálunk. A' törvényhozó behat, úgy szólván, magának az igazgatásnak kebelébe; a' törvény apró részletekbe ereszkedik; egyszerre megrendeli az elveket és alkalmazásuk' módját; 's így a' másod rangú

¹⁾ Massachusettsben a' megyei igazgatóknak gyakran tisztükben áll megvizsgálni a' községi igazgatók' tetteit; de majd tovább meglátjuk, hogy ők az illy vizsgálatba bírói hatóság, nem pedig igazgató hatóság gyanánt avatkoznak.

²⁾ Például: az iskolákra ügyelő községi biztosságok tartoznak évenként jelentést tenni az iskola' állapotjáról a' köztársaság' titoknokának. *Lásd az 1827-diki mart. 10-diki törvényt; vol. 3.p. 183.*

testületeket 's azok' igazgatóit nagy számú szoros és szigorú meghatározott köteleességekkel veszi körül.

Ebből az következik, hogy ha minden másodrangú testületek 's minden hivatalbeliek magokat a' törvényhez tartják: a' társaság egyenlő módon megy minden részeiben; hanem még hátra van tudnunk, mikép szoríthatni a' másodrangú testületeket 's azok' tisztviselőit törvény iránti engedelmisségre?

Átaljában el lehet mondani, hogy a' társaságnak csak két mód áll hatalmában a' végre, hogy a' tisztviselőket törvény iránti engedelmisségre kötelezhesse.

Vagy t. i. egyre ruházza közülök azon hatalmat, minél fogva a' többieket tetszése szerint kormányozhassa, 's engedetlenség' esetében hivatalukból kitehesse.

Vagy pedig az ítélőszékekre bizza, hogy a' köteleességükben el nem járókra törvényes büntetéseket dictáljanak.

E' két mód közül nem mindig szabadon lehet választani egyiket, vagy a' másikat.

A' tisztviselőt kormányzó jog fölteszi egyszersmind a' jogot annak elmozdítására is, ha a' részére kiadott rendeleteket nem követi; úgy szintén előléptetésére, ha hogy minden köteleességeit buzgóan teljesíti. De már a' választott tisztviselőt sem elmozdítani, sem rangjában előléptetni nem lehetne. A' választási hivataloknak természetükben fekszik, hogy a' megbízatás' végeztéig elvehetetlenek legyenek. A' választott tisztviselő senki mástól semmit nem várhat, vagy félhet, csupán a' választóktól. Midőn tehát minden köz hivatalok választásból erednek, a' tisztviselők között igazi hierarchia nem létezhetik; miután azonegy

személyben a 'parancsolás' jogát 's engedelenség' hathatós megtorlásának jogát egyesíteni, és az igazgató hatalommal a 'jutalmazó és büntető' hatalmat összekapcsolni nem lehet.

Azért is olly népek, melyek a 'választást' kormányuk' alárendelt ágaiba beviszik, kénytelenek sokszor bírói büntetéseket használni igazgatási eszközül.

Ez olly dolog, mit első pillanatra nem igen venni észre. A' kormányzók első engedménynek nézik a' hivatalok' választás alá bocsátását, másodiknak a' választott tisztviselők' bírói ítélet alá vetését. E' két újítástól egyiránt rettegnek; és mivel nagyobb gondjuk van megtenni az elsőt, mintsem a' másodikat, megengedik a' tisztviselőt választni, de őt a' bírótól függetlennek hagyják. Pedig e' két rendszabályok' egyike az egyedüli ellensúly a' másikra nézve. Jól vigyázzunk: az olly választott hatóság, melly a' bírói hatóságnak alávetve nincs, előbb-utóbb kibúvik minden ellenőrség alól, vagy pedig megbukik. A' központi hatóság és választott igazgatói testületek közt, csupán az ítélőszékek szolgálhatnak közbenjáróul; ők kényszeríthetik a' választott tisztviselőt engedelmességre, a' választói jog' megsértése nélkül.

Azért a' political világban szükség, hogy a' bírói hatalom' kiterjedése megfelelően a' választó hatalom' kiterjedésének. Ha e' két dolog együtt nem jár, a' status végre anarchiára, vagy szolgaságra jutand.

Eleitől fogva az tapasztaltatott, hogy a' bírói hivatal' természete igen rosszul készíti el az embereket az igazgató hatalom' gyakorlására.

Az amerikaiak, apáiktól az angoloktól vették esz-

méjét egy intézetnek, mely az európai szárazon általunk ismérték közül egyhez sem hasonlít; és ez a' békebíróság.

A' békebíró középett van a' világi ember és tisztviselő, az igazgató és bíró között. A' békebíró értelmes polgár, de nem szükségkép jártas a' törvények' isméréseiben. Azért nem is bizatik rá egyéb, mint felvigyázni a' társasági rendőrségre; oly dolog, mi több józan észt 's becsületességet, mintsem tudományt kíván. A' békebíró az igazgatáshoz, midőn benne részt vesz, rendnek és nyilvánosságnak bizonyos izletét hozza magával, mely is őt a' zsarnokságra nézve igen alkalmatlan eszközzé képzi; de magát nem alacsonyítja rabszolgájává törvényes vakbuzgalmának, mely a' tisztviselőket kevésbé képesekké teszi a' kormányzásra.

Az amerikaiak magokévá tették a' békebírói intézetet, levévén róla minden aristocrata bélyeget, mely azt az anyahonban megkülönböztette.

A' massachusettsi kormányzó ¹⁾ minden megyében bizonyos számú békebírákat nevez ki, kik hivatalukat hét évig kötelesek viselni ²⁾.

Továbbá e' békebírákból kijelel hármat, kik képzik minden megyében az úgy nevezett fő törvényszéket (*Cour des sessions.*)

A' békebírák egyenként részt vesznek a' köz igazga-

---

¹⁾ Alább meg fogjuk látni, miféle ember a' kormányzó; most csak annyit kell mondanom, hogy a' kormányzó képviseli minden statusban a' végrehajtó hatalmat.

²⁾ Lásd Massachusetts alkotmányát, II. R. I. szak. 9. czik; III. R. 3. czik.

tasban. Majd kötelességük a' választott tisztviselőkkel egyesülve végezni bizonyos igazgatói foglalatosságokat ¹⁾; majd törvényszéket képeznek, mely előtt a' tisztviselők rövid perrel támadják meg a' nem engedelmeskedő polgárt, vagy a' polgár panaszt tesz a' tisztviselők' kihágásai ellen. Hanem a' fő törvényszék az, hol a' békebirák legfontosb igazgatói tiszteiket gyakorolják.

A' fő törvényszék kétszer ül össze évenként a' megye' főhelyén. Ennek kötelessége Massachusettsben engedelmességben tartani nagy részét ²⁾ a' köz tisztviselőknek ³⁾.

Jól meg kell azonban jegyezni, hogy Massachusettsben a' fő törvényszék, tulajdonkép szólván, egyszersmind igazgató testület 's politikai bíróság is.

¹⁾ Itt egy példa többek közt: Megérkezik valamely községbe egy idegen, olly tartományból, melyben ragadó nyavalya pusztít. Az ember betegségbe esik. Két békebiró, a' Select-menekkel egyetértve megparancsolhatja a' Sherifnek, hogy az embert más-hová vitesse 's reá vigyáztasson. 1797-diki jun. 22-diki törv. vol. I. p. 540.

Általában a' békebirák az igazgatási élet' minden fontosabb tetteiben részt vesznek 's azoknak némi félbirói jellemet adnak.

²⁾ Nagy részét mondom; mert bizonyos igazgatási vétkek tulajdonkép a' rendes törvényszékek elébe tartoznak. P. o. midőn valamely község nem akarja iskolái' számára a' szükséges tökéket megszerezni, vagy kinevezni az iskolai biztosságot: azért igen tetemes pénzbürságra ítéltetik. E' bürságot az úgy nevezett főítélőszék, vagy a' *Common pleas* törvényszék szokta dictálni. Lásd az 1827-diki márt. 10-diki törvényt, vol. 3, p. 190. Ugyancsak: mikor valamely község elmulasztja beszerezni a' hadi életmet. 1822-diki febr. 21-diki törvény, vol. 2, p. 570.

³⁾ A' békebirák személyes hatóságuknál fogva részt vesznek a' községek' és megyék' kormányzásában. Általában a' községi élet' legfontosb lépései csak egyikök' hozzájáruláival történhetnek meg.

Mondottuk, hogy a' megyének csak igazgatósági létezése van. A' főtörvényszék magától intézi ama' csekély számú érdekeket, melyek több községeket, vagy a' megye minden községeit egyiránt illetik, 's melyeket következőleg egyikökre is különösen bízni nem lehet ¹⁾).

Mikor tehát a' megyéről van szó, a' főtörvényszék' kötelességei csupán igazgatásbeliek lehetnek, és ha gyakran bánásmódjába bírói formákat visz be, az csak azért van, hogy magát a' tárgy felől felvilágosítsa ²⁾, és az igazgatottaknak biztosítást nyújtson. De midőn a' községi igazgatást szükség gyámolítani, akkor majd mindig úgy működik mint bírói testület, 's csak némely ritka esetekben úgy, mint igazgatósági testület.

Fő nehézség itt, engedelmességre bírni a' status' általános törvényei iránt, magát a' községet, mint majdnem független hatóságot.

Láttuk, mikép a' községek tartoznak évenként bizonyos számú tisztviselőket kinevezni, kik is ülnök név alatt az adót feloszszák. Ha valamely község az adófizetés' kötelessége alól úgy akar kibújni, hogy nem nevez ki ülnököket, az olyant a' főtörvényszék tetemes pénzbírságra ítéli ³⁾. A' bírság fejenként vétetik meg minden lakoson.

¹⁾ Azon tárgyak, melyek a' megyét illetik, 's melyekkel a' főtörvényszék foglalkozik, imezek lehetnek: 1) fogházak' és ítélőszékek' felállításá; 2) a' megyei költségvetés' terve (szavazza ezt a' status' törvényhozósága); 3) az így megszavazott taksák' felosztása; 4) bizonyos szabadéklevelek' kiszolgáltatása; 5) a' megyei utak' meghatározása 's fenntartása.

²⁾ Így midőn valamely útról van szó, a' főtörvényszék hártja el majd minden nehézségét a' végrehajtásnak az eskütszék' segédelmével.

³⁾ Lásd az 1786-diki febr. 20-diki törv.; vol. 1, p. 217.

A' megye' ispánya mint törvényszéki tisztviselő, végrehajtja az ítéletet. Így az Egyesült-Statusokban a' törvényhatóság mintegy igyekszik magát gondosan elrejteni a' szemek előtt. Az igazgató parancs itt majd mindig bírói parancs' leplébe burkozik, 's ez által csak hatalmasbba válik, mint-hogy ekkor ama' csaknem ellenállhatlan erő van mellette, melyet az emberek a' törvényes formának adni szoktak.

Ez ösvényt követni könnyű 's átlátni sem nehéz. Mi a' községen követeltetik, az átaljában világos és határozott; áll az egyszerű 's nem valami bonyolult tárgyból, bizonyos elvből és nem apróságok' alkalmazásából *). Hanem a' nehézség akkor áll elő, midőn arról van kérdés, mint kelljen engedelmességre hajtani nem többé a' községet, hanem a' községi tisztviselőket.

Minden fenyték alá tartozó tett, mit egy köz tisztviselő elkövethet, végre e' három categoriák' egyikébe való:

Vagy tüz és buzgalom nélkül teljesíti, mit neki a' törvény parancsol;

Vagy nem teljesíti, mit neki a' törvény parancsol;

Vagy végre olyat követ el, mit neki a' törvény megtilt.

---

*) Van a' község' engedelmességre hajtásának egy mellékes módja: a' községek kötelezettek a' törvény által, útjaikat jó karban tartani. Ha az e' végre kívántató summákat megszavazni elmúlasztják: akkor azon községi tisztviselőnek, kire az utak bízva vannak, hatalmában áll hivatalánál fogva, beszédni a' szükséges pénzt. Miután ő tartozik felelni az egyes polgároknál az utak' rossz állapotjáért, 's ezek őt a' miatt a' főtörvényszéknél bevádolhatják: bizonyosan élni fog a' község ellen azon rendkívüli joggal, melyet neki a' törvény adott. Így midőn a' főtörvényszék a' tisztviselőt fenyegeti, kényszeríti a' községet engedelmességre. Lásd az 1787-diki mart. 5-diki törv.; vol: 1, p. 305.

A' törvényszék csak a' két utóbbi esetben köthetne bele a' tisztviselő' magaviseletébe. Mert a' birói foglalkozkodásnak szükség, hogy tettleges 's becsü alá vehető lettdolog szolgáljon alapúl.

Így, ha a' Select-menek elmulasztják községi választás' alkalmával a' törvénytől rendelt formalitásokat megtartani: pénzbírságra ítélthetnek *).

De ha a' köz tisztviselő ész nélkül jár el kötelességében; ha tűz és buzgalom nélkül engedelmeskedik a' törvény' rendeleteinek: akkor egészen biztosítva van a' birói hatóság' megtámadása ellen.

Ezen esetekben a' főtörvényszék, még igazgatói sajátágaival felruházva sem képes kényszeríteni őt kötelességeinek teljes mértékbeni betöltésére. Az illy vétékforma tetteknek csupán a' hivatalból letétetés' féltelme vehető elejét: de a' főtörvényszék nem lévén kútfeje a' községi hivataloknak, a' tisztviselőket, kiket nem maga nevezett ki, le sem teheti.

Továbbá, a' rest szolgálat' 's hivatalbeli buzgalom' hiányának kitanúlhatása végett, szükség volna folyvásti felvigyázatot gyakorolni az alsóbb tisztviselő felett. De a' főtörvényszék évenként csak kétszer ül össze, felügyelést nem visz 's csak a' neki bérparaszolt vétkes tettek fölött ítél.

A' köz tisztviselők' szabad letehetését illető hatalom, biztosíthatja csak azoknál ama' világos és munkás engedelmességet, mellyet a' birói kényszerítés nem parancsolhat.

Mi Franciaországban ez utóbbi biztosítékot az *igazgatásbeli hierarchiában* keressük; Amerikában a' *választásban* keresik azt.

*) Massachusetts' törvénye, vol. 2, p. 45.

E' szerint az általam mondottakat ime' néhány szavakba lehet összefoglalni:

Ha Új-Angliában a' köz tisztviselő *vétket* követ el, hivatala' gyakorlata körül: a' rendes törvényszékek szölitatnak mindig fel elégtétel végett.

Ha pedig *igazgatásbeli hibát* ejt: akkor egy csupán igazgatói törvényszéknek kötelessége megbüntetni őt; és hogyha a' tárgy fontos és sürgetős, a' bíró végzi el, mit a' tisztviselőnek kellett volna végeznie ¹⁾.

Ha végre ugyanazon tisztviselő egyikébe esik ama' megperelhetlen vétkeknek, melyeket az emberi igazság sem meghatározni, sem mértékre venni nem bír: akkor évenként egy olly végső bírószerk előtt jelenik meg, melly őt hatóságától rögtön megfoszthatja; hatalma, megbízásával együtt elenyészik.

E' rendszer kétségkivül nagy hasznokkal jár együtt, de kivitelében olly gyakorlati nehézségre akad, mellyet szükség kimutatnunk.

Megjegyeztem már, hogy az igazgató törvényszék, mellyet főtörvényszéknek hívnak, nem bír azon joggal, hogy a' községi tisztviselőkre felvigyázhasson; ő, egy törvényes kifejezés szerint, csupán akkor működhetik, ha *meg van támadva*, vagy is, ha felszólítatik. Immár ez a' rendszernek legkényesebb pontja.

Az új-angliai amerikaiak, a' főtörvényszék mellé ²⁾ semmi tisztí ügyészt nem rendeltek, 's el lehet képzelni,

¹⁾ Példa: ha valamelly község vonakodik ülnököket nevezni ki, a' főtörvényszék nevezi ki azokat, és az ekként választott tisztviselők szintazon hatalmakkal vannak felruházva, mint a' rendesen választottak. Lásd az idézett törvényt 1787-diki febr. 20-ról.

²⁾ A' főtörvényszék mellé, mondóm. A' rendes törvényszékeknel

hogy olyant nehezen is rendelhettek volna. Ha, megérvén azzal, hogy minden megye' főhelyére egy vádoló tisztviselőt tegyenek, ennek számára a' községekben semmi ügyvivőket nem adtak volna: mikép tud vala egy illy tisztviselő magának arról, mi a' megyében történik, több ismeretet szerezni, mintsem a' főtörvényszék' tagjai magok? Ha pedig neki minden megyében ügyvivőket adtak volna: akkor kezeiben központosíták vala a' legfélelmesb hatalmat, t. i. a' biráskodó igazgatást. Ezenkívül a' törvények, leányai a' szokásoknak; és az angol törvényhozásban semmi ehez hasonló nem létezett.

Az amerikaiak tehát megosztották a' felügyelési és vádló jogot is, mint minden egyéb igazgatói foglalatosságokat.

A' nagy eskütszék' (*grand jury*) tagjai tartoznak a' törvény' értelménél fogva, bejelenteni a' törvényszéknek, mellynél szolgálnak, mindenféle megyéjükben elkövetett vétkeket ¹⁾. Vannak bizonyos igazgatásbeli vétkek, melyekért a' rendes tiszti ügyész köteles hivatalból pert indítani ²⁾; legtöbhnnyire pedig a' bűnösök' megfenyítése kötelessége a' fiscusi hivatalnak, melyre a' birságheli jövedelmek' beszédése van bízva: így a' községi pénztárnoknak tisztében áll, perrel keresni nagy részét a' szeme előtt elkövetett igazgatásbeli vétkeknek.

---

van egy tisztviselő, ki a' köz szolgálat' némelly tárgyaival foglalatoskodik.

¹⁾ Például: a' nagy eskütszék' tagjai kötelesek bejelenteni a' törvényszéknek az utak' rossz állapotját. Massachusetts' törvénye, vol. I, p. 308.

²⁾ Ha p. o. a' megye' pénztárnoka nem adja beszámadásait. Massachusetts' törvénye, vol. I, p. 406.

De az amerikai törvényhozás e' részben főképp a' magányos érdekre bíz mindent ¹⁾ 's ez ama' fő elv, melyre mindúntalan rátalálunk, midőn az Egyesült-Statusok' törvényeit vizsgálgatjuk.

Az amerikai törvényhozók kevés bizodalmat mutatnak az ember' becsületessége iránt, hanem az értelmességet mindenkiről felteszik. Azért is a' törvények' végrehajtása körül leginkább a' személyes érdekre támaszkodnak.

Midőn valamely egyes ember tetilegesen 's voltaképp' meg van sértve valami igazgatásbeli véték által, tudnivaló, hogy a' személyes érdek el nem fogja mulasztani a' panasztételt.

Hanem könnyű előrelátni azt is, hogy mikor olly törvényes rendeletről van szó, mely mind a' mellett, hogy a' társaságnak hasznos, egyes emberre nézve nyomban érezhető hasznót nem mutat, kiki vonakodni fog vádlóképp fellépni. Illy formán némi hallgató megegyezés által a' törvények könnyen elavulásra juthatnának.

Az amerikaiak e' végponton, hova őket rendszerük juttatja, kénytelenek a' feladókat nyereséggel kecsegtetni, nekik igérvén bizonyos esetekben a' bírságnak egy részét ²⁾.

¹⁾ Egy példa ezer közül: ha valamely magános ember kárt vall szekerében, vagy testében a' rossz karban tartott úton: van joga a' főtörvényszéknél kárpótlást követelni azon községen, vagy megyén, melyre az út bízva vagyon. Massachusetts' törvénye, vol. I, p. 309.

²⁾ Ellenség' beütésekor, vagy fegyverfogás' alkalmával, ha a' községi tisztviselők elmúlasztják kiszolgáltatni a' katonaságnak a' szükséges dolgokat és élelmeket, a' község 200—500 dollár bírságra ítéltethetik. (400—1000 p. f.).

Könnyű átlátni, miképp illy esetben megtörténhetik, hogy senki, érdekében fekvőnek nem tartja, sem nem kívánja, a' vádló

Veszedelemes egy eszköz, melly biztosítván a' törvények' végrehajtását, lealacsonyítja az erkölcsüket.

A' megyei tisztviselők felett, igazán szólva, nincs többé igazgatási, — hanem csak kormányzó hatalom.

Általános eszmék az Egyesült-Statusokbeli igazgatásról.

Miben különböznek az Egyesült-Statusok egymástól igazgatási rendszerre nézve. — A' községi élet annál munkátlanabb 's tökéletlenebb, minél alább megyünk dél felé. — A' tisztviselő hatalma e' tájon nő, a' választóé fogy. — Az igazgatás a' községtől a' megyére megy által. — Új-York, Ohio, Pensylvania statusok. — Egész egyesületre alkalmazható igazgatási elvek. — A' köz tisztviselők' választása 's hivatalaik' el nem vehetése. — Hierarchia nem léte. — Birói eszközök' bevittele az igazgatásba.

Megigértém oda főlebb, hogy miután az új-angliai községnek és megyének alkatását részletesen megvizsgáltam, egy általános tekintetet fogok vetni az Egyesület' többi részére.

szerepet magára vállalni. Azért is a' törvény ezt teszi hozzá: „Minden polgárnak joga leszzen sürgetni az illy vétkek' büntetését, és a' bírság' fele része a' sürgetőt illetendi.“ Lásd az 1810-diki mart. 6-diki törvényt, vol. 2, p. 236.

Gyakran látjuk ugyanezen rendelményt előfordúlni a' massachusettsi törvényekben.

Néha nem a' magányos embert idézi így fel a' törvény a' köz tisztviselők' vádlására, hanem a' tisztviselőnek ad ez által bátorságot a' magánosok' megbüntetésére. Például: valamelly lakos nem akarja elvégezni azon munkát, melly valami országútnál rá vettetett. Az útak' felügyelőjének kötelessége őt ezért bevádolni; és ha elmarasztaltatja, a' bírság' fele részét ő kapja meg. Lásd az idézett törvényeket, vol. 1, p. 308.

Község és községi élet van mindenik statusban; de egyikében is a szövetséges statusoknak az új-angliai községhez mindenben hasonló községet nem találunk.

Ahoz képest, a mint dél felé megyünk, a községi életet kevésbé munkásnak vesszük észre; a község kevesebb tisztviselővel, jogokkal és köteleességekkel bír; a köznép nem gyakorol oly egyenes befolyást az ügyekre, a községi gyűlések ritkábbak s kevesebb tárgyra terjednek ki. És így a választott tisztviselő hatósága, egybeazonlító, nagyobb, a választóé kisebb; a községi szellem nem oly felébredett és nem oly hatalmas *).

E különbségeket az új-yorki statusban kezdjük észrevenni; Pensylvániában már igen érezhetők; de kevésbé feltűnők, ha éjszak-nyúgot felé megyünk. Nagy része a kivándorlóknak, kik az éjszak-nyúgoti statusokat kezdik alapítani, Új-Angliából jö s átviszi magával anyahona igazgatási szokásait a fogadott honba. Az ohioi község sokat hasonlít a massachusettsi községhez.

Láttuk, hogy Massachusettsben a köz igazgatás fő része a községnél van. A község ama gyújtópont, melly-

*) Lásd körülményesebben Új-York' status' megvizsgált rendszabályainak I. részében a' XI. cikkelyt e' czím alatt: *Of the powers, duties and privileges of Towns*: a' községek' jogairól, köteleességeiről és kiváltságairól; vol. 1, p. 364—366. Lásd továbbá illy czimű gyűjteményben: *Digest of the laws of Pennsylvania* e' szavakat: *Assessors, Collectors, Constables, Overseers of the poor, Supervisors of high-ways*. És illy czimű gyűjteményben: *Acts of a general nature of the state of Ohio* az 1834-diki február. 25-diki községeket illető törvényt, l. 412. Végre a' különféle községi tisztviselőkre tartozó különös rendeleteket, minő tisztviselők p. o. a' *Township's Clerks, Trustees, Overseers of the poor, Fence-Viewers, Appraisers of property, Township's Treasure Constables, Supervisors of high-ways*.

be az emberek' érdekel 's hajlamai összegyűlnek. De megszűnik a' dolog így lenni, a' mint közelítünk lefelé azon statusokhoz, hol az értelmesség nincs annyira elterjedve 's hol következőleg a' község kevesebb bölcseségbeli biztosítást 's kevesebb igazgatási elemeket nyújt. A' szerint tehát, a' mint Új-Angliától távoznak, a' községi élet némileg a' megyébe megy által. A' megye lesz az igazgatási nagy középpont 's képezi a' kormány 's egyes polgárok között a' közép hatalmat.

Mondottam, hogy Massachusettsben a' megye' ügyeit a' főtörvényszék intézi. A' főtörvényszék áll a' kormány és tanácsa által nevezett bizonyos számú tisztviselőkből. A' megyének semmi képvisellete nincsen, 's költségeit a' nemzeti törvényhozás szokta megszavazni.

Ellenben az új-yorki nagy statusban, Ohióban és Pennsylvaniaiban minden megye' lakói bizonyos számú követeket választanak; ezen követek' öszvesége a' megyének képviselői gyűlését képezi *).

A' megyei gyűlésnek van bizonyos határok közt joga parancsolni a' lakosoknak, 's ilyenkor igazi törvényhozást képez, egyszersmind igazgatja a' megyét, vezeti több esetekben a' községek' igazgatását 's' hatásukat sokkal keskenyebb határok közé szorítja, mintsem Massachusettsben.

---

*) Lásd *Revised statutes of the state of New-York*, 1, r. 11-dik cz. vol. I, p. 340. U. o. 12-dik cz. U. o. p. 366. Továbbá: *Acts of the state of Ohio*. A' megye-biztosokat illető 1824-diki febr. 25-diki törv. 263. l. Lásd még: *Digest of the laws of Pennsylvania*, e' szavaknál: *County-rates, and levies*, p. 170.

Új-York statusban minden megye egy biztost választ, és e' biztos egyenlő részt vesz a' megye' és község' igazgatásában.

' Ezek a' fő különbségek, melyeket község' és megye' alkatása mutat a' szövetséges statusok' külön részeiben. Ha a' végrehajtási eszközök' részleteibe bocsátkozni akarnék, sokkal több eltéréseket is tudnék kijelelni: de az amerikai igazgatási jogon végig menni nem szándékom.

A' mit mondék, úgy vélem, elég annak megértetésére, minemü általános elveken épül az igazgatás az Egyesült-Statusokban. Ezen elvök különféle mód' vannak alkalmazva; a' helyekhez képest, több, kevesebb következményeket mutatnak: de tulajdonkép' mindenütt ugyanazok. A' törvények különböznek; ábrázatjuk változik: de azonagy szellem lelkesíti őket.

A' község és megye nem mindenütt egyaránt vannak alkotva, de azt elmondhatni, hogy a' község' és megye' szerkezete az Egyesült-Statusokban mindenhol azon egy eszmén nyugszik, hogy: kiki legjobb bíró abban, mi csak ön magát illeti 's kiki legképesebb saját szükségéről gondoskodni. És így község és megye fel van arra hatalmazva, hogy maga külön érdekei felett örködhessék. A' status kormányoz, de nem igazgat. Kivételeket találni ez elvre nézve, de ellenkező elvet nem.

Első eredménye volt ez elvnek, hogy a' lakosok minden községi és megyei tisztviselőket magok választsszanak, vagy hogy legalább a' tisztviselők ő közülök választassanak.

A' tisztviselők mindenütt úgy választatván, vagy legalább el nem mozdíthatók lévén, ebből az következett, hogy sehová a' hierarchia' szabályait bevinni nem lehetett. Azért is majd annyi lett a' független tisztviselő, mennyi a' tisztség. Az igazgató hatalom sok kezek közé lőn elszórva.

Igazgatásbeli hierarchia sehol nem létezvén, az igazgatók választottak, 's bizatásuk' végeig le-nem-tehetők lévén: ennek következtetésében szükség volt kisebb, nagyobb mértékben a' törvényszékeket beavatni az igazgatásba. Innét eredt a' pénzbírság' rendszere, mellynek segedel-mével a' másod rangú testületek és képviselőik kényszerítetnek a' törvény iránti engedelmességre. E' rendszer az Egyesület' egyik végétől a' másikig mindenütt feltaláltatik.

Egyébiránt az igazgatásbeli vétkek' zabolázását, vagy szükség' esetén igazgatásbeli rendeletek' kibocsáthatását tárgyzó hatalom, nem minden statusban ugyanazon bíráknak adatott által.

Az angol-amerikaiak közös kútfőből merítették a' béke-bírák' intézetét és az minden statusban feltaláltatik; de belőle nem mindig ugyanazon hasznot húzták.

A' békebírák mindenütt részt vesznek a' községek' és megyék' igazgatásában *), vagy magok igazgatván, vagy büntetvén némelly igazgatásbeli vétkeket; de a' statusok' nagyobb részében efféle vétkek közül a' nagyobbak a' rendes törvényszékek alá vetvék.

És így igazgatásbeli tisztviselők' választása, hivatalok' el nem véhetése, igazgatásbeli hierarchia' nem léte, 's bírói eszközök' bevitele a' társaság' alkotmányzásába, ama' fő helyégeket, mellyekből az amerikai igazgatást Maine-től fogva a' Floridáig meg lehet ismérni.

Vannak néhány statusok, mellyekben kezd nyoma

---

*) Sőt vannak délen olly statusok, hol a' megyei törvényszék' tisztviselőire van bízva az igazgatás' minden részlete. Lásd: *The statutes of the state of Tennessee, a' Judiciary, Taxes* címek alatt.

látszant némi igazgatásbeli központosításnak. Az új-yorki status legmesszebb haladt ez ösvényen.

Új-York' statusában a' középponti kormány' tisztviselői, bizonyos esetekben némi felvigyázatot 's ellenőrséget gyakorolnak az alsóbb testületek' magokviselete felett ¹⁾. Másszor ismét némi fölebbviteli törvényszéket képeznek az ügyek' elitélése körül ²⁾. Új-York statusban a' bírói

¹⁾ Például: A' köz oktatás' intézése a' kormány' kezeiben van központosítva. A' törvényhozás nevezi az egyetem' tagjait, kik *regenseknek* hivatnak; a' status' fő- és alkormányzói annak szükségképen tagjai. (*Revised statutes*, vol. 1, p. 456.) Az egyetem' regensei évenként meglátogatják a' collegiumokat 's academiákat, 's minden esztendőben jelentést tesznek a' törvényhozásnak. Felügyelősök nem csupa szemfényvesztés, ime' különös okoknál fogva: A' collegiumoknak, hogy olly alkotmányos testületet képezhessenek, mellynek adni, venni és bírni szabad legyen, szabadéklevélre van szükségük; e' szabadéklevelet pedig a' törvényhozás csak a' regensek' javalatára szokta megadni. A' status minden évben kiszolgáltatja a' collegiumoknak 's academiáknak azon tőkék' kamatait, mellyek a' tudományok' elősegelésére vannak alapítva. E' pénznek kiosztói a' regensek. Lásd a' 15-dik czikkelyt a' *köz oktatásról*; *Revised statutes*, vol. 1, p. 455.

A' nyilvános iskolák' biztosai tartoznak minden esztendőben, azok' állapotjáról tudósítást tenni a' köztársasági felügyelőnek. U. o. 488. l.

Illy tudósítást kell neki tenni évenként a' *szegények'* számáról és sorsáról is. U. o. 631. l.

²⁾ Midőn valaki magát megsértettnek véli az iskolai biztosoknak (kik községi tisztek) némelly tettei által, folyamodhatik azért a' főbb iskolák' felügyelőjéhez, kinek végzése elhatározó. *Revised statutes*, v. 1, p. 487.

Találni itt ott Új-York status' törvényeiben hasonló rendelkezéseket azokhoz, mellyeket imént példák gyanánt hozék fel. De a' központosítás' ezen próbatételei mind erőtlének 's csekély sikerűek. Midőn a' status' főtisztviselőit felhatalmazzák, hogy

büntetések ritkábban használatnak, mintsem egyebütt igazgatási eszközül. Az igazgatásbeli vétkek' büntetését illető hatalom ott kevesebb kezekre is van bízva ¹⁾).

Ugyanez irányt lehet sejteni némelly más statusokban is ²⁾. Hanem általában azt mondhatni, hogy az Egyesült-Statusokban a' köz igazgatás' feltűnő pontja: a' központosítás' felette nagy hiánya.

A' statusról.

Szólottam a' községekről és igazgatásról; még hátra van hogy szóljak a' statusról és kormányról.

Itt szabad rövidnek lennem, a' nélkül, hogy meg nem értetéstől féljek; valamit mondandó vagyok, mind az

az alügyviselőkre vigyázzanak, 's őket igazgassák: nem adnak nekik jogot arra, hogy őket megjutalmazhassák, avagy büntethessék. Azonegy ember majd soha nincs úgy felhatalmazva, hogy rendet is csinálhasson 's az engedtlenséget is zabolázhassa; és így joga van parancsolni, de nincs hatalma magának engedelmességet szerezni.

1830-ban az iskolák' felügyelője a' törvényhozásnak benyújtott évi tudósításában panaszt tett az iránt, hogy több iskolai biztosok, sürgetései ellenére is a' tartozott számadást neki be nem adták légyen. „Ha — ezt tévé hozzá — ez elmúlasztás ismételtetni fog, kénytelen leszek a' törvény' értelmében megperelni őket illető bíróságuk előtt.“

¹⁾ Példa: A' köz esendre ügyelő tiszt minden kerületben (*district-attorney*) köteles törvényesen eszközölni behajtását minden 50 dollárt meghaladó bírságoknak, ha csak e' jog a' törvény által egyenesen más tisztviselőre nincs ruházva. *Revised statutes*, 1. r. X. cz. v. 1, p. 383.

²⁾ Massachusettsben az igazgatási központosításnak több nyomaira akadhatni. P. o. a' községi iskolák' biztosságai kötelesek évenként tudósítást tenni a' status' titoknokának.

irva találhatók az alkotmányokban, melyekhez kiki könnyen hozzájok férhet *). Magok ezen alkotmányok egyszerű, okosságbeli theorián alapúlnak. Nagy része az általok mutatott formáknak minden alkotmányos nemzettől elfogadtatott 's így ránk nézve ismeretessé lett.

Nekem hát itt csak rövid előadást szükség tennem. Majd később próbálom megbirálni, mit most leírandó vagyok.

Törvényhozó hatalma a' statusnak.

A' törvényhozó test' két házra osztása. — A' tanács. — Képviselők' háza. — Különböző sajátságai e' két testületnek.

A' status' törvényhozó hatalma két gyűlésre van bízva; az első közönségesen *tanács* nevet visel.

A' tanács, természeténél fogva, törvényhozó test, de olykor igazgató és birói testületté válik.

Az igazgatásban többféle módon vesz részt, a' különböző alkotmányokhoz képest ²⁾; hanem rendszerint a' tisztviselők' választásához járulással vág a' végrehajtó hatalom' körébe.

Részesül a' birói hatalomban az által, hogy bizonyos politícai vétkek felett ítél és néha bizonyos polgári ügyekről is intézkedik ³⁾.

Tagjai mindig kevés számmal vannak.

¹⁾ Lásd alább az új-yorki alkotmány' szavait.

²⁾ Massachusettsben a' tanácsra semmi igazgató foglalatosság nincs ruházva.

³⁾ Mint Új-York statusban. Lásd alább az alkotmányt.

A' törvényhozás' másik ága, mely rendszerint *követek' házának* nevezetik, semmi részt az igazgatási hatalomban nem vesz, és a' bírói hatalomban csak annyiban részesül, hogy a' köz. tisztviselőket bevádolja a' tanács előtt.

Mind a' két ház' tagjai majd mindenütt a' választhatás' ugyanazon feltételeinek vannak alávetve. Mind a' két rendbeliek ugyanazon módon 's ugyanazon polgároktól választatnak.

Az egyetlen különbség, mely köztök van, onnét származik, hogy a' tanácsosok' (*senatorok*) megbízatása általában tovább tart, mintsem a' követeké. Ez utóbbiak ritkán maradnak tisztjökben egy évnél tovább; az elsők rendszerint két vagy három esztendeig hivatalkodnak.

Midőn a' törvény a' senatoroknak azon kiváltságot engedte, hogy több évekre neveztethessenek, 's koronként megújíthatassanak, az által gondja volt a' törvényhozók' kebelében olly férjfiakból álló arányosságot tartani fenn, kik a' köz ügyekbe már belé tanultak 's kik az újonnan érkezekre hasznos befolyást gyakorolhassanak.

A' törvényhozó testnek két ágra osztásával tehát, az amerikaiak nem akartak egy örökség szerinti 's egy választás alá eső gyülekezetet alkotni; nem kívántak egyikből aristocrata testületet, másiból democratia' képviselőjét csinálni; a' sem volt céljuk, hogy az elsőben a' hatalomnak támaszt adjanak, a' másiknak pedig a' nép' érdekeit 's szenvedélyeit engedjék át.

A' törvényhozó hatalomnak megosztása 's ez által a' politicalai gyűlések' mozgalmának mérséklése, és egy a' törvények' megvizsgálására rendelt főlebbviteli ítélőszék,

teszik csupán azon nyereségeket, melyek az Egyesült-Statusokban a' két ház' mostani alkatásából erednek.

Idő 's tapasztalás megismertették az amerikaiakkal azt, hogy a' törvényhozó hatalmak' megosztása, ennyi nyereség mellett is, első rendű szükség. Valamennyi Egyesült-Statusok közt, az egy Pensylvania próbált eleinte egyetlenegy gyűlést alapítani. Maga Franklin, a' népfelség' hittanának logikai következményeitől vezéreltetve, hozzájárult e' módszerhez. De csak hamar szükség lett megváltoztatni a' törvényt 's két házat alapítani. Így a' törvényhozó hatalom' megosztásának elve végkép szentesítve lön; 's ma már bebizonyult igazság gyanánt lehet tekinteni a' törvényhozási munka' több testületek közötti elosztásának szükséges voltát. Ezen, a' régi köztársaságoktól alig ismert 's a' világra csaknem vaktában hozatott theoria, több mai népektől félreértett fontos igazságok' nagy részével együtt, végre axioma gyanánt ment át a' mi időnkbeli politikai tudományba.

A' status' végrehajtó hatalmáról.

Mi a' kormányzó egy amerikai statusban. — Minő állást foglal el a' törvényhozással szemben. — Melyek jogai és kötelességei. — Függése a' néptől.

A' status' végrehajtó hatalmának képviselője a' kormányzó.

Nem vaktában kaptam fel e' kifejezést: *képviselő*. A' status' kormányzója valóban képviseli a' végrehajtó hatalmat, de annak csak némelly jogait gyakorolja.

Ama' fő tisztviselő, ki kormányzónak neveztetik, 'a' törvényhozás' oldala mellé mintegy mérséklő és tanácsadó gyanánt van helyezve. A' rá ruházott felfüggesztő *veto*-nál fogva szabadságában áll, tetszése szerint megállítani, vagy legalább lassítani annak mozgásait. Ő a' törvényhozó testnek elébe terjeszti a' tartomány' szükségseit; megismer-teti vele az eszközöket, melyeket pótlásukra hasznosak-nak ítél; természetes végrehajtója akaratjainak, minden az egész nemzetet érdeklő vállalatokban *). A' törvény-hozás' távollétében ő köteles minden célirányos rendszabályokat elővenni, hogy a' status erőszakos rázódásoktól 's előre nem látott veszélyektől megóvtalmazzassék.

A' kormányzó egyesíti kezei között a' status' egész katonai erejét. Ő parancsnoka a' katonaságnak 's fővezére a' fegyveres erőnek.

Midőn a' vélemény' hatalma, melyet az emberek egyetértve a' törvénynek adtak, el nem ismertetik: a' kormányzó a' status' anyagi erejét vezetve előlép; megtöri az ellenszegülést, 's helyre állítja a' megszokott rendet.

Egyébiránt a' kormányzó a' 'községek' és megyék' igazgatásába nem avatkozik, vagy legalább abban csak közvetve részesül, kinevezése által a' békebíráknak, kiket azután hivatalukból ki nem tehet ²⁾).

¹⁾ Gyakorlatban nem mindig a' kormányzó hajtja végre a' törvényhozástól kigondolt vállalatokat; megtörténik sokszor, hogy ez utóbbi, midőn valamely elvet megszavaz, egyszersmind különös ügyvivőket is nevez, kik annak végrehajtására felügyeljenek.

²⁾ Több statusokban a' békebírák nem a' kormányzó által nevezetnek ki.

A' kormányzó, választott tisztviselő. Sőt általában óvakodnak öt egy vagy két esztendőnél hosszabb időre választni; úgy hogy mindig szoros függésben marad azon többségtől, mellytől hivatalát vette.

Politikai következményei a' hatósági központosítás' hiányzásának az Egyesült-Statusokban.

Különbség a' kormányzási központosítás és hatósági központosítás alapítása közt. — Az Egyesült-Statusokban semmi hatósági központosítás nincs, de a' kormányzási központosítás igen is nagy. — Némelly kedvetlen következmények, mellyek az Egyesült-Statusokban a' hatósági központosítás' szerfeletti hiányzásából erednek. — A' hatósági igazgatásra háruló, hasznok a' dolgok' ezen rendéből. — A' társaságot igazgató erő nem olly szabályos, nem olly felvilágosult, nem olly bölcs, de sokkal nagyobb, mint Európában. — Politikai hasznai a' dolgok' ugyanezen rendének. — Az Egyesült-Statusokban a' haza mindenütt érezteti magát. — A' kormányzottaktól a' kormánynak nyújtott segély. — A' helyhatósági intézetek annál szükségesbeekké válnak, minél democrataibb lesz a' társasági állapot. — Miért?

A' központosítás ollyan szó, melly korunkban szél-tére emlegettetik, de mellynek értelmét szorosan meghatározni általában senki sem igyekszik.

Pedig a' központosításnak két igen különböző neme van, mellyeket jól ismerni fontos dolog.

Bizonyos érdekek közösek a' nemzet' minden részeivel, minők: az általános törvények' hozása 's a' nép' viszonya a' külföldiekhez.

Más érdekek különösen a' nemzet' bizonyos részeit illetik, millyenek például, a' községi vállalatok.

Központosítani egy helyen, vagy egy kézben a' hatalmat az elsőbbség' igazgatására annyi, mint megalapítani azt, mit én *kormánybeli központosításnak* fogok nevezni.

Központosítani ugyanazon módon a' hatalmat az utóbbiak' igazgatására, annyi, mint megalapítani azt, mit *hatósági központosításnak* nevezendék.

Vannak olly pontok, hol e' kétféle központosítás csaknem összevegyül. De ha a' tárgyakat, mellyek különösbben mindegyik' birodalmába esnek, egyetemben vesszük, azokat könnyen el fogjuk különböztetni.

Tudnivaló, hogy a' kormánybeli központosítás véghetetlen erőt nyer, ha magát a' hatósági központosítással egyesíti. Ez úton rászoktatja az embereket, félretenni egészen és állandóan saját akaratjokat; engedelmeskedni nemcsak egyszer és csak egy tekintetben, hanem mindenben és mindig. Így nemcsak meghódítja őket erő által, hanem fogva is tartja szokásaik által; elkülönzi és aztán egyenként ragadja meg őket a' köz tömegben.

E' két nemű központosítás kölcsönös segílyt nyújt egymásnak 's vonja egyik a' másikat; de hogy elválhatlanok lennének, azt nem hihetem.

XIV. Lajos alatt Franciaország a' képzelhető legnagyobb kormánybeli központosítást érte el, miután ugyanazon ember hozta az általános törvényeket, bírta azok magyarázásának hatalmát, képviselte Franciaországot külföldön 's annak nevében tett mindent. „A' status én vagyok“ mondá ő, és igaza vala.

Azonban XIV. Lajos alatt sokkal kisebb volt a' hatósági központosítás mint már ma.

Korunkban egy hatalmasságot látunk, t. i. Angliát,

mellynél a' kormánybeli központosítás igen magas fokra van emelve; a' status ott úgy látszik mozogni, mint egy magános ember; iszonyú tömegeket állít talpra tetszése szerint, 's hatalma' egész erejét egyesíti és viszi mindenüvé, hová csak akarja.

Angliának, melly ötven év óta olly sok nagy dolgot vitt végbe, hatásági központosítása nincsen.

Én részemről nem képzelhetem, hogy valamelly nemzet fennállhasson, de kivált, hogy virágozhassék, erős kormánybeli központosítás nélkül.

Hanem azt tartom, hogy a' hatásági központosítás csak gyengíti az annak hódoló népeket, mivel köztők szüntelen fogyasztni igyekszik a' polgár-szellemet. Igaz, hogy a' hatásági központosítás képes bizonyos időben 's bizonyos helyen a' nemzet' minden használható erejét egyesíteni, hanem árt az erők' visszaszerzésének. Győzödelmet szerez neki az ütközet' napján, de hatalmát lassanként fogyasztja. Csodálatosan elősegítheti tehát múlandó nagyságát egy embernek, de nem tartós boldogságát egy népnek.

Jól vigyázzunk, mikor mondatik, hogy valamelly status nem bír munkás lenni, mert nincs központosítása; a' nélkül, hogy tudnók, majd mindig kormánybeli központosításról van ollyankor a' szó. Sokszor hallani, hogy a' német birodalom soha erejének minden lehető hasznát venni nem bírta. Megengedem. De mi okból? mivel a' nemzeti erő soha benne központosítva nem volt; mivel a' status soha általános törvényeinek engedelmisséget szerezni nem tudott; mivel e' nagy test' külön részeinek mindig volt joguk, vagy módjuk megtagadni segítségüket a' köz hatalom' megbízottaitól, még olly dolgokban is, mellyek

minden polgárt érdekeltek: vagy is más szavakkal, mivel nem volt kormánybeli központosítása. Ugyane' megjegyzés alkalmazható a' közép korra is; a' hűbéres társaság' minden nyomorúságait az szülte, hogy nemcsak a' hatósági, hanem kormányzási hatalom is ezer kezek között volt felosztva 's ezerféleképp eldarabolva; a' kormánybeli központosítás' teljes hiányzása nem hagyta akkor Európa' nemzeteit haladni lelkesen valamelly cél felé.

Látjuk, hogy az Egyesült-Statusokban semmi hatósági központosítás nincsen. Alig találni benne nyomát valami hierarchiának. Ott a' központosítás' kizárása annyira van vive, hogy azt, úgy vélem, egy európai nemzet sem tudná nagy kedvetlenség nélkül elviselni, mi még magában Amerikában is kellemetlen hatásokat szül. Hanem a' kormánybeli központosítás az Egyesült-Statusokban legmagasabb lépcsőjén áll. Könnyű volna megmutatni, hogy ott a' nemzeti hatalom jobban központosítva van, mintsem valaha volt Európa' régi monarchiái közül akármellyikben is. Nemcsak hogy minden statusban egyetlenegy ott a' törvényhozó test; nemcsak hogy egyetlenegy a' hatalom, melly maga körül a' politícai életet teremtheti: hanem általában eltávoztatták ott a' kerületek' vagy megyék' számos gyülekezeteinek egyesítését is azon félelemből, nehogy az illy gyülekezetek kísértetbe jöjjenek kilépni hatósági sajátságaikból 's gátot vetni a' kormány' menetelésének. Amerikában egy status' törvényhozósága sem lát maga előtt semmi hatalmat, melly neki ellentállni képes lehessen. Őt útjában még nem akaszthatja semmi, nem kiváltságok, sem helybeli mentesség, sem személyes befolyás, sőt nem maga az okosság' tekintete is, mert ő képviseli a' több-

séget, melly magát az okosság' egyetlen tolmácsának tartja. Neki tehát munkálkodásában egyéb határai nincsenek, mint saját akarátja. Oldala mellé 's keze alá van helyezve a' végrehajtó hatalom' képviselője, ki is köteles anyagi erő' segítségével kényszeríteni az elégedetleneket engedelmességre.

Gyengeség nem mutatja magát egyebüttl, mint a' kormányzási munkálat' némelly részleteiben.

Az amerikai köztársaságoknak nincs erős állandó hadseregök a' kisebb szám' elnyomására; hanem ott a' kisebb számot eddigelé sohasem juttatták annyira, hogy hadat indítson, és a' hadsereg' szükségét még ekkorig nem érezték. A' status legtöbbnyire a' község' vagy megye' tisztviselőit szokta használni a' polgárokkal tetteleges bánásra. Így például: Új-Angliában az adót a' község' ülnöke kivetí, a' község' adószedője behajtja, — a' község' pénztárnoka a' summát a' köz kincstárba szolgáltatja, — a' magokat előadó követelések pedig a' rendes törvényszékek alá vannak vetve. Ez útja az adóbehajtásnak lassú és bajos, 's olly kormányt, mellynek nagy pénzbeli szükségei vólnának, minden lépten megakaszthatna menetelésben. Átaljában kívánatos, hogy a' kormánynak mindenre, mi életét lényegesen érdekli, maga által választott, maga által letehető saját tisztviselői és gyors bánásmódjai legyenek. Hanem a' központi hatalomnak, melly úgy van szerkeztve, mint az amerikai, mindig könnyű legend erőteljesb 's hathatós cselekvésmódokat hozni be, a' szükségekhez képest. Nem áll tehát, a' mit gyakran emlegetnek, hogy az új világ' köztársaságai el fognak enyészni, mivel az Egyesült-Statusokban semmi központosítás nin-

cse; az amerikai kormányok nemhogy eléggé központosítva nem volnának, sőt mondhatni, felette is vannak, mint majd alább meg fogom mutatni. A' törvényhozó gyűlések naponként elnyelik valamely darabját a' kormányzó hatalmaknak. Azok mind magokban akarják ezeket egyesíteni, mint a' conventio cselekedett. Az így központosított társasági hatalom szüntelen kézről kézre jár, mint-hogy a' nép' hatalmának alá van rendelve. Gyakran megtörténik, hogy nem bír bölcseséggel 's előrelátással, mivel mindent tehet. Ez, a' mi rá nézve ártalmas. És így maga' erejének, nem pedig gyengeségének eredménye az, melly őt egykori elenyészéssel fenyegeti.

A' hatósági központosítás' nemlétének Amerikában több különböző következményei vannak.

Láttuk, hogy az amerikaiak a' hatóságot csaknem egészen elszigetelték a' kormánytól; ebben, véleményem szerint, túlméntek a' józan ész' határain; mert a' rend még a' másod rangú tárgyakban is nemzeti érdek *).

Nem lévén a' statusnak a' birodalom' különböző pontjain elhelyezett tulajdon hatósági tisztviselői, kiknek egy közös ösztönt adhasson, innét az következik, hogy ritkán

---

*) A' statust képviselő hatalomnak, úgy tartom, még mikor maga nem igazgat, akkor sem szabad kivetközni a' helybeli igazgatásra felügyelés' jogából. Teszem, például, hogy a' kormánynak minden megyében, bizonyos helyen, egy ügyvivője volna, ki a' községekben és megyében elkövetett vétkeket a' birói hatalomnak feladhatná: vajjon így a' rend nem nagyobb egyformasággal tartatnék-e fenn a' nélkül, hogy a' helységek' függetlensége sérelmet szenvedne? Semmi ehhez hasonló Amerikában nem létezik. A' megyék' székein fölül semmi ott nincs; és ezen székek, úgy szólván, csak történetből jutnak azon hatósági vétkek' tudományába, mellyeket zabolázni kötelességek.

próbál általános rendőrségi szabályokat felállítani. Már e' szabályok' szüksége elevenen érezhető. Az európai ember gyakran észreveszi annak hiányzását. Azon úgy tetsző rendetlenség, melly a' külszínen mutatkozik, eleinte azt hiteti el vele, hogy itt a' társaságban teljes fejtelenség uralkodik; csak midőn a' dolgok' velejét vizsgálja, látja által csalódását.

Némelly vállalatok az egész statust érdeklik, 's nem hajtathatnak végre, mert nincs semmi nemzeti hatóság, melly azokat igazgassa. A' községek' és megyék' gondjaira hagyatva, választott 's ideiglenes embereknek átadva, semmi sikert nem mutatnak, vagy semmi tartósat elő nem hoznak.

A' központosítás' pártosai Európában, azt állítják, hogy a' kormányzó hatalom jobb gondot visel a' helységekre, mintsem azok magok viselhetnének; ez igaz lehet akkor, ha a' központi hatalom felvilágosúlt, a' helységek pedig nem, ha amaz munkás, ezek pedig munkátlanok; ha amaz cselekedni, ezek pedig engedelmeskedni megszoktak. Tudnivaló az is, hogy minél nagyobbra megy a' központosítás, annál nagyobbra nő e' kettős irány is, 's annál szembeötlőbb leend az egyik fél' tehetősége 's másik tehetetlensége.

De tagadom, hogy így legyen a' dolog akkor, ha a' nép felvilágosúlt, saját érdekeire nézve fölserkent 's azokról gondolkodni megszokott, mint Amerikában. Sőt meg vagyok győződve, mikép ez esetben a' polgárok' összes ereje mindig nagyobb hatalommal bírand a' társasági jólét' előhozására, mintsem a' kormány' tekintete.

Megvallom, nehéz kijelelni egész bizonyossággal az

eszközt, mellyel egy alvó népet fölébreszthetni, hogy neki eddig nem birt hajlamokat 's világosságot adjunk; elhíttetni az emberekkel azt, hogy saját dolgaikkal magoknak kell foglalkozniok, jól tudom, nehéz vállalat. Gyakran kevesebb hajba kerülne részvevőkké tenni őket egy udvari szertartás' apróságai, mint közös hajlékuk' kiigazgatása iránt.

Hanem egyszersmind úgy vélem, hogy midőn a' központi hatóság azt állítja maga felől, mintha ő a' legközelebből érdekeltek' szabad összemunkálását teljesen ki-pótolhatná, csalatkozik, vagy csalni akar.

A' központi hatalom, bármi felvilágosultnak, bármi bölcsnek képzeljük is, nem foghatja fel egy maga egy nagy nép' életének minden részleteit. Az tőle nem telik, mert illy munka meghaladja az emberi erőt. Mikor csupán saját gondjai által akar teremteni 's mozgásba hozni annyi különböző rügókat, igen tökéletlen eredménnyel is megelégszik, vagy magát hasztalan erőlködésekben meríti ki.

Igaz, hogy a' központosításnak könnyű munkájába kerül alávetni az ember' külső cselekedeteit bizonyos egyformaságnak, melly végtére magáért kedveltetik, minden tekintet nélkül a' tárgyakra, mellyekre alkalmazva van; épen mint a' vakbuzgókkal történik, kik imádják a' faragott képet, feledvén az istenséget, mellyet ábrázol. A' központosításnak semmi fáradságába nem telik szabályos menetelt adni a' folyó ügyeknek, intézgetni bölcsen a' társasági rendőrség' részleteit, — meggátolni csekély rendtelenségeket, 's apró vétkeket, — fenntartani a' társaságot bizonyos *statu quo*-ban, melly tulajdonkép' sem hanyatlás, sem haladás, — táplálni a' társasági testületben

némi hatósági aluszékonyságot, mit a' hatósági személyek jó rendnek és köz csendnek szoktak nevezgetni *). Egy szóval ő jeleskedik a' hátráltatásban, nem a' cselekvésben. Mikor arról van szó, mint lehessen a' társaságot alapjában megmozdítani, vagy neki gyors menetelt adni, akkor ereje elhagyja őt. Mihelyt rendszabályainak csak legkevéshé is szüksége van egyesek' összemunkálására, azonnal meg leszünk lepelve e' 'szörnyű gépely' erőtlenségétől, — azonnal tehetlenségre jutottnak érzendi az magát.

Illyenkor megtörténik néha, hogy a' központosítás, kétségbeesve ügye felől, próbálja a' polgárokat segítségül hívni, hanem így szól hozzájuk: Ti úgy fogtok cselekedni, mint én akarom, annyit, mennyit én akarok 's egyenesen azon értelemben, mellyben én akarom. Ti magatokra fogjátok vállalni ezen részleteket, a' nélkül, hogy az egésznek igazgatására vágyotok szabad legyen, — ti dolgozni fogtok a' sötétben, 's majd később megítélhetitek munkámat, eredményeiből. Az emberi akarat' egy célra munkálását nem illy feltételek mellett nyerjük meg magunknak. Annak szabadság kell az ő ösvényein 's felelőség tetteiben. Az ember úgy van alkotva, hogy inkább szeret moz-

---

*) China, véleményem szerint, legtokéletesb példányát látszik mutatni a' társasági jólét' azon nemének, mellyet az igen központosított hatóság adhat a' magokat az alá vetett népeknek. Az utazók azt beszélik előttünk, hogy a' chinaiaknak békességük van boldogság, szorgalmok előhaladás, állandóságuk hatalom, anyagi rendjek köz erényesség nélkül. Náluk a' társaság mindig elég jól, soha igen jól nem áll. Képzelem, hogy ha majd China nyitva lesz az európaiak előtt, ezek ott fogják feltalálni a' hatósági központosítás' leggyönyörűbb mintáját, mi csak a' világon létezik.

dúlatlan maradni, mint függetlenség nélkül menni olly czél felé, melly előtte ismeretlen.

Nem akarom tagadni, hogy az Egyesült-Statusokban gyakran nehezen esik az embernek nem találhatni fel azon egyforma szabályokat, mellyek szüntelen őrt állani látszanak mindenikünk felett. Ott az ember néha-néha a' társasági gondatlanság' tetemes példáira botlik. Tűnnek elő helylyel-közzel vastag foltok; mellyek teljes ellentétben lenni láttatnak az azokat környező polgárisodással.

Hasznos vállalatok, mellyek, hogy sikerüljenek, folyvásti gondot 's szigorú pontosságot kívánnak, sokszor félbenhagyatással végződnek; mert a' nép Amerikában is, mint másutt, pillantati erőlködések 's rögtöni löketések által halad előre.

Az európai, megszokván kezénél találni mindig egy tisztviselőt, ki magát mindenbe avatja, nehezen szokik a' községi igazgatás' e' különböző útjaihoz. Átaljában mondhatni, hogy a' társasági rendtartásnak amaz apró részletei, mellyek az életet kellemessé 's kényelmessé teszik, el vannak mellőzve Amerikában: de ama' biztosítékok, mellyek az emberre nézve a' társaságban lényegesek, ott úgy meg vannak, mint akárhol másutt. Az amerikaiaknál a' statust igazgató erő sokkal kevésbé szabályos és bölcs, de százszorta nagyobb, mint Európában. Végre nincs tartomány a' világon, hol az emberek annyi igyekezettel legyenek a' társasági jólét' előteremtésére nézve. Én nem ismerek népet, melly képes lett volna létre hozni olly számos és sikeres iskolákat, a' lakosok' vallási szükségének jobban megfelelő templomokat, jobb karban tartott községi utakat. Azért az Egyesült-Statusokban a' nézetek' egyfor-

maságát és tartósságát, a' részletek' aprólékos gondját, a' hatósági bánásmódok' tökéletességét keresni nem kell *); a' mit ott találunk, az képe az erőnek, vad ugyan kevéssé, az igaz, de teljes hatalommal; képe az életnek, kísérve történetektől, de mozgalmaktól 's törekvésektől is.

Egyébiránt, megengedem ha tetszik, hogy az egyesült-statusokbeli faluk és megyék hasznosabban igazgattatnának egy tőlök távol helyhezett vidéki központi hatalom, mintsem saját kebelükből választott tisztviselők által.

*) Egy gazdag talentomu író, ki az Egyesült-Statusok 's Franciaország' financiáját összevetvén, megmutatta, hogy a' szellem nem mindig pótolhatja ki a' dolgokbeli jártasságot, helyesen vett szemökre az amerikaiaknak azon némi zavart, melly az ő községi költségvetéseikben uralkodik, és miután mintáját adná egy francia megye' költségvetésének, ezt teszi hozzá: „Hála a' központosításnak, egy nagy férjfiu' teremtményének, a' községi költségvetések az ország' egyik szélétől másikig, nagy városokban úgy, mint legalábbvaló helységekben egyenlő rendet és rendszert mutatnak.“ Ez valóban olly eredmény, mellyet csodálok; hanem azt látom, hogy nagy része e' francia községeknek, mellyeknek számadása olly tökéletes, saját érdekeire nézve mély tudatlanságba 's olly győzhetlen fásúltságba van merülve, hogy náluk a' társaság inkább csak tenyészni mintsem élni látszik; más felől ugyanazon amerikai községekben, mellyeknek költségvetéseik nincsenek rendszeres terven építve, sem kivált nem is egyformák, felvilágosult, munkás, vállalkozó népiséget veszek észre; itt a' társaságot mindig munkában látom. E' látomány engem bámúlásra ragad, mert az én szemeim előtt egy jó kormánynak fő czélja a' népek' jólétét eszközölni, nem pedig bizonyos rendet állítani fel nyomorúságaiknak közepette. Azt kérdem már most magamtól, vajjon nem lehetne-e az onegy oknak tulajdonítani az amerikai község' virágzását 's financiája' úgy tetsző rendeltettségét, — a' francia község' szegénységét 's számvetése' tökéletességét? Minden esetre előttem gyanús az ollyan jó, melly annyi rosszal van keverve, 's könnyen megvigasztalodom olly rossz felett, melly olly sok jóval van pótolva.

Elismerem, ha kívántatik, hogy Amerikában több bátorság uralkodnék, — hogy a' társasági segédforrások hölcsöbben 's több megfontolással használtatnának, ha egész ország' igazgatása egyetlenegy kézben központosítva volna. Azon politicalai nyereségek, melyeket az amerikaiak a' központosítási rendszer' hiányzásából húznak, még is elébe tétetnék ezt velem az ellenkező rendszernek.

Mert mit ér az nekem, hogy mindig talpon áll egy hatóság, melly vigyáz, hogy mulatságaim meg ne háboríttassanak; melly lépteim előtt jár, hogy eltávoztasson minden ártalmat, még ha azon aggódni semmi szükségem nincs is: ha e' hatóság ugyan akkor, midőn ösvényemen a' legapróbb töviseket így elhárítja, korlátlan ura szabadságomnak és életemnek, ha a' mozgást és lételt elannyira egyedárosítja, hogy ha ő lankad, mindennek körülről lankadni, ha ő alszik, mindennek aludni, ha ő elhal, mindennek vesznie kell?

Európában vannak olly nemzetek, melyeknél a' lakos magát csak úgy tekinti, mint egy jövevényt, kit sorsa a' helynek, hol lakik, épen nem érdekel. Honában a' legnagyobb változások híre nélkül mennek végbe; sőt jóformán nem is tudja, mi történt; kételkedik felőle; az esetet csak vaktában mások' szájából hallotta meg. Mi több, falujának javán, útszájának rendbentartásán, templomának, paplakának állapotján sem agg ő semmit; gondolja, e' dolgok ő rá mind nem tartoznak, hanem egy idegen hatalmat, mellynek kormány a' neve, illetnek. A' mi őt nézi: ő e' javakkal úgy él, mint egy haszonbérő, minden sajátosági szellem 's javítási eszmék nélkül. E' maga iránti részvégtlenség annyira megy, hogy ha végre ön', vagy gyer-

mekei' boldogsága fenyegettetik, a' helyett, hogy a' veszély' elhárításával foglalkoznék, keresztbe veti karjait, 's úgy várja míg egész nemzet segítségére jövend. Egyéhiránt az illy ember, bár szabad akaratját tökéletesen feláldozta is, azért az engedelmességet még sem kedveli jobban mint más. Igaz, hogy alá veti magát egy tisztí irnok' kényének is: de mint meggyőzött ellenség, úgy szeret daczolni a' törvénynyel, mihelyt a' hatalom eltávozik. Azért is őt szüntelen a' szabadság és zabolatlanság közt látjuk libegni.

Mikor a' nemzetek már ezen pontra jutottak, módosítniok kell törvényeiket 's erkölcsüket, különben semmivé lesznek; mert itt a' nyilvános erények' kútfeje mintegy ki van apadva, itt csak alattvalókat találhatni még, de polgárokat többé nem látni.

Azt mondom, az illy nemzetek készen állnak a' hódító' számára; hogy el nem tűnnek a' föld' színéről, onnét van, mert hasonló, vagy még nálok alábbvaló nemzetektől vétetnek körül; mert keblökben találkozik még bizonyos megmagyarázhatlan ösztön a' haza iránt, bizonyos oktan kevélykedés a' névben, melyet viselnek, 's némi zavaros emlékezet hajdani dicsőségük felől, mely a' nélkül, hogy magát határozottan valamihez kapcsolná, elégséges beléjek szükségnek idején az önfentartás' ösztönét önteni.

Helytelenség volna azon gondolattal kecsgetetni magunkat, hogy némely népek csodálatra méltó törekvéseket tettek védelmére egy olly honnak, melyben, úgy szólván, csupán jövevények' módjára éltek. Csak figyelmezzünk jól 's látni fogjuk, hogy illy alkalmakkal majd mindig a' valás volt nekik fő rúgótolluk.

Nálok a' hon' fennmaradása, dicsősége, vagy boldogsága megszentelt hitágazatokká váltak, és midőn házajokat védtek, védtek egyszersmind ama' szent várost is, mellynek valamennyien polgárai voltak.

A' török népségek soha a' társaság' ügyeinek igazgatásában semmi részt nem vettek; még is szörnyű vállalatokat hajtottak végre, valamig Mahumed' vallásának diadalmát látták a' szultán' hódításaiban. Ma a' vallás enyészik, számokra csak az önkény maradt még, 's — hanyatlanak.

Midőn Montesquieu az önkénynek, hozzá illő erőt tulajdonít, úgy vélem; hogy annak érdeme fölötti becsületet ad. Az önkény magában semmit állandóan fenn nem tarthat. Ha a' dolgot közelebbről tekintjük, úgy vesszük észre, hogy a' mi korlátlan kormányokat hosszasan divatban tartott, az a' vallás 's nem a' félelem volt.

Akármit tegyünk bár, soha igazi hatalmat az emberek közt másban nem találunk, mint az akaratok' szabad összemunkálásában. Nincs pedig a' világon semmi egyéb, a' honszeretet és valláson kívül, mi a' polgárok' öszveségét hosszas ideig valamelly cél felé haladásra ösztönözhesse.

A' kialvó hiteket föleleveníteni nem függ a' törvényektől; de tőlük függ az embereket részvevőkkel tenni országunk' sorsa iránt. A' törvényektől függ felébresztetni és vezetni ama' haza iránti vak vonzalmat, melly az ember' szívét soha el nem hagyja, 's azt mindennapi gondolatok, indulatok, 's szokásokkal hozván kapcsolatba, belőle megfontolt 's állandó érzelmet formál. 'S ne mondjuk, hogy ezt megkísérteni már késő; a' nemzetek nem vénülnek úgy

el, mint egyes emberek. Valamennyi közöttök születő nemzedék mind meg annyi új nép, melly magát a' törvényhozó' kezei alá ajánlja.

Én Amerikában a' központosítás' hiányzásának nem *hatósági*, hanem *politikai* következményeit bámulom leginkább. Az Egyesült-Statusokban a' haza mindenütt érzeti magát. A' falun kezdve fel az egész egyesületig, gondoskodásnak tárgya az. A' lakos, országának minden érdekeihez úgy ragaszkodik, mint saját övéihez. A' nemzet' dicsőségéből magára dicsőséget ruház; az általa nyert hasznokban tulajdon művét hiszi szemlélni 's ebben büszkélkedik; örvend a' köz boldogságnak, mellyben részesül. Neki hona iránt olyan forma érzeménye van, minőt családja iránt érez, 's némi önzésből is részvéttel viseltetik a' statushoz.

Az európai gyakran a' köz tisztviselőben csak az erőszakot látja: az amerikai benne jogot lát. Annál fogva el lehet mondani, hogy Amerikában az ember soha nem engedelmeskedik embernek, hanem az igazságnak, vagy törvénynek.

Ugyanazért sokszor maga felől képzelt véleménye fennhéjázó is, de majd mindig üdvözséges. Ő félelem nélkül bízik saját erejében, mellyet mindenre elégségesnek hisz. Egy magános személy kigondol fejében valamelly vállalatot; ha e' vállalat a' társaság' jólétével egyenes kapcsolatban volna is: akkor sem jut eszébe is a' köz hatósághoz folyamodni, annak hozzájárulása végett. Tervét ismertessé teszi, kivitelére ajánlkozik, az egyes erőket a' magáénak segítségére felszólítja, 's rendre küzd minden akadályokkal. Kétségkívül sokszor kevésbé boldogul,

mint ha helyét a' status foglalná el; de végtére minden egyes vállalatok' általános következménye még is sokkal fölülmúlja azt, mit a' kormány tehetne.

Az igazgató hatalom az igazgatottak mellé helyezve lévén és némileg ezeket képviselvén, sem féltékenységet, sem gyűlöletet nem gerjeszt. Minthogy cselekvési eszközei korlátozottak, kiki tudja felőle, hogy egyedül magára nem támaszkodhatik.

Azért is az igazgató hatalom, mikor sajátságainak körében lép föl, nem látja magát magára hagyatva, mint Európában. Nem tartják azt, hogy a' magánosak' kötelességei megszűntek, miután a' közönség' képviselője elkezdett munkálkodni. Sőt inkább kiki vezeti, segíti és gyámolítja őt.

Az egyes erők' munkássága magát a' társas erők' munkásságához csatolván, ez úton gyakran olly valami létesül, mit a' legközpontosítottabb 's legerőteljesb hatóság képes nem volna véghez vinni.

Sok adatokat tudnék ez állításom' megbizonyítására felhozni, de jobb' szeretek csak egynél maradni 's azt választani, melyet leginkább ismerek *).

Amerikában azon eszközök, melyek a' vétkek' nyomozására 's vétkesek' üldözésére nézve a' hatóság'

*) Az Egyesült-Statusokban tiltó rendszer létezik. A' vámtisztek' csekély száma 's a' tengerpartok' nagy kiterjedése a' csempezést igen könnyűvé teszik; még is azt ott végtelenül kisebb mértékben űzik, mint másutt, mert kiki igyekszik meggátolni.

Minthogy az Egyesült-Statusokban megelőző rendőrség nincsen, annál fogva ott több gyűladást látni, mint Európában; de általában hamarabb eloltatnak, mert a' környékbeli népség el nem mulasztja rögtön a' veszedelem' helyén teremni.

rendelkezése alá adattak, igen csekély számúak. Hatósági rendőrség nincs; az útlevelek ismeretlenek. Törvényszéki rendőrsége az Egyesült-Statusoknak a' miénkéhez nem is hasonlítható; a' köz igazgatás' ügyvivői felette kevesek, 's a' nyomozás' kezdeménye nem is mindig őket illeti; a' per' folyamata gyors és szóbeli. Mind e' mellett kétlem, hogy valamely országban a' vétek olly ritkán kerülje el a' büntetést, mint itt.

Ennek oka az, hogy minden ember, érdekében fekvőnek tartja a' vétekről próbákat szolgáltatni és a' vétkest kézre keríteni.

Láttam az Egyesült-Statusokban létemkor, miként egy megyében, hol valami nagy bűn követtetett el, a' lakosok önként biztosságokat formáltak olly célból, hogy a' bűnöst kinyomozzák és a' törvényszéknek átadják.

Európában a' bűnös egy olly szerencsétlen, ki azért küzd, hogy fejét a' hatalom' ügyvivői elől megmenthesse; a' nép némileg segíti őt a' küzdésben. Amerikában ő ellensége az emberi nemnek, 's ellene van az egész emberiség.

A' helyhatósági intézeteket hasznosaknak hiszem minden népekre nézve; de úgy vélem, ezen intézetekre egynek sincs valódibb szüksége, mint annak, mellynek társasági állása democratai. Az aristocratiában mindig bizonyosan lehet tartani némi rendet a' szabadságnak közepette. A' kormányzóknak sok elveszteni valójok lévén, a' rend rájuk nézve felette nagy érdekű. Hasonlókép' mondhatni azt is, hogy aristocratiában a' nép fedve van az önkény' kicsapongásai ellen; mert ott mindig vannak szerkeztetett erők, mellyek készek a' kényurnak ellentállani.

A' democratia, helyhatósági intézetek nélkül, semmi

biztosítékkal nem bír hasonló bajok ellen. Hogy viseltethetjük el a' szabadságot nagy dolgokban olly sokasággal, melly azt kis dolgokban használni meg nem tanulta? Hogy állunk ellent a' zsarnokságnak olly országban, hol minden egyes ember tehetetlen, 's hol az egyesek semmi köz érdekek által összekötve nincsenek?

Mind azok tehát, kik a' zabolátlanságtól félnek, mind azok, kik a' korlátlan hatalomtól rettegnek, egyaránt kénytelenek óhajtani fokenkénti kifejlését a' helyhatósági szabadságoknak.

Többször meg vagyok győződve, hogy semmi nemzetek nincsenek inkább kitéve annak, hogy a' hatósági központosítás járma alá essenek, mint azok, mellyeknek társasági állása demócratai. Több okok segítik elő e' következményt, de különösen imezek:

Ezen nemzeteknek állandó irányuk az, hogy minden kormányzó hatalmat azon egy hatóság' kezében központosítsanak, melly egyenesen a' népet képviseli; mivel a' népen kívül nem látni többé mást egyenlő személyeknél, mellyek egy közös tömegben elvegyülve vannak. Már miután ugyanazon hatalom a' kormányzás' minden sajátjaival fel van ruházva, nehezen fogja megállani, hogy az igazgatás' részleteibe is behatni ne igyekezzék, 's végre nem fog hiányzani az alkalom annak kivitelére. Mi magunk tanúi valánk ennek mi magunknál.

A' francia forradalomban két ellenkező irányú mozgalom volt, mellyeket összezavarni nem kell; egyik kedvezett a' szabadságnak, másik az önkénynek.

A' régi monarchiában a' király maga hozta a' törvényt. A' felségi hatalom alá helyezve voltak némelly félig el-

romlott maradványai a' helyhatósági intézeteknek. E' helyhatósági intézetek össze nem függők, rosszul szerkezettek 's gyakran képtelenek is voltak. Az aristocratta' kezei között néha elnyomás' eszközeivé váltak.

A' forradalom egyszerre tört ki a' királyság és helyhatósági intézetek ellen. Gyűlölsége' tárgyai közé kevert az mindent, valami őt megelőzte; a' korlátlan hatalmat szintűgy, mint azt, melly annak szigorúságait mérsékelhette; az egyszerre köztársasági 's központosító is vala.

A' franczia forradalom' e' kettős bélyege olly eset, mellyet a' korlátlan hatalom' baráti nagy gonddal felkaptak. Midőn őket a' hatósági központosítást védeni látjátok, tán azt hiszitek, hogy az önkény' részére dolgoznak? Távolságyon! Ők a' forradalom' nagy nyereségeinek egyikét védik akkor. (I.) Ez úton lehető egy felől népszerűnek, más felől a' nép' jogai' ellenségének; egy felől a' zsarnokság' alattomos szolgájának, más felől a' szabadság' nyílt barátjának mutatkozni.

En meglátogattam ama' két nemzetet, melly a' helyhatósági szabadságok' rendszerét legfőbb fokáig kifejtette, 's hallottam a' pártok' szavát, mellyek e' nemzeteket megosztják. Amerikában találtam embereket, kik titkon óhajták lerontani országuk' democrata intézeteit. Angliában találtam másokat, kik az aristocratiát fennen ostromolták; de nem találtam egyetlenegy is, ki a' helyhatósági szabadságot nagy jótéteménynek ne tartotta volna. Láttam e' két országban a' status' bajait végtelen különböző okoknak tulajdonítani, de sohasem a' községi szabadságnak. Hallottam a' polgárokat hazájok' nagyságát, vagy boldogságát sokféle okokból származtatni; de mind-

nyájoktól úgy értettem, hogy azok közt első sorba 's valamennyinek elébe a' helyhatósági szabadság' hasznait teszik.

Azt higylem-e, hogy az emberek, kik természetök-nél fogva annyira meg vannak oszolva egymás közt, hogy sem vallási tanok, sem political rendszerek felett egyet nem értenek, kezek fognak egymással egyetlenegy lettdologra nézve, melyről legjobban ítélnének, minthogy naponként szemök előtt forog, és hogy e' lettdolog még is tévelygés?

Csupán olly népek, melyek kevés, vagy semmi helyhatósági intézetekkel nem bírnak, tagadják azoknak hasznát; vagy is más szavakkal, csak kik a' dolgot nem ismerik, azok becsmérlik azt.

HATODIK FEJZET.

A' birói hatalomról 's annak a társaságra hatásáról az Egyesült-Statusokban.

Az angol-amerikaiak megtartották a' birói hatalomnak mind azon bélégeit, mellyek azt más népeknél megkülönböztetik. — Mind a' mellett belőle egy nagy political hatalmat is csináltak. — Miképen. — Miben különbözik az angol-amerikaiak' bírósági rendszere minden egyebektől. — Miért van az amerikai bírának joguk, a' törvényeket alkotmányellenieknek nyilatkoztathatni. — Mint használják az amerikai bírák e' jogot. — Óvások, mellyeket a' törvényhozás használ e' joggal visszaélés' meggátlására.

Szükségesnek véltem egy külön fejezetet szánni a' birói hatalomnak. Political fontossága olly nagy, hogy nekem úgy tetszett, megkisebbitném azt az olvasó szemei előtt, ha róla csak futólag szólnék.

Szövetségek másutt is voltak, nemcsak Amerikában, köztársaságokat másfelé is láttunk, nemcsak az új-világ' partjain, a' képviselőes rendszer több európai statusokban el van fogadva; de nem gondolnám, hogy mai napiglan valami nemzet a' világon a' birói hatalmat olly módon alapította volna meg, mint az amerikaiak.

Mit az idegen legnehezebben fog fel az Egyesült-Statusokban, az a' bíróság' szerkezete. Majd azt lehet

mondani, nincs olly politícai esemény, mellynél a' bíró' ítéletét felszólítani ne hallja; 's ebből természetesen azt következteti, hogy az Egyesült-Statusokban a' bíró egy az első politícai hatóságok közül. Midőn később vizsgálja az ítélőszékek' alkatását, benne első tekintettel csak bírói sajátságokat és szokásokat fedez fel. Szemeinek úgy tetszik, mintha a' tisztviselő soha magát a' köz ügyekbe másként nem avatná, mint csupán történetesen; de ez a' történetesség minduntalan előkerül.

Midőn a' párizsi parlament előterjesztéseket tett 's nem akart jegyzékbe venni egy királyi rendeletet; midőn saját sorompója elébe idézett egy kicsapongó köz tisztviselőt: nyilván lehetett észrevenni a' bírói hatóság' politícai munkásságát. De semmi efféle az Egyesült-Statusokban nem láthatni.

Az amerikaiak meghagyták a' bírói hatóságnak mind azon bélyegeit, melyekről azt szokás megismerni. Szorgosan bezárták azt azon körbe, mellyben rendszerint mozogni szokott.

Első bélyege a' bírói hatóságnak minden népeknél az, hogy ítélőül szolgál. Hogy a' törvényszékek' részéről munkálkodásnak helye lehessen, szükség pernek lenni. Hogy a' bíró ítélhessen, szükség lenni ügynek. Míg hát valami törvény helyt nem ad a' pernek, addig a' bírói hatóságnak nincs alkalma azzal foglalkozni. A' peres tárgy ott lehet, de a' bíró nem látja azt. Midőn valamely bíró, bizonyos pernél, megtámadja az ezen pert illető törvényt, olyankor sajátsagai' körét kiterjeszti ugyan, de át nem hágja, miután némileg szükség volt megítélnie előbb a' törvényt, hogy azután a' perben ítélhessen. Midőn a' tör-

vény felett peren kívül hoz ítéletet, akkor köréből teljesen kilép 's bevág a' törvényhozó hataloméba.

Második bélyege a' bírói hatóságnak: ítéletet hozni különös esetek de nem általános elvek felett. Bárha a' bíró, valamelly különös kérdés' eldöntésénél leront is egy általános elvet, az által, mert bizonyos, hogy ugyan-ezen elv' mindegyik következményének hasonló lerontása az elvet meddővé teszi: ő azért munkássága' természeti körében marad. De ha a' bíró az általános elvet egyenesen támadja meg 's rontja le, különös esetre való tekintet nélkül: akkor áthágja azon kört, melybe minden népek egyetértve rekesztették; belőle valami fontosabb 's talán hasznosabb tisztviselő is lesz; de megszűnik képviselni a' bírói hatóságot.

Harmadik bélyege a' bírói hatóságnak az, hogy nem munkálkodhatik, ha csak felszólítva, vagy a' törvényes kifejezés szerint, *megtámadva* nincsen. E' bélyeg nem találhatik fel olly általánosan, mint a' más kettő. Azonban úgy hiszem, hogy azt a' kivételek mellett is lényegesnek lehet tartani. A' bírói hatóság, természeténél fogva munkátlan, 's mozgásba kell hozni, hogy mozogjon. Ha feladnak neki valami vétket, a' vétkeket megbünteti; ha felszólítatik valamelly igazságtalanság' orvoslására, orvosolja azt; ha valami okirat elébe terjesztetik, megmagyarázza: de soha magától a' vétkeket nem üldözi, az igazságtalanságot nem fürkészi 's a' tetteket nem vizsgálja. A' bírói hatóság némileg erőszakot fogna elkövetni e' szenvedő természetén, ha hogy a' kezdeményt maga tenné 's a' törvények' censoraként állna elő.

Az amerikaiak a' bírói hatóságnak e' három külön-

böztető jegyeit megtartották. Az amerikai bíró nem hozhat ítéletet, hacsak per nincs. Ő mindig egyes esettel foglalatoskodik; és hogy munkálkodhassék, el kell várnia, míg felszólíttatik.

E' szerint az amerikai bíró tökéletesen hasonlít más nemzetek' tisztviselőihez. Azonban még is szertelen politikai hatalommal vagyon felruházva.

Honnét van ez? Hisz' ő is ugyanazon körben mozog, 's ugyanazon eszközökkel él, mint egyéb bírák. Miért bír ő olly hatalommal, minő ez utóbbiaknak nincsen?

Ennek oka ez egy körülményben fekszik: az amerikaiak jogot adtak a' bíráknak arra, hogy ítéleteiket inkább az *alkotmányon*, mintsem a' *törvényeken* alapíthassák. Vagy is más szavakkal, megengedték nekik, nem alkalmaztatni az olly törvényeket, melyek előttök alkotmányelleneknek lenni látszanak.

Tudom, mikép ehez hasonló jogot más országok' törvényszékei is követeltek: de az soha nekik meg nem adott. Amerikában minden hatóságok elismerték azt; nem találkozok egy felekezet, nem egy ember is, ki ebben ellenkeznék.

Ennek megfejtését magában az amerikai alkotmányok' elvében találhatni fel. — Franciaországban az alkotmány változhatlan miv, vagy legalább ollyannak tartatik. Semmi hatalom; nem tehet abban változást; már a' bevett theoria ilyen. (K.) — Angliában elismerik a' parlamentnek azon jogát, minél fogva az alkotmányt módosíthatja. Angliában tehát az alkotmány szüntelen változhatik, vagy inkább nem is létezik. A' parlament ugyan akkor midőn törvényhozó test, egyszersmind alkotmányozó testület is. (L)

Amerikában a' politikai theoriák egyszerűbbek 's okos-ságosabbak. Az amerikai alkotmány nem tartatik változtat-lannak, mint a' franciaországi; 's nem módosíthatatik a' társaság' rendes hatóságai által, mint Angliában. Az ott egy külön mivét formál, melly képviselvén az egész nép' akaratját, a' törvényhozókat úgy kötelezi mint az egyszerű polgárokat, de mellyen a' nép' akaratjával lehet változtatni a' megállapított formák szerint 's előre ellátott esetekben. Amerikában tehát az alkotmány változhatik; de mig csak fennáll, kűtfeje minden hatalomnak. Az uralkodó erő egyedül ő benne van.

Könnyű átlátni, mi befolyással kell e' különbsé-geknek lenni az általam említett három országban a' biró-sági testület' helyzetére és jogaira.

Ha Franciaországban a' törvényszékek megtagadhat-nák az engedelmességet a' törvényektől azon okból, hogy azokat alkotmányellenieknek találják: úgy az alkotmányozó hatalom valósággal kezeik között lenne, miután csak nekik volna joguk magyarázni az alkotmánylevelet, mellynek ki-fejezéseit senki sem változtathatná. E' szerint a' nemzet' helyét foglalnák el 's uralkodnának a' társaságon, meny-nyiben csak a' birói hatósághoz ragadt gyarlóság, ezt tenniük megengedné.

Tudom, mikép' megtagadván a' biráktól azon jogot, hogy a' törvényeket alkotmányellenieknek nyilváníthassák, mellesleg a' törvényhozó testnek adjuk a' hatalmat az alkotmány-változtatásra, minthogy ennek többé semmi kor-lát nincs előtte, melly feltartóztassa. De még is jobb a' nemzeti alkotmány' megváltoztatásának jogát olly embe-reknek engedni, kik félig-meddig a' nemzet' akaratját

képviselik, mintsem olyanoknak, kik egyedül önmagukat képviselik.

Még helytelenebb lenne az angol bírának engedni meg azon jogot, hogy a' törvényhozó test' akaratjának ellentállhassanak; miután a' parlament, mely a' törvényt hozza, készíti egy úttal az alkotmányt is; 's miután e' szerint semmi esetben valamely törvényt alkotmányelleninek nevezni nem lehetne, mihelyt az a' három hatalomtól veszi eredetét.

E' két okoskodás közül egyik sem alkalmazható Amerikára. Az Egyesült-Statusokban az alkotmány szintűgy uralkodik a' törvényhozók, mint az egyszerű polgárok felett. Az hát a' törvények' legelseje 's nem módosíthatik törvény által. Azért is igazságos, hogy a' törvény-székek, minden törvényeknek előtte, az alkotmánynak engedelmeskedjenek. Sőt ezt a' bírói hatóság voltaképen magával hozza. A' törvényes rendeletek közül a' legszoroshban kötelezőket választani, némileg természeti joga a' tisztviselőnek.

Franciaországban az alkotmány hasonlókép legelső törvény, 's a' bírának szintűgy joguk van azt venni alapúl ítéleteikben: de ha e' jogot gyakorolnák, el nem kerülhetnék, hogy egy más, az övéknél még szentebb jogba ne vágjanak, t. i. a' társaságéba, melynek nevében munkálkodnak. Itt a' rendszerinti okosság tartozik engedni a' status-okosságnak. Amerikában, hol a' nemzet, alkotmánya' változtatása által, a' tisztviselőket mindig engedelmességre szoríthatja, hasonló veszedelemtől nem tarthatni. E' tárgy felett politica és logica megegyeznek egymással, 's itt a' nép, valamint a' bíró is egyformán megtartják szabadsalmaikat.

Ha tehát az egyesült-statusokbeli törvényszékek előtt, olly törvényhez folyamodik valaki, mellyet a' bíró az alkotmánygyal ellenkezőnek hiszen : ez annak alkalmazását szabadon megtagadhatja. Ez egy hatalom, sajátja különösen az amerikai tisztviselőnek; de belőle nagy political befolyás származik.

Igazán véve, kevés olly törvény van, melly a' bírói taglalgatást hosszas ideig kikerülhesse; minthogy kevés az olyan, melly valami személyes érdeket ne sértsen 's mellyhez a' perlekedők képesek, vagy kénytelenek ne legyenek folyamodni a' törvényszékek előtt.

Immár mihelyt a' bíró megtagadja a' perben valamelly törvénynek alkalmazását: ez azonnal elveszti egy részét erkölcsi erejének. Azok, kiket sértett, azonnal észreveszik, hogy van egy mód kibújni a' neki engedelmeskedés alól; a' perek megsokasodnak és a' törvény erőtlenné válik. Ekkor egyik e' kettő közül fog megtörténni: vagy a' nép megváltoztatja az alkotmányt, vagy a' törvényhozás eltörli a' törvényt.

Az amerikaiak tehát törvényszékeiknek igen nagy political hatalmat adtak. De midőn kötelelességökké tették a' törvényeket egyedül bírói eszközök által támadni meg, ezzel e' hatalom' ártalmas voltát nagy mértékben csökkentették.

Ha a' bíró a' törvényeket theoriai 's általános módon támadhatná meg; ha a' kezdeményt ő teheté 's a' törvényhozót censura alá vetheté vala: úgy nyilván a' political színre lépendett, valamelly pártnak hőségé, vagy ellenévé vált, 's minden az országot megosztó szenvedélyeket felidézett volna a' harczbani részvételre. De mikor a' bíró

valamelly törvényt csak csendes vitatás' útján 's különös alkalmazásánál támad meg, ez által elrejti egy részben a' megtámadás' fontosságát a' közönség' szemei elől. Ítéletének célja csak az, hogy személyes érdeket sújtson; a' törvény csupán történetesen szenved a' sebet.

Továbbá az ekkép bírált törvény nem lesz lerontva; erkölcsi ereje fogy ugyan, de anyagi hatása nincs felüggesztve. Csak lassanként 's a' törvénytudomány' megújított csapásai alatt roskad végre össze.

Ezenkívül könnyű átlátni, hogy midőn magános érdekre bizatik a' törvények' bírálásának sürgetése, a' törvény ellen indított pernek az ember ellen indított perrel benső kapcsolatba hozása biztosítást nyújt a' felől, hogy a' törvényhozás nem fog könnyelműleg megtámadtatni. E' rendszer mellett nincs az jobban kitéve a' pártok' mindennapi ostromának. A' bíró, midőn a' törvényhozó' hibáit kijeleli, egy valódi szükségnek enged; bizonyos meghatározott 's mértékre vehető lettdologból indul ki, minthogy annak kell a' per' alapjául szolgálni.

Én nem tudom, ha vajjon az amerikai törvényszékek' ime' bánásmódja, a' mellett, hogy a' közrendre nézve a' legkedvezőbb, egyszersmind nem legkedvezőbb-e a' szabadságra nézve is.

Hogyha a' bíró a' törvényhozókat csak szemtül szembe támadhatná meg, volnának olly idők, mikor azt félne cselekedni; majd lehetnének viszont olyanok, mikor a' pártszellem mindennap készítené őt arra vetemülni. Ebből az következnek, hogy a' törvények megtámadtatnának, mikor a' hatalom, mellyből erednek, gyenge volna: ellenben kiki zúgolódás nélkül hódolna nekik, mikor az erős

volna; az az, gyakran ostromoltatnának a' törvények, mikor leghasznosb volna őket tiszteletben tartani, 's tiszteletben tartatnának, mikor könnyű lenne nevök alatt elnyomást gyakorolni.

De az amerikai bíró akaratja ellen vitetik a' politica' mezejére. Ő a' törvény felett csak azért ítél, mert itélnie kell a' perben, 's a' perben-ítélést el nem kerülheti. A' politicalai kérdés, melyet meg kell fejtenie, hozzá ragad a' perlekedők' érdekéhez, 's meg nem tagadhatná annak eldöntését a' nélkül, hogy az igazság' kiszolgáltatását is meg ne tagadja. Ő a' tisztviselői hivatalra ruházott szoros köteleességek' betöltése által polgári tisztét teljesíti. Igaz, hogy ez úton az ítélőszékektől a' törvényhozás felett gyakorlott bíráló hatalom, nem terjedhet ki különbség nélkül minden törvényekre, mert vannak oly törvények, melyek soha afféle formaszerinti vitatkozásnak, minőt pernek nevezünk, helyt nem engednek. És midőn ilyes vitatkozás lehetséges volna is, még akkor sem gondolhatni, hogy találkozzék valaki, ki arra a' törvényszékeket felszólítani kíváná.

Az amerikaiak gyakran érzették ezen bajt, de az orvoslás' módját tökéletlenül hagyták, félvén, hogy ha minden esetben befolyást adnak neki, az által hatását ártalmassá teszik.

Az amerikai törvényszékeknek engedett azon hatalom, minél fogva a' törvényeket alkotmányellenieknek nyilváníthatják, ezen határok közé szorítva is, egyikét teszi ama' leghatalmasb korlátoknak, melyek valaha a' politicalai gyűlések' zsarnoksága ellen emeltettek.

Az amerikai bírának engedett egyéb hatalmak.

Az Egyesült-Statusokban minden polgárnak van joga bevádolni a' köz tisztviselőket a' rendes törvényszékek előtt. — Mint használják ezen jogot. — 75-dik cikkelye a' VIII-ik évi francia alkotmánynak. — Az amerikaiak és angolok nem tudják felfogni e' cikkely' értelmét.

Nem tudom, kell-e mondanom, hogy olly szabad nép-nél, mint az amerikaiak, minden polgárnak van joga bevádolni a' köz tisztviselőket a' rendes bírák előtt, és hogy minden bírónak van joga büntetést szabni a' köz tisztviselőkre, — olly természetes a' dolog.

Megengedni a' törvényszékeknek, hogy a' végrehajtó hatalom' ügyvivőit, mikor törvényt szegnek, megbüntethessék, nem valami kiváltság-adás azokra nézve. Azt nekik megtiltani annyi volna, mint őket egy természeti joguktól fosztani meg.

Nekem úgy tetszett, hogy az Egyesült-Statusokban a' tisztviselőknek a' törvényszékek alá vetése épen nem gyengítette meg a' kormányzás' rugótollait.

Sőt inkább azt tapasztaltam, hogy az amerikaiak e' szerint cselekedvén, az által nevelték a' tartozott tiszteletet a' kormányzók iránt, minthogy ezeknek nagyobb gondjok van kikerülni a' bíraltatást.

Azt sem vettem észre, hogy az Egyesült-Statusokban sok politicalai pert indítanak, 's ezt magamnak könnyű megmagyaráznom. Minden per, bármiféle természetű legyen, nehéz és költséges vállalat. Könnyű valami hivatalbeli embert vádolni a' hirlapokban, de fontos okok nél-

kül senki sem adja rá magát, hogy azt törvényszék elébe idéztesse. Hogy hát valamely tisztviselőt törvényesen le hessen keresni, a' panasztételre igazságos okkal szükség birni; a' tisztviselők pedig efféle okot nem igen szolgáltatnak, mikor a' perbefogatástól félnek.

Ez nem az amerikaiaktól bevett köztársasági formából ered, mert ugyanazt tapasztalhatjuk naponként Angliában is.

E' két nép nem hitte biztosítva lenni függetlenségét annak megengedése által, hogy a' hatalom' fő ügyvivői birói ítélet alá vettethessenek. Ők úgy vélekedtek, hogy sokkal inkább biztosíthatni a' szabadságot olly apró perekkel, mellyek naponként a' legkisebb polgárok' szemei előtt mennek végbe, mintsem nagyszerű bánásmódok által, mellyek vagy soha elő nem vétetnek, vagy igen későn alkalmaztatnak.

A' középkorban, midőn a' vétkesek utólréni igen nehéz volt, ha a' birák közülök egyet megkaphattak, gyakran megtörtént, hogy az illy szerencsétleneket borzasztó büntetésekkel illették; de ez a' vétkesek' számát épen nem fogyasztotta. Azóta az tapasztaltatott, hogy ha az igazságszolgáltatás biztosabbá és szelidebbé tétetik, egyszersmind hathatósabbá is válik.

Az amerikaiak és angolok azt tartják, hogy az önkénnyel és zsarnoksággal úgy szükség banni, mint a' tolvassággal: könnyíteni kell üldözését 's szelidíteni büntetését.

A' francia köztársaság' VIII-ik évében egy alkotmány jelent meg, mellynek 75-dik czikkelye így hangzik: „A' kormány' ügyvivőit, kik nem ministerek, nem lehet hiva-

talaikat illető tetteikért perrel keresni máskép, mint a status-tanács' határozatának erejénél fogva; ez esetben a' per a' rendes törvényszékek elébe tartozik."

A' VIII-ik évi alkotmány elenyészett, de nem e' czikkely, melly utána máiglan fennmaradt; még most is minden nap ezt vetik ellene a' polgárok' igazságos követelésinek.

Gyakran igyekeztem megfogatni e' 75-dik czikkely' értelmét amerikaiakkal, vagy angolokkal: de mindig fellette nehezen mehettem rá.

A' mit elsőben is észrevettek, az volt, hogy a' status-tanács Franciaországban egy a' királyság' középpontjára helyezett nagy ítélőszék lévén, némi zsarnokság volt előlegesen az elébe útasítani minden panaszolkodókat.

Midőn pedig azt akartam észökre adni, hogy a' status-tanács nem volna bírói testület, a' szó' közönséges értelmében, hanem olly igazgató testület, mellynek tagjai a' királytól függenek, olly formán, hogy miután a' király' valamelyik szolgálja által, kit praefectusnak hívnak, valami igazságtalanságot mint felség elkövetettni parancsolt, ugyan akkor mint felség megparancsolhatja egy másik szolgáljának, kit status-tanácsosnak hívnak, hogy amaszt megbüntettetni ne engedje; midőn elejökbe állítottam a' fejdelem' parancsából megsértett polgárt, kinek magától a' fejdelemtől kell kérnie engedelmet, az igazságkiszolgáltatás megnyerésére: akkor efféle képtelenségeket elhinni nem akartak 's engem hazugsággal, vagy tudatlansággal vádoltak.

A' régi monarchiában gyakran megtörtént, hogy a' parlament befogatást határozott olly köz tisztviselő ellen,

ki magát közönséges vétekbe keverte. Illyenkor néha a királyi hatalom közbe lépven, megsemmisítette a procedurát. Akkor a zsarnokság nyilván mutatta magát, 's midőn az emberek engedelmeskedtek, csupán az erőszaknak hódoltak.

És így mi jóval tovább haladtunk azon pontnál, hová apáink jutottak; mert mi igazság' színe alatt hagyjuk elkövetni 's törvény' nevével megszenteltetni azt, mit reájok egyedül erőszak tolt vala.

HETEDIK FEJZET.

A' politicalai bíróságról az Egyesült- Statusokban.

Mit értünk a' politicalai bíróságon. — Minő fogalom van a' politicalai bíróságról Franciaországban, Angliában 's az Egyesült-Statusokban. — Amerikában a' politicalai bíró csak köz tisztviselőkkel foglalatoskodik. — Inkább hivatalvesztést, mint büntetéseket dictál. — A' politicalai bíróság megszokott eszköze a' kormányzásnak. — A' politicalai bíróság, úgy, mint azt az Egyesült-Statusokban veszik, minden szelidsége mellett, sőt talán épen szelidsége miatt, igen hatalmas fegyver a' többség' kezében.

A' politicalai bíráskodás alatt azon ítéletet értem, melyet egy ítélő joggal rögtön felruházott politicalai testület szokott hozni.

A' korlátlan kormányoknál haszontalanság bizonyos formákat adni az ítéleteknek; a' fejdelem, kinek nevében a' vádlott üldöztetik, ura lévén a' törvényszékeknek úgy, mint egyebeknek, neki nincs szüksége másban keresni biztosítékot, mint a' hatalmassága felőli eszmében. Az egy, mitől félni eszébe juthatna, az, ha nem mellőzik-e el az igazságszolgáltatásnak még kül színét is, 's ha nem becs-telenítik-e meg tekintetét, midőn azt megerősíteni akarják.

De a' szabad országok' nagy részében, hol a' többség soha a' törvényszékekre a' szerint nem hathat, mint

azt egy korlátlan fejedelmi tehetné, néha megesik, hogy a' bírói hatalmat egyszerre magoknak a' társaság' képviselőinek kezébe teszik le. Jobb szerették itt így összezavarni pillanatig a' hatalmakat, mintsem megsérteni a' kormánybeli egység' szükséges elvét.

Anglia, Franciaország és az Egyesült-Statusok bevitték törvényeikbe a' political bíróságot; méltó megvizsgálni, mi hasznát vette légyen ennek e' három nagy nemzet.

Angliában és Franciaországban a' pairek' kamrája képzi a' nemzet' büntető főtörvényszékét *). Nem ítél ugyan minden political vétket, de ítélhetné valamennyit.

A' pairek' kamrája mellett áll egy más political hatóság, melyre a' vádlás' joga van ruházva. Az egy különbség, mely e' pontban a' két ország között létezik, abban áll: hogy Angliában a' követek kitkit tetszésük szerint vádolhatnak, a' pairek előtt; míg Franciaországban csupán a' király' ministereit szabad nekik ez úton megtámadni. Egyébiránt mind két országban, a' pairek' házában szabad választása alatt állnak minden fenyegető törvények; a' vétkesek' megbüntetésére.

Az Egyesült-Statusokban, valamint Európában, a' törvényhozás' egyik ágára van ruházva a' vádlás', másikkra az elítélés' joga. A' követek feladják a' vétkest, a' tanács pedig megbünteti. De a' tanács csak a' követektől szólíthatatik fel; s' előtte a' követek csupán a' köz tisztviselőket vádolhatják. E' szerint a' tanácsnak szűkebb törvényhatósága van, mint a' franciaországi pair törvény-

*) Ezenkívül Angliában a' pairek' törvényszéke képzi a' főbbvitel' legvégsőbb lépcsőjét bizonyos polgári ügyekben. Lásd: *Blackstone* III. k. IV. cz.

széknek, a' képviselők pedig kiterjedtebb vádló joggal bírnak, mint a' mi követeink.

De im a' legnagyobb különbség, melly van Amerika 's Európa között: Európában a' politicalai törvényszékek a' fenyítő törvénykönyv' minden rendeleteit alkalmazhatják; Amerikában, miután a' vétkesről minden rá ruházva volt köz bélyeget levettek, 's őt jövődre bármelley politicalai tisztség' viselésére méltatlannak nyilatkoztatták, ezzel joguk ki van meritve 's kezdődik a' rendes törvényszékek' munkálkodása.

Felteszem, hogy az Egyesült-Statusok' elnöke valami hazaárulási vétket követett légyen el. A' képviselők' háza bevádolja őt; a' senatorok kimondják rá a' hivatalvesztést. Azután az eskütszék előtt jelenik meg, 's csak ez veheti el tőle szabadságát vagy életét. Ez eleven fényt kezd vetni a' tárgyra, mellyről szólunk.

Az európaiak bevívén törvényeikbe a' politicalai bíró-ságot, ez által kezökbe akarták keríteni a' nagy bűnösöket, bármi születésök, rangjok, vagy hatalmok legyen a' statusban. Hogy ezt elérhessék, pillanatig egy nagy politicalai testület' kebelében akarták egyesíteni a' törvényszékek' minden kiváltságait. Ekkor a' törvényhozó tisztviselővé változott által; a' vétket neki lehet megalapítani, osztályozni és büntetni. A' törvény neki adván a' bíró' jogait, rá rakta annak kötelességeit is 's az igazságszolgáltatás' minden formáinak megtartására kötelezte.

Midőn valamelly francia vagy angol politicalai törvényszéknek köz tisztviselőt kell megitélnie és azt elmarasztalja: tettelesen megfosztja őt a' hivataltól 's méltatlannak nyilatkoztatja annak viselésére jövődre nézve

is. De itt a' political hivatalból-kitételés 's kitiltatás az ítéletnek következménye csak, nem pedig maga az ítélet. Európában tehát a' political bírószkodás inkább bírói foglalatoskodás, mintsem igazgatási rendszabály.

Az Egyesült-Statusokban ellenkezőt látunk, 's könnyű meggyőződnünk a' felől, mikép ott a' political bírószkodás sokkal inkább igazgatási rendszabály, hogysen bírói foglalatoskodás. Igaz, hogy a' tanács' ítélete, formájára nézve bírói ítélet; annak hozhatása végett, a' senatorok kötelesek magokat a' törvényes rend' ünnepélyességéhez 's szokásaihoz alkalmaztatni. Bírói ítélet az, az indítókknál fogva is, mellyekre alapittatik; a' tanács tartozik közönségesen valami köz jogot illető vétket határozata' alapjául venni. De tárgyára nézve igazgatási ítélet az.

Ha az amerikai törvényhozónak fő célja valóban az lett volna, hogy egy political testületet nagy bírói hatalommal fegyverkeztessen fel, nem szorítá vala annak munkásságát a' köz tisztviselők' körébe, mert a' status' legveszedelmesb ellenségei lehetnek minden hivatal nélkül való is: ez különösen igaz a' köztársaságokra nézve, hol a' pártok' kedvezése a' legelső hatalmasság, és hol gyakran annál erősebb valaki, ha semmi hatalmat törvényesen nem gyakorol.

Ha az amerikai törvényhozó magának a' társaságnak akarta volna oda engedni azon jogot, hogy a' nagy vétkeknek mint bíró, a' büntetés' félelme által vegye elejét: úgy a' political törvényszékek' rendelkezése alá adá vala a' fenyítő törvénykönyv' minden segéd eszközeit. De azoknak csak egy tökéletlen fegyvert adott kezökbe, melly a' legveszedelmesb vétkeken nem is foghatna; mert egy

politikai tilalmat dictáló ítélet keveset nyom annál, ki magokat a' törvényeket akarja felforgatni.

Fő czélja tehát a' politikai bíróságnak az Egyesült-Statusokban az, hogy elvegye a' hatalmat attól, ki azzal rosszul él, 's meggátolja ugyanezen polgárt annak további viselhetésétől. Ez, látnivaló, hogy igazgatásbeli munkálkodás, felruházza bírói ítélet' ünnepélyességével.

És így e' tárgyban az amerikaiak valami kevert dolgot alkottak. A' politikai ítéletre nézve minden biztosítást a' hivatalvesztésbe helyeztettek; 's a' politikai bíróságot legnagyobb szigorúságaitól megfosztották.

E' pont meg lévén állapítva, minden magából foly; már most látjuk, miért vetnek alá az amerikai alkotmányok minden polgári tisztviselőt a' tanács' törvényhatóságának, 's miért veszik az alól ki a' katonákat, kiknek vétkei pedig félelmesebbek. A' polgári rendben, az amerikaiaknak, úgy szólván, semmi letehető tisztviselőik nincsenek; némelyek elmozdíthatlanok, mások jogaikat megbízatásból veszik, melyet eltörölni nem lehet. Hogy hát hatalmok elvétethessék, valamennyi felett bírói ítéletet hozni szükség. De a' katonák a' status' fejétől függenek, ki maga is polgári tisztviselő. Ha a' status' feje sújtatik, ugyanazon csapás mindnyájokat éri *).

Már ha egybe hasonlítjuk az európai és amerikai rendszert, azon következményekre nézve, melyeket mindegyik szül, avagy szülhet: nem kevésbé érezhető különbségeket fogunk tapasztalni.

Franciaországban és Angliában a' politikai bíróságot

*) Nem mintha valami tiszttől rangját elvenni lehetne: hanem elvehetni tőle a' parancsolást.

olgy rendkívüli fegyvernek tekintik, melyet a' társaságnak csak a' végre szabad használnia, hogy magát a' nagy veszélyek' pillanataiban megmenthesse.

Nem lehetne tagadni, hogy a' political biróság, úgy, mint azt Európában értik, megsérti a' hatalmak' elosztásának fenntartó elvét 's egyre fenyegeti az emberek' szabadságát és életét.

A' political biróság az Egyesült-Statusokban csak mellesleg támadja meg a' hatalmak' elosztásának elvét; a' polgárok' létét nem fenyegeti; 's nem függ, mint Európában, minden fejek felett, minthogy csak azokat sújtja, kik köz hivatalokat vállalván, magokat előre alá vetették szigorúságainak. Itt az kevésbé félelmes, 's kevésbé hatóság is egyszersmind. Azért az Egyesült-Statusok' törvényhozói nem is nézték azt végső orvosszernek a' társaság' nagy veszélyeiben, hanem csak a' kormányzás' szokott eszközének.

E' szempontból tekintve, talán több igazi befolyást gyakorol az a' társasági testre Amerikában, mintsem Európában. Ugyanis ne hagyjuk magunkat megcsaladni az amerikai törvényhozásnak a' political ítéletek körül mutatkozó szelídsége által. Meg kell jegyezni először is, hogy az Egyesült-Statusokban a' törvényszék, melly ezen ítéleteket hozza, szintazon elemekből alkotva, 's ugyanazon befolyások alá vetve van, mint a' vádolással felruházott testület, mi is majd ellenállhatlan ingert nyújt a' pártok' boszúálló szenvedélyeinek. Ha tehát a' political birák az Egyesült-Statusokban, nem dictálhatnak is olgy kemény büntetéseket, mint az európai political birák: de ritkább

a' szerencse tőlök megmenekedhetni. Az elítéltetés nem oly félelmes, de bizonyosabb.

Az európaiaknak, midőn a' politicai törvényszékeket felállították, fő céljok volt: *megbüntetni a' vétkeket*; az amerikaiaknak: *elvenni tőlök a' hatalmat*. A' politicai bíróság az Egyesült-Statusokban, némileg megelőző rendszabály. Ott tehát a' bírót nem kell igen pontos criminalis definitiók közé szorítani.

Semmi sem ijesztőbb, mint az amerikai törvények' határozatlansága, midőn a' tulajdonkép' úgy nevezett politicai vétkeket állapítják meg. „Az elnök' elítéltetésére okúl szolgálандó vétkek (így szól az Egyesült-Statusok' alkotmánya' 4-dik szakaszának 1-ső cikkelye): a' hazárulás, megvesztegetés, vagy egyéb nagy bűnök és vétkek.“ Nagy része a' statusok' alkotmányainak még ennél is homályosabb.

„A' köz tisztviselőkre (mondja a' massachusettsi alkotmány) ítélet fog hozatni vétkes magokviselete 's rossz igazgatásuk miatt ¹⁾.“ — „Minden tisztviselő, kik a' statust veszedelembe ejtik, rossz igazgatás, vesztegetés, vagy más vétkek által (ügymond Virginia' alkotmánya) bevádolathatnak, a' követek' házából.“ Vannak alkotmányok, melyek semmi vétket ki nem jelelnek, csak hogy a' köz tisztviselőkön határtalan feleletterhet hagyhassanak ²⁾.

De mi e' részben az amerikai törvényeket félelme-sekké teszi, az, merem mondani, magából az ő szelidségökből ered.

¹⁾ I. Rész, 2-dik Szakasz, 8-dik cikk.

²⁾ Lásd Illinois', Maine', Connecticut' és Georgia' alkotmányait.

Láttuk, mikép' Európában a' tisztviselőnek hivatalból kitétetése 's political elültatása, a' büntetésnek következményei, Amerikában pedig maga a' büntetés. Ebből az következik, hogy Európában a' political törvényszékek olly rettentő jogokkal vannak felruházva, mellyekkel gyakran nem is tudják, mi módon éljenek; 's megtörténik rajtok, hogy nem büntetnek, félvén, nehogy igen is büntetni találjanak. De Amerikában nem vonakodnak olly büntetés' dictálásától, melly az emberiséget könyekre nem fakasztja; halálra ítélni valami political ellenséget azért, hogy tőle a' hatalom elvétethessék, mindenki' szemében rémítő gyilkosság; méltatlannak nyilatkoztatni ellenségét ugyan-e' hatalom' viselésére 's azt tőle elvenni, meghagyván mellette szabadságát és életét — a' harcz' tisztességes kimenetelének tetszhetik.

Azonban ez olly könnyen kimondható ítélet még is rendszerint legnagyobb mértéke a' szerencsétlenségnek azokra nézve, kikre az szabatik. A' nagy bűnösök gúnyolni fogják kétségkívül hiú szigorúságait: de a' rendszerinti emberek benne egy olly ítéletet látnak, melly lerontja állásukat, bemocskolja becsületöket, 's melly őket egy, a' halálnál gonoszabb gyalázatos henyeségre kárhoztatja.

A' political bíróság tehát az Egyesült-Statusokban, annál nagyobb befolyást gyakorol a' társaság' menetelére, minél kevésbé félelmesnek látszik. Egyenesen nem hat a' kormányzottakra, de a' többséget egészen urává teszi azoknak, a' kik kormányoznak; nem ad a' törvényhozásnak szertelen hatalmat, mellyet csupán veszély' idején gyakorolhatna; csak mérséklett 's szabályos hatalmat engedett

számára, melyet mindennap szabad neki használnia. Ha az erő nem oly nagy is, de más felől alkalmazása kényelmesebb 's a vele visszaélés könnyebb.

Nekem hát úgy tetszik, hogy midőn az amerikaiak nem engedtek a *political* törvényszékeknek bírói büntetéseket dictálni, a' törvényhozási zsarnokság' legszörnyűbb következményeinek vették inkább elejét, mintsem magának a' zsarnokságnak. És én nem tudom, vajjon, mindent felvéve, a' *political* bíróság, úgy mint azt az Egyesült-Statesokban értik, nem a' legrettentőbb fegyver-e, melyet valaha a' többségnek kezeibe adtak.

Ha egykor az amerikai köztársaságok elfajulni kezdenek, úgy hiszem könnyű lesz azt rajtok megismerni; csak azt kell t. i. nézni, szaporodik-e a' *political* ítéletek száma. (M)

NYOLCZADIK FEJZET.

A' szövetségi alkotmányról.

Eddig minden statust úgy tekintettem, mint egy magában teljes egészet; 's megmutattam a' különböző rugókat, mellyeket a' nép bennök mozgat, valamint a' cselekvésmódokat, mellyeket használ. De mind azon statusok, mellyekről mint függetlenekről szólottam, kénytelenek bizonyos esetekben engedelmeskedni egy felsőbb hatalomnak, melly is az Egyesületé. Következik megvizsgálnunk, mennyi rész engedtetett a' felségből az egyesületnek 's egy futó pillanatot vetnünk a' szövetségi alkotmányra *).

Története a' szövetségi alkotmánynak.

Eredete az első egyesületnek. — Erőtlensége. — A' Congressus a' miatt az alkotmányozó hatalomhoz folyamodik. — Két évi időköz ettől fogva addig, midőn az új alkotmány ki lesz hirdetve.

Ama' tizenhárom gyarmatnak, mellyek az angol jármat együtt rázták le, a' múlt század' végén, mint már mondtam, azőnegy vallásuk, azőnegy nyelvök, ugyanazon erkölcsaik 's majd törvényeik is ugyanazok voltak; egy

*) Lásd alább az alkotmány' textusát.

köz ellenség ellen harczoltak; — azért is hatalmas okaiknak kellett lenni arra, hogy egymással bensőkép' egyesüljenek, és egy nemzetté olvadjanak.

De mindegyik, minthogy eleitől fogva külön állással és tulajdon kormányval bírt, magának külön érdekeket 's szokásokat is alkotott, 's annál fogva vonakodott a' szilárd és teljes egyesüléstől, mint a' melly, személyes fontosságát el fogta volna enyészteni a' köz fontosságban. Innét két ellenkező irány keletkezett: egyik készítette az angol-amerikaiakat egyesülésre, másik készítette őket különválásra.

Mig a' háború az anyahonnal tartott, addig a' szükség az egyesülés elvének adott elsőbbséget. 'S ámbár a' törvények, mellyek az egyesülést alkották, hiányosak voltak, a' köz kapcsolat fennállott mind a' mellett is *).

De mihelyt a' béke meg lön kötve, a' törvényhozás hibái azonnal világosan kimutatták magokat; a' status egyszerre felbomlani látszott. Minden gyarmat egy független köztársasággá válván, az egész felséget magához ragadta. A' szövetségi kormány, mellyet alkotmány maga erőtlenségre kárhoztatott, 's mellyet a' köz veszély' érzése többé nem gyámolított, vitorláját az európai nagy népek' bosszontásainak kitéve látta, mig más felől elegendő segédforrásokat nem talált, hogy az indus népekkel szembeállhasson, 's fizethesse kamatait a' függetlenségi há-

*) Lásd az 1778-ban alakított első szövetség' czikkelyeit. E' szövetségi alkotmány csak 1781-ben lett elfogadva minden státusoktól. Lásd továbbá azon fejtegetést, mellyet az alkotmányról a' *Fédéraliste* tesz, a' 15-dik számtól, bezárólag 22-ig; úgy szintén M. *Story*' Commentariusait az Egyesült-Státusok' alkotmányáról, 85 — 115. l.

ború alatt tett adósságoknak. Közel vesztéhez, maga hivatalosan kivallotta tehetetlenségét 's a' miatt az alkotmányozó hatalomhoz folyamodott *).

Ha valaha Amerika felbirt emelkedni pillanatokig a 'dicsőség' azon magas fokára, mellyen őt lakóinak büszke képzelődése szüntelen mutatni szeretné; az ama' végső pillanatban történt, midőn a' nemzeti hatalom némileg maga mondott le az uraságról.

Lelkesen küzdeni valamely népnek függetlensége' megszerzéseért, ily látomány, minőt minden század képes előmutatni. Ama' fáradságok továbbá, mellyekbe az amerikaiaknak az angol járom' lerázása került, igen is nagyteljes vannak. Az Egyesült-Statusok, ellenségeiktől 1300 mérföldnyi tenger által elválasztva, egy hatalmas szövetséges társtól segítve, — győzedelmüket sokkal inkább helyzetőknek, hogysem hadseregeik' vitézségének, vagy polgáraik' hazafiúságának köszönhették. Ki merné az amerikai háborút a' francia forradalom' háborúhoz, 's az amerikaiak' erő kifejtéseit a' mieinkhez hasonlítani, midőn Franciaország egész Európa' megtámadásainak kitéve, pénz, hitel, és szövetségesek nélkül vetette népessége' huszad részét ellenségeinek elébe, eloltván egyik kezével a' belsejét emésztő lángokat 's égő faklyát lobogtatva maga körül a' másikkal? Hanem egészen új dolog a' társaságok' történetében, látni egy nagy népet, midőn törvényhozói által a' kormány' kerekeinek megakadta tudtára adatik, mint fordítja tekintetét megdöbbenés 's félelem nélkül ön magára, mint vizsgálja a' veszély' mélységét, 's tartja fenn magát

---

*) 1787-diki februar' 21-kén tette a' Congressus e' nyilatkoztatást.

két álló évig, hogy annak orvoslásmódját kényelmesen fölkeresse; és miután ez orvoslásmód ki van mutatva, mint veti annak alá magát önként, a' nélkül, hogy ez az emberiségnek csak egy könyvébe vagy egy csepp vérébe is kerülne.

Mikor az első szövetséges alkotmány' elégtelensége magát éreztetni kezdette, már akkor a' forradalom szülte political szenvedelmek' tüze egy részben lecsillapult 's minden az által teremtet nagy emberek még éltek. Kettős szerencse volt ez Amerikára nézve. Ama' csekély számú gyűlés ¹⁾, mely a' második alkotmány' szerkeztését elvállalá, magában foglalta a' legszebb elméket 's legnemesebb jellemeket, mellyek csak valaha az új világban feltűntek. Elnöke Washington György vala.

E' nemzeti biztosság, hosszas és érett tanácskozások után, elébe terjesztette végre elfogadásúl a' népnek az alkotmányos törvények' ama' gyűjteményét, mely napjainkban az Egyesületen uralkodik. Minden status elfogadta azt egymás után ²⁾. Az új szövetségi kormány elkezdte munkálkodását 1789-ben, két évi kormányzünet után. És így az amerikai forradalom épen azon pillanathan ért véget, midőn a' miénk kezdődött.

¹⁾ Nem állt több, mint 55 tagból. Washington, Madisson, Hamilton 's a' két Morri egy részét tették annak.

²⁾ Nem a' törvényhozók fogadták el. A' nép csupán e' tárgyért biztosokat nevezett ki. Az új alkotmány e' gyűlések' mindegyikében mély vitatkozások' tárgyává leve.

Rövid rajza a szövetségi alkotmánynak.

Felosztása a hatalmaknak a 'szövetség' és statusok' felsége (souveraineté) közt. — A' statusok' kormánya a' közönséges törvény. — A' szövetségi kormány, kivétel.

Első nehézség, mellynek az amerikaiak' eszébe ötleni kellett, ime' kérdés volt: mit lehessen a' felséget felosztani úgy, hogy az Egyesületet képző külön statusok tovább is magok kormányozhassák magokat mindenben, mi csupán belső jólétöket illeti, a' nélkül, hogy az Egyesület által képviselt egész nemzet egy testet tenni 's minden általános szükségéről intézkedni megszűnjék? Bonyolódott 's nehéz megfejtésű kérdés.

Lehetetlen volt előre pontosan és tökéletesen kiszabni, mennyi hatalmat kelljen juttatni egynek-egynek ama' kétfele kormány közül, mellyek közt a' felség felosztandó vala. Ki láthatná előre egy nép' életének minden részleteit?

A' szövetségi kormány' kötelességei 's jogai egyszerűek és elég könnyen meghatározhatók voltak: miután az Egyesület olly célból alkottatott, hogy némelly általános nagy szükségeknek feleljen meg. A' statusok' kormányának kötelességei és jogai ellenben sokfélék és szövevényesek voltak, miután e' kormány a' társasági életnek minden részleteibe bele vágott.

Gondosan meghatározták tehát a' szövetségi kormány' sajátságait, 's azt nyilatkoztatták, hogy mind az, mi e' meghatározásban bé nem foglaltatott, a' statusok' kormánynak sajátságaihoz járul. Így a' statusok' kormánya

közönséges törvénynek maradt; a' szövetségi kormány pedig kivétel gyanánt szolgált ¹⁾).

Mivel azonban előre látták, hogy a' gyakorlatban kérdések adhatnak elő magokat, ezen kivételes kormány' szoros határai körül, és hogy veszedelmes lenne illy kérdések' megfejtését a' külön statusokban, magoktól e' statusoktól felállított rendes törvényszékekre hagyni: egy szövetségi főtörvényszéket ²⁾, vagy is olly egyedülvaló bíróságot alkottak, mellynek sajátságaihoz tartozott, fenntartani a' két vetélkedő kormány között a' felosztott hatalmokat a' szerint, mint azt az alkotmány megállapította ³⁾.

¹⁾ Lásd a' szövetségi kormány' javítását. *Fédéraliste* nr. 32. Szory, p. 711. *Kent's commentaries*, vol. I, p. 364.

Sőt meg kell jegyezni még, hogy valahol az alkotmány kizáró jogot nem tartott fenn a' congressus' számára bizonyos ügyek' intézhetése körül, ott a' statusok magok intézkedhetnek, elvárván, míg a' congressusnak tetszeni fog a' dologba avatkozni. Például: a' congressus' joga általános bukás- (*banqueroute*) törvényt hozni, de nem hoz. Ekkor minden külön status hozhat olyant a' maga módja szerint. Egyébiránt e' pont csak a' törvényszékek előtt történt megvitatás után állapított meg. A' tárgy csak törvénytudománybeli kérdés.

²⁾ E' törvényszék közvetve munkál, mint majd alább meglátandjuk.

³⁾ Így magyarázza a' *Fédéraliste*, 45-dik számában, a' felségnek az Egyesület' s külön statusok közötti megosztását: „Azon hatalmak — úgymond — mellyeket az alkotmány a' szövetségi kormányra ruház, határozottak és kevés számúak. Azok ellenben, mellyek a' külön statusok' rendelkezése alatt maradnak, határozatlanok és nagy számúak. Az elsők főkép a' kül ügyeknél gyakoroltatnak, minők: a' béke, háborúk, alkukötések és kereskedés. A' külön statusoktól magoknak fenntartott hatalmak kiterjednek minden olly közönséges tárgyakra, mellyek az életet, szabadságot és status' jólétét érdeklik.“

Gyakran lesz alkalmam a' *Fédéraliste*-t idézni e' munkámban. Midőn azon javalat, melly később az Egyesült-Statusok'

A' szövetségi kormány' sajátosságai.

A' szövetségi kormánynak békekötésre, hadizenésre 's általános taksák' megalapítására engedett hatalom. — Tárgya a' bel politikának, mellyel foglalkozhatik. — Az Egyesület' kormánya bizonyos tekintetekben inkább központosítva van, mintsem volt a' királyi kormány a' régi francia monarchia alatt.

A' népek egymás között olyanok, mint egyes személyek. Hogy valamely nemzet az idegenek előtt tekintetet mutathasson, mindenek felett szükség egyetlenegy kormánynyal bírnia.

Az Egyesületnek tehát kizáró jog engedtetett békekötésre, hadizenésre, kereskedési szerződések' tételére, hadseregek' szerkeztésére 's hajóhadak' kiállítására *).

A' nemzeti kormány' szüksége magát a' társaság' bel ügyeinek intézésében nem olly hatalmasan érezteti. Vannak mindazáltal némelly köz érdekek, mellyekről haszonnal csak egy közönséges hatalom intézkedhetik.

alkotmányává lett, még a' nép' elébe terjesztve, annak elfogadását várta, három már akkor híres, 's utóbb még nagyobb hirre kapott ember, u. m. Jay János, Hamilton és Madison összeálltak a' végre, hogy a' nemzet' szeme előtt az elébe terjesztett javalat' hasznait felvilágosítsák. E' célból hirlap' formában egy sereg összefüggő czikkelyt bocsátottak ki, mellyek együtt egy tökéletes szerződést képeztek. Hirlapjoknak *Fédéraliste* nevet adtak, melly a' munkán is rajta maradt.

A' *Fédéraliste* szép és jó könyv, melly bár különösen Amerikára tartozik, megérdemlené, hogy minden országbeli statusférjfi előtt ismeretes legyen.

*) Lásd az alkotmányt, 8-dik szak. *Fédéraliste* nr. 41 és 42. *Kent's comment.* vol. 1, 207. l. és kk. — *Story*, 358—382. l. U. o. 409—426.

Az Egyesületre ruházott azon jog, hogy szabályozhassa mind azt, valami a' pénzértékkel viszonyban áll; arra bízott a' posták' ellátása; az ő szabadságára hagyott megnyitása oly szabad közlekedéseknek, melyek a' birodalom' különböző részeit egymással összekössék ¹⁾.

A' külön statusok' kormányja, saját körében, általában szabadnak tekintetett; mivel azonban e' függetlenséggel visszaélnie, 's vigyázatlan szabályok által egész Egyesület' bátorságát veszélyeztetnie lehetett volna: azért e' ritka 's előre meghatározott esetekben engedelem adatott a' szövetségi kormánynak a' statusok' belső ügyeibe avatkozhatásra ²⁾. E' szerint ámbár mindegyik szövetséges köztársaságnak azon joga, minél fogva törvényhozását módosítania 's változtatnia lehessen, elismertetett is: az mindazáltal, hogy visszaható törvényeket hozhasson, és hogy kebelében nemesi testületet alkothasson, valamennyinek megtiltatott ³⁾.

Végre, mivel szükség volt, hogy a' szövetségi kormány a' ráruházott kötelességeket be is tölthesse, korlátlan jog adatott nékie taksa-szedhetésre ⁴⁾.

¹⁾ Vannak még több efféle jogai is, minők: általános törvényt hozni a' bukásokról, 's szabadékokat osztani a' fölfedezésekre. . . . Könnyű észrevenni, mi teszi szükségessé az Egyesület' egész közbenjárását az efféle tárgyakban.

²⁾ Még ezen esetekben is csak közvetve teszi a' beavatkozást. Az Egyesület, törvényszékei által szokott beavatkozni, mint majd tovább látni fogjuk.

³⁾ Lásd: szövetségi alkotmány, 10-dik szak. 1. ezik.

⁴⁾ Alkotmány, 8, 9, 10. szak. *Fédéraliste* nr. 30—36 bezárólag. U. o. 41, 42, 43 és 44.

Kent's commentaries, vol. 1, p. 207 és 381. — *Story*, p. 329—514.

Ha figyelemre vesszük a 'hatalmak' felosztását, úgy, mint azt a 'szövetségi kormány megállapította; ha vizsgáljuk egy felől a 'felségnek azon részét, melyet a' külön statusok magoknak fenntartottak, — más felől a' hatalomnak ama' részét, melyet az Egyesület maga számára elfoglalt: könnyű átlátnunk, mikép' a' szövetségi törvényhozók magoknak igen tiszta és igen helyes eszméket formáltak arról, mit oda főlebb kormányzási központosításnak nevezék vala.

Az Egyesült-Statusok nemcsak egy köztársaságot, hanem egy szövetséget is képeznek. Mind a' mellett a' nemzeti hatalom némi tekintetekben inkább központosítva lett ott, mintsem volt ugyanazon időben Európa' több korlátlan monarchiáiban. Csak két példát hozok fel rá.

Franciaország tizenhárom fő törvényszéket számlált, melyeknek igen gyakran joguk volt a' törvényt magyarázni főlebbvitel nélkül. Birt ezen fölül bizonyos tartományokat, úgynevezett statusbirtokokat, melyek, miután a' nemzet' képviselésével felruházott fő hatalom valamely adószedést rendelt, ahhoz járulásukat szabadon megtagadhatták.

Az Egyesületnek csak egy törvényszéke van, mely a' törvényt magyarázza, valamint csak egy törvényhozása, mely azt alkotja; a' nemzet' képviselői által megszavazott adónak minden polgár köteles magát alávetni. Az Egyesület tehát e' két lényeges pontra nézve jobban központosítva van, mintsem volt a' francia monarchia; jóllehet az Egyesület csak szövetséges köztársaságok' gyülekezete.

Spanyolországban bizonyos tartományoknak hatalmokban van magok' számára saját vámrendszert állítani; mely hatalom lényegesen a' nemzeti felséget illeti.

Amerikában csupán a' congressusnak van joga szabályozni a' statusok' kölcsönös kereskedési viszonyait. E' pontban tehát a' szövetség' kormánya inkább központosítva van, mintsem a' spanyol királyságé.

Igaz, hogy Francia- és Spanyolországban a' királyi hatalom szükség' esetén mindig képes lévén erővel végbevenni azt, mihez neki a' királysági alkotmány a' jogot megtagadta, végre itt is csakugyan oda megy ki a' dolog. De én ez úttal a' theoriáról szólok.

Szövetségi hatóságok.

Miután a' szövetségi kormány tisztán kijelelt munkássági körbe szorítottatott volna, az volt a' kérdés: mint kelljen azt mozgásba hozni.

Törvényhozó hatóságok.

A' törvényhozó test' két ágra osztása. — Különbségek a' két kamra' alkotásának módjában. — A' tanács' alkotásában a' statusok' függetlenségének elve uralkodik. — A' képviselők' házának' alkotásában a' nemzeti felség' hittana. — Különös következmények, melyek onnét erednek, mivel az alkotmányok csak akkor logiciak, midőn a' népek fiatalok.

Az Egyesület' hatóságainak szerkeztésében nagy részt azon tervet követték, melly már előbb az egyes statusok' külön alkotmánya által ki volt jelelve.

Az Egyesület' szövetségi törvényhozó teste egy tanácsból és egy képviselő' házból alkottatott össze.

E' gyűlések' mindegyikének formálásában az egyeztetés' szelleme különböző szabályokat parancsolt követni.

Érintém főlebb, hogy midőn a' szövetségi alkotmányt megalapítani akarták, két ellenkező érdek állt szemben egymással. E' két érdek kétféle véleményt szült. Némely-lyek az Egyesülethől független status-szövetséget, vagy is olly congressust akartak csinálni, mellyben különböző népek' képviselői vitatkoznának köz érdekek' bizonyos pontjai felett.

Mások a' régi gyarmatok' minden lakóit azonegy néppé egyesíteni 's egy olly kormányval felruházni akarták, melly a' mellett, hogy köre korlátozva lenne, e' körben még is úgy munkálkodhatnék, mint egyetlenegy képviselője a' nemzetnek. Gyakorlati következményei e' két módszernek igen különbözők voltak.

Ha t. i. szövetség', nem pedig nemzeti kormány' alkotásáról lett volna szó: akkor a' törvényt a' statusok' többségének 's nem az egyesületheli lakosok' többségének kelle vala hoznia. Mert akkor minden status, nagy, vagy kicsiny, független hatalmassági jellemét megtartotta 's az Egyesületbe egészen egyenlő lábon lépett volna be: — Mihelyt ellenben az Egyesült-Statusok' lakói, mint egy népet képzők, úgy tekintettek: természetes volt, hogy csupán az Egyesület' polgárainak többsége hozza a' törvényt.

Látnivaló, hogy a' kisebb statusok meg nem egyezhettek e' tannak alkalmazásában, a' nélkül, hogy, mi a' szövetségi felséget illeti, abban önállásukról teljesen lemondjanak; mivel így együtt intézkedő hatalmasságokból csupán egy nagy népnek semmit sem jelentő töredékévé

fogtak volna válni. Az első rendszer nekik oktalan hatalmat adott volna, a' másik semmivé tévé vala őket.

A' dolgok' illy állásban az történt meg, mi majd mindig meg szokott történni, valamikor az érdekek az okoskodásokkal ellentétben vannak: t. i. csavarítást tettek a' logica' szabályain. A' törvényhozók egy középútat fogadtak el, melly erővel egyeztessen össze két elméletileg egybenemférhető rendszert.

A' tanács' alkotásában a' statusok' függetlenségének elve: a' képviselők' házának alkotásában pedig a' nemzeti felség' hittana győzött.

A' congressusra minden status két senatort 's bizonyos számú képviselőket tartozott küldeni népességéhez képest *).

Ezen elrendelésből az következik, hogy már ma Új-York statusnak a' congressushban 40 képviselője és csak 2 senatora van; Delaware statusnak pedig két senatora és csupán egy képviselője. E' szerint Delaware status a'

*) A' congressus minden tíz esztendőben újra határozza meg az egyes statusok által a' képviselők' házába küldendő követek' mennyiségét. 1789-ben összes számuk 60, 1833-ban 240 volt (*American almanac*, 1834. p. 194.).

Az alkotmány azt mondotta, hogy ne legyen egy képviselőnél több 30,000 emberre; de e' számot kevesebbre nem határozta. A' congressus úgy vélekedett, hogy nem kell a' képviselők' mennyiségét a' népesség' nevékedéséhez képest szaporítani. Az e' tárgyban 1792-diki april' 14-kén hozott legelső törvény azt végezte, hogy 33,000 lakosnak lenne egy képviselője. Lásd: *laws of the United-States*, by Story, vol. 1, p. 235. Az utolsó törvény, melly 1832-ben készült 48,000 lakosra rendelt egy képviselőt. Áll a' képviselt népség minden szabad emberekből és a' rabszolgák' számának három ötöd részéből.

tanácsban egyenlő Új-York' statusával; midőn ez utóbbi a' képviselők' házában negyvenszer több befolyással bír, mintsem az első. És így megtörténhetik, hogy a' nemzet' kisebb része bírván az erőt a' tanácsban, paralysálja egészen a' másik ház által képviselt többség' akaratját; mi is ellenkezik az alkotmányos kormányok' szellemével.

Mind ez világosan mutatja, melly ritka és nehéz dolog logikai okos módon hozni kapcsolatba a' törvényhozás' minden ágait.

Az idő sokára mindig különböző érdekeket szül' s különböző jogokat szentesít ugyanazon egy népnél. Midőn aztán egy közönséges alkotmány' alapításáról van szó, mindegyike ezen érdekeknek és jogoknak mind meg annyi természetű akadályokat képez, mellyek nem engedik, hogy valamelly political elv minden következetességét megtarthassa. Azért is csak a' társaságok' születésekor lehet tökéletesen logikaiaknak lenni a' törvényeknek. Ha valamelly népet e' nyereségben részesülni láttok, ne siessetek mindjárt azt következtetni, mintha bölcs volna; higgyétek inkább, hogy még fiatal.

Azon időszakban, mikor a' szövetséges alkotmány alapított, csak két egymással ellenkező érdek létezett az angol-amerikaiaknál, u. m. a' személyesség' érdeke a' külön statusokra, és az Egyesület' érdeke az egész népre nézve, 's egyeztetésre való szükség.

Meg kell azonban vallani, hogy az alkotmánynak e' része mindeddig azon rosszakat, miktől tartani lehetett, nem hozta elő.

Valamennyi status fiatal, egyik közelített a' másikhoz; erkölcsaik, eszméik, szükségük egyenlők; a' kü-

lönhség, melly kisebb, nagyobb kiterjedésükből ered, nem elég arra, hogy nekik egymással igen ellenkező érdekeket adjon. Azért is soha nem tapasztaltatott, hogy a tanácsban a' kicsiny statusok, a' nagyobbak' céljai ellen összeszövetkeztek volna. Ezenkívül egy egész nép akaratjának törvényes kifejezésében olly erő van, hogy ha a' többség magát a' képviselők' háza által kinyilatkoztatja, a' tanács ugyancsak erőtlennek érzi magát annak ellenében.

Továbbá nem kell feledni, hogy az amerikai törvényhozóknak nem állt hatalmokban, egyetlen nemzetet csinálni azon népből, mellynek törvényeket adni akartak. A' szövetségi alkotmánynak nem volt célja lerontani a' statusok' önállását, hanem csak korlátozni. Mihelyt tehát e' másod rendű testületeknél valódi hatalmat hagytak (pedig azt tőlök elvenni nem lehetett) azzal előre lemondtak arról, hogy őket rendes kényszerítés' útján hajtsák a' többség' akaratja alá. Ezt feltéven, egyes erejöknek a' szövetségi kormány' műszerébe lett átvitelével semmi rendkívüli dolog nem történt. Az csak bizonyosságául szolgált egy lettdolognak, úgymint az elismert hatalomnak, mellyet kimélni, nem pedig erőszakolni kellett.

Más különbség a tanács' és képviselők' háza között.

A' tanácsot a' tartománybelli törvényhozók nevezik ki. — A' képviselőket a' nép. — Az elsőnél két fokozata van a' választásnak. — A' másodiknál csak egy. — Meddig tartása különbözle megbízatásoknak. — Azok' sajátosságai.

A' tanács a' másik kamrától nemcsak a' képviselés' elvénél fogva, hanem a' választás' módja, megbízatás' tartóssága 's más sajátosságai által is különbözik.

A' képviselők' házat a' nép nevezi ki; a' tanácsot az egyes statusok' törvényhozói. Az egyik egyenes választásnak, a' másik két fokozatu választásnak szüleménye. A képviselők' megbízatása csak két évig tart; a' senatoroké hatig. A' képviselők' házának csupán törvényhozó foglalatosságai vannak; a' birói hatalomban egyedül a' köz tisztviselők' vádlása által veszen részt. A' tanács hozzájárul a' törvényhozáshoz; itéli azon politicalai vétkeket, mellyek neki a' képviselők' háza által feladatnak. Ezenkívül a' nemzetnek egy nagy végrehajtó tanácsát képezi. Az elnöknek alkükötéseit a' tanács erősíti meg, — választásait, hogy megállhassanak, ugyanezen testület' jóváhagyása alá szükség terjeszteni *).

*) Lásd: *Fédéraliste*, nr. 52 — 66 bezárólag; *Story*, p. 199 — 314. Alkotmány, 2. és 3. szak.

A' végrehajtó hatalomról *).

Az elnök' függő állása. — Választás és feleletrehe alatt van ; körében szabad , a' tanács felette csak öröklik , de nem igazgatja. — Az elnök' fizetése szolgálatba léptekor megállapittatik. — Felfüggesztő veto.

Az amerikai törvényhozóknak nehéz munkát kellett kivinniek ; egy olly végrehajtó hatalmat akartak t. i. alkotni, melly a' többségtől függjön ugyan , de azért magától elég erős legyen, szabadon működhetni saját körében.

A' köztársasági forma' fenntartása megkívánta, hogy a' végrehajtó hatalom' képviselője a' nemzet' akaratjának alávetve legyen.

Az elnök választás alá eső tisztviselő. A' népnek mindig becsületével, jószágával, szabadságával 's életével kezeskedik a' felől, hogy hatalmát jóra fordítandja. Azonban midőn e' hatalmat gyakorolja nem független teljességgel : a' tanács mind az idegen hatalmakkali viszonyaiban, mind a' hivatalok' osztásánál úgy öröklik felette, hogy sem meg nem vesztegettetik, sem maga meg nem vesztegethet senkit.

Az Egyesület' törvényhozói átlátták, hogy a' végrehajtó hatalom, tisztének illendően és hasznosan meg nem felelhet, hacsak neki több állandóságot 's több erőt nem adnak, mintsem adtak a' külön statusok.

Az elnök négy évre neveztetett ki és újra választathatott. A' jövőre neki köz jóért munkálkodására bátorságot 's a' kivitelre eszközöket nyújtott.

*) *Fédéraliste*, nr. 67—77 bezárólag. — Alkotmány, 2-dik czikk. — *Story*, p. 315—780. — *Kent's commentaries*, p. 255.

Az elnököt egyetlenegy képviselőjévé tették az Egyesület' végrehajtó hatalmának. Sőt óvakodtak alárendelni akarátját még csak valamely tanácsnak is, mint egy olly veszedelmes intézetnek, melly midőn a' kormány' munkásságát gyengíti, másfelől a' kormányzók' felelősségét kisehbbíti. A' tanácsnak van joga sikeretlenné tenni az elnök' némelly lépéseit; de őt valaminek cselekvésére nem kényszerítheti, sem vele a' végrehajtó hatalomban nem osztozhatnak.

Lehet a' törvényhozás' hatása a' végrehajtó hatalomra *egyenes*; most látók, mikép az amerikaiaknak gondjok volt rá, hogy az nálok ne ollyan legyen. Lehet *nemegyenes* is.

A' kamrák megfoszthatván a' köz tisztviselőt fizetésétől, ezzel elveszik egy részét függetlenségének; urai lévén a' törvényhozásnak, félő, nehogy töle lassanként elragadozzák a' hatalom' azon részét, mellyet nála az alkotmány meghagyni akart.

E' függése a' végrehajtó hatalomnak, egy azon hibák közül, mellyek a' köztársasági alkotmányokkal együtt járnak. Az amerikaiak el nem bírták ölni azon hajlamot, melly a' törvényhozó gyűléseket a' kormányzásnak magokhoz ragadására viszi, hanem csak kevésbé ellenállhatlanná tették azt.

Az elnök' fizetése, hivatalba léptekor, meg van állapítva hivatalkodása' egész idejére. Továbbá az elnök felüggesztő *vetó*val van felruházva, minél fogva szabadságában áll, gátot vetni olly törvényeknek, mellyek az alkotmánytól neki engedett függetlenség' egy részét elronthatnák. E' tekintetben mindazáltal csak egyetlenlen lehetne

a' harc elnök és törvényhozóság között, miután ez utóbbi, ha feltételeinél állhatatosan megmarad, mindig képes legyőzni az elébe vetett ellenzést; hanem a' felfüggesztő veto legalább visszalépni kényszeríti őt, 's arra szorítja, hogy a' kérdést új fontolás alá vegye, és ekkor azt a' törvényhozás csupán a' szavazók' két harmadának többségével döntheti el. Egyébiránt a' veto némi hivatkozás a' népre. Ennek alkalmával a' végrehajtó hatalom, melyet e' biztosíték nélkül titkon elnyomhattak volna, ügyének védőjévé lesz, 's előadja a' maga okait.

De ha a' törvényhozás, feltételeinél megmarad, vajjon nem győzheti-e le mindig az ellene kelt oppositíót? Erre azt felelem, hogy van minden nép' alkotmányában, bárminő természetű legyen is az különben, egy olly pont, hol a' törvényhozó köteles magát a' polgárok' józan értelméhez 's erényéhez szabni. E' pont közelebb esik 's inkább látható köztársaságokban; távolabb fekvő 's gondosabban elrejtett pedig monarchiákban; de mindig rá lehet találni valahol. Nincs ország, hol a' törvény előre mindent láthasson, és hol az okosság' és erkölcsök' helyét az intézeteknek kellene elfoglalniok.

Miben különbözik az Egyesült-Statusok elnökének helyzete egy franciaországi alkotmányos királyétól,

A' végrehajtó hatalom az Egyesült-Statusokban korlátolt és kivételes, valamint a' felség, mellynek nevében munkálkodik. Franciaországban a' végrehajtó hatalom, valamint a' felség, mindenre kiterjed. — A' király egyike a' törvényhozóknak. — Az elnök csak végrehajtója a' törvénynek. — Más különbségek, mellyek származnak a' két hatalom' meddigtartásából. — Az elnök a' végrehajtó hatalom' körében korlátolva van. — A' király e' tekintetben szabad. — Franciaország mind ezen különbségek mellett is inkább hasonlít köztársasághoz, mintsem az Egyesült monarchiához. — Egybevetése azon tisztviselők' számának, kik a' két országban, a' végrehajtó hatalomtól függnék.

A' végrehajtó hatalom olly nagy szerepet játszik a' nemzetek' sorsában, hogy itt egy kissé meg kell állapodnom annak bővebb megértése végett: minő helyet foglal e' hatalom el az amerikaiaknál.

Hogy az Egyesült-Statusok' elnökének állásáról tiszta és szabatos fogalmat szerezhessünk magunknak: jó lesz azt egybe hasonlítani valamelly európai alkotmányos monarchia' királyának állásával. Ez összehasonlításnál nem fogok igen ragaszkodni a' hatalom' külső jegyeihez; ezek a' vizsgáló' szemét megcsalják inkább, hogysem útba igazítják. Midőn valamelly monarchia lassanként alakult át köztársasággá, benne a' végrehajtó hatalom, czimeit, rangjait, tekintetét, sőt pénzét is soká megtartja még, miután már a' valódi hatalmat elvesztette is. Az angolok, miután egy királyuknak fejét elütötték, másikat pedig a' trónról elkergették, még sokáig térdre esve beszéltek e' fejedelmek' utódaival. Úgy más részről midőn a' köz társa-

ságok egy személy' járma alá jutnak, a' hatalom magát tolvást egyszerűnek, egyetértőnek és szerénynek mutatja bánásmódjaiban, mintha fölül sem emelkedett volna a' sokaságon. Mikor az imperatorok már zsarnokilag rendelkeztek polgártársaik' vagyonáról 's életéről, még akkor is velek szólva Caesaroknak nevezgették őket, ők pedig nyájasan lakomáztak barátaiknál. Azért tehát a' külszínre nem kell néznünk, hanem beljebb szükség a' dologba hatnunk.

A' felség az Egyesült-Statusokban, meg van osztva Egyesület és Statusok közt: nálunk ellenben egyedül és magában áll az; innét származik az első és legnagyobb különbség, melyet én az Egyesült-Statusok' elnöke 's franciaország' királya közt észreveszek.

Az Egyesült-Statusokban a' végrehajtó hatalom korlátolt és kivételes, valamint a' felség, mellynek nevében munkálkodik: Franciaországban mindenre kiterjed az, valamint a' felség.

Az amerikaiaknak szövetségi kormányuk van: nekünk nemzeti kormányunk. És im ez első oka az elnök' alantabbi helyzetének, melly már magából a' dolgok' természetéből foly; de nem egyedüli oka. Második fontos oka ez: a' felséget, tulajdonkép' szólva, úgy lehet meghatározni, hogy az törvényhozási jog. Immár a' király Franciaországban valósággal egy részét teszi a' felségnek, miután törvények nem létesülhetnek, ha ő azokat megerősíteni nem akarja, ezenkívül ő végrehajtója is a' törvényeknek. Az elnök szinte végrehajtója a' törvényeknek, de azok' hozásához voltakép' nem járul, minthogy ha tőlök egyezését megtagadja is, létrejöttöket még sem

gátolhatja. És így ő a' felségnek részét nem teszi, hanem csak ügyvivője annak. A' francia király nemcsak részét teszi a' felségnek, hanem még a' törvényhozó testnek, melly annak másik része, alkotásában is osztozik. Részt vesz ebben az által, hogy az egyik kamra' tagjait ő nevezi ki, a' másik' megbízatásának idejét pedig tetszése szerint megszüntetheti. Az Egyesült-Statusok' elnöke a' törvényhozó test' alkotásához legkisebbé sem járúl, és azt fel nem oszthatja.

A' királynak, a' kamarákkal együtt, van joga törvényt indítványozni. Az elnök hasonló indítványozással nem bír. A' király képviselve van a' kamarák' kebelében bizonyos számú ügyvivők által, kik előterjesztik nézeteit, támogatják véleményeit 's tekintetet szereznek kormányzási szabályainak. Az elnöknek a' congressusba bemenetele nincs; ministerei szintűgy ki vannak önnét zárva mint maga; és csupán mellékes úton juttathatja el befolyását 's véleményeit e' nagy testületbe. A' francia király tehát egy lépést tart a' törvényhozással, melly nála nélkül nem munkálkodhatik, valaminthogy ő is ama' nélkül nem fogna munkálkodhatni. Az elnök, mellé van helyeztetve a' törvényhozásnak, mint valami alsóbb és függő hatóság.

Az elnök a' tulajdonkép' úgy nevezett végrehajtó hatalom' gyakorlatában, melly pontra nézve helyzete leginkább közelíteni látszik a' francia királyéhoz, szinte több igen nagy okoknál fogva alábbvaló állással bír.

Először is a' francia király' hatalmának az elnöke feletti elsőbbsége, az állandóságban van. Az állandóság egy az erőnek első elemei közül. Az emberek csak azt szeretik 's attól félnek, minek sokáig kell tartani. Az Egye-

sült-Statusok' elnöke négy évre választott tisztviselő: a' francia király örökös fejedelem.

A' végrehajtó hatalom' gyakorlatában, az Egyesült-Statusok' elnöke folyvást féltékeny felügyelés alá van vetve. Megkészíti az alkukat, de nem ő köti meg, jeleléseket tesz a' hivatalokra, de nem ő nevez ki *). A' francia király korlátlan úr a' végrehajtó hatalom' körében.

Az Egyesült-Statusok' elnöke felelős tetteiért: a' francia törvény azt mondja, hogy Franciaország' királyának személye sérthetetlen.

Azonban mind egyiknek, mind másiknak föltötte áll egy intéző hatalom, t. i. a' közvéleményé. E' hatalom határozatlanabb Franciaországban, mintsem az Egyesült-Statusokban; kevésbé elismert 's kevésbé kifejtett a' törvényekben; de valósággal meg van szinte. Amerikában választások és ítéletek által dolgozik: Franciaországban lázadások' útján. És így Franciaország 's az Egyesült-Statusok, alkotmányaik' különbsége mellett is, ez egy pontban megegyeznek, hogy mind kettőjüknél végtére az uralkodó hatalom: a' közvélemény. Igazán szólván tehát, a' törvények' nemző elve mind két népnél ugyanaz, ámbár kifejlései majd itt, majd ott szabadabbak, 's a' belőle húzott következmények gyakran különbözők. Ezen elv, természeténél fogva, lényegesen köztársasági. Azért is azt

*) Az alkotmány kérdés alatt hagyta azon pontot, vajjon az elnök köteles-e az egyesületi tisztviselő' letétele' vagy kinevezése' esetében kikérni a' tanács' véleményét. A' *Fédéraliste*, 77-diki számában, a' dolgot állítólag látszik eldönteni; hanem 1789-ben a' Congressus, igen helyesen, azt végezte, hogy miután az elnök a' feleletterhe, nem lehet őt bizodalmaival nem bíró üg-vivők' használására kényszerítui. Lásd *Kent's comm.* vol. 1, p. 289.

vélem, hogy Franciaország a maga királyával inkább hasonlít köztársasághoz, mintsem az Egyesület a maga elnökével monarchiához.

Minden eddig mondottaknál feltett szándékom volt a különbségnek csak fő pontjait jelezni ki. Ha részletekre akarék vala ereszkedni: a kép még sokkal meglepőbb fogott volna lenni. De sokkal több mondani valóm van, mintsem rövidsége ne kellene törekednem.

Megjegyeztem, hogy az Egyesült-Statusok' elnökének hatalma csak korlátozott felségi körben gyakoroltatik; holott a' francia királyé tökéletes felségi körben munkálkodik.

Megmutathattam volna, miképen a' francia király' kormányzó hatalma, maga természetes határait, bármelly kiterjedtek legyenek azok, még által is hágja's ezerféle módon behat az egyes érdekek' igazgatásába.

A' befolyás' ez okához adhattam volna azt is, melly származik nagy számából ama' köz tisztviselőknek, kik majd mindnyájan a' végrehajtó hatalomtól veszik megbízatásukat. E' szám meghalad nálunk minden ismert határokat's 138,000-re megy ¹⁾. Mind egyikét e' 138,000 kinevezésnek a' hatalom' egy eleméül kell tekinteni. Az elnöknek nincs korlátlan joga a' köz tisztviselők' kinevezésére, és e' tisztviselők nem igen haladják meg a' 12,000-ret ²⁾.

¹⁾ Azon summák, mellyeket a' status e' különféle tisztviselőknek fizet 200.000 francra mennek minden esztendőben.

²⁾ Az Egyesült-Statusokban évenként egy *National calendar* című almanac adatik ki; megtalálni ebben nevét minden szövetségi tisztviselőnek. Az általam előadott szám az 1833-diki *National calendar*-ből van véve. — A' fent mondottakból az következnék; hogy tehát a' francia király tizenegyszer több hivatalról rendelkezik, mintsem az Egyesült-Statusok' elnöke, ámbár Franciaország' népessége csak másfél annyira megy is, mint az Egyesületé.

Történetes okok, melyek a' végrehajtó hatalom' befolyását nevelhetik.

Kül bátorság, melyben az Egyesület részesül. — Várakozó politica. — 6000 katonából álló hadsereg. — Csak egynehány hajó — Az elnök nagy kiváltságokkal bír, melyeket használni nincs alkalma. — Abban, mit végbeinni alkalma van, erőtelen.

Ha a' végrehajtó hatalom nem olly erős Amerikában, mint Franciaországban: annak okát talán inkább a' körülményeknek, hogy sem a' törvényeknek kell tulajdonítani.

Valamelly nemzet' végrehajtó hatalma főkép az idegnekkel viszonyaiban talál alkalmat tehetőségének 's erejének kitüntetésére.

Ha az Egyesület' léte szüntelen fenyegetetnék; ha nagy érdekei mindig más hatalmas népekével összevegyülve volnának: akkor a' végrehajtó hatalmat nőni látnók a' közvéleményben az által, mi tőle váratnék, és az által, a' mit végbevinne.

Az Egyesült-Statusok' elnöke, igaz, hogy fővezére a' hadseregnek; de e' hadsereg csak 6000 katonából áll; a' tengeri hadnak ő parancsnoka, de a' tengeri had csak néhány hajót számlál; az Egyesület' ügyeit ő intézi az idegen népeknél, de az Egyesült-Statusoknak szomszédaik nincsenek. Elválasztva a' világ' többi részétől az ocean által, mivel még sokkal gyengébbek, hogysem a' tengeren uralkodásra vágyhatnának, — semmi ellenségeik nincsenek, 's érdekeik csak ritkán jönnek érintődésbe a' földteke' egyéb nemzetéivel.

Ebből eléggé láthatni, mikép a' kormány' gyakorlata nem a' theoriából kell megítélni.

Az Egyesült-Statusok' elnökének csaknem királyi kiváltságai vannak, de mellyeket használni alkalma nincs; azon jogok pedig, mellyekkel eddigelé élhet, igen korlátoztak; a' törvények megengedik, hogy erős legyen, a' körülmények erőtlenségben tartják.

Ellenben a' francia királyi hatalomnak inkább a' körülmények, mintsem a' törvények adják nagyobb erejét. Franciaországban a' végrehajtó hatalom mindig szörnyű akadályokkal küzd, 's szörnyű segédforrásoknak van birtokában, azok' legyőztetésére. Neveli erejét a' dolgok' nagysága, mellyeket végbevisz, 's a' történetek' fontossága, mellyeket intéz, a' nélkül, hogy ez által az alkotmányt megmódosítaná. Ha a' törvények őt olly gyengévé 's korlátozottá tették volna mint az Egyesületben: befolyása csak hamar még sokkal nagyobbá válnék.

Miért nincs az Egyesült-Statusok' elnökének az ügyek' intézésénél szüksége a' törvényhozó házak' többségére.

Európában megállapított axioma az, hogy alkotmányos király nem kormányozhat, ha a' törvényhozó házak' véleménye az övével meg nem egyezik.

Az Egyesült-Statusokban több olly elnököt láttunk, ki a' törvényhozó testben a' nagyobb rész' gyámolítását elvesztette, a' nélkül, hogy azért kénytelen lett volna a' hatalomról lemondani, vagy hogy ebből a' társaságra valami nagy rossz háramlott volna.

Hallottam e' körülményt az amerikai végrehajtó hatalom' függetlenségének 's erejének behíbizonyítására idéztetni

fel. Elég csak egy kissé gondolkodnunk, hogy ebben éppen ellenkezőleg tehetetlenségének tanúbizonyságát vegyük észre.

Egy európai királynak szükség a' törvényhozó test' pártolását megnyerni, hogy az alkotmánytól elébe szabott munkának megfelelhessen, minthogy e' munka véghetetlen. Egy európai alkotmányos király nem csupán végrehajtója a' törvénynek: a' végrehajtás' gondja úgy annyira ráhagyatott, hogy a' törvény' erejét meg is semmisíthetné, ha az ellenére volna. Neki szüksége van a' kamrákra, hogy törvény hozattassék; a' kamráknak szükségök van ö reá, hogy az végrehajtottassék; ezek olly két hatalmak, melyek egymás nélkül nem létezhetnek; mihelyt közöttök meghasonlás történik, a' kormány' kerekei azon pillanathan megakadnak.

Amerikában az elnök a' törvények' alkotását meg nem gátolhatja, 's magát azok' végrehajtásának kötelessége alól semmikép' ki nem vonhatná. Buzgó 's egyenes hozzájárulta kétségkívül hasznos, de éppen nem szükséges a' kormány' menetelére. Mindenben, valami lényegest csak tesz, egyenesen, vagy mellékesen alá van vetve a' törvényhozásnak; hol attól egészen független, ott majd semmit sem tehet. És így tehetetlensége, nem pedig ereje az, melly megengedi, hogy a' törvényhozó hatalommal ellenkezésben élhessen.

Európában szükség, hogy a' király és törvényhozó kamrák közt egyetértés legyen, mert közöttök komoly harc támadhatna. Amerikában az egyetértés nem kötelesség, minthogy a' harc lehetetlen.

Az elnök-választásról.

A választási rendszer veszélyes volna azon mértékben nő, melyben a végrehajtó hatalom kiváltságai terjednek. — Az amerikaiak felvehetik e rendszert, minthogy erős végrehajtó hatalom nélkül ellehetnek. — Mint kedveznek a körülmények a választási rendszer megállapításának. — Az elnökválasztás miért nem tesz változást a kormány elvein. — Minemű befolyással van az elnökválasztás a másod rendű tisztviselők sorsára.

A választási rendszer egy nagy nép végrehajtó hatalmának képviselőjére alkalmazva, veszedelmekkel jár együtt, melyeket a tapasztalás és történetírók eléggé kimutogattak. Azért is én ezekről csak Amerikát illetőleg akarok szólni.

A veszedelmek, melyektől a választási rendszernél félhetni, majd kisebbek, majd nagyobbak, a végrehajtó hatalomnak a statusban elfoglalt állásához és fontosságához, a választás módjához 's ama körülményekhez képest, melyek között van a választó nép.

Mit a status fejére alkalmazott választási rendszernek nem ok nélkül vetnek ellene, az, hogy egyesek nagyravágásának igen nagy csábúl szolgál 's azokat a hatalom hajhászására úgy annyira feltüzeli, hogy gyakran, ha a törvényes eszközökből már kifogytak, erőszakhoz is nyúlnak, midőn a jog részökről hiányzik.

Az bizonyos, hogy minél többek kiváltságai a végrehajtó hatalomnak, a csáb annál nagyobb; 's hogy minél inkább fel van a követelők nagyravágása izgatva, annál több gyámolítást is lel az a másod rendű nagyravágók

seregénél, kik is azon esetre, ha kijeleltjök győzend, reménylik, hogy vele a' hatalomban osztozni fognak.

A' választási rendszer' veszélyei tehát egyenes arányban nőnek azon befolyással, melyet a' végrehajtó hatalom a' status' ügyeire gyakorolni szokott.

Lengyelország' sorsadalmait nem csupán a' választási rendszernek kell tulajdonítani átaljában, hanem annak, hogy a' választott tisztviselő feje volt egy nagy monarchiának.

Mielőtt hát a' választási rendszer' jóságát általánosan vizsgálnók, mindig szükség egy előleges kérdést megfektetnünk, azt t. i. vajjon a' népnek, melyhez azt bevinni akarjuk, geographiai helyzete, törvényei, szokásai, erkölcei s véleményei megengedik-e, hogy kebelében egy erőtlen és függésben lévő végrehajtó hatalom alkottassék; mert azt akarni, hogy a' status' képviselője roppant hatalommal felfegyverkezett legyen, és még is választás alá essék, véleményem szerint, két egymással ellenkező akarat. Én részemről csak egy módot ismerek, minél fogva az örökös királyságot, választás alá eső hatalom' sorsára juttathatni, u. m. szűkebbre kell előbb szorítani munkássága' körét, fogyasztni lépcsőnként kiváltságait s hozzászoktatni lassanként a' népet, hogy segítsége nélkül elleheszen. De épen ez az, mivel az európai republicanusok nem igen foglalatatoskodnak. Minthogy sokan közülök a' zsarnokságot csak azért gyűlölik, mert szigorúságainak kitétetve vannak, a' végrehajtó hatalom' terjeszkedése nem bosszontja őket, csak kútfejét támadják meg, nem vévén észre, mi szoros kapcsolatban áll a' kettő egymással.

Még nem találkozott olyan ember, kinek eszébe jutott volna, becsületét és életét kockáztatni azért, hogy

az Egyesült-Statusok' elnökévé lehessen; mivel az elnöknek csak ideiglenes, korlátolt és függő hatalma van. A' szerencsének iszonyú jutalmat kell játékra eresztnie, hogy a' pályán, magokat elszánt játékosok jelenjenek meg. Eddigelé még egy kijelelt sem bírt maga részére tüzes rokonszenveket 's veszedelmes népszenvedélyeket gerjesztetni. Ennek oka egyszerű: t. i. ha eljut is az olyan a' kormányra, sem sok hatalmat, sem sok gazdagságot, sem sok dicsőséget barátinak nem osztogathat, 's befolyása a' statusban sokkal gyengébb, mintsem hogy a' pártok az ő felemeltetésében vagy szerencsájöket vagy bukásukat láthatnák.

Az örökös monarchiák egy nagy nyereséggel bírnak; itt bizonyos család' külön érdeke mindig szoros kapcsolatban lévén a' status' érdekével, soha egy pillanatig is meg nem történik, hogy ez utóbbi magára hagyatva lenne. Azt nem tudom, vajjon e' monarchiákban az ügyek jobban igazgattatnak-e, mint másutt: de itt legalább mindig van valaki, ki azokkal, akár jól, akár rosszul, tehetsége szerint foglalatoskodik.

A' választó statusokban ellenben, midőn a' választás közelget, sőt sokkal annak elérkezte előtt, a' kormány' műszerei, úgy szólván, már csak magoktól munkálkodnak. Lehet, nem kétlem, a' törvényeket akkép szerkesztetni, hogy a' választás egy pillanat alatt hirtelen végbe menvén, a' végrehajtó hatalom' széke soha, úgy szólván, üresen ne maradjon. De bár mit tegyünk is, az üresség meg lesz az elmékben, a' törvényhozó' minden törekvéseinek daczára is.

A' választás' közelgetésekor, a' végrehajtó hatalom'

feje csak a' készülő harcra gondolkodik; jövője többé nem lévén, semmihez nem foghat, és csak hanyagúl folytatja azt, mit talán más fog bevégezni. „Olly közel vagyok visszavonulásom' pillanatához“ (ezt írta Jefferson elnök 1809-diki januar' 21-dikén, hat héttel a' választás előtt) „hogy az ügyekben már csak véleményem' kijelentése által veszek még részt. Igazságosnak látom, követőmnnek hagyni az indítványtételt olly rendszabályok felett, melyekre nézve a' végrehajtás' kötelessége 's feleletterhének viselése őt fogja illetni.“

A' nemzet, maga részéről, szemeit csak egy pontra fordítja, minden dolga csak az, hogy a' közelgő szülésnek készületeire felügyeljen.

Minél roppantabb a' hely, melyet a' végrehajtó hatalom az ügyek' igazgatásában elfoglal, természeti munkássága annál nagyobb 's szükségesebb, 's a' dolgok' illy állapotja annál veszedelmesb. Egy olly népnél, mely a' végrehajtó hatalom' kormányát 's még inkább uralkodását megszokta, a' választás mulhatlanul nagy zavart fogna okozni.

Az Egyesült-Statusokban a' végrehajtó hatalom' munkássága minden veszély nélkül megakadhat, minthogy e' munkásság itt erőtlen és korlátolt.

Midőn a' kormány' feje úgy választatik, ezt majd mindig állandóság' hiánya követi a' status' bel és kül politicájában. És ez egyik fő hibája e' rendszernek. De e' hiba többé vagy kevésbé érezhető, a' választott tisztviselőnek engedett hatalom' mértékéhez képest. Rómában a' kormányzás' elvei nem változtak, ámbar a' consulok évenként választattak; mivel az igazgató hatalmat a' tanács

birta, a' tanács pedig örökös testület volt. Ha az európai monarchiák' nagyobb részében a' királyt úgy választanák: a' királyság' alakja minden új választáskor megváltoznék.

Amerikában az elnök elég nagy befolyással van a' status' ügyeire, de azokat nem vezeti; a' túlnyomó hatalom az egész nemzeti képviseletnél van. És így tehát a' nép' tömegét, nem pedig az elnököt magát kellene változtatni, hogy a' political elvek változhassanak. Azért Amerikában a' végrehajtó hatalom' képviselőjére alkalmazott választási rendszer nem is igen érezhetőleg árt a' kormány' állhatatosságának.

Egyébiránt az állandóság' hiánya elannyira a' választó rendszerhez ragadott rossz, hogy az magát az elnök' munkássági körében is, ennek minden korlátoltsága mellett, elevenen érezteti.

Az amerikaiak, helyesen, úgy gondolkodtak, hogy a' végrehajtó hatalom' fejének, ha hivatását betölteni 's a' felelet' egész terhét vinni akarja, mennyire csak lehető, szabadságában kell állnia, hogy ügyvivőit maga választhassa, 's tetszése szerint ki is tehesse; a' törvényhozó test az elnökre inkább csak felügyel, hogysem őt igazgatná. Innét az következik, hogy minden új választásnál, valamennyi szövetségi tisztviselők' sorsa mintegy függőben van.

Adams Quinci, hatalomba léptekor, nagy számát elhcsátotta azoknak, kiket előde nevezett vala ki; 's mind azon elmozdítható tisztviselők közül, kiket a' szövetségi igazgatás használ, nem tudom, ha van-e csak egy is, kit Jackson general helyén meghagyott volna a' választást követő első esztendőben.

Európa' alkotmányos monarchiáiban panaszkodnak, hogy az igazgatás' ismeretlenebb ügyvivőinek sorsa gyakran a' ministerek' sorsától függ. E' részben még sokkal rosszabbul van a' dolog olly statusokban, hol a' kormány' feje választatik. Ennek oka egyszerü: alkotmányos monarchiákban, a' ministerek gyorsan következnek egymásra, de a' végrehajtó hatalom' fő képviselője soha nem változik, mi is az újítás' szellemét bizonyos határok közé szorítja. Azért is itt az igazgatási rendszerek inkább csak részleteikben, mintsem elveikben változnak; ezeket egymással hirtelen felcserélni nem lehetne, a' nélkül, hogy némi felfordulás okoztassék. Amerikában illy felfordulás minden négy esztendőben történik a' törvény' nevében.

Mi illeti egyesek' szerencsétlenségeit, melyek illy törvényhozásból természetlennel következni szoktak, e' részben meg kell vallani, hogy az állandóság' hiánya a' tisztviselők' sorsára nézve, Amerikában nem szüli azon rosszakat, melyeket belőle másutt várni lehetne. Az Egyesült-Statusokban olly könnyű az embernek magát független állásba tennie, hogy ha a' tisztviselőtől hivatala elvétetik; az által néha az élet' kényelmétől ugyan megfosztathatik, de nem soha az azt fenntartó eszközöktől.

Mondám e' fejezet' elején, hogy a' végrehajtó hatalom' képviselőjére alkalmazott választásmódjának veszedelmei többé kevésbé nagyok, azon körülményekhez képest, melyek közt van a' választó nép. Hiában igyekszünk korlátozni a' végrehajtó hatalom' szerepét, van egy tárgy, melyre az nagy befolyást gyakorol, bármi helyet mutattak legyen is ki számára a' törvények; és ez a' kül politica;

semmi alkudozás nem nyitthatik 's folytattathatik haszonnal másképp, mint egyes ember által.

Minél ingatabb 's veszélyesb helyzetben van valamely nép, 's minél inkább érezhető a' következetesség' 's állandóság' szüksége a' kül ügyek' intézésében: annál veszedelmesbbé válik a' választási rendszernek a' status' fejére alkalmazása.

Az amerikaiak' politikája, egész világ iránt, egyszerű majd azt mondhatnók, hogy valamint senkinek rájuk szüksége, úgy nekik senkire szükségök nincs. Az ő függetlenségök soha nem fenyegettetik. Náluk tehát a' végrehajtó hatalom' szerepe nemcsak a' törvények, hanem a' körülmények által is meg van szorítva. Az elnök gyakran változtathatja nézeteit, a' nélkül, hogy miatta a' status szenvedjen, avagy felfordúljon.

Bármely kiváltságokkal legyen is felruházva a' végrehajtó hatalom: a' választást közvetetlen megelőző és kísérő időt mindig nemzeti crisis' időszakának kell tekinteni.

Minél szövevényesb valamely országnak belső helyzete, minél nagyobbak külső veszélyei: annál ártalmasabb a' crisis' ezen pillanata reá nézve. Európa' népei közt ugyan kevés találkozik olyan, melynek hódoltatástól 's anarchiától ne kellene félnie mind annyszor, valamikor magának új fejlődést választana.

Amerikában a' társaság úgy van alkotva, hogy magát magától minden segély nélkül fenntarthatja; ott a' külső veszélyek soha sem súlyosak. Az elnökválasztás zajt okoz, de romlást nem.

Módja a' választásnak.

Az amerikai törvényhozóknak, a' választásmód' meghatározásában bebizonyított ügyességök. — Különös választó testület' alkotása. — Külön szavazatuk a' külön választóknak. — Melly esetben szólítatik fel a' követek' háza elnökválasztásra. — Mi történt ama' tízenkét választásnál, melly az alkotmány' fennállása óta tartatott.

Az elvvel együtt-járó veszélyeken kívül, vannak még többek is, mellyek a' választás' formáiból származnak 's mellyeknek a' törvényhozó gondossága elejét veheti.

Mikor valamelly nép fegyverben gyűl össze köz helyen, hogy magának főt válasszon, nemcsak ama' veszélyeknek teszi magát ki, mellyek a' választó rendszerrel együtt-járnak, hanem a' polgári háború' mind azon veszedelmeinek is, mellyek egy illy választásmódból származhatnak.

Midőn a' lengyel törvények a' királyválasztást egyetlen ember' vetojától függeszték fel, ez által ezen ember' megölhetésére jogot adtak, vagy előre anarchiát állítottak.

Ha az Egyesült-Statusok' intézeteit vizsgáljuk, 's ezen ország' political 's társasági helyzetére figyelmesb tekintet vetünk: benne csodálatos egybehangzást veszünk észre az ember' szerencséje 's iparkodásai közt. Amerika új föld volt; azonban a' nép, melly lakta, már másutt hosszasan használta a' szabadságot: két nagy ok a' belső rendre nézve. Továbbá Amerika nem félt hódítástól. Az amerikai törvényhozók bírván e' két kedvező körülménnyel, könnyen alkothattak gyenge és függő végrehajtó hatalmat; 's miután azt illyennek alkották, veszedelem

nélkül választhatóvá is tehették. Nem volt rájuk nézve más hátra, mint a' választás' különböző rendszereiből a' legkevesébbé veszélyest választani; a' mély szabályokat e' tekintetben megállapítottak, azok csodálatosan kiegészítik ama' biztosítékokat, mellyeket az ország' physical 's political alkotása már előbb szolgáltatott.

A' megfejtendő feladás vala: olly választásmódot találni, melly a' mellett, hogy a' nép' valódi akaratját egészen kifejezze, ne igen izgassa fel szenvedélyeit, 's minél kevésbé tartsa őt bizonytalanságban. Elsőben is abban egyeztek meg, hogy a' törvényt az *egyszerű* többség hozza. De igen nehéz volt e' többséget is megszerezni idővesztés nélkül, mit pedig mindenekfelett kikerülni akartak.

Valóban ritkaság látni olly embert, ki a' szavazatok' többségét hirtelen összeszedje valamelly nagy népnél. E' részben a' nehézség még nevedik a' szövetséges státusokbeli köztársaságokban, hol a' helybeli befolyások sokkal kifejtettebbek és hatalmasabbak.

E' második akadály' megelőzésére egy mód mutatkozott, 's ez volt: a' nemzet' választó hatalmainak egy képviselő testületre ruházása. A' választás' ezen módja a' többséget kivehetőbbé tette; mert minél kevesebbek a' választók, annál könnyebb egyetértniek. Így a' választás' helyes voltára nézve is több biztosíték mutatkozott.

De vajjon a' választás' jogát magára a' törvényhozó testre, mint a' nemzet' természetes képviselőjére kellett-e bízni, vagy pedig olly választó gyűlést formálni, mellynek egyedüli tárgya az elnök' kinevezésével való foglalkozás légyen?

Az amerikaiak az utóbbikat fogadták el. Ők úgy gon-

dolkodtak, hogy azon férfiak, kik a' rendes törvényhozáásra küldetnek, csak tökéletlenül képviselik a' nép' óhajait, első tisztviseelőjének választásánál. Ezenkívül, mint-hogy egy évnél több időre választattak, egy már megváltozott akaratnak szolgálhattak volna képviselőiül. Azt tartották továbbá, hogy ha a' végrehajtó hatalom' fejének választása a' törvényhozáásra bízatik, ennek tagjai jóval a' választás előtt, vesztegető incselkedések' tárgyává 's csel-szüvények' játékává leendenek; midőn más felől az esküttekhez hasonló különös választók ismeretlenek maradnak a' sokaságban egész azon napig, mellyen munkálkodniok kell, és csak egy pillanatig lépnek fel, kimondani határozatukat.

Megállapítottattott annakokáért, hogy minden status bizonyos számú választókat nevezzen ¹⁾, kik viszont választószák az elnököt. És mivel észrevették, miképen a' választó tartományokban, a' kormány' fejeinek választásával megbízott gyűlések, elkerülhetlenül szenvedélyek' 's csel-szüvények' gyújtópontjaivá válnak; hogy néha olly hatalmakat is, mellyek őket nem illetik, magokhoz ragadnak, és hogy gyakran munkálataik 's a' bizonytalanság, melly azokat követi, olly hosszan tartanak, hogy a' statust veszélybe dönthetik: szabályúl tették, hogy a' választók valamenynyien egy meghatározott napon szavazzanak, de a' nélkül, hogy egybegyülekezzenek ²⁾.

¹⁾ Annvit, a' hány tagot a' congressusra szokott küldeni. A' választók' száma az 1833-diki választáskor 288 volt. (*The national calendar*, 1833.)

²⁾ Azon egy statusbelli választók egybegyűlnek, hanem a' központi kormány' helyére nem a' többség' szavazatának eredményét, hanem az egyes szavazatok' lajstromát szokták átküldeni.

A' két fokozatú választásmód a' többséget kivehetővé tette, de nem biztosította; mert megtörténhetett, hogy a' választók egymás közt meghasonlottak, valamint ugyanazt megbízóik is teheték. Ez eset adván magát elő, szükség volt a' következő három rendszabály közül egyhez nyúlni, u. m. vagy új választókat kelle neveztetni, vagy a' már nevezetteket újra megkérdeni, vagy végre a' választást egy új hatóságra bízni.

A' két első módszer azonkívül, hogy nem elég biztos volt, idővesztéssel is járt 's örökitette a' mindig veszedelmes izgást.

Azért is a' harmadikhoz állottak, 's abban egyeztek meg, hogy a' választók' szavazatai pecsét alatt küldessenek be a' tanács' elnökéhez, 's hogy ez azokat egy meghatározott napon a' két kamra' jelenlétében nyissa fel. Ha pedig a' jelelték közül egy sem nyert többséget: akkor a' képviselők' háza egyenesen maga fogjon a' választáshoz; de volt rá gond, hogy joga korlátolva legyen. A' képviselők csak a' legtöbb szavazatot kapott három jelelt közül választhattak *).

A' mint látjuk, csak ritka 's előre nehezen sejthető esetben bizatik a' választás a' nemzet' rendes képviselőire,

*) Ez esetben a' statusok' többsége, nem pedig a' tagok' nagyobb száma dönti el a' kérdést. Úgy, hogy Új-Yorknak nincs több befolyása a' határozásra, mint Rhode-Islandnak. És így először úgy kérdetnek meg az Egyesület' polgárai, mint azonegy népet tevő emberek, és ha meg nem egyezhetnek, a' statusonkénti elosztást veszik elő, és ezek' mindegyikének külön független szavazás engedtetik.

Ez is egy azon különösségek közül, melyeket a' szövetségi alkotmány mutat, 's miket csak az ellenkező érdekek' összeütkezéséből magyarázhatni meg.

's még is csupán olly polgárt szabad nekik választniok, ki már a' különös választók nagy kisebbsége által kijelelve volt; szerencsés számolás, melly a' nép' akaratjának tartozott tiszteletet egyesíti a' végbevétel' gyorsaságával 's rendnek biztosításával, mellyeket a' status' érdeke kíván. Egyébiránt azzal, hogy e' kérdés' eldöntése, megoszlás' esetében a' képviselők' házára bízott, minden nehézségek' tökéletes megfejtését még sem érhefni el; mert a' többség viszont kétségessé válhatik a' képviselők' házában is, és ez alkalomra az alkotmány semmi orvosszert nem nyújtott. De az által, hogy köteleességbeli jeleléseket állapított meg, — hogy ezek' számát háromra szorította, hogy a' dolgot néhány felvilágosult ember' választására hagyta, mind azon akadályokat elegyengette *), mellyeken valami hatalma lehetett; a' többi magához a' választási rendszerhez volt ragadva.

Ama' negyvennégy év alatt, mióta a' szövetségi alkotmány fennáll, tizenkétszer választottak már az Egyesült-Statusok magoknak elnököt. Tíz választás egy pillanat alatt megtörtént, a' birodalom' különböző pontjaira helyezett külön választók' összes szavazata által.

A' képviselők' háza csupán kétszer élt még ama' kivételes joggal, melly a' megoszlás' esetében reá ruházott. Először 1801-ben Jefferson' választásakor; másodszor 1825-ben mikor Adams Quincy lett kinevezve.

---

*) Még is Jefferson 1801-ben csak a' 36-dik szavazás után lön elválasztva.

A' választás' crise.

Az elnökválasztás' pillanatát nemzeti crisis' pillanatának lehet tekinteni. — Miért. — A' nép' szenvedélye. — Az elnök' előleges részvétele. — A' csend, melly a' választási izgást követi.

Mondottam, melly kedvező körülmények között voltak az Egyesült-Statusok, a' választó rendszer' elfogadhatására nézve; 's megismértettem az óvásokat, mellyeket tettek a' törvényhozók, hogy annak ártalmait megkevesebbítsék. Az amerikaiak hozzá vannak szokva mindennemű választás' használásához. A' tapasztalás megtanította őket, hogy az izgas' melly fokáig mehetnek 's hol kell megállapodniok. Birodalmok' roppant terjedelme 's a' lakosok' nagy elszórt-sága náluk a' különböző pártok' összeütközését kevésbé lehetővé 's kevésbé veszedelmessé teszi, mint akárhol másutt. Azon politicalai körülmények, mellyek között volt a' nemzet választások' alkalmával, még eddig semmi valódi ártalmat nem szültek.

Mind e' mellett az elnökválasztás' pillanatát az Egyesült-Statusokban, még is nemzeti crisis' időpontjának lehet tekinteni.

A' befolyás, mellyet az elnök az ügyek' menetelére gyakorol, tagadhatlanul gyenge és csak közvetett, de kiterjed az egész nemzetre; az elnökválasztás csekély fontosságú egyes polgárra, de nagy fontosságú minden polgárra nézve. Immár minden érdek, bár mi csekély legyen is, nagy fontosság' bélyegét ölti magára, mihelyt köz érdekké válik.

Tagadhatatlan, hogy az elnök, összehasonlítva egy európai királylyal, kevés eszközt bír pártosok' gyűjtésére; de még is a' hivatalok, melyekről rendelkezik, elég nagy számúak a' végre, hogy több ezer választó közvetve, vagy közvetlenül érdekelve legyen ügye által.

Továbbá a' pártok, valamint másutt, úgy az Egyesült-Statusokban is szükségesnek érzik egy ember körű csoportúlni össze, hogy így a' sokaság' eszéhez könnyebben férhessenek. Azért is az elnökségre kijelelt' nevét átaljában jelszó gyanánt szokták használni. Benne személyesítik rendszereiket. E' szerint a' pártoknak igen érdekében fekszik, a' választást részükre határozni el; nem annyira azért, hogy tanjaiknak a' választott elnök' segédelmével győzödelmet szerezzenek, mint inkább azért, hogy annak elválasztása által megmutassák, mikép' e' tanok többséget nyertek.

Már jóval a' kitűzött határidő előtt, a' választás legnagyobb, 's úgy szólván, egyetlen ügygyé válik, mely az elméket elfoglalja. A' pártok megkettőztetik ekkor buzgalmukat; minden mesterséges szenvedélyek, miket csak a' képzelődés egy boldog és csendes országban szülhet, nyíltan üzik e' pillanatban játékjokat.

Az elnök, maga részéről, ön védelmének gondjában van elmerülve. A' kormányt többé nem a' status', hanem újraválasztatása' érdekében viszi; leborúl a' többség előtt, 's gyakran a' helyett, hogy annak szenvedélyeit, kötelessége szerint, zabolázná, inkább szenvedélyeinek előre hódol.

A' szerint, mint a' választás közelget; a' cselszövények munkásabbak, az izgas élénkebb, 's terjedettebb.

A' polgárok több táborokra oszlanak, mellyeknek mind-egyike, jelöltje' nevét veszi magára. Egész nemzet némi lázas állapotba esik; most a' választás mindennapi cik-kele a' köz hírlapoknak, anyaga magános beszélgetéseknek, végczélja minden lépéseknek, tárgya minden gondolatoknak, 's egyetlen érdeke a' jelennek.

Igaz, hogy a' mint a' szerencse kimondta a' végzést, e' tűz azonnal elenyészik, minden lecsillapúl, 's a' pillan-
tatig kicsapott ár halkal medrébe visszavonúl. De nem
kell-e csodálkoznunk, hogy e' zivatar támadhatott?

Az elnök' újraválasztatásáról.

Mikor a' végrehajtó hatalom' feje újraválasztható, akkor a' status maga üzi a' cselszövést 's megvesztegetést. — Újraválasztatás után esengés, melly az Egyesült-Statusok' elnökének minden gondolatát elfoglalja. — Ártalma az újraválasztásnak különösen Amerikára nézve. — Természeti hibájok a' democratiáknak, hogy minden hatalmat a' többség' legkisebb kívánatainak is lassanként alávetnek. — Az elnök' újraválasztatása elősegíti e' hibát.

Vajjon az Egyesült-Statusok' törvényhozói helytelenül, vagy helyesen cselekedtek-e, midőn az elnök' újraválasztatását megengedték? Meg nem engedni, hogy a' végrehajtó hatalom' feje újraválasztathassék, első tekintetre, okossággal ellenkezni látszik. Tudjuk, melly befolyással van egyetlenegy ember' talentoma 's jelleme egy egész nép' sorsára, főkép súlyos körülményekben 's veszedelmes időkben. Azon törvények, mellyek a' polgároknak, első tisztviselőjök' újraválasztatását megtiltanák, őket a' status' vi-

rágoztatásának vagy megmentésének legjobb eszközétől fosztanak meg. Továbbá ebből ama' furcsa következmény is jőne, hogy az ember épen akkor záratnék ki a' kormányból, mikor már megbizonyította, hogy jól kormányozni képes.

Ezek hatalmas okok, minden bizonynnyal; de vajjon nem lehetne-e még hatalmasakat ellenük felállítani?

A' cselszövés 's vesztegetés természetes hibáik a' választó kormányoknak. De midőn a' status' főnöke újra-választathatják, e' hibák végtelenre terjednek, 's magát az ország' fennállását is veszélyeztetik. Mikor egyszerű kijelelt akar czélt érni cselszövény által, mesterkedéseit csak szűk térben űzheti. Ellenben mikor a' status' főnöke maga áll a' sorba: ő a' kormány' erejét veszi kölcsön saját használatára. Első esetben egy ember, csekély eszközökkel; másodikban maga a' status' iszonyú segédforrásaival űzi a' cselszövést 's vesztegetést.

Az egyszerű polgár, ki hatalomrajutás végett vétkes mesterségeket használ, csak mellékesen árthat a' köz boldogságnak. De ha a' végrehajtó hatalom' képviselője száll le a' sikra, rá nézve a' kormányzás' gondja csak másodrendű érdekke válik; fő érdeke a' maga megválasztatása. A' külföldi alkudozások, valamint a' törvények, rá nézve már csak választásbéli számolások; a' hivatalok nem a' nemzetnek, hanem a' nemzet' fejének tett szolgálatok' jutalmává lesznek. Ha mindjárt a' kormány' munkálata nem mindig ellenkeznék is az ország' érdekével: annak legalább nem is használ. Pedig amaz egyedül emennek jáváért van alkotva.

Lehetetlen. az Egyesült-Statusok' ügyeinek rendes

menetelét vizsgálván, észre nem venni, hogy az elnök minden gondolatját az újraválasztatás' óhajta foglalja el; hogy igazgatásának egész politicája e' pontra van irányozva; hogy legkisebb lépései is e' tárgynak vannak alárendelve; 's főkép hogy a' mint a' crisis' pillanata közelget, lelkében a' magános érdek foglalja el a' köz érdek' helyét.

Az újraválasztás' elve tehát a' választott kormányok' megvesztegető befolyását kiterjedtebbé 's ártalmasabbá teszi. Iránya az, hogy a' nép' politícai erkölcsét lealacsonyítsa és a' hazafiságot ügyességgel cserélje fel.

Amerikában ez még közelebből támadja meg a' nemzeti lét' forrásait.

Minden kormány magában hord egy hibát, mely úgy látszik, szinte életelvéhez van ragadva. A' törvényhozó langesze abban áll, hogy ezt jól megtudja különböztetni. A' status sok rossz törvényen erőt vehet, 's gyakran nagyítva is van a' baj, mit az olyanok szűlnek. De minden olly törvény, melynek következménye az, hogy e' halálcsirát kifejlésre hozza, végre múlhatlanul veszélyhozóvá lesz, ámbár rossz következéseit nem lehet is mindjárt észrevenni.

A' romlás' elve, korlátlan monarchiákban, a' királyi hatalomnak határtalan 's okosság elleni kiterjesztése. Olly rendszabály tehát, mely az alkotmánytól ezen hatalomra nézve felállított ellensúlyokat félrevetné, merőben rossz volna, még ha következményei sok ideig észrevehetetleneknek tetszenének is.

Úgy szintén olly országokban, hol a' democratia kormányoz; és hol a' nép mindent szüntelen magához von, az olly törvények, melyek munkásságát mind mind könny-

nyebbé 's ellenállhatlanabbá teszik, egyenesen a' kormány' létét támadják meg.

Az amerikai törvényhozóknak abban áll legnagyobb érdemök, hogy ez igazságot tisztán felfogták 's bátorsággal birtak, azt gyakorlatba tenni. Ők úgy gondolkodtak, hogy szükség a' fő hatalmon kívül bizonyos számú hatalmaknak lenni, mellyek, a' nélkül, hogy amattól teljesen függetlenek legyenek, még is saját körükben elegendő szabadsággal birjanak; olly formán, hogy ha a' többség' *állandó* igazgatásának engedni kénytelenek is *szerzői* ellen mindazáltal harcolniok 's káros követelései alól magokat kivonniok lehessen.

Ennél fogva a' nemzet' egész végrehajtó hatalmát egyetlenegy kézben központosították; az elnöknek terjedelmes kiváltságokat adtak 's *veto*val ruházták fel őt, hogy a' törvényhozás' nyakasságának ellentállhasson.

De az újráválasztás' elvét bevévén, ezzel munkájok' egy részét elrontották. Az elnöknek nagy hatalmat adtak, de a' vele élni akarástól megfosztották. Az elnök, ha újra nem választathatnék, nem lenne független a' néptől, mert neki folyvást felelősséggel tartoznék; de a' nép' kedvezése nem volna rá nézve annyira szükséges, hogy akaratjainak mindenben kellene hódolnia. Újraválasztható lévén (és ez főkép' korunkban igaz, midőn a' politikai erkölcs hanyatlik 's a' nagy jellemek tűnni kezdenek) az Egyesült-Statu-sok' elnöke nem egyéb, mint könnyen forgatható eszköz a' többség' kezében. Szereti, mit az szeret, gyűlöli mit az gyűlöli; akaratjai előtt készen meghajol; panaszait megelőzi; legkisebb kívánságának is hódol; a' törvényhozók azt akarták, hogy vezesse azt, ő pedig követi.

E' szerint, hogy a' statust egy ember' talentomaitól meg ne fosszák, e' talentomokat csaknem haszontalanokká tették; és hogy rendkívüli körülményekben egy segédforrást magoknak megtarthassanak, az országot mindennapi veszedelmeknek tették vala ki.

A' szövetségi törvényszékekről *).

Politikai fontossága a' birói hatalomnak az Egyesült-Statusokban. — E' tárgy' előadásának nehéz volta. — Haszna a' törvényhatóságnak a' szövetségeknél. — Az Egyesület minő törvényszékeket használhatott. — Szükséges volta a' szövetségi ítélőszékek' alapításának. — Szövetségi törvényhatóság' szerkezete. — Főtörvényszék. — Miben különbözik minden előttünk ismeretes törvényszékektől.

Megvizsgáltam az Egyesület' törvényhozó és végrehajtó hatalmát. Hátra van még vizsgálat alá vennem a' birói hatalmat. Itt meg kell félelmemet vallanom az olvasók előtt.

A' birói intézetek az angol-amerikaiak' sorsára nagy befolyással vannak! azok a' tulajdonkép' úgy nevezett political intézetek' sorában igen fontos helyet foglalnak el. E' nézőponthól különösen megérdemlik figyelmünket. De

*) Lásd e' könyv' VI-dik fejezetét, melly megismerteti az amerikaiak' általános elveit az igazságszolgáltatás körül. Lásd még: *Constitution fédérale* 3 czik. — Megnézhetni még a' szövetségi törvények' ezen része iránt következő munkákat: *Fédéraliste* nr. 78—83. — *Constitutional law, being a view of the practice and jurisdiction of the courts of the United-States*, by Thomas Sergeant; *Story's commentaries of the Constitution*, p. 134—162; 681—688; az 1789-diki sept. 24-kén költt organicus törvényt illy czimü gyűjteményben: *Law of the United-States*, par Story.

mi módon fogassam fel political munkásságát az amerikai törvényszékeknek, a' nélkül, hogy azok' alkatása 's formái körül némelly technical részletekbe bocsátkozzam; 's mi módon bocsátkozzam e' részletekbe, a' nélkül, hogy efféle tárgynak természetes szárazsága által az olvasó' kedvét megbántsam? Mikép' maradjak világos, a' nélkül, hogy rövid lenni meg ne szűnjek? Azzal magamnak nem hízelkedem, mint ha e' különféle bajokat mind el tudtam volna kerülni. A' divat' emberei igen is hosszasanak fognak találni, a' törvénytudók pedig azt fogják vélni, igen rövid vagyok. De e' baj már átaljában tárgyammal, 's különösen annak itt felvett részével össze van kapcsolva.

A' legnagyobb nehézség nem annak megtudásában állott, mint kelljen alkotni a' szövetséges kormányt, hanem abban, mint lehessen törvényeinek engedelmességet szerezni.

A' kormányok átaljában csak két eszközt bírnak a' kormányzottak' ellenszegülésének legyőztetésére, u. m. az anyagi erőt, melyet magokban feltalálnak, és az erkölcsi erőt, melyet a' törvényszéki ítéletektől kölcsönöznek.

Az olly kormány, melly csupán háború' segítségével tudna törvényeinek engedelmességet eszközteni, igen közel volna romlásához. Vele hihetőleg egyik fogna történni e' kettő közül: ha gyenge volna 's maga-mérséklő, akkor az erőt csak utolsó szükségben használná, 's számos egyes engedétlenségeket észrevétlenül hagyna megadni; ez által a' status lassanként anarchiába fogna merülni. Ha merész volna és hatalmas: akkor mindennap erőszak' használa-

sához nyúlna 's csak hamar merő katonai zsarnoksággá fajultnak látszanék. Munkássága és munkátlansága egyiránt gyászos lenne a' kormányzottakra nézve.

A' törvényhatóság' legfőbb tárgya az, hogy a' jog' eszméjét tegye az erőszaké helyébe; hogy közbenjárókat állítson a' kormány és anyagi erő' használata közt. Meglepő a' vélemény' azon hatalma, melyet az emberek átaljában a' törvényszékek' közbejárúltának adnak. E' hatalom olly nagy, hogy a' törvénykezésnek még formájával is együttjár, mikor már maga a' valóság többé nem létezik; testet ad ez az árnyéknak.

Az erkölcsi erő, mellyel a' törvényszékek fel vannak ruházva, végtelenül ritkábbá teszi az anyagi erő' használatát, magát többnyire emennek helyébe téven; 's mindön végre ez utóbbinak szükség fellépni, ennek hatalmát, hozzá csatolódván, megkettőzteti.

A' szövetségi kormánynak, bármí kormánynál inkább kell kívánni, hogy a' törvényszék' gyámolítását megnyerhesse, minthogy természeténél fogva erőtlenebb, 's mivel könnyebb ellene ellenszegüléseket szerkeztetni*). Ha neki mindig mindig erőszakhoz kellene nyúlnia, meg nem fogna felelhetni munkájának.

Az Egyesületnek tehát, hogy a' polgárokat törvényei iránt engedelmességre bírassa, vagy azok' megtámadóit

*) A' szövetségi törvényeknek van legtöbb szükségök ítélőszékekre, még is tőlök vannak ezek legritkábban elfogadva. Ennek oka az, mert a' szövetségeket többnyire független státusok alkották, melyeknek nem volt igazi szándékuk a' központi kormánynak engedelmeskedni, 's mellyek mind a' mellett, hogy annak parancsoló jogot adtak, magoknak a' nem-engedelmeskedés' jogát fenntartották.

visszaverhesse, különösen szüksége volt a' törvényszékekre. De minő törvényszékeket kellett neki használnia? Minden status már szerkeztetett bírói hatalmat bírt kebelében. Vajjon e' bíróságokhoz kellett-e folyamodni? vagy pedig egy szövetségi bíróságot kellett teremteni? Azt könnyű megmutatni, hogy az Egyesület a' statusokban felállított bírói hatalmat maga használatára nem alkalmazhatta.

Fontos dolog kétségkívül, úgy egyesek' bátorságára, mint mindenek' szabadságára nézve, hogy a' bírói hatalom minden egyéb hatalomtól el legyen választva. De nem kevésbé szükséges a' nemzeti létre, hogy a' status' különböző hatalmai azonegy kútfőből eredjenek, ugyanazon elveket kövessék, 's azonegy körben munkálkodjanak; egy szóval, hogy egymással *viszonyban állók* 's *egyfajta*ak legyenek. Gondolom, soha nem jutott senkinek eszébe, Franciaországban elkövetett vétkeket külföldi törvényszékek által ítéltetni meg, hogy a' bírák' részrehajlatlansága felől annál bizonyosb lehessen.

Az amerikaiak, szövetségi kormányukat tekintve, csak egy népet formálnak; de e' népnek közepette olly politicalai testületeket hagytak fennállani, mellyek némelly pontokban a' nemzeti kormánytól függők, minden egyekben pedig függetlenek; mellyeknek külön eredetök, saját tanjaik 's tulajdon munkálkodási módjaik vannak. Az Egyesület' törvényeinek végrehajtását e' politicalai testületektől alkotott ítélőszékekre bízni, annyi lett volna, mint a' nemzetet idegen bírának vetni alá.

Mi több, minden egyes status, nemcsak idegen az Egyesületre nézve, hanem annak örökös ellenfele is, miután

az Egyesület' felsége csak a' statusok' nyereségével vallhatna kárt.

Ha tehát az Egyesület' törvényeinek alkalmazása a' külön statusok' törvényszékeire bízoték vala : akkor a' nemzet nemcsak idegen bíráknak, hanem részrehajló bíráknak is jutott volna martalékol.

Ezenkívül a' statusok' törvényszékeit nem csupán jellemők, hanem főkép számuk tette arra alkalmatlanokká, hogy a' nemzeti czélnak megfelelhessenek.

Mikor a' szövetségi kormány létre jött, már az Egyesült-Statusokban tizenhárom, főlebbvitel nélkül ítélő törvényszék találtatott. Márma huszonnégy van ilyen. Mint képzelhetni, hogy valamelly status fennállhasson, ha alap-törvényeit egyszerre 24-féle módon magyarázni 's alkalmazni lehet? Egy illy rendszer szintűgy ellenkezik az okossággal, mint a' tapasztalás' tanúságaival.

Az amerikai törvényhozók tehát abban állapotdák meg, hogy egy szövetségi birói hatalmat alkossanak, melly az Egyesület' törvényeit alkalmazza 's ítéljen bizonyos köz érdekű kérdésekről, mellyek előre gondosan meghatároztattak.

Égész birói hatalma az Egyesületnek egyetlenny törvényszékben központosított, mellyet Egyesült-Statusok' főtörvényszékének neveztek. De mellé az ügyek' könnyebb intézhetése végett, alsóbb törvényszékeket rendeltek, mellyeknek kötelességük lenne : végkép elítélni a' kisebb fontosságú tárgyakat, vagy határozatot hozni első bíróság gyanánt, tetemesb pörös állapotok felett. A' fő törvényszék' tagjait nem a' nép, vagy törvényhozás választotta, hanem az Egyesült-Statusok' elnöke tartozott őket választani a' tanács' véleményének kikérése után.

Hogy más hatóságoktól függetlenek legyenek, el nem mozdíthatókká tétettek 's meghatározatott, hogy egyszer kiszabott fizetésük a' törvényhozás' minden ellenörködésétől ment legyen *). A' szövetségi ítélőszék' megalapítását elvben kimondani elég könnyű volt; de csoportosan adták elő magokat a' nehézségek, mihelyt sajátságainak meghatározásáról volt a' kérdés.

---

*) Az Egyesület kerületekre osztatott; minden kerületbe egy ott lakó szövetségi bíró rendeltetett. A' törvényszék, melyben az illy bíró elnökséget visel, kerületi törvényszéknek (*district-court*) nevezetett. Továbbá minden a' fő törvényszékhez tartozó bírónak kötelességévé tétetett, évenként a' köztársaság' birodalmának bizonyos részét bejárni 's némelly fontosabb pereket a' hely' színén dönteni el, az ezen tisztviselő' elnöksége alatt munkálkodó törvényszék járásbeli törvényszéknek (*circuit-court*) hivatott. Végre a' legfőbenjáróbb ügyeknek, vagy egyenesen, vagy fölebbvitel' útján a' fő törvényszék' elébe kell kerülniök, melynek helyén minden kerületi bírónak esztendőben egyszer meg kell jelenniök nagy gyűlést tartani.

Az eskütszéki rendszer a' szövetségi törvényszékekbe azon módon 's azon esetekre vitetett be, mint a' status' törvényszékeibe.

Látnivaló, hogy az Egyesült-Statusok' fő törvényszéke 's a' mi cassatio-törvényszékeink között majd semmi hasonlatosság nincs. A' fő törvényszék az első folyamodást is megengedi, holott a' cassatio-törvényszék csak a' másodíknak, vagy harmadíknak áll nyitva. Igaz, hogy a' fő törvényszék is, valamint a' cassatio-törvényszék olly ítélőszéket képez, melyre csak magára van bízva az egyforma törvénykezés' megállapítása, de a' fő törvényszék mind az eset, mind a' jog felett ítél, 's maga dönti el a' tárgyat, a' nélkül, hogy azt más ítélőszék elébe küldje; melly két dolgot a' cassatio-törvényszék nem tehet. Lásd: az organicus törvényt 1789-diki sept. 24-ről, *Laws of the United-States*. Story, vol. I, p. 53.

A szövetségi törvényszékek' hatósága' meghatározásának módja.

Nehézségek a' különböző törvényszékek' hatóságának meghatározásánál szövetséges tartományokban. — Az Egyesület' törvényszékeinek jog adatott, tulajdon hatóságuk' meghatározására. — Miért sérti e' rendszabály a' felség' azon részét, melyet a' külön statusok magok' számára fenntartottak. — E' statusok' felsége korlátolva van a' törvények 's törvénymagyarázás által. — A' külön statusok e' szerint inkább csak látszat, mint valóságos sérelmet szenvednek.

Első nehézség, melly magát előadta, ez volt: az Egyesült-Statusok' alkotmánya két külön felséget tartván szeme előtt, mellyek az igazságszolgáltatásra nézve két rendbeli külön törvényszékektől képviseltettek, bármelly gond fordítottatott legyen is e' két rendbeli külön törvényszékek' hatóságának meghatározására, meggátolni nem lehetett, hogy köztük gyakori összeütközések ne támadjanak. Illy esetben immár kit illessen a' jog a' hatóság' meghatározásában?

Olly népeknél, mellyek csak egyetlen politicali társaságot képeznek, mikor hatóság felőli kérdés támad a' törvényszékek közt, az rendszerint egy harmadik hatóság elébe terjesztetik elítélés végett. Ebben semmi nehézség nincs, minthogy illy népeknél a' birói hatóság' kérdései legkisebb viszonyban sem állnak a' nemzeti felség' kérdéseivel.

De a' külön status' fő törvényszéke és az Egyesült-Statusok' főtörvényszéke fölé lehetetlen volt bármelly ítélőszéket is állítani, melly sem egyik, sem másik ne legyen.

Azért is a' két törvényszék közül, egyiknek szükségkép meg kellett adni azon jogot, hogy saját ügyében

ítélhessen, 's olly dolgot, mellyben igaza kérdés alá vétetett, tetszéseikint figyelemre méltathasson, vagy elmelölzhessen. E' szabadalmat a' statusok' különböző törvényszékeinek oda engedni nem lehetett; mert ez annyi lett volna, mint lerontani tettelegesen az Egyesület' felségét, miután az jog szerint meg volt állapítva; ugyanis az alkotmány' magyarázatása csak hamar visszaadta volna az egyes statusoknak a' függetlenség' ama részét, mellyet az alkotmány' szavai tőlök elvettek volt.

A' szövetségi törvényszék' felállítását által meg akarták fosztani a' statusok' törvényszékeit azon jogtól, hogy mindegyik közülök nemzeti érdekű kérdéseket saját módja szerint taglalgathasson; 's ezzel azt kívánták elérni, hogy az Egyesület' törvényeinek magyarázására egyenlő törvénytudományú testületet formáljanak. A' czél el nem éreték vala, ha a' külön statusok' törvényszékei azon pereket, mellyeknek, mint szövetséget illetőknek elítélésébe nem avatkozhattak, szövetséget nem illetőknek állítván, elítélhették volna. Ennél fogva az Egyesült-Statusok' fő törvényszéke ruháztatott fel azon joggal, hogy minden hatóságot illető kérdéseket eldönthessen *).

---

*) Egyébiránt, hogy e' hatóságot illető perek ritkábbak legyenek, az határoztatott, hogy igen számos szövetségi perekben a' külön statusok' törvényszékeinek legyen joga az Egyesület' törvényszékeivel egyetemben ítéletét hozni; hanem ekkor a' marasztalt félnek mindig szabadságában álljon az Egyesület' fő törvényszékére hivatkozni. Virginia' fő törvényszéke kérdést támasztott az Egyesült-Statusok' fő törvényszékének azon joga ellen, hogy az ő ítéleteit főlebhvitel' útján vizsgálatba vehesse, de sikeretlenül. Lásd *Kent's comment.* vol. 1, p. 300. Lásd *Story's comment.*

Ez a' legveszedelmesh csapás volt a' statusok' felségére nézve. Meg lett az ekként szorítva nemcsak a' törvények, hanem a' törvényt magyarázás által is; meg egy ismeretes és egy ismeretlen korlát által; meg egy határozott szabály és egy önkényes szabály által. Igaz, hogy az alkotmány kiszabott határokat tüzött a' szövetségi felség' elébe: de valahányszor e' felség összeütközésbe jó a' statusokéval, mindig a' szövetségi törvényszéknek kell az ítéletet kimondania.

Egyébiránt a' veszélyek, mellyekkel e' rendszer látszik a' statusok' felségét fenyegetni, épen nem voltak valóssággal olly nagyok, mint a' minőknek tetszettek.

Meg fogjuk látni tovább, hogy Amerikában a' valódi erő inkább a' tartományi kormányokban, mintsem a' szövetségi kormányban van. A' szövetségi bírák érzik aránylagos gyengeségét a' hatalomnak, mellynek nevében munkálkodnak, 's hajlandóbbak lemondani valamelly hatósági jogról, olly esetekben, hol azt a' törvény nekik adja mintsem törvénytelenül követeljék.

---

p. 646. Lásd ugyan *Kent's comments*. vol. 1, 370 és kk.; úgy szintén az 1789-diki organicus törvényt, *Laws of the United States*, vol. 1. p. 53.

A' törvényhatóság' különböző esetei.

A' tárgy és személy alapjai a' szövetségi törvényhatóságnak. — A' követek, Egyesület 's egyes statusok ellen indított perek. — Ki által ítéltetnek. — Az Egyesület' törvényeiből származó perek. — Miért ítéltetnek ezek a' szövetségi törvényszékek által. — A' szerződések' nemteljesítését illető perek a' szövetségi bíróság által ítéltetnek. — Következése ennek.

Miután a' szövetségi hatóság' megállapításának lehetősége elismertetett, meghatározták az Egyesület' törvényhozói a' híráskodás' azon eseteit, melyekben annak munkálkodnia kelljen. Felvették, hogy vannak bizonyos perlekedők, kiknek ügyében egyedül a' szövetségi törvényszékek ítéltetnek, bármely tárgyú legyen is a' per egyéb-iránt. Azután megállapították, hogy vannak bizonyos perek, melyeket szinte csak e' törvényszékek dönthetnek el, bármilyen tulajdonságuk legyenek is a' perlekedők egyéb-iránt. E' szerint a' személy és tárgy lettek alapjai a' szövetségi törvényhatóságnak.

A' követek az Egyesülettel barátságban lévő nemzeteket képviselvén; valami a' követeket érdekli, érdekli némileg az egész Egyesületet is. Midőn egy követ, perlő fél valamely perben, a' per egész nemzet' jólétét érdeklő ügygyé válik; azért természetes, hogy benne a' szövetségi bírószerk hozzon ítéletet.

Az Egyesület maga is keveredhetik perekbe; illy esetben okossággal 's a' nemzetek' szokásával ellenkező lett volna egy más felséget, nem a' magáét képviselő törvényszékek' ítéletére hivatkozni. Itt az ítélethozás egyedül a' szövetségi törvényszékeket illeti.

Mikor két külön statusbeli személynek van pöre egymással, nem lehet őket baj nélkül, egyik vagy másik status' törvényszékeinek ítélete alá vetni. Biztosabb egy olly törvényszéket választani, melly gyanút egyik félnél se gerjeszsen, 's illyen önként kínálkozó törvényszék az Egyesülete.

Mikor a' két perlekedő már nem egyes személy, hanem status: a' méltányság' említett okához még egy első rendű politícai ok is járúl. Illyenkor a' perló felek' tulajdonsága nemzeti fontosságot ad minden pernek; legkisebb peres kérdés két status között, érdekli az egész Egyesület' békességét ¹⁾.

Gyakran magának a' perek' természetének kell a' hatóság' zsinormértékeül szolgálni. Így, például, a' tengeri kereskedéssel kapcsolathoz álló minden kérdéseknek a' szövetségi bíróságok által szükség eldöntetniök ²⁾.

Ennek okát könnyű kimutatni: majd minden illyes

¹⁾ Úgy szintén az alkotmány azt mondja, hogy azon perek is, melyek valamelly status és, egy más statusnak polgárai között támadnának, a' szövetségi törvényszékek elébe tartozandók. De csak hamar azon kérdés adta elő magát, vajjon az alkotmány mind azon pereket akarta-e érteni, mellyek egy valamelly status, és egy más statusnak polgárai között támadhatnak, akár egyik, akár másik fél legyen a' vádoló. A' fő törvényszék e' részben állítólag nyilatkozott; de e' nyilatkozvány felzúditotta az egyes statusokat, mint a' mellyek féltek, minden alkalommal, akarattok ellen, a' fő törvényszék' elébe vonatni. Javítás hozatott hát be az alkotmányba, mellynek értelmében az Egyesület' bírói hatalma annyira ki nem terjedhetett, hogy még azon perekben is, mellyek az Egyesült-Statusok' valamellyike ellen, egy másíknak polgárai által indítottak, ítélhessen.

Lásd *Story's comment.*, p. 624.

²⁾ Illyenek, például, minden tengeri rablás' esetei.

kérdések a' népek' jogának feszegetésébe szoktak vágni. E' nézőponthól azok az egész Egyesületet lényegesen érdeklik a' külföld' ellenében. Továbbá a' tenger sem egy, sem más bírósági kerületre különösen szorítva nem lévén, egyedül a' nemzeti törvényszékek lehet joga a' tengeri eredetű perek' vizsgálatára.

Az alkotmány egyetlenegy categoriába zárta majd mind azon pereket, melyeknek természetöknél fogva a' szövetségi törvényszékek' elébe kell tartozniok.

A' szabály, melyet e' tekintetben ad, egyszerű, de magában roppant eszmék' rendszerét 's adatok' sokaságát foglalja. A' szövetségi törvényszékek, úgymond, lesznek kötelesek itélni minden perben, mely *eredetét az Egyesült-Statusok' törvényeiből veszi*. Két példa tökéletesen meg fogja velünk értetni a' törvényhozó' gondolatját:

Az alkotmány megtiltja a' statusoktól azon jogot, hogy a' pénz' kelete iránt törvényeket hozhassanak; e' tilalom' ellenére hoz valamelyik status egy illy' törvényt. Az érdekelt felek nem akarnak annak engedelmeskedni, mint-hogy ellenkezik az alkotmánynyal. A' dolgot szövetségi bíróság' elébe kell vinni, minthogy a' megtámadás' esz-köze az Egyesült-Statusok' törvényeiből van véve.

A' congressus beviteli vámot állapított meg. E' vám' beszédese körül nehézségek támadnak. Illy alkalomnál szinte a' szövetségi bíróságok előtt kell megjelenni, mint-hogy a' per' oka az Egyesült-Statusok' valamely törvényének magyarázásában fekszik. E' szabály tökéletesen megegyezik a' szövetségi alkotmány' elfogadott alapjával.

Igaz, hogy az Egyesületnek, úgy a' mint 1789-ben megállapított, csak korlátolt felsége van; de azt akar-

ták, hogy e' körben egyetlen népet képezzen *). E' körben független felség ő. Feltéven 's megállapítván e' pontot, minden egyéb könnyen foly magából; mert ha elismerjük, hogy az Egyesült-Statusok az alkotmányuktól kijelölt határok között csak egy népet képeznek, szükség megengednünk nekik azon jogokat, mellyek minden népet illetnek.

Már pedig a' társaságok' eredete óta egy az értelem e' pont felett, hogy: minden népnek joga van saját törvényszékei által ítéltetni el minden olly kérdéseket, mellyek tulajdon törvényeinek végrehajtását illetik. De azt felelik: az Egyesület azon különös helyzetben van, hogy egy népet csak bizonyos tárgyakra nézve formál; minden egyebekben pedig annyi mint semmi. Mi következik ebből? Az, hogy legalább az említett tárgyakra tartozó minden törvények körül szintazon jogokkal bír, mint a' mellyek egy tökéletes független felségnek engedtetnek. A' nehézség' valódi pontja abban áll; megtudni, mellyek legyenek ezen tárgyak. Ha e' pont el van döntve ('s láttuk főlebb, mikor a' hatóságról szólottunk, mint döntetett el), azontúl, igazán szólván, kérdés sem marad fenn többé; mert mihelyt az meg van állapítva, hogy valamelly per szövetséget illető, vagy is az alkotmánytól az Egyesület' számára fenntartott felség-rész alá esik, azonnal természetesen következik, hogy benne ítéletet csak szövetségi törvényszéknek kell hoznia.

*) Történtek ugyan némelly megszorítások ezen elven, midőn az egyes statusok független hatalmasság gyanánt bocsáttattak a' tanácsba, 's elnökválasztás' alkalmával nekik a' követek' házában különös szavazás engedtetett: de ezek csak kivételek. Az ellenkező elv az uralkodó.

Valamikor tehát valaki az Egyesült-Statusok' törvényeit megtámadni, vagy maga védelmére felszólítani akarja : mindig a' szövetségi törvényszékekhez szükség folyamodnia.

Ennél fogva az Egyesület' törvényszékeinek hatósága majd kiterjed, majd összébb szorúl, a' szerint, mint maga az Egyesület' felsége vagy tágabbá, vagy szűkebbé válik.

Láttuk, miképen az 1789-diki törvényhozóknak fő céljak volt a' felséget két külön részre osztani. Egyikre bízták intézését az Egyesület' minden általános érdekeinek, másakra intézését az Egyesület' némelly részeit illető minden külön érdekeknek.

Fő gondjak volt a' szövetségi kormányt elegendő hatalmakkal fegyverzeni fel, hogy magát saját körében a' külön statusok' makacskodásai ellen védelmezhesse.

Mi emezeket illeti: általános elvül tétetett, őket magok' körében szabadoknak hagyni. Ott őket a' központi kormány sem nem igazgathatja, sem magokviseletére fel nem ügyelhet.

A' hatalmak' felosztásáról szóló fejezetben említettem, hogy ez utóbbi elv nem mindig tartatott tiszteletben. Vannak bizonyos törvények, mellyek' hozásába egy külön status nem ereszkedhetik, noha azok, úgy látszik, egyedül csak őt érdeklik.

Midőn az Egyesület' valamelly statusa egy illy törvényt hoz, a' polgárok, kik e' törvény' végrehajtása által megsértve vannak, azért a' szövetségi törvényszékre utalhatnak. E' szerint a' szövetségi törvényszékek' hatósága nemcsak mind azon perekre terjed ki, mellyek eredetöket az Egyesület' törvényeiből veszik, hanem minden olyanokra is, mellyek a' külön statusoktól alkotmányellenileg hozott törvényekből származnak.

A' statusoknak nem szabad bűnbeli tárgyakban viszhatható törvényeket hirdetni ki; az olly ember, ki efféle törvény' erejénél fogva ítéltenék el, a' szövetségi bíróságra úthalhat.

Hasonlókép megtiltotta az alkotmány a' statusoknak olly törvények' hozását, mellyek valamelly szerződés által nyert jogokat ronthatnának, vagy változtathatnának. (*Impairing the obligations of contracts.*) ¹⁾

Mihelyt valami egyes személy, efféle jogát statusának valamelly törvénye által megsértve lenni látja, az engedelmeskedést megtagadhatja 's úthalhat a' szövetségi törvényszékre ²⁾.

¹⁾ „Tökéletesen igaz (mond Story, p. 503.) hogy minden olly törvény, melly a' feleknek valamelly szerződésbeli alkuból kitetsző szándékát bármi módon is kiterjeszti, megszorítja, vagy változtatja, megrontja (*impairs*) a' szerződést.“ Ugyanez író az idézett helyen gondosan meghatározza, mit ért a' szövetségi törvénytudomány a' szerződés alatt. Hanem meghatározása felette tág. Szerinte a' statustól valamelly egyes személy' részére tett és ettől elfogadott engedmény, szerződés, 's az engedmény új törvény' erejénél fogva el nem vétethetik. A' statustól valamelly társulatlak kiadott szabadéklevel, szerződés, 's törvényül szolgál a' statusnak szintűgy, valamint az engedményesnek. Az alkotmány' szóban forgó cikkelye tehát a' szerzett jogok' nagy részének, de nem valamennyinek létét biztosítja. Igen törvényesen bírhatok én valamelly jószágot, a' nélkül, hogy az szerződés' útján jutott volna kezem közé. Birása reám nézve szerzett jog; 's e' jog a' szövetségi alkotmány által biztosítva nincs.

²⁾ Imhol egy nevezetes példa, mellyet Story ur hoz fel, 508. l. A' darmouthi collegium Új-Hampshireben, az amerikai forradalom előtt, némelly személyeknek adott szabadék levél' ereje mellett alapított. Igazgatói, e' szabadéklevel' értelmében, rendszeren szerkezett testületet, vagy is az amerikai kifejezés szerint *Corporation* képzeltek. Az új-hampshirei törvényhozás szükségnek látta az eredeti szabadéklevel' szavait megváltoztatni, 's új igazgatóknak adott által minden a' hivatalhoz tartozó joga-

E' rendelet, véleményem szerint, közelebbről látszik megtámadni a' statusok' felségét, mint akármilyen egyéb.

A' szövetségi kormánynak nyilván nemzeti célokból engedett jogok, meghatározottak 's könnyen átláthatók. Azok, melyeket annak az imént felhozott cikkely mellesleg ad, nem könnyen tapinthatók 's határaik nincsenek tisztán kijelelve. Igazság szerint számos political törvények vannak, melyek a' szerződések' lényegére visszahatnak, 's melyek ennél fogva a' központi hatalom' megátalkodására anyagot nyújthatnának.

Törvénykezésmódja a' szövetségi ítélőszékeknek.

Természeti erőtlensége az ítélőszékeknek, szövetséges országokban. — A' törvényhozóknak azon kell lenniük, hogy mennyire lehető, csak egyes személyeket 's ne statusokat állítsanak szembe a' szövetségi ítélőszékekkel. — Mikép érték ezt el az amerikaiak. — Közvetlen hatása a' szövetségi ítélőszékeknek egyszerű magános személyekre. — Mellékes megtámadása az Egyesület' törvényeit sértő statusoknak. — A' szövetségi törvényszék' ítélete a' tartományi törvényt nem rontja le, csak megerősíti.

Megismertettem a' szövetségi ítélőszékek' jogait; nem kisebb fontosságú dolog tudni, mikép gyakorolják ezeket.

kat, kiváltságokat és szabadalmakat. A' régi igazgatók ellenszegültek 's a' dolgot a' szövetségi törvényszékre fölebbvítették, mely is velek az ügyet megnyerette, azon okból, mivel az eredeti szabadéklevel valóságos szerződés lévén a' status és engedményesek között, annak intézkedéseit új törvény meg nem változtathatja a' nélkül, hogy a' szerződés' útján szerzett jogokat 's következőleg az Egyesült-Statusok' alkotmánya 10-dik szakaszának 1-ső cikkelyét is megsértse.

Az ítélőszék' ellenállhatlan ereje olly országokban, hol a' felség megosztva nincs, onnét származik, mivel ezen országokban a' törvényszékek egész nemzet' képében látszanak harcolni azon egy személylyel, kit az ítélet sújtott. A' jog' eszméjéhez járul az erő' eszméje, melly a' jogot gyámolítja.

De olly országokban, hol a' felség fel van osztva, nem mindig áll így a' dolog. Itt az ítélőszék igen gyakran nem egyes személyt, hanem a' nemzet' egy részét látja magával szemközt állani. Ez által erkölcsi hatalma 's anyagi ereje kisebbedik. A' szövetséges statusokban tehát természet szerint az ítélőszék gyengébb, az ítélendő pedig erősebb. A' szövetséges statusokbeli törvényhozónak szüntelen azon kell lennie, hogy az ítélőszékeknek ahhoz hasonló állást adjon, melyet azok a' felséget föl nem osztott népeknél foglalnak el; vagy más szavakkal, leg-állandóbb törekvéseinek oda kell intézve lenniük, hogy a' szövetségi ítélőszék a' nemzetnek, az ítélendő pedig magános érdeknek legyen képviselője.

A' kormánynak, bárminő természetű legyen is, szükség a' kormányzottakra hatással bírnia, hogy őket annak, mivel neki tartoznak, megadására szoríthassa; szükség ellenük hatással bírnia, hogy magát megtámadásaik ellen védhesse.

Mi a' kormánynak a' kormányzottak' törvényiránti engedelmességre szorítása körül gyakorlott egyenes hatását illeti: az Egyesült-Statusok' alkotmánya e' részben a' dolgot így intézte ('s ez neki remekműve volt), hogy a' szövetségi törvényszékeknek, midőn ezen törvények' nevében munkálkodnak, mindig csak egyes személyekkel legyen dolguk. 'S valóban, mihelyt az ki lön mondva, hogy a'

szövetség az alkotmánytól számára kijelelt körben csupán egy nemzetet képez: ebből az következett, hogy az ezen alkotmány által létre hozott 's tulajdon határai között munkálkodó kormány fel legyen ruházva a 'nemzeti kormány' minden jogaival, melyek között legelső az, hogy rendeleteit közbenjáró nélkül juttathassa el az egyszerű polgárhoz. Midőn hát, például, az Egyesület valami adónak beszedését elrendelte, nem a' statusokhoz kellett járulnia a' beszedés végett, hanem minden amerikai polgárhoz név szerint. A' szövetségi ítélőszéknek viszont, melyre az Egyesület' e' törvényének végrehajtása bízott, nem az engedetlen statust kellett elmarasztalnia, hanem az adózót. Valamint egyéb népek' törvényszékeinek, úgy ennek is csak egyes személylyel volt dolga.

Meg kell jegyezni, hogy itt az Egyesület maga választotta ellenfelét. Gyengét választván, természetesen ennek kellett hódolni.

De midőn az Egyesület, a' helyett, hogy ő támadna meg mást, maga jut védelmi állásba, nehezebb a' dolog. Az alkotmány elismeri a' statusok' azon hatalmát, minél fogva törvényeket hozhatnak. E' törvények sérelmére lehetnek az Egyesület' jogainak. Illy esetben az Egyesület szükségkép' harczba keveredik a' statussal, mely a' törvényt hozta. 'S itt nincs mást mit tenni, mint a' bánásmódok közül a' kevésbé veszedelmest választani. E' bánásmód előre ki volt jelelve amaz általános elvek által, melyeket főlebb előadtam *).

Tudnivaló, hogy az imént felvett esetben, az Egyesület a' statust valamely szövetségi ítélőszék' elébe idéz-

*) Lásd az e' című fejezetet: „A' bírói hatalomról Amerikában.“

heté, 's ez a' törvényt megsemmítettnék nyilváníthatá vala ; ez az eszmék' legtermészetesb' menetelének követése lett volna. De illy módon a' szövetségi ítélőszék egyenesen egy statussal állott volna szemben, mit pedig, mennyire csak lehetett, kikerülni akartak.

Az amerikaiak azt tartották, majdnem lehetetlen, hogy egy új törvény, végrehajtásakor, valami magános érdeket meg ne sértsen. E' magános érdekre támaszkodnak a' szövetségi alkotmány' szerzői, hogy az olly törvényhozási szabályt, melly ellen az Egyesületnek panasza lehet, megtámadhassák. Ez az, mit ők ótalom alá vesznek.

Földeket ad el valamelly status egy társaságnak ; esztendő múlva egy új törvény másként rendelkezik azon földről, 's így megsérti az alkotmánynak ama' részét, melly a' szerződés útján nyert jogok' megváltoztatását tilalmazza. Mikor aztán az, ki az új törvény' ereje mellett vásárlott, előláll, hogy birtokba lépjen, a' birtokos, kinek jogai a' régi törvényből valók, perrel támadja őt meg az Egyesület' törvényszékei előtt 's birtokczímjét megsemmisítetteti *). Így a' szövetségi bíróság, tulajdonkép' a' status' felségével van harczban ; de azt csak melleleg 's némelly részletek' alkalmazásánál támadja meg. E' szerint a' törvényt következményeiben, nem elvében sújtja ; 's nem rongja le, csak megerőtleníti.

Hátra volt még ez utolsó hypothesis: Minden status egy olly testületet képezett, mellynek külön létezése 's külön polgári jogai vannak ; következőleg mind fel-, mind alperes lehetett a' törvényszékeken. Egy status, például,

*) Lásd *Kent's commentaries*, vol. I, p. 387.

megperelhetett a' törvény előtt egy másik statut. Ez esetben már az Egyesületre nézve, nem valami tartományi törvény' megtámadásáról volt a' kérdés, hanem egy olly pernek elítéléséről, mellyben status tette a' perlekedő felet. A' per, ez is csak ollyan volt, mint a' többi, csupán a' perlekedők' minemősége különbözött; e' részben az e' fejezet' elején érintett veszély máig fenn van; de azt jelenleg elhárítani nem lehetne. Az magához a' szövetségi alkotmányok' természetéhez van ragadva, mellyeknek állandóul következése lesz az, hogy a' nemzet' kebelében olly hatalmas magánosokat állítsanak elő, kik ellen az igazságszolgáltatás nehezen boldogúl.

A' fő törvényszék' magas rangja, mellyet a' status' fő hatásai között elfoglal.

Egy nép sem alkotott olly nagy birói hatalmat, mint az amerikaiak. — Sajátságainak kiterjedése. — Politioai befolyása. — Az Egyesületnek békesége, sőt még léte is a' hét szövetségi bíró' bölcsességétől függ.

Midőn a' főtörvényszék' szerkezetének részletes vizsgálása után, a' rá ruházott sajátságokat egyetemben tekintjük, könnyű észrevennünk, hogy soha roppantabb birói hatalom semmi népnél nem alkottatott. A' fő törvényszék magasabban van helyeztetve, mint bármely ismert ítélőszék, mind *jogainak természeténél*, mind az *ítélete alá tartozók' neménél* fogva.

A' kormány, minden európai mivelte nemzetnél, csak nagy vonakodva engedi át a' rendes törvényszéknek olly

kérdések' taglalását, melyek ön magát érdeklik. E' vonatkozás természetlenné nagyobb ott, hol a' kormány korlátlanabb. Ellenben a' szerint, mint a' szabadság nevekedik, tágul mindig az ítélőszékek' sajátosságainak köre is; hanem azt még egy európai nemzet sem gondolta, hogy minden bírósági kérdést, bármely eredetű legyen is, a' közönséges törvény szerint itélni szokott bírakra lehessen bízni.

Amerikában e' módszer gyakorlatba vétetett. Az Egyesült-Statusok' fő törvényszéke egyetlen 's egyedüli ítélőszéke a' nemzetnek. Ő rá van bízva a' törvények' és szerződések' magyarázása; a' tengeri kereskedést illető kérdések, 's általában mind azok, melyek a' népek' jogával kapcsolatban vannak, kizárólag az ő hatósága alá tartoznak. Sőt el lehet mondani, hogy sajátosságai majd egészen politicaiak, ámbar szerkezete teljesen bírósági is. Egyetlenegy célja, végrehajtani az Egyesület' törvényeit; az Egyesület pedig csupán a' kormánynak a' kormányzottakhoz, 's a' nemzetnek az idegenekhez való viszonyait szabályozza: a' polgárok' egymás közötti viszonyaik majd mind a' statusok' felsége által intéztetnek.

A' fontosság' ez első okához kell még adni egy más nagyobbat is. Az európai nemzeteknél, az ítélőszékek csak magános személyek felett ítélnének; de azt lehet mondani, hogy az Egyesült-Statusok' fő törvényszéke felségeket idéz sorompója elébe. Midőn a' poroszló előteremvén az ítélőszék' lépcsőin, ez egy pár szót kiáltja ki: „Uj-York status Ohio ellen,” érezzük, hogy nem valami közönséges törvényszék' falai közt vagyunk. És ha meggondoljuk, hogy e' perlő felek' egyike egy millió embernek, a' másik

két millióinak képviselője, elálmélkodunk a' feleletterhén, melly ama' hét bíró' vállát nyomja, kiknek ítélete polgártársaiknak illy nagy számára örömet avagy bűt hozand.

A' hét szövetségi bíró' kezében van mindig békéje, boldogsága, sőt léte is az Egyesületnek. Náluk nélkül az alkotmány egy holt miv; hozzájuk folyamodik annak végrehajtó hatalma, hogy a' törvényhozó test' nyakaskodásainak ellentállhasson; hozzájuk a' törvényhozás, hogy magát a' végrehajtó hatalom' bitorlásai ellen védhesse; hozzájuk az Egyesület, hogy a' statusokat maga iránt engedelmességre bírhasa; hozzájuk folyamodnak a' statusok, hogy az Egyesület' túlságos követeléseit lerázhassák; hozzájuk a' köz érdek, a' magános érdek ellen; a' megtartó szellem a' demokratiai állhatatlanság ellen. Az ő hatalmok iszonyú; de az: hatalma a' köz véleménynek. Mindenhatók addig, míg a' nép hajlandó engedelmeskedni a' törvénynek; nem képesek semmire, mihelyt az ezt megveti. De a' vélemény' hatalma az, mellyel élni legnehezebb, minthogy lehetetlen pontosan megmondani, hol vannak határai. Gyakran szintolly veszedelmes túlmenni, mint belől maradni azokon.

A' szövetségi bírónak tehát nemcsak jó polgárónak, értelmes és becsületes embereknek kell lenniök (olly tulajdonok, mellyek minden tisztviselőknél megkívántatnak), hanem szükség, hogy bennök status-férjfiakra is találjunk; szükség, hogy fel tudják fogni koruk' szellemét, szembe merjenek szállani a' legyőzhető akadályokkal, 's félre bírjanak csapni az ár elől, mikor a' hullámok velök együtt az Egyesület' felségét 's törvényeinek tartozott engedelmisséget elragadással fenyegetik.

Az elnök megbukhatik, a' nélkül, hogy a' miatt a' status szenvedjen; mert az elnök csak korlátolt hatalmat bír. A' congressus hibázhatik, a' nélkül, hogy az Egyesületet veszély érje; mert a' congressusnak fölötte áll a' választó testület, melly annak gondolkodását megváltoztathatja, mihelyt tagjait változtatja. De ha egyszer a' főtörvényszék értelmetlen, vagy megvesztegetett emberekből találna összeállani: akkor a' szövetség anarchiától, vagy polgári háborútól félhetne.

Egyébiránt meg ne csalogozzunk; a' veszedelem' eredeti oka éppen nem az ítélőszék' szerkezetében, hanem magában a' szövetségi kormányok' természetében fekszik. Láttuk, mikép sehol sem szükségesb, a' birói hatalmat erősen megalapítani, mint szövetséges népeknél; mivel a' társasági test ellen küzdhető egyes létezések sehol sem olly nagyok, és sehol sem olly képesek ellentállni a' kormány' anyagi ereje' használatának.

Immár minél szükségesebb valamelly hatalomnak erősnek lennie, annál nagyobb kiterjedést 's függetlenséget kell annak adni. Minél kiterjedtebb 's függetlenebb pedig valamelly hatalom, annál veszedelmesb a' vele történhető visszaélés. A' rossznak kútfeje tehát nem ezen hatalom' szerkezetében van, hanem magában a' status' szerkezetében, melly efféle hatalom' létezését szükségessé teszi.

Miben áll fölülte a' szövetségi alkotmány a' statusok' alkotmányának.

Mintő hasonlítást tehetni az Egyesület' alkotmánya 's külön statusoké között. — A' szövetségi törvényhozók' különös bölcseségére mutat az Egyesület' alkotmányának felsőbb rangba tétele. — Az Egyesület' törvényhozása kevésbé függ a' néptől, mintsem a' statusoké. — Végrehajtó hatalom szabadabb a' maga körében. — Biról hatalma nincs annyira alávetve a' többség' akaratjának. — Ennek gyakorlati következményei. — A' szövetségi törvényhozók kisebbítették a' demokratiai kormánnyal együttjáró veszélyeket: a' statusok' törvényhozói nagyobbították e' veszélyeket.

A' szövetségi alkotmány lényegesen különbözik a' statusok' alkotmányától céljára nézve, melyet maga' elébe tűzött; de sokat közelít ahhoz e' cél' elérésének eszközeire nézve. Tárgya a' kormánynak különböző: de formái ugyanazok. E' különös nézőpontból hasznos hasonlítást tehetni közöttük.

Én azt tartom, hogy a' szövetségi alkotmány főleggel való minden status-alkotmányoknál. E' felsőbbbsége több okoknak tulajdonítható. Az Egyesület' mostani alkotmánya több statusokénál utóbb formáltatott. Nála tehát a' már szerzett tapasztalást haszonra fordítani lehetett. Át fogjuk látni mindazáltal, hogy ez ok csak másod rendű, ha meggondoljuk, hogy a' szövetségi alkotmány' alapítására óta, az amerikai szövetség tizenegy új statussal nevedett, és hogy ezek majd mindig szaporították inkább, hogysem fogyasztották az eleik' alkotmányaiban fennálló hibákat.

Fő oka a' szövetségi alkotmány' elsőbbségének magában a' törvényhozók' jellemében van. Azon időpontban, midőn az létre hozatott, a' szövetség, vég romlásához

közel lenni látszott. Ez majd úgy szólván, mindeneknek szemébe tűnt. E' végső esetben a' nép, ha talán nem is a' legkedveltebb, de a' legbecsültebb férjfiakat választá ki magának.

Már fentebb megjegyeztem, miképen az Egyesület' törvényhozói majd mindnyájan jelesek voltak eszközre és még jelesbek hazafiúságukra nézve. Ők valamennyien egy társasági crisisnek közepette nőttek fel, melly míg csak tartott, a' szabadság mindig egy erős és uralkodó hatalommal volt kénytelen küzdeni. A' harcz' végeztével, 's míg még szokás szerint, a' sokaság' felgerjedt szenvedelmiei egyesülve voltak, a' már rég nem létező veszélyek' legyőzésére, ők megállapodtak; hazájokra nyugodtabb és élesebb pillantatot vetettek; 's látták, hogy az elhátározó fordulat már végbe menvén, azontúl a' népet fenyegető veszélyek egyedül a' szabadsággal visszaélésből származhatnak. Azt, mit gondoltak, bátorságuk is volt kimondani, mert szívök' mélyében tiszta és lángoló szerelmet éreztek e' szabadság iránt; mertek szólni korlátozásáról, mert tudták, hogy ezzel nem akarják lerontani *).

---

*) Ez időben a' híres Hamilton Sándor, egyik legnagyobb befolyású szerkesztője az alkotmánynak, nem félt a' következőket nyomattatni ki a' Fédéraliste' 71-dik számában: „Tudom — úgy mond ő — hogy vannak emberek, kiknél a' végrehajtó hatalom semmivel sem fogná magát inkább beszűkíteni, mintha a' nép' vagy törvényhozás' kívánatainak szolgailag hódolna. De ezek, véleményem szerint, minden kormánytárgyról, valamint a' közjólét' előmozdításának eszközeiről igen vastag fogaimakkal bírnak. Az, hogy a' nép' véleményei, mikor okosak és érettek, vezessék azok' lépteit, kikre ügyeit bizza, a' republicai alkotmány' alapításából foly; de azt a' republicai elvek épen nem kívánják, hogy minden olly pillanati löketéseknek engedjünk,

Nagy része a' statusok' alkotmányának a' képviselő ház' megbízatását csak egy évre terjeszti ki, a' tanácsét pedig kettőre. Úgy hogy e' szerint a' törvényhozó test' tagjai folyvást és pedig legszorosabban kötve vannak alkotóik' legkisebb kívánságához is.

Az Egyesület' törvényhozói úgy gondolkodtak, hogy a' törvényhozás' e' szertelen függése kivetkezteti természetéből a' képviselőes rendszer' fő következményeit, magának a' népnek tulajdonítván nemcsak a' hatalmak' kútfejét, hanem még a' kormányt is. Ők a' választói megbízatás' idejét hosszabba szabták, hogy a' követnek több módot nyújtsanak szabad akaratja' használására.

A' szövetségi alkotmány, valamint a' statusok' kü-

---

minőket a' népnél az előítéleteinek hízogó 's érdekeit eláruló emberek' fortélyos keze okozni képes. A' nép legtöbbszörre nem akar mást, mint a' köz jót, az igaz; de midőn azt keresi, gyakran megcsalódik. Ha róla azt mondaná valaki, hogy mindig okosan megbírja választni a' nemzeti jólét' előmozdítására kívánságát eszközöket: józan esze az illy hízogást megvetéssel fogadná; mert tapasztalásából tudja, mi gyakran megcsalódott; 's azon kell csodálkoznunk, hogy többször is nem csalódik, az éhenholt gazemberek' cseleltől folyvást ostromolva, telhetetlen 's tehetetlen emberek' hálótól mindig bekerítve lévén, 's napoként rászédetvén azok mesterkedései által, kik bizodalmat, a' nélkül, hogy érdemlenék, bírják, vagy kik azt inkább bírni, mint megérdemelni törekednek. Mikor a' nép' igazi érdekei eltenkeznek kívánságaival, kötelességök azoknak, kikre ez érdekek' őrizését bizta, legyőzni a' tévelygést, mellynek egy pillanatig martalékja lett, 's időt adni neki, hogy magába szállhasson, 's a' dolgokat hideg vérrel tekinthesse. 'S nem egyszer történt már, hogy a' nép, melly saját tévelygéseinek gyászos következményitől ekként megmentetett, örömeit emelt hálaozlopokat azon férfiaknak, kik annyi nemes bátorsággal bírtak, hogy javáért, kedve ellen cselekedni mertek."

lőnböző alkotmányai, a' törvényhozó testet két ágra osztotta. De a' statusokban a' törvényhozás' e' két részét ugyanazon elemekből 's ugyanazon választásmód szerint szerkeztették. Ebből az következett, hogy a' többség' szenvedelmey 's kívánságai egyenlő könnyűséggel törtek út a' magoknak 's találtak is gyorsan szószólot és eszközt mind egyik, mind másik kamarában. Mi is a' törvények' alkotásának erőszakos és hirtelenkedő jellemet adott.

A' szövetségi alkotmány is a' nép' szavazatai után választotta a' két kamrát: de változtatta a' választhatóság' és választásmód' feltételeit; hogy azon esetben, ha, mint bizonyos nemzeteknél történni szokott, a' törvényhozás' egyik ága nem képviselné a' másiknak különböző érdekeit, legyen legalább képviselője egy felsőbb bölcseségnek.

Hogy valaki senátorrá lehessen, az élemedett kort elértnék kellett lennie, 's már maga a' gyülekezet, melly választotta, választva volt, 's csak kevés személyből állott.

A' democratiák természetl hajlandók minden társasági erőt a' törvényhozó test' kezeiben központosítani. Ez lévén ama' hatalom, melly legközvetlenebbül a' népből foly ki, ez részesül is leginkább annak mindenhatóságában. Azért is benne azon megrögzött hajlamot vesszük észre, melly őt mindennemű hatalomnak magában egyesítésére ösztönzi. A' hatalmak' ime' központosítása, a' mellett, hogy az ügyek' helyes intézésének különösen árt, egyszersmind a' többség' zsarnokságát alapítja meg.

A' statusok' törvényhozói gyakran elhagyták magokat a' 'democratia' ezen ösztöneitől ragadtatni: az egyesületbeliek mindig férjfiásan harczoltak ellenük.

A' statusokban a' végrehajtó hatalom, egy tetszőleg

a' törvényhozás' oldala mellé helyezett tisztviselő' kezébe van adva, de ki voltakép' nem egyéb, mint e' törvényhozás' akaratjának vak ügyvivője 's kénytelen eszköze. Hol is venné a' hatalmat? Talán tartós hivatalkodásából? Úgyde közönségesen csak egy évre van választva. Vagy kiváltságaiból? Azokkal, úgy szólván. épen nem bír. A' törvényhozás tehetetlenségére juttathatja őt, ha törvényei végrehajtását saját kebeléből választott különös biztosságokra ruházza. Ha épen akarná, őt némileg semmivé is tehetné, fizetése' elhúzása által.

A' szövetségi alkotmány a' végrehajtó hatalom' minden jogait, valamint egész felelősségét is egyetlen emberben központosította. Az elnöknek négy évi létet adott; fizetése kijárása felől hivatalkodása' egész idejére biztosította; számára védenczeket szerzett; 's felfüggesztő vetoval fegyverezte őt fel. Egy szóval, miután a' végrehajtó hatalom' körét gondosan kijelelte volna, annak e' körben, mennyire csak lehető volt, erős és szabad állást adni igyekezett.

Minden hatalmak közt a' birói hatalom az, melly a' statusok' alkotmányaiban legkevésbé maradt függésben a' törvényhozó hatalomtól. Mind e' mellett a' törvényhozás valamennyi statusban maga részére tartotta fenn azon hatalmat, hogy a' birák' jövedelmeit megszabhassa, mi is ez utóbbiakat szükségkép' az ő közvetlen befolyása alá veti. Némelly statusokban a' birák csak bizonyos időre neveztetnek ki, mi szinte nagy részt elvesz hatalmokból és szabadságukból. Más statusokban a' törvényhozó és birói hatalmakat egészen összevegyülve látjuk. Például: az új-yorki tanács bizonyos perekben a' status' fő törvényszékét képezi.

Ellenben a szövetségi alkotmány gondosan elválasztotta a bírói hatalmat minden egyéb hatalmaktól. Ezen fölül a bírakat függetlenekké is tette, fizetésüket állandónak, hivatalukat el nem vehetőnek nyilvánítván.

E különbségek gyakorlati eredményeit könnyű észrevenni. Az világos minden figyelmes vizsgáló előtt, hogy az Egyesület ügyei végtelenül jobban intéztetnek, mintsem bármely status magányos ügyei. A szövetségi kormány igazságosb, 's mérsékeltebb meneteleiben, mintsem a statusoké. Több bölcsesség van nézeteiben, több tartósság 's okos számolás terveiben, több ügyesség, következetesség, szilárdság szabályainak kivitelében.

Egy két szóba befoglalhatni e' fejezet' tartalmát: Két veszély fenyegeti főkép a' democratiák' fennállását, ú. m. a' törvényhozó hatalomnak egészen a' választó testület' akaratjai alá vettetése; 's a' kormány' minden egyéb hatalmainak a' törvényhozó hatalomban központosítása. A' statusok' törvényhozói elősegítették e' veszélyek' kifejlését; az Egyesület' törvényhozói, mindent, mit csak lehetett, elkövettek, azoknak minél ártalmatlanabbakká tételére.

Miben különbözik az amerikai Egyesült-Statusok' szövetségi alkotmánya minden egyéb szövetségi alkotmányoktól.

Az amerikai szövetség hasonlít külszínre minden más szövetségekhez. — Eredményei azonban különbözök. — Honnét van ez? — Miben üt el e' szövetség minden egyebektől. — Az amerikai kormány nem szövetségi kormány, hanem tökéletlen nemzeti kormány.

Az amerikai Egyesült-Statusok nem első 's egyetlen példáját adták a' szövetségnek. Hallgatván a' régiségről,

a' mai Európa is többet mutatott olyant. Helvetia , a' német császárság 's hollandi köztársaság szinte szövetségeket képeztek vagy képeznek ma is.

Midőn e' különbféle országok' alkotmányait vizsgáljuk, meglepetve vesszük észre, hogy a' melly hatalmakat azok a' szövetségi kormányra ruháztak, majd ugyanazokat adta az amerikai alkotmány is az Egyesült-Statusok' kormányának. Valamint ez utóbbi, úgy amazok is a' központi hatalomnak adják a' békekötés' és hadizenés', ember- és pénzszedés', köz szükségéről gondoskodás' és nemzeti köz érdekekről intézkedés' jogát.

A' szövetségi kormány azonban e' különbféle népeknél majd mindig erőlen és tehetetlen maradt, míg ugyanaz az Egyesületeknél hatalmasan 's könnyen viszi dolgait.

Továbbá az első amerikai egyesület fenn nem állhatott, kormányának szerfeletti gyengesége miatt; pedig e' gyenge kormány szintolly kiterjedett jogokkal volt felruházva, valamint a' mai szövetségi kormány. Sőt mondhatni, hogy bizonyos tekintetekben még nagyobb kiváltságai voltak.

E' szerint az Egyesült-Statusok' mostani alkotmányában némi új elvek találtatnak, mellyek mindjárt szembe nem ütlenek, de befolyásukat mélyen éreztetik.

Ezen alkotmány, mellyet első tekintetre hajlandók vagyunk összekeverni az öt megelőzőtt szövetségi alkotmányokkal, csak ugyan egészen új theorian is épül, olyanon, hogy annak egy korunk' politicai tudományában tett nagy felfüzdözés gyanánt kell feltűnni előttünk.

Mind azon szövetségekben, mellyek az 1789-diki amerikai szövetséget megelőzték, az egy köz célra egyesült népek köz akarattal engedelmeskedtek a' szövetségi

kormány' parancsainak; de fenntartották részökre a' jogot, az Egyesület' törvényeinek végrehajtása körül otthon magoktól rendelkezhetni 's öröködhetni.

Az 1789-ben egyesült amerikai statusok nemcsak abban egyeztek meg, hogy a' szövetségi kormány felettök törvényeket hozhasson, hanem abban is, hogy az törvényeit maga hajtathassa végre.

Mind két esetben a' jog azonegy, csak gyakorlata különböző. De ez egy különbség szerfeletti következményeket húz maga után.

Minden szövetségekben, mellyek a' mai amerikai Egyesületet megelőzték, a' szövetségi kormány, hogy szükségeinek megfelelhessen, a' külön kormányokhoz folyamodott. Azon esetben, ha a' parancsolt rendszabály nem talált tetszeni valamellyiknek, ez magát mindig kivonhatta az 'engedelmesség' szüksége alól. Hahogy erős volt, fegyverhez nyúlt; ha erőlen volt, akkor elnézte a' saját törvényeivé vált egyesületi törvények ellen szegülést, magát tehetetlenségével mentette, 's használta az úgy nevezett *vis inertiae*-t. Azért is mindig egy történt meg e' kettő közül: vagy az egyesült népek' leghatalmasbika kerítette keze közé a' szövetségi hatalom' minden jogait 's uralkodott annak nevében valamennyi fölött *); vagy pedig a' szövetségi kormány saját erejére hagyatott

*) Ezt láttuk a' görögöknél Filep alatt, midőn ezen fejdelem vette magára az amphyctionidák' határzatának végrehajtását. E' történet a' németalföldi köztársasággal, mellyben mindig Hollandia' tartománya szabta a' törvényt. Ugyanez történik ma is a' németszövetségben. Austria és Prussia a' birodalmi gyűlés' ügyvivőivé teszik magokat 's uralkodnak annak nevében az egész szövetségben.

's akkor a szövetségesek közt anarchia támadt és az Egyesület tehetetlenségre jutott *).

Amerikában az Egyesület nem statusokat, hanem egyes polgárokat kormányoz. Mikor valami taksát akar beszédni, nem járul Massachusetts kormányához, hanem mindegyik lakójához Massachusettsnek. A régi szövetségi kormányoknak népekkel, az egyesülethelinek személyekkel van dolga. Ez erejét nem kölcsön veszi, hanem ön magából meríti. Saját igazgatói, bíróságai, törvényszéki tisztviselői és hadseregei vannak.

Igaz, hogy mind e' mellett az egyes statusok' összes szenvedélyei 's tartományi előítéletei különösen hajlandók kisebbitni terjedelmét az így alkotott szövetségi hatalomnak, 's ellenszegülési gyújtópontokat állítani akaratjai' elébe; korlátolva lévén felségében, nem lehet olly erős, mint az, ki egészen bírja azt; de ez már a' szövetségi rendszerrel együttjáró hiba.

Amerikában minden statusban kevesebb az alkalom és kísértet ellenszegülésre; és ha az valamelyiknek eszébe jutna is, végbe nem viheti, ha csak az Egyesület' törvényeit nyilván megsérteni, az igazságszolgáltatás' rendes folyamatát félbénszakasztani, 's a' lázadás' zászlóját kiszégezni nem akarja; egy szóval mindjárt az utolsó eszközöz kellene nyúlania, mire az emberek csak sokára szokták elszánni magokat.

A' régi szövetségekben, az Egyesületnek engedett jogok, rá nézve csak háborúnak, nem pedig hatalomnak

*) Így volt a' dolog mindig a' helvetiai szövetséggel. Századok óta nem léteznék már Helvetia, szomszédainak vetélkedése nélkül.

szülő okai voltak, mintán e' jogok szaporították követeléseit', a' nélkül, hogy eszközeit az engedelmesség-szerzésre nevelték volna. Azért is majd mindig az tapasztaltatott, hogy a' szövetséges kormányok' valóságos gyengesége egyenes arányban nevededett névszerinti hatalmokkal.

Az amerikai Egyesületben nem így van a' dolog ; valamint a' rendes kormányok' nagyobb része, úgy a' szövetségi kormány mind azt végbeviheti, minek csak végrehajtására neki jog adatott.

Az emberi elme könnyebben találja ki a' dolgokat, mintsem a' szokat: innét ama' sok helytelen szójárások' s tökéletlen kifejezések' használása.

Több nemzetek állandó szövetséget képeznek 's egy fő hatalmat alkotnak, melly, a' nélkül, hogy az egyes polgárookra hatással legyen, mint azt egy nemzeti kormány tehetné, hatással van még is az összesen vett szövetséges népek' mindegyikére. E' kormány, melly minden más kormánytól olly igen különbözik, szövetséges nevet visel.

Találunk továbbá olly formájú társaságot, mellyben több nép bizonyos közös érdekekre nézve valósággal egy néppé olvad, minden egyebekben pedig elválva és csak szövetkezve marad. Itt a' központi hatalom egyenesen hat a' kormányzottakra, — maga igazgatja és ítéli őket, mint a' nemzeti kormányok cselekesznek; de csak korlátolt körben munkálkodik ekkép. Látnivaló, hogy ez többé nem szövetségi kormány, hanem tökéletlen nemzeti kormány. E' szerint egy új kormányformát találtak, melly tulajdonkép' sem nemzeti, sem szövetséges; de itt megállapodtak, 's az új név, mellynek az új dolgot kifejezni kellene, még nem létezik.

Mivel a' szövetség' ez új nemét nem ismerték: azért jutottak minden egyesületek polgári háborúra, szolgálásra, vagy tehetetlenségre. A' népek, mellyek azokat képezték, nem bírtak annyi átlátással, hogy bajalk' orvosságát kitalálják, vagy annyi bátorsággal, hogy azt használni merjék.

Az első amerikai egyesület is szintezzen hibákba esett. Hanem Amerikában a' szövetséges statusok, mielőtt függetlenségre verekedtek volna, már rég' azon egy birodalom' részét képezték; ennél fogva, még nem szokták meg egészen magok igazgatni magokat, és a' nemzeti előítéletek még nem verhettek bennök mély gyökereket; felvilágosultabbak lévén a' többi népeknél, magok közt miveltségre nézve egyenlők voltak; azon szenvedélyeket, mellyek rendszerint a' népeknél a' szövetségi hatalom' kiterjedését gátolják, csak gyengén érezték, és e' szenvedélyeket a' polgárok' nagyobb része legyőzte. Az amerikaiak ugyan akkor, midőn a' bajt észrevették, egyszersmind állhatatosan orvoslása után láttak. Megigazították törvényeiket 's megmentették az országot.

A' szövetségi rendszer' hasznairól általjában, 's annak hasznáról különösen Amerikára nézve.

Boldogság és szabadság, mellyben a' kis nemzetek részesülnek. — Hatalma a' nagy nemzeteknek. — A' nagy birodalmak kedvezők a' polgárisodás' kifejlésének. — Az erő gyakran a' nemzetekre nézve első eleme a' virágzásnak. — A' szövetségi rendszernek czélja: egyesíteni azon hasznokat, mellyeket a' népek, birodalmok' nagy és kis voltából húznak. — Azon hasznok, mellyeket az Egyesült-Statusok e' rendszerből vesznek. — A' törvény alkalmazza magát a' népségek' szükségeihez, a' népségek pedig nem alkalmazzák magokat a' törvény' szükségeihez. — Munkássága, előhaladása, izlete és használása a' szabadságnak az amerikai népeknél. — Az Egyesület' közszelleme nem egyéb, mint summája a' tartományi hazafiúságnak. — A' dolgok és eszmék szabadon kerengnek az Egyesült-Statusok' földén. — Az Egyesület szabad és boldog, mint egy kis nemzet, 's tekintetes mint egy nagy.

Kis nemzeteknél a' társaság' szeme mindent keresztütlát; a' javítás' szelleme legcsekélyebb apróságokra kiéreszkedik; a' népnek nagyravágyása igen mérsékelve lévén erőtlensége által, igyekezetei és segédforrásai majd egészen csak belső jólétére irányozvák 's nincsenek kitéve annak, hogy a' dicsőség' hiú füstévé enyészszene el. Továbbá itt kinek-kinek tehetségei általjában korlátoltak lévén, hasonlókép' azok vágyai is. Itt a' javak' közepszerűsége az állapotokat majdnem egyenlökké teszi; itt az erkölcsök' haladása egyszerű és békés. És így mindent összevéve, 's felszámítva az erkölcsiség' és értelmesség' különböző fokozatit, rendszerint a' kis nemzeteknél több tehetőséget és csendességet találunk, mintsem a' nagyoknál.

Midőn a' zsarnokság magát valamelly kis nemzet'

kebelében fészkei meg, az itt sokkal nyomasztóbb, mint akárhol másutt, minthogy szűkebb körben munkálkodván, e' körben mindenre kiterjed. Nem kaphatván holmi nagy tárgyakba, sok aprókkal foglalatoskodik: magát egyszerre erőszakosnak és kötekedőnek is mutatja. A' political világól, melly tulajdonkép' szólván az ő birodalma, betolakodik a' magános életbe. A' cselekedetek után leczkézni kívánja az izléseket is; a' status után kormányozni akarja a' családokat is. Hanem ez ritkán történik meg; a' szabadság, igazán szólván, természeti állapotja a' kis társaságoknak. A' kormány itt igen kevés cselétket nyújt a' nagyravágyásnak; az egyesek' segédforrásai itt sokkal szűkebbek, hogysem a' fő hatalom magát könnyen egy ember' kezében központosíthassa. Mi ha megtörténnék, nem nehéz a' kormányzottaknak egyesülni 's feldönteni köz erővel mind a' zsarnokot, mind a' zsarnokságot.

Ennél fogva a' kis nemzetek voltak mindenkor bölcsői a' political szabadságnak. Megtörtént, hogy többen közülök elvesztették e' szabadságot, miután megnőttek; mi is világosan mutatja, hogy az a' nép' kis voltától, nem pedig magától a' néptől függött.

A' világ' története nem mutat példát arra, hogy valami nagy nemzet soká maradt volna köztársaságban *); mi is annyit tesz, hogy a' dolog kivihetetlen volt. Én, részemről azt gondolom, oktalanság embertől, határt szabni akarni a' lehetőknek 's ítéletet hozni a' jövőről, — tőle, ki a' valót és jelent mindennap elveszti szeme elől 's ki foly-

---

*) Nem szölok itt apró köztársaságok' szövetségéről, hanem egy nagy consolidált köztársaságról.

vást véletlenül látja magát meglepetni oly dolgokban is, melyeket legjobban ismer. Bizonyosan csak annyit mondhatni, hogy egy nagy köztársaság' fennállása mindig végtelenül inkább kockáztatva van, mintsem egy kicsinyé.

Minden a' köztársaságra nézve veszedelmes szenvedélyek nőni szoktak a' birodalom' terjedésével, míg más felől a' nekik támaszul szolgáló erények nem gyarapodnak szintazon mértékben. A' magánosok' nagyravágyása nevedik a' status' hatalmával; a' pártok' ereje, a' tőlök kitűzött czélnek fontosságával; de a' haza' szeretete, mellynek e' rongáló szenvedélyek ellen kell küzdnie, nem nagyobb egy roppant köztársaságban, mintsem egy kicsinyben. Sőt könnyű volna megmutatni, hogy az amabban nem oly kifejezett és nem oly hatalmas. A' nagy gazdagságok és mély szegénységek, a' fővárosok, romlott erkölcsök, személyes önzés, bonyolult érdekek, mind meg annyi veszedelmek, melyek a' status' nagyságából majd mindig származni szoktak. Több ezek közül nem árt a' monarchia' létének, sőt némellyik még eszközölheti is fennmaradását. Ezenkívül monarchiákban a' kormány oly hatalommal bír, melly neki sajátja; használja a' népet, de tőle nem függ; minél nagyobb a' nép, annál erősb a' fejdelem: de köztársasági kormány ez ártalmas dolgoknak nem vethet más gátot ellenök, mint a' többség' gyámolítását. Már pedig az erő' ezen eleme, mértékirány szerint, nem hatalmasb egy roppant köztársaságban, mintsem egy kicsinyben. Ennél fogva, míg a' támadás' eszközei számban és erőben egyre nőnek, az ellentállás' ereje ugyan az marad. Sőt lehet mondani, hogy még fogy is, mert minél számosab a' nép, annál többféle természetet ültnek az elmék és érde-

kek, 's következőleg annál nehezebb erősen összeálló többséget alakítani.

Tapasztalhattuk továbbá, hogy az emberi szenvedelmek erősödni szoktak nemcsak az elérni óhajtott cél' nagy volta, hanem az azt együtt érző személyek' sokasága által is. Nincs ember, ki magát megindultabbnak ne találta volna egy olly háborgó sokaságnak közepette, melly felindulásában részt vett, mintsem ha azt csak magának kelle vala éreznie. Nagy köztársaságban a' political szenvedélyek ellenállhatlanok lesznek, nemcsak mivel a' tárgy, mellyet kergetnek, igen nagy; hanem azért is, mert millió emberek egyformán 's egyszerre érzik azokat. Azért is átaljában elmondhatni, hogy semmi nem ellenkezik úgy az emberek' jólétével, 's szabadságával, mint a' nagy birodalmak.

Vannak mindazáltal a' nagy statusoknak különös hasznaik, mellyeket el kell ismerni. Minthogy ezekben a' hatalomravágyás tüzesebb, mintsem másutt, a' köz embereknel: azért itt a' dicsőség' szeretete is kifejlettebb bizonyos személyeknél, kik egy nagy nép' tapsait igyekezeteikhez méltó tárgynak és ollyannak tartják, melly őket képes némileg önmagokon fölül emelni. Itt a' gondolat minden dologban gyorsabb és hatalmasb ingert kap; az eszmék szabadabban kerengnek; a' fővárosok itt mind megannyi roppant középpontok, hol az emberi ész' sugárai egyesülve tündöklének; e' körülmény magyarázza meg előttünk, miért tétetnek nagy nemzetek a' tudományokkal 's polgárisodás' általános ügyével gyorsabb előhaladásokat, mintsem a' kicsinyek. Hozzá kell még adnunk, hogy a' fontos fölfedezések gyakran a' nemzeti erőnek olly kifej-

tését kívánják meg, minő egy kis nép' kormányától ki nem telik; nagy nemzeteknél a' kormány több általános eszmékkel bír, magát a' régi szokástól 's helybeli önzésektől tökéletesbben megszabadítja. Ötleteiben több lángészt, lépteiben több mesterséget mutat.

A' belső jólét teljesebb 's kiterjedtebb kicsiny nemzeteknél, míg békében maradnak; de a' háborús állapot nekik ártalmasb, mintsem a' nagyoknak. Ez utóbbiaknál a' határok' távolsága olykor századokig távol tartja a' nép' tömegét a' veszélytől. Ezekre nézve a' háború inkább alkalmatlanságnak, mint romlásnak oka.

Egyébiránt e' tárgyban is, mint sok egyebekben, egy tekintet adja elő magát, melly fontosb valamennyinél, és ez a' szükség.

Ha csupán kis nemzetek volnának, nagyok pedig nem: úgy bizonyos, hogy az emberiség szabadabb lenne és boldogabb; de arra rá nem mehetni, hogy nagy nemzetek ne legyenek. Ez a' világba a' nemzeti boldogságnak egy új elemét hozza be, mi is az erő. Mit ér egy népnek a' jólét' és szabadság' képét viselni, ha magát mindennap rablásnak és hódításnak kitéve látja? Mit ér kézművekkel 's kereskedéssel birnia, ha egy másik uralkodik a' tengereken 's szab törvényt minden adásverés iránt? A' kis nemzetek gyakran szegények, nem azért mert kicsinyek, hanem mivel erőtlenek; a' nagyok virágoznak, nem azért, mert nagyok, hanem mivel erősek. Az erő hát sokszor a' nemzetekre nézve egyik fő feltétele a' boldogságnak, sőt még a' fennmaradásnak is. Innét van, hogy hacsak különös körülmények nem forognak fenn, a' kis népek végre a' nagyokkal erőszakosan egyesítetnek, vagy ön-

ként egyesülnek. Én nem tudok siralmasb helyzetet, mint az olly népe, melly magát védeni 's magának megfelelni nem bír.

A' nemzetek' nagy és kis voltából eredő különbféle hasznok' egyesítése végett alkottatott immár a' szövetségi rendszer. Elég csak egy tekintetet vetnünk az amerikai Egyesült-Statusokra, hogy lássuk mind azon jókat, melyek rájuk e' rendszer' beveteléből háromlanak.

Nagy központosított nemzeteknél a' törvényhozó kénytelen a' törvényeknek egyenlő bélyeget adni, melly a' helyek' és erkölcsök' különbféleségével össze nem fér; különös esetekről soha értesítve nem lévén, csupán általános szabályok szerint munkálhat; 's ekkor az emberek kénytelenek a' törvényhozás' szüksége alá hajolni, mint-hogy a' törvényhozás magát az emberek' szükségéhez 's erkölcsiéhez szabni nem bírja; mi is nagy oka a' zavaroknak 's nyomorúságoknak.

E' baj nincs meg a' szövetségekben; a' congressus intézkedik a' társasági állomány' főbb tárgyai felől, — minden apróság a' tartományi törvényhozásokra van hagyva.

Képzelní sem lehet, mennyire elősegéli a' felség' e' megosztása jólétét mind azon statusoknak, mellyek az Egyesületet alkotják. Ez apró társaságokban, mellyeket ön védelmök' vagy nagyobbításuk' gondja el nem foglal, minden köz hatalom, 's minden személyes lelkesülés a' bel javításokra van irányozva. Minden statusnak központi kormánya egészen a' kormányzottak' oldala mellé lévén helyezve, naponként értesül a' magokat éreztető szükségek felől; azért minden esztendőben új terveket is látunk előadatni, mellyek meghányatván a' községi gyűlésekben,

vagy a' status' törvényhozó teste előtt, általános érdeket 's a' polgárok' részéről buzgalmat gerjesztnek. Az újítás' e' szüksége az amerikai köztársaságokat folyvást mozgásban tartja, de meg nem háborítja; itt a' hatalom' nagyra-vágyása helyt enged a' jólét' szeretetének, mi is népszerűbb, de nem olly veszélyes szenvedelem. Amerikában közönségesen elterjedt vélemény az, hogy a' köztársasági formák' fennállása 's tartóssága az új világban a' szövetségi rendszer' fennállásától és tartósságától függ. Nagy részét ama' nyomorúságoknak, melyekbe Dél-Amerika' új statusai merültek, annak tulajdonítják, mivel ott nagy köztársaságokat akartak alkotni, a' helyett, hogy a' feliséget feldarabolták volna.

Valóban tagadhatatlan, hogy az Egyesült-Statusokban a' köztársasági kormány' izlete és használata a' községekben és tartományi gyűlések' kebelében született. Egy kis nemzetnél, minő például, Connecticut, hol a' political nagy kérdés egy csatorna' nyitásából, vagy egy országút' kivágásából áll, — hol a' status, sem hadsereget fizetni, sem háborút viselni nem kénytelen, — 's azoknak, kik igazgatják, sem nagy gazdagságot, sem nagy dicsőséget nem adhat, semmi természetesb 's a' dolgok' mívtáival inkább egyező nincs, mint a' köztársaság. Immár e' köztársasági szellem, a' szabad nép' ezen erkölcei 's szokásai, miután a' különböző statusokban létre jöttek 's kifejlődtek, könnyen alkalmazhatók az egész birodalomra. Az egyesület' köz szelleme némileg csak summája a' tartományi hazafiúságnak. Az Egyesült-Statusok' mindegyik polgára azon érdeket, melyet belé saját kis köztársasága olt, átviszi úgy szólván, a' köz haza' szeretetébe. Védvén

az Egyesületet védi saját megyéje' nevededő boldogságát, a' jogot, minél fogva annak ügyeit igazgathatja, 's a' reményt, hogy ott javítási terveit, melyekből magának is meg kell gazdagodnia, kiviheti; mind olly dolgok, melyek rendszerint inkább az embereket, mintsem az ország' általános érdekeit 's nemzet' dicsőségét illetik.

Midőn más felől a' lakosok' szelleme 's erkölcsi öket egyebeknél képesekké teszik arra, hogy egy nagy köztársaságot virágoztassanak: a' szövetségi rendszer még sokkal könnyebbé teszi e' munkát rájuk nézve. Az amerikai statusok' összes szövetsége nem szolgáltat okot azon bajokra, melyek rendszerint az emberek' nagy egybehalmozásából erednek. Az Egyesület nagy köztársaság ugyan terjedelmére nézve: de azért némileg kis társasághoz lehetne hasonlítani, ama' kevés tárgyaknál fogva, melyekkel foglalkozik. Munkálkodásai fontosak, de ritkák. Minthogy az Egyesület' felsége korlátolt és tökéletlen, e' felség' használása nem ártalmas a' szabadságnak. Nem is költi fel a' hatalomnak 's hirnévnek azon mértékletlen vágyait, melyek nagy köztársaságokra nézve olly gyászosak. Mint-hogy itt semmi sincs szükségkép egy központra irányozva: azért itt sem roppant fővárosokat, sem szertelen gazdagságokat, sem nagy szegénységeket, sem rögtöni forradalmakat nem láthatni. A' political szenvedélyek, a' helyett, hogy egy pillanat alatt lángözönként egész ország' színén elterjednének, az egyes statusok' érdekein 's személyes szenvedelméin megtöretnek,

Az Egyesületben azonban, mint egyetlen népnél, a' dolgok és eszmék szabadon kerengnek. Semmi itt a' vállalkozási szellem' rugóját meg nem akasztja. Kormányá

a' talentomokat és elméket magához édesgeti. Belől az Egyesület' határain olly mély béke uralkodik, valamint akármelly azonegy országlás alá vetett tartomány' kebelében; kívül az Egyesület a' föld' leghatalmasb nemzetelnek sorában foglal helyet; a' külföldi kereskedésnek 800 mérföldnél nagyobb kiterjedésű partokkal kínálkozik; 's kezében tartván kulcsait egy egész világnak, zászlóját tiszteletben tartatja a' legmesszebb tengerszélekig. Az Egyesület szabad és boldog, mint egy kis nemzet, 's dicső és erős, mint egy nagy.

Honnét van, hogy a' szövetségi rendszer nem minden népeknél eszközölhető, 's miért vehették azt fel az angol-amerikaiak.

Minden szövetségi rendszernek vannak olly természeti hibái, melyeken a' törvényhozó erőt nem vehet. — Szövevényes volta minden szövetségi rendszernek. — Ez a' kormányzottaktól értelmességök' mindennapi használatát megkívánja. — Gyakorlati tudományuk az amerikaiaknak a' kormányzás' tárgyában. — Az Egyesület' kormányának egyebekhez képesti gyengesége, másik természeti hibája a' szövetségi rendszernek. — Az amerikaiak könnyítették azon, de egészen meg nem szüntethették. — A' külön statusok' felsége tetszőleg erőtlenebb, valósággal erősebb mintsem az Egyesületé. — Miért. — Szükség tehát, nem tekintve a' törvényeket, természeti okoknak létezni egyesülésre a' szövetséges népeknél. — Mellyek ez okok az angol-amerikaiaknál. — Maine és Georgia statusok, mellyek egymástól 400 mérföldnyire esnek, természetesen egyesülvék, mintsem Normandia és Bretagne. — A' háború fő köszirt a' szövetségekre nézve. — Ezt maga az Egyesült-Statusok' példája is bizonyítja. — Az Egyesületnek nincs mit félnie nagy háborúktól. — Miért. — Minemű veszélyeknek tennék ki magokat Európában a' népek, ha az amerikaiak' szövetségi rendszerét elfogadnák.

A' törvényhozó rámege néha, ezer meg ezer erőlködés után, hogy gyakorolhat némi közvetett befolyást a'

nemzetek' sorsára, 's ekkor magasztalják lángeszét, holott gyakran az ország' geographiai helyzete, mellyen neki semmi hatalma, — a' társas állapot, melly az ő hozzájárulta nélkül született, — az erkölcsök 's eszmék, mellyeknek eredetét sem tudja, 's bizonyos induláspont, mellyet nem ismer, hozzák a' társaságot olly ellenállhatlan mozgásokba, mellyekkel hiában harczol, 's mellyek őt is magokkal ragadják.

A' törvényhozó hasonlít azon emberhez, ki útját a' tengerek' közepének vette. Ez is igazgathatja a' hajót, melly őt viszi, de annak alkatát megváltoztatni, szeleket teremteni, 's azt hogy a' tenger föl ne háborodjék lábai alatt, meggátolni nem képes.

Megmutattam, mi hasznokat húznak az amerikaiak a' szövetségi rendszerből. Még azt kell előadnom, minek köszönhetik, hogy e' rendszert bevehették, mert nem minden népnek adatott, élhetni annak jótéteményeivel.

A' szövetségi rendszerben találtnak olly történetes hibák, mellyek a' törvényektől erednek; ezek a' törvényhozók által megigazíthatnak. Vannak ismét olyanok, mellyek a' rendszerhez ragadva lévén, az azt felvevő népektől el nem törölthetnek. Az illy népeknek tehát fel kell magokban lelniük a' szükséges erőt kormányuk' természeti tökéletlenségeinek elviselhetésére.

Minden a' szövetségi rendszerhez tapadt hibák között legkitetszőbb az általa használt eszközök' szövevényessége. E' rendszer szükségkép két felséget visel homlokán. A' törvényhozó képes ugyan e' két felség' mozgalmait olly egyszerűkké 's olly egyenlökké tenni, mint csak lehet, 's mind kettőt világosan kijelelt munkássági körbe szoríthatja:

de arra rá nem mehet, hogy a' kettő csak egy legyen, sem azt meg nem gátolhatja, hogy valamely pontnál egymásba ütközzenek. És így a' szövetségi rendszer, akármit tegyünk, szövevényes theorián nyugszik, mellynek alkalmazása a' kormányzottaktól okosságuk' világának mindennapi használatát megkivánja.

A' nép' eszén átaljában csak egyszerű gondolatok bírnak hatalommal. Egy hamis, de világos és szabatos eszme mindig nagyobb hatással leend a' népre, mintsem egy igaz, de bonyolult eszme. Innét van, hogy a' pártok, mellyek mind meg annyi apró nemzetek a' nagynak kebelében, mindig iparkodnak jelszóul valami nevet, vagy személyt venni fel, melly gyakran csak igen tökéletlenül fejezi ki az általuk kitűzött czélt és használt módokat, de melly nélkül fenn nem állhatnának 's nem mozdúlhatnának. Az olly kormányok, mellyek csak egyetlen eszmén, vagy csak egyetlen, könnyen meghatározható érzeménnyel alapúlnak, meglehet nem a' legjobbak, de bizonyosan a' legerősebbek és legtartósabbak.

Midőn az Egyesült-Statesok' alkotmányát, e' minden előttünk ismeretes szövetségi alkotmányok' legtökéletesebbét vizsgáljuk, elbámúlunk a' különféle ismértek' azon sokaságán, 's azon ítélőtehetségén, mellyet az feltesz azokról, kiket igazgatnia szükség. Az Egyesület' kormánya majd egészen törvényes fictiókon épül. Az Egyesület egy képzeletbeli nemzet, melly, úgy szólván, csak az elmékben létezik. 's mellynek csupán az ész láthatja kiterjedését 's határait.

Fel lévén jól fogva az általános theoria, hátra vannak az alkalmazás' nehézségei; ezek szám nélkül valók; mint-

hogy az Egyesület' felsége úgy el van keverve a' statusokéval, hogy lehetetlen első pillanatra észrevenni azok' határait. Az illy kormányban, minden, egyezkedéstől függő és mesterkelt, 's csupán olly népnek való az, mely rég megszokta ügyeit maga igazgatni, 's mellynél a' politcai tudomány behatott a' társaság' szinte legutolsó osztályaiba. Én semmiben nem csudáltam úgy az amerikaiak' józan eszt, 's gyakorlati értelmességét, mint azon módban, mellyel a' szövetségi alkotmányukból eredő számtalan nehézségekből kimenekedni tudnak. Majd alig találtam Amerikában a' nép közt olly embert, ki meglepő könnyűséggel ne tudott volna különbséget tenni a' Congressus' törvényeiből származó kötelességek 's azok közt, melyek eredetüket a' statusok' törvényeiből veszik, — és ki megtévé a' különbséget az Egyesület általános sajátságaihoz tartozó 's a' helybeli törvényhozás által szabályozandó tárgyak közt, ki ne tudta volna mutatni a' pontot, hol a' szövetségi törvényszékek' hatósága kezdődik, 's a' határt, hol a' statusok' ítélőszékei végeződik.

Az Egyesült-Statusok' alkotmánya hasonlít az emberi szorgalom' ama' szép teremtményeihez, mellyek dicsőséggel 's jótéteményekkel árasztják el feltalálóikat, de melyek természetlennel maradnak mások' kezei közt.

Példáját mutatta ennek Mexico a' mi napjainkban. Mexico' lakói, meg akarván alapítani a' szövetségi rendszert, mintául vették 's majdnem egészen lemásolták szomszédaiknak, az angol-amerikaiaknak szövetségi alkotmányát *). De midőn magokhoz a' törvény' betűjét átvitték, nem bírták átvinni egyszersmind az azt éltető szellemet. Azért is

*) Lásd a' mexicói alkotmányt 1824-ről.

mindúntalan fennakadni látjuk őket kettős kormányuk' műszerei között. A' statusok' és az Egyesület' fölsége az alkotmánytól vont körből kilépven, naponként bele vág egyik a' másikba. Mexico még most is szüntelen anarchiából katonai zsarnokságra 's katonai zsarnokságból anarchiára ragadtatik.

Második, 's még pedig mind azon hibák között, melyeket én szövetségi rendszerhez ragadtaknak nézek, legveszedelmesb hiba, az Egyesület' kormányának a' többihez képesti erőtlensége. Az elv, mellyen minden szövetségek alapúlnak, a' fölség' feldarabolása. A' törvényhozók e' feldarabolást nem igen teszik érezhetővé, sőt még egy ideig el is rejtik a' szem elől: de hogy ne létezzék, azt meg nem tehetik. Immár egy eldarabolt fölség mindig gyengébb fog lenni, mint egy teljes fölség.

Az Egyesült-Statusok' alkotmányának előadásában láttuk, mi mesterséggel mentek rá az amerikaiak, hogy az Egyesület' hatalmának, a' mellett, hogy azt a' szövetségi kormányok' szűk körébe szorították, még is a' nemzeti kormány' alakját, sőt bizonyos pontig erejét is megadhatták. Ez által az Egyesület' törvényhozói fogyasztották természeti ártalmát a' szövetségeknek, de egészen el nem enyészthették.

Azt mondják, az amerikai kormánynak, semmi dolga a' statusokkal; ő rendelményeit egyenesen a' polgárokhoz intézi, 's őket egyénként hajtja a' köz akarat' hatalma alá. De hátha a' szövetségi törvény erőszakosan sértené érdekeit 's előítéleteit valamelly statusnak: nem lehetne-e akkor félni, hogy az illy statusnak mindegyik polgára érdekeltnek fogja magát hinni az engedni nem akaró polgár' ügyében?

E' szerint a' status' minden polgárai magokat az Egyesület' hatalma által egyszerre 's egyenlőn megsértve találván, a' szövetségi kormány hasztalan igyekeznék különválasztani 's úgy győzni le őket; azok természeti ösztönkép' érzének, hogy magok' védelmére egyesülniek szükség, 's egészen kész szerkeződést lenének a' felség azon részében, mely-lyet statusoknak használni megengedettett. Ekkor a' fictio eltűnnék 's való váltaná azt fel, és a' birodalom' egy részének szerkezett erejét harcban állni látnók a' központi hatalommal.

Ugyanezt mondhatni a' szövetségi igazság-szolgálatáról is. Ha valamely magános perben, az Egyesület' törvényszékei meg találnák sérteni a' statusnak egy fontos törvényét: a' harc, ha nem láthatólag is, de való-sággal a' polgár által képviselve lévő megsértett status, és a' törvényszékektől képviselt Egyesület között fogna történni *).

Igen kevés tapasztalással bírna az a' világ' dolgaiban, ki azt képelné, hogy midőn az emberek' szenvedélyeinek

*) Például: az alkotmány az Egyesületre ruházta azon jogot, hogy a' még el nem foglalt földeket maga hasznára eladhassa. Felté-szem, hogy Ohio visszavenné magának e' jogot a' határaiban lévő földekre nézve, azon ürügy alatt, hogy az alkotmány csak olly földről akart szólni, melly még semmi statusnak törvény-hatósága alatt nincs, 's ennek következtében maga akarná azo-kat eladni. A' törvényes kérdés, igaz, hogy itt a' statusnak és az Egyesületnek neve alatt vásárlók, nem pedig az Egyesület és Ohio között forogna fenn. De ha az Egyesült-Statusok' törvény-széke azt végezné, hogy a' szövetség' neve alatt vásárló iktat-tassék a' birtokba; Ohio' törvényszékei pedig az ellenfelet akar-nák a' jószágban megtartani, mi lenne ekkor a' törvényes fi-etőből?

magok' kielégítésére mód van engedve, akkor törvényes fictiók' segédelmével mindig meg lehessen őket gátolni, annak észrevételében és használatában.

Az amerikai törvényhozók azzal, hogy a' harczot a' két felség közt kevésbé hihetővé tették, vajjon elhárították-e annak okait? Épen nem; sőt ha tovább megyünk, még azt is mondhatjuk, hogy harcz' esetében a' szövetségi hatalom' részére nem bírták a' túlsúlyt biztosítani. Az Egyesület' felsége olly elvont valami, mi csak kevés számú kül tárgyakkal van kapcsolatban. A' statusok' felsége minden érzéknek alá esik; könnyen felfogható; munkásságát minden pillanathan láthatni; egyik új dolog, másik magával a' néppel együtt született. Az Egyesület' felsége mesteriség' míve: a' statusok' felsége természetes, ez magától, minden külső erő nélkül létezik, valamint hatalma a' családatyának. Az Egyesület' felsége csak némelly nagy érdekeknél fogva hat az emberekre; az egy roppant, távol eső felekezetet, egy bizonytalan, 's határozatlan eredményt képvisel. A' statusok' felsége némileg minden polgárt körülölel 's mindennap egyenként vesz elő. Ez vállalja magára biztosítását tulajdonának, szabadságának, életének. Ez minden pillanathan befoly mind jó, mind rossz sorsára. A' statusok' felsége emlékekre, szokásokra, helybeli előítéletekre, tartományi és családi önzésre, szóval mind olly dolgokra támaszkodik, mellyek a' hon iránti vonzalmat elannyira hatalmassá teszik az ember' szívében. Mint lehetne annak hasznairól kételkedni?

Miután tehát a' törvényhozók elejét nem vehetik, hogy a' szövetségi rendszerben meglévő két felség közt veszedelmes összeütközések történjenek, szükség, hogy igye-

kezeteikhez, mellyekkel a' szövetséges népeket a' háborútól megóvni akarják, különös hajlamok járuljanak, mellyek ezeket békére vezéreljék.

Innét az következik, hogy a' szövetségi szerződés hosszas fennmaradásnak nem örülhet, hacsak a' népekben, mellyekre alkalmaztatik, meg nincsenek bizonyos számú feltételei az egyesülésnek, mellyek rájuk nézve e' köz életet kényelmessé 's a' kormányzási munkát könnyűvé teszik. Ennél fogva a' szövetségi rendszernek, hogy sikerüljön, nemcsak jó törvények, hanem kedvező körülmények is szükségesek.

Minden népeknek, mellyeket szövetségbe állani látunk, voltak bizonyos számú köz érdekeik, mellyek az egyesülésnek mind meg annyi szellemi kötelekeit képezték.

De az anyagi érdekeken kívül vannak az embernek eszméi és érzeményei is. Hogy valamely szövetség soká fennállhasson, szükség, hogy az azt alkotó különféle népeknek valamint szükségekben, úgy műveltségökben is egyenlőség legyen. A' *Vand* és *Uri* canton' műveltsége között olyan a' különbség, mint a' XIX-dik és XV-dik század között: azért igazán megmondván, nem is volt Helvetiának szövetségi kormánya soha. Az egyesület, különböző cantonai között, csak papirosan van meg, 's azt könnyű lenne észrevenni, mihelyt a' központi hatalom egész országra ugyanazon törvényeket akarná alkalmazni.

Van egy körülmény, melly az Egyesült-Statusokra nézve csodálatosan megkönnyíti a' szövetségi kormány' létezését. A' külön statusoknak nemcsak egyféle érdekek, majdnem azon egy eredetök és nyelvök, hanem még egyenlő

fokú műveltségük is van; mi is köztük az egyeséget majd mindig könnyűvé teszi. Én nem tudom, van-e Európában olly kis nemzet, melynek különböző felekezeteiben több rokon szín mutatkozzék, mint az amerikai népben, bár ennek birodalma akkora is, mint fél Európa. Maine status és Georgia status körülbelöl 400 mérföldnyire esnek egymástól. Még is a' különbség kisebb Maine' és Georgia' műveltsége, hogy sem Normandia- és Bretagneé közt. Ennél fogva Maine és Georgia, bár egy roppant ország' két szélén fekszenek is, természettel könnyebb módokat találnak szövetség-formálásra, mintsem Normandia és Bretagne, melyeket csak egy patak választ egymástól.

E' könnyű módokhoz, melyeket a' nép' erkölcsi 's szokásai nyújtottak az amerikai törvényhozóknak, járultak még mások, melyek az ország' geographiai-helyzetéből erednek. Ez utóbbiaknak kell főkép' tulajdonítani a' szövetségi rendszer' behozatalát és fennállását.

Minden tettek közt, melyek egy nép' életét kitüntethetik, legfontosabb a' hadakozás. Háborúban a' nép úgy munkál, mint egyes személy, a' külföldi népek ellen. Sőt saját fennmaradásaért harczol.

Mig csak arról van kérdés, mint kelljen a' békét az ország' kebelében fenntartani, 's ennek jólétét előmozdítani: addig a' kormány' ügyessége, kormányzottak' józan esze 's ama' bizonyos ragaszkodás, mellyel az emberek hazájokhoz majd mindig viseltetnek, könnyen megfelel mindenért; de hogy valamelly nemzet nagy háborút folytatni képes lehessen, a' polgárok számos és terhes áldozatokat kénytelenek vetni magokra. Azt hinni, hogy nagy számú embertömeg ilyes társasági szükségeknek magát majd ön-

ként aláadandja, annyi volna, mint igen rosszúl ismerni az emberi természetet.

Innét minden népek, melyeknek nagy háborukat kellett viselniök, majdnem akaratjuk ellen arra bírattak, hogy a' kormány' hatalmát neveljék. Kik erre rá nem mehettek, meghódítottak. Hosszas háború a' nemzeteket majd mindig ama' szomorú alternatívába helyzi, minél fogva veszteségök romlást, győzedelmök zsarnokságot hoz rájuk.

A' kormány' erőtlensége tehát rendszerint a' háborúban tűnik legvilágosabban 's legveszedelmesbben; 's megmutattam, mikép a' szövetségi kormányok' természeti hibája az, hogy erőtlenek.

A' szövetségi rendszerben nemcsak semmi hatósági központosítás, vagy valami ehhez hasonló nincs, hanem még a' kormánybeli központosítás is csak tökéletlenül van meg, mi is mindig nagy oka az erőtlenségnek, midőn magát a' szövetségnek olly népek ellen kell védnie, melyek ezt az utóbbi központosítást egész mértékben bírják.

Az Egyesült-Statusok' alkotmányában, hol a' központi kormány legtöbb hatalommal van felruházva, e' baj szinte elevenen érezhető. Egyetlenegy példából az olvasó ítéletet hozhat. Az alkotmány hatalmat ad a' congressusnak arra, hogy a' külön statusok' katonaságát tetteleges szolgálatra szólíthassa, mikor valami lázadás' elfojtásáról, vagy valami ellenség-beccsapás' visszaveréséről van szó; egy más czikkely pedig azt mondja, hogy illy esetben, az Egyesült-Statusok' elnöke fővezére a' katonaságnak.

Midőn az 1812-diki háborúkor az elnök rendelést bocsátott az éjszaki katonasághoz, hogy a' határszélekre

költözzék, Connecticut és Massachusetts, melyeknek a' háború érdekeit sértette, megtagadták illetőségök' kiállítását. Azt mondák, az alkotmány felhatalmazza ugyan a' szövetségi kormányt a' katonaság' használására *lázadás' és becsapás'* esetében: de most sem lázadás, sem becsapás nincsen. Hozzá adták még, hogy ugyan azon alkotmány, mely az Egyesületnek hatalmat adott a' katonaság' tetteles szolgálatba vételére, a' statusoknak hagyta fenn a' jogot a' tisztek' kinevezésére; ebből, szerintök, az következett, hogy még háborúban sincs az Egyesület' egy tisztének is joga vezérelni a' katonaságot, kivéven az elnököt személyesen. Itt pedig olly hadseregben kellett volna szolgálni, melyet nem ő, hanem más vezérlett.

E' képtelen és veszedelmes tanok nemcsak a' kormányzóknak és törvényhozásnak, hanem még a' statusok' ítélőszékeinek jóváhagyását is megnyerték; és a' szövetségi kormány kénytelenítették másfelé keresni a' katonaságot, melyre szüksége volt *).

Honnét van tehát, hogy az amerikai Egyesület, mind a' mellett is, hogy azt törvényeinek másokhoz képesti tökéletes volta olly igen védi, fel nem bomlik nagy háború

*) *Kent's comm.* v. 1, p. 244. Meg kell jegyezni, hogy a' fent idézett példát a' jelen alkotmány' alapíttatása utáni időkből vettem. Ha a' szövetség' első időszakába akartam volna felmeenni, még ennél sokkal szembeötlőbb eseteket is hozhaték vala fel. Akkor a' nemzetben valódi lelkesülés uralkodott; a' forradalom egy kitűnőleg népszerű férjű által képviseltetett, még is akkor a' congressus, igazán szólván, semmit nem tehetett. Emberben és pénzben minduntalan fogyatkozást szenvedett. Legjobb ki-számított tervei a' végrehajtáskor elbuktak; és az Egyesület, mely folyvást veszendő félben volt, inkább ellenségeinek gyengesége, mintsem saját ereje által mentetett meg.

alkalmával? Onnét, mert nagy háborúktól nincs mit félnie. Az Egyesület, közepére helyezve egy roppant száraznak, hol az emberi szorgalom vég nélkül terjeszkedhetik, majd úgy el van szigetelve a' többi világtól, mintha minden felől az oceántól zárátnék el. Canada csak egy millió lakót számlál; népsége két ellenséges nemzetre van feloszolva. A' szigorú éghajlat határt vet birodalma' terjedésének 's elzárja réveit hat egész hónapig. Canadától a' mexicói öbölíig találkoznak még néhány félig kiirtott vad csoportok, melyeket 6000 katona kerget maga előtt. Délre az Egyesület' egy szeglete a' mexicói birodalomba ütközik; e' tájról fognak alkalmasint jöni egykor a' nagy háborúk. De a' polgárisodás' csekély előmente, az erkölcsök' romlottsága, 's nyomorúság még soká gátolndják Mexicot, hogy a' nemzetek közt magas állást vehessen magának. Mi illeti az európai hatalmasságokat: ezek távolságuk miatt nem igen félelmesek.

Az Egyesült-Statusok' fő szerencséje tehát nem abban áll, hogy oly szövetségi alkotmányt találtak magoknak, melynek segédelmével nagy háborúkat is viselhetnek; hanem abban, hogy oly fekvésök van, minél fogva illy háborúktól nincs mit félniök.

Senki a' szövetségi rendszer' hasznait nálamnál inkább nem becsülheti. Én abban az emberi jólét' és szabadság' részére tett számolások' leghatalmasbikát látom, 's irigylem sorsát a' nemzeteknek, melyeknek azt elfogadniok megengedettett. De azért még is vonakodom elhinni, hogy szövetséges népek, egyenlő erő mellett, soká kiállhassák a' harczot oly nemzet ellen, mellynél a' kormányzó hatalom központosítva van.

Az olly nép, melly Európa' katonás monarchiáinak ellenében, fölségét feldarabolná, ez egy tette által, úgy vélem hatalmának, de talán létének és nevének is véget vetne.

Bámúlándó helyzete az új világnak! minél fogva ott az embernek még semmi más ellensége nincs, mint maga; hogy boldog és szabad lehessen, elég csak akarnia.

ALKOTMÁNY

AZ

EGYESÜLT-STATUSOKNAK *).

Mi, népe az Egyesült-Statusoknak, hogy tökéletesb egyességet formáljunk, megalapítsuk az igazságszolgáltatást, biztosítsuk a' bel csendet, gondoskodjunk a' köz védelemről, neveljük az általános jólétet 's állandókká tegyük mind magunkra, mind maradékainkra nézve a' szabadság' áldásait: e' jelen alkotmányt készítjük, határozzuk 's alapítjuk meg Amerika' Egyesült-Statusaira nézve:

ELSŐ CZIKKELY.

ELSŐ SZAKASZ.

Az Egyesült-Statusok' congressusa, melly egy tanácsból 's egy képviselők'-házából fog állani, fel lesz ruházva minden e' jelen alkotmány által meghatározott törvényhozó hatalmakkal.

---

*) Jelen fordítás, kevés különbséggel, másolatja annak, melly L. P. Conseil ur' illy czimű munkájában találatik: „*Mélanges politiques et philosophiques de Jefferson*“. Tudva van, mi nagy befolyást gyakorlott legyen az utóbbi, honának sorsára. Czélja Conseil urnak az volt, hogy Jefferson' életét 's főbb véleményeit megismertesse. Valóban Conseil ur' könyve a' legbecsesb okirat, melly Franciaországban az Egyesült-Statusok' történetéről 's törvényhozásáról eddig kiadatott.

MÁSODIK SZAKASZ.

1. A' képviselők'háza állani fog a' külön statusok' népe által minden másod évben választandó tagokból; a' választók, kik minden egyes statusban a' képviselők' választására megbízva lesznek, tartoznak azon tulajdonokkal birni, mellyek a' statusokbeli törvényhozás' számos bik ágának választóiban megkívántatnak.

2. Senki képviselő nem lehet, hacsak a' huszonöt esztendős kort el nem érte, hét álló évig az Egyesült-Statusok polgára 's választatásakor a' választó statusnak lakója nem volt.

3. A' képviselők 's egyenes adók az Egyesület' részét teendő külön statusok közt, lakók' számához képest fognak felosztatni, melly szám úgy határoztatik meg, hogy a' szabad személyek' összes számához, ide értvén a' szabott ideig szolgálókat, de nem a' taksálatlan indusokat — minden többi személyek' $\frac{3}{5}$ része hozzá adatik. A' népszámlálás mostanra nézve, az Egyesült-Statusok' congressusának első egybegyűlése után három év múlva fog megtétetni, azután pedig minden tizedik esztendőben, különös törvény által szabályozandó mód szerint. A' képviselők' száma nem lesz nagyobb, mint 30,000 lakóra egy: de minden status legalább egy képviselővel birand. Addig, míg a' népszámlítás véghemenne, Új-Hampshire status fog küldeni hárommat, Massachusetts nyolczat, Rhode-Island 's a' providencei ültetvények egyet, Connecticut ötöt, Új-York hatot, Új-Yersey négyet, Pensylvania nyolczat, Delaware egyet, Maryland hatot, Virginia hatot, Éjszak-Carolina ötöt, Dél-Carolina ötöt, és Georgia hárommat.

4. Mikor valamely statusnak a' congressuson lévő képviselői között ürességek támadnak, a' status' végrehajtó hatalma összehivandja azok' betöltése végett a' választó testületet.

5. A' képviselők' háza maga fogja választani szónokait 's egyéb tisztviselőit; maga fogja gyakorolni a' vádló hatalmat political ügyekben (*impeachments*).

HARMADIK SZAKASZ.

1. Az Egyesült-Statusok' tanácsa állani fog a' tartományi törvényhozás által mindegyik statusban választandó két senatorból; minden senator egy szavazattal birand.

2. Azonnal a' mint egybegyűlnek, első választatásuk' következtében, fel fognak osztatni, elly egyenlően, mint csak lehet, három osztályra. Az első osztálybeli senatorok' helyei meg fognak ürülni második esztendő' végével; a' második osztálybelieké negyedik esztendő' végével, a' harmadikbelieké pedig hatodik év' múltával; úgy hogy minden két évben a' tanácsnak egy harmada újonnan választatik. Ha lemondás, vagy egyéb ok miatt ürességek támadnának, az egyes status' törvényhozási üléseinek idején kívül: akkor a' status' végrehajtó hatalma ideiglenes kinevezést tesz, mignem a' törvényhozás az üres helyet betölthetné.

3. Senki senator nem lehet, hacsak a' 30 esztendő's kort el nem érte, kilencz álló évig az Egyesült-Statusok' polgára, és választatásakor a' választó statusnak lakója nem volt.

4. Az Egyesült-Statusok' alelnöke fog előlülni a' ta-

nácsban, de szavazási joga nem leend, hacsak a' vokok egyiránt megszólalni nem találnak.

5. Egyéb tisztviselőit a' tanács maga nevezendi ki, úgy szintén az *ideiglenes* elnököt is, ki az alelnök' távollétében, vagy midőn az Egyesült-Statusok' elnökének dolgait viszi, az előlülést viselendi.

6. Egyedül a' tanácsnak lesz hatalma itélni a' képviselők' háza által támasztott vádak (*impeachments*) felett. Midőn e' tisztében foglalatoskodik, tagjai hitet, vagy esküt tartoznak letenni. Hahogy az Egyesült-Statusok' elnöke kerül ítélet alá, a' fő törvényszék' elnöke (*chief-justice*) fogja viselni az előlülést. Semmi vádlott, vétkesnek nem nyilváníthatatik másként, mint a' jelenlévő tagok' két harmadának többsége által.

7. A' vádlás' esetében hozott ítéleteknek egyéb következése nem lesz, mint hogy azok által a' vádlott, hivatalától megfosztatik 's alkalmatlannak nyilvánítatik bármely tisztos hivatalnak, akár becsülethelinek, akár fizetésesnek az Egyesült-Statusokban viselhetésére; de az elmarasztalt fél, a' törvények' értelmében bíró' elébe idéztethetik, megítéltethetik 's meg is büntettethetik a' rendes törvényszékek által.

NEGYEDIK SZAKASZ.

1. Ideje, helye és módja a' senatorok 's képviselők' választásának, minden statusban a' törvényhozástól fog megszabhatni; de a' congressus megváltoztathatja törvény által ezen szabályokat, vagy újakat is készíthet; kivéven mindazáltal azt, mely illeti a' helyet, hol a' senatoroknak választatniok kell.

2. A' congressus össze fog gyűlni évenként legalább egyszer, és az illy gyűlésre december' első hétfője állapittatik meg, ha csak arra valami törvény más napot nem szabott.

ÖTÖDIK SZAKASZ.

1. Mindegyik ház maga lesz bírása tagjai' választásának, jogainak és címeinek. A' többség mindenikben elegendő az ügyek' vitelére; de a' többségnél kisebb szám az ülést egy napról másra halaszthatja, 's hatalma van kényszeríteni a' távollévő tagokat az ülésekben megjelenésre, bizonyos büntetés alatt, minőt mindegyik ház szabhat.

2. Mindegyik ház rendszabályokat fog hozni, büntetni fogja tagjait illetlen magokviselateért, 's két harmad rész többséggel a' tagot ki is zárhatja az ülésből.

3. Mindegyik ház naplót fog vinni tanácskozásairól 's azt időről időre közzé tenni fogja, kivévén olly dolgot, mellyet titokban tartandónak ítél; 's mindenik ház' tagjainak tagadó vagy javaló voksai akármelly kérdés felett, a' jelenlévő tagok' egy ötöd részének kívánságára a' naplóba bejegyeztetni fognak.

4. Egyik háznak sem lesz szabad a' congressus' ülése alatt, 's a' másik' megegyezése nélkül, tanácskozásait három napon túl felfüggeszteni, sem az üléseket más helyre tenni által, mint hol a' két ház ülni szokott.

HATODIK SZAKASZ.

1. A' senatorok és képviselők szolgálataikért díjt fognak kapni, mellyet megszabni a' törvény 's fizetni az

Egyesült-Statusok' kincstára fog. Akármilyen esetben is, kivéven a' hazaárulás', hűtlenség 's köz béke' megháborításának eseteit, el nem fogathatnak, sem a' congressuson létek alatt, sem oda mentőkben, sem hazatértőkben. Semmi más helyen, illető kamráikban kimondott beszédeik-vagy véleményeikért nem háborgattathatnak 's kérdőre nem vethetnek.

2. Egy senator, vagy képviselő is, azon idő alatt melyre elválasztva van, az Egyesült-Statusok' hatalma alatt álló polgári rendű hivatalra ki nem neveztetetik, ha az illy hivatal akkor állítatott, vagy jövedelmei ez időközben fölebb emeltettek. Semmi az Egyesült-Statusok' hatalmától függő hivatal' viselője, tagja nem lehet egyik háznak is, valamig az illy hivatalt megtartandja.

HETEDIK SZAKASZ.

1. Minden adóbehozást tárgyzó törvényjavaslatnak a' képviselők' házában kell indítványoztatni; de a' tanács is hozzájárulhat javítások (*amendements*) által, szintűgy mint egyéb törvényjavaslatokhoz.

2. Minden törvényjavaslatnak, mely a' tanács' és képviselőház' jóváhagyását megnyerte, mielőtt törvénynyé válnék, az Egyesült-Statusok' elnöke' elébe kell terjesztetnie; ha ez helybenhagyja, aláírja; ha nem: visszaküldi ellenvetéseivel együtt azon háznak, melyben indítványba hozatott; ez az ellenvetéseket naplójába egészen beiktatni 's a' törvényjavaslatot új vitatás alá venni fogja. Ha e' második vitatás után, a' ház' két harmada a' törvényjavaslat mellett nyilatkozik, az az elnök' ellenvetései-

vel együtt átküldetik a' másik háznak, mely szinte vitatás alá veendi azt; és ha ugyanazon többség ismét helybenhagyja, akkor törvénynyé válik. De illy esetben, a' házak' voksainak csak *igen*-ből és *nem*-ből kell állaniok, 's a' tárgynak mellette, vagy ellene szavazók' nevei illető házaik' jegyzőkönyvébe bé fognak iratni. Hahogy tiz nap alatt (ide nem értve a' vasárnapot) az elnök vissza nem küldi az elébe terjesztett törvényjavaslatot, törvény' erejével birand az, épen úgy, mint ha aláírta volna; kivéven mindazáltal, ha a' congressus' üléseinek elhalasztásával a' visszaküldést megelőzni akarná, ekkor a' törvényjavaslat nem fogna válni törvénynyé.

3. Minden rendelménynek, minden határozatnak vagy szavazatnak, melyre a' két ház' hozzájárulása megkívánatik, (az ülés-elhalasztás' kérdését mindazáltal kivéven) az Egyesült-Statusok' elnöke elébe terjesztetnie 's általa jóváhagyatnia szükség, mielőtt föganatba vétetnék; ha ez félreveti, újra el kell azt fogadni a' két ház' két harmadának, a' törvényjavaslatokra nézve megállapított szabályok szerint.

NYOLCZADIK SZAKASZ.

A' congressus' hatalmában állandó:

1. Megállapítani 's beszédetni a' taksákat, adókat és vámokat; fizetni a' köz adósságokat, 's gondoskodni köz védelméről 's általános jólétéről az Egyesült-Statusoknak; csakhogy a' taksáknak, adóknak és vámoknak ugyanazoknak kell lenni valamennyi Egyesült-Statusban.

2. Kölcsön venni pénzt az Egyesült-Statusok' hitelére.

3. Szabályozni a' kereskedést idegen nemzetekkel a' külön statusokra 's indus törzsökökre nézve.

4. Közönséges szabályt állítani fel a' hazafiústításokra 's általános törvényeket az Egyesült-Statusokbeli bukásokra nézve.

5. Pénzt veretni, — értékét, valamint az idegen pénzekét is szabályozni, 's meghatározni basisát a' fontok- és mértékeknek.

6. Bizonyos büntetést dictálni a' folyó pénzek' és statuspapirosok' meghamisítóira.

7. Posta-hivatalokat 's posta-utakat állítani.

8. Ösztönt adni a' tudományok és hasznos mesterségek' haladásának, az írók' és fölfedezést tevőknek munkáira, találmányaira nézve bizonyos ideig engedendő kizáró szabadék által.

9. A' főtörvényszék alá rendelt törvényszékeket alakítani.

10. Meghatározni 's büntetni a' tengeri rablásokat, 's minden a' tengeren elkövetett csalásokat 's nemzetek' törvényein ejtett sérelmeket.

11. Háborút izenni, kalóz és visszatorló-leveleket adni ki, 's szabályokat hozni a' szárazon és vizen tett zsákmányok felől.

12. Hadakat gyűjteni és tartani; de e' célra két evnél továbbra semmi pénz nem szavaztathatik.

13. Tengeri erőt szerkeztetni 's tartani fenn.

14. Szabályokat állítani fel a' szárazföldi és tengeri hadsereg' rendezése 's igazgatása körül.

15. Gondoskodni a' katonaság' egybehívásáról, az

Egyesület' törvényeinek végrehajtása, lázadások' elnyomása, 's ellenség-beütések' visszaverése végett.

16. Gondoskodni a' katonaság' szerkeztéséről, felfegyverzéséről 's fékezéséről, 's parancsolni a' katonaság' azon részével, melyet az Egyesült-Statusok' szolgálatára szabad alkalmazni, fennhagyván az illető statusoknak a' tisztek' kinevezését 's azon gondot, hogy a' katonaságnál a' congressustól megrendelt fenyítéket lábra állítsák.

17. Egyedül a' congressusnak lesz joga törvényeket 's rendszabályokat hozni azon kerületre nézve (tiz négy-szeg mérföldet nem szabad ennek meghaladni), mely a' külön statusok' átengedése 's az Egyesült-Statusok' elfogadása által, a' szövetségi kormány' főhelye leend, úgy szintén minden olly helyekre nézve, mellyek azon status' törvényhozásának, hol fekszenek, megegyezésével, pénzen vétettek, 's mellyek erősségek', raktárak', fegyverházak', hajógyárok' 's más közhasznú épületek' felállítására fordítandók.

18. Végre a' congressusnak hatalmában álland minden afféle törvények' hozása, mellyek szükségeseknek, vagy célirányosaknak találtnak munkásságba tételére a' rá bízott hatalmaknak, 's mind azon hatalmaknak, melyekkel ez alkotmány az Egyesült-Statusok' kormányát, vagy annak egyik ágát felruházta.

KILENCZEDIK SZAKASZ.

1. Költözködése, vagy behozása afféle személyeknek, mellyekre nézve a' most fennálló státusok engedelmet adni illőnek látják, nem fog a' congressus által eltiltatni 1808 előtt; de bizonyos taksa, vagy adó, melly

azonban fejenként tíz dollárnál többre nem mehet, vettethetik az illy behozásra.

2. A' *habeas corpus* szabadék fel nem függesztethetik, hanem ha 'lázáadás' és becsapás' esetében 's mikor a' köz bátorság úgy kívánja.

3. Semmi elmarasztaló törvényjavaslat (*bill d' attainder*), sem visszaható törvény (*ex post facto law*) nem határozthatatik.

4. Semmi fejadó, vagy egyéb egyenes taksa be nem hozathatik másként, mint az előbbi szakaszban megrendelt mértékirány szerint.

5. Semmi taksa, vagy vám nem fog vettetni bármelly statusból kivitt czikkelyekre; semmi elsőbbség nem fog adatni kereskedési, vagy kincstári rendeletek által egy status' kikötőjének is a' másiké fölött; a' bizonyos status' számára rendelt, vagy annak révéből kiindult hajók nem kényszeríthetnek, hogy más status' révébe kikössenek, vagy ott vámot fizessenek.

6. Semmi pénz nem vétethetik a' kincstárból másként, mint törvény által megállapított rendeletek' következtében 's időről időre rendes jegyzék fog közzé tétetni az országos bevételek és kiadások felől.

7. Semmi nemességi czímet az Egyesült-Statusokban meg nem engedtetik, és semmi olly személy, ki halmok alatt valami jövedelmező vagy bizonyos hivatalt visel, a' congressus' megegyezése nélkül, semmi nemű ajándékot, nyereséget, hivatalt, vagy czímet el nem fogadhat egy királytól, fejedelemtől vagy idegen statustól.

TIZEDIK SZAKASZ.

1. Egy status sem köthet alkut, frigyet avagy szövetséget; egynek sem lehet kalóz- vagy visszatorló szabadékokat kiadni, pénzt veretni, hitelező jegyeket kibocsátni, elhatározni, hogy arany és ezüst pénzen kívül más egyebet is adósságok' lefizetésénél el kelljen fogadni; egynek sem lehet elmarasztaló törvényjavaslatot vagy visszaható törvényt alkotni, szerződés' erejénél fogva nyert jogokat megváltoztatni, sem valami nemességi czimzetet ajándékozni.

2. Egy status sem szabhat a' congressus' megegyezése nélkül semminemű adót vagy vámot a' be- és kivitelre, kivéven azt, melly neki egyáltalában szükséges, felügyelési törvényeinek sikeresítése végett; 's minden valamelly status által a' be- és kivitelekre nézve megállapított adók' és vámok' tiszta jövedelme az Egyesült-Statu-sok' kincstárának rendelkezése alatt leend; és minden efféle törvény, alá fog vettetni a' congressus' vizsgálatának 's ellenőrségének. Egy statusnak sem szabad a' congressus' megegyezése nélkül valami vámot kivetni a' hajó-terhekre, sem hadi seregeket, vagy hajókat tartani béke' idején, sem alkut, vagy szövetséget kötni egy más statussal, vagy külföldi hatalommal, sem háborúba elegyedni, kivéven az-ellenséges beütés', vagy olly fenyegető veszély' esetét, melly semmi haladékat nem szenvedhet.

MÁSODIK CZIKKELY.

ELSŐ SZAKASZ.

1. Az Egyesült-Statusok' elnöke végrehajtó hatalommal lesz felruházva; hivatalát négy évig fogja viselni; választatása, valamint az ugyan annyi időre kinevezett alelnöke is, következő módon fog végbe menni:

2. Minden egyes status ki fog nevezni saját törvényhozása által meghatározott mód szerint, annyi választót, mennyi a' statustól a' congressusra küldött senatorok és képviselők' összes száma; de semmi senator, vagy képviselő, sem semmi ollyas személy, ki az Egyesült-Statusok' hatalma alatt lévő valamelly fizetéses vagy bizományos hivatalt visel, választónak ki nem neveztehetik.

3. A' választók, illető statusaikban összegyűlni 's titkos szavazást tenni fognak két személyre, kiknek legalább egyike nem velők egy statusból való. Laistromot fognak készíteni mind azon személyekről, kik szavazatot nyertek, úgy szintén a' mindegyik által nyert szavazatok' számáról is; e' laistromot aláírni, meghitelesíteni 's pecsételve az Egyesült-Statusok' kormányának átküldeni fogják, a' tanács' elnökének czíme alatt, ki is a' tanács' és képviselők' házának jelenlétében, a' laistromokat mind felnyitni és a' szavazatokat számba venni fogja. Az, ki a' szavazatok' legnagyobb számát nyerte meg, elnök lesz, ha e' szám a' választók' többségét teszi. Hahogy többen nyertek illy többséget, és ketten, vagy többen is egyenlő mennyiségű szavazattal bírnak, akkor a' képviselők' háza fog közülök egyet elnökül választni titkos szavazás' útján.

Ha e' többséget egy sem nyerte el, a' követek' háza az ahhoz legközelebb járó öt személyből fog egyet elnöknek elválasztani ugyanazon módon. De midőn az elnök illykép választatik, a' szavazatok statusonként számíttatnak, 's minden status' képviselősége egy szavazattal bírand; a' statusok' két harmadából kell egy tagnak, vagy tagoknak jelen lenni, 's mind ezen statusok' többsége múlhatlanúl szükséges, hogy a' választás erővel bírhasson. Minden esetben, az elnök' megválasztatása után az, ki legtöbb szavazatot nyerend, alelnök leend. Ha két, vagy több jelelt egyenlő számú szavazatot kapott, e' jelelteik közül a' tanács fog választani alelnököt titkos szavazás' útján *).

4. A' congressus határozhatja meg a' választók' gyűlésének idejét 's a' napot, mellyen szavazataikat adni fogják, melly nap ugyanazon egy lesz, minden statusokra nézve.

5. Senki más, mint ki az Egyesült-Statusoknak született polgára, vagy ez alkotmány' elfogadásakor már polgára volt, nem választathatik elnöki hivatalra; senki nem választható e' helyre, hacsak a' 35 éves kort már el nem érte, 's 14 évig az Egyesült-Statusokban nem lakott.

6. Hahogy az elnök meg találja fosztatni hivatalától, vagy halála', elbocsáttatása' és e' hivattal együtt-járó foglalatosságokra 's kötelességekre alkalmatlan volta' esetében, a' hivatal az alelnökre fog bízni, 's a' congressusnak hatalmában állandó ügy az elnök' mint alelnök' elbocsáttatásának, halálának, vagy lemondásának 's tehetlenségének esetében gondoskodni 's meghatározni, mely-

---

*) Lásd: tizenkettedik pótlékát az alkotmányoknak!

lyik köz tisztviselő töltse be ilyenkor az elnökséget addig, míg a' tehetetlenség' oka megszűnni, vagy új elnök választatni fog.

7. Az elnök, szolgálatjáért, meghatározott időszakban, bizonyos fizetést fog kapni, melyet sem fölemelni, sem leszállítani nem lehet azon idő alatt, melyre választott, 's ugyanez alatt nem szabad neki bármi más jövedelmet elfogadni sem az Egyesült-Statusoktól, sem egyes statustól.

8. Hivatalba lépte előtt következő esküt, vagy fogadást fogja tenni;

9. „Esküszöm (vagy: fogadom) ünnepélyesen, hogy az Egyesült-Statusok' elnöki hivatalát híven betölteni, 's minden gondomat az Egyesült-Statusok' alkotmányának fenntartására, ótalmára és védelmére fordítani fogom.“

MÁSODIK SZAKASZ.

1. Az elnök fő parancsnoka lesz az Egyesült-Statusok' hadseregének és tengeri erejének, úgy szintén a' külön statusok' katonaságának is, mikor az, az Egyesült-Statusok' tetteleges szolgálatára felszólítatik; neki hatalmában álland írott véleményt kérni ki, minden végrehajtó kerület' fő tisztviselőjétől, bármelly tárgy iránt, mi illető tiszteinek kötelességeihez tartozik, — hatalmában álland a' büntetést kisebbitni 's kegyelmet osztani az Egyesült-Statusok ellen elkövetett vétkeknél, kivéven azon esetet, midőn a' vádtétel a' képviselők' háza által történt.

2. Hatalmában álland szerződéseket kötni a' tanács' tudtával 's megegyezésével, csak hogy a' jelenlévő sena-

torok' két harmada, — jóváhagyásával hozzájáruljon; ő fogja a' tanács' tudtával 's megegyezésével kinevezni és jelelni a' követeket, többi köz hivatalosokat és consulokat, a' fő törvényszékek' biráit 's az Egyesült-Statusok' mind azon tisztviselőit, kiknek kinevezésére nézve ez alkotmányban más gondoskodás téve nincs, és kik törvény által fognak felállíttatni. Hanem a' congressus e' másod rendü tisztviselők' kinevezéseit törvény által átadhatja vagy magának az elnöknek, vagy a' törvényszékeknek, vagy a' kerületek' főnökeinek.

3. Az elnöknek hatalmában álland minden a' tanács' ülései alatt megürült hivatalokat betölteni oly megbízások által, mellyek a' közelebbi ülés' végével megszűnendének.

HARMADIK SZAKASZ.

Az elnök időről időre tudósítani fogja a' congressust az Egyesület' állapotjáról 's ajánlani fog figyelmébe oly rendszabályokat, mellyek szükségeseknek, vagy hasznosaknak tetszenek előtte; rendkívüli alkalmakkal egybehívhatja a' két házat, és ha egymás között az ülések' elhalasztására nézve meg nem egyeznének, akkor halaszthatja el azokat, mikor neki jobbnak tetszik, sőt egybehívhatja egyiket magát is. Ő fogadja el a' követeket 's többi köz hivatalbelieket; ő fog felügyelni, hogy a' törvények hiven teljesíttessenek, 's ő ad megbízást az Egyesült-Statusok' minden tisztviselőinek.

NEGYEDIK SZAKASZ.

Az elnök, alelnök és minden polgári tisztviselő elmozdítottathatik hivatalából, ha hogy vádoltatás' esetében, árulás, közpénzek' elfecsérlése, vagy más vétkek és kihágások miatt elmarasztaltatik.

HARMADIK CZIKKELY.

ELSŐ SZAKASZ.

Az Egyesült-Statusok' birói hatalma bizva lesz egy fő törvényszékre 's más altörvényszékekre, melyeket a' congressus időről időre alkothat és felállíthat. Mind a' fő, mind az altörvényszékek' birái megtartják helyöket mind addig, míg magokat jól viselik *), 's szolgálataikért meghatározott időszakokban bizonyos fizetést fognak kapni, melly valamig hivatalukat bírják, le nem szállíthatatik.

MÁSÖDIK SZAKASZ.

1. A' birói hatalom ki fog terjedni minden törvényes és igazságos tárgyú perekre (*equity cases*), melyek eredetöket az Egyesült-Statusok' jelen alkotmányának magyarázatából és az ő hatalmok alatt kötött, vagy kötendő szerződésekből veszik; minden olly ügyekre, melyek a' követeket, országos tiszteket, vagy consulokat illetik;

---

*) E' kifejezést használják az amerikai alkotmányok annak kijelentésére, hogy a' birák nem válaszíthatók, sem le nem tehetők, és hogy hivatalukat csak ítélet által vesztetik el.

az admiraltás' vagy tengeri törvényhatóság' ügyeire; úgy viszályokra, melyekben egyik felet az Egyesült-Statusok teszik; a' két, vagy több status, egy status' és egy másik status' polgárai *), azon egy statusnak különböző statusok' engedményei mellett földeket visszakövetelő polgárai, egy status, vagy ezen status' polgárai és idegen statusok, polgárok, vagy alattvalók között fennforgó viszályokra.

2. Minden a' követeket, többi közhivatalbelieket vagy consulokat illető esetekben 's úgy ügyekben, melyekben valamely status lesz egyik fél, a' fő törvényszék fog első és utolsó bíró lenni (*shall have original jurisdiction*). Valamennyi egyéb, fent említett esetben a' fő törvényszék mind a' törvényt, mind a' tettet illetőleg, csupán főlebbvitel' útján ítél, azon kivételek és szabályok mellett, melyeket tennie szabad.

3. Minden vétkek' elítélése, kivéven azon esetet, midőn a' vádlás a' képviselő háztól tétetett, az eskütszék által fog történni; ez ítélethozásnak azon statusban lesz helye, hol a' vétek elkövetetett; de ha a' vétek nem valamelyik statusban volt elkövetve, akkor az ítélet ez vagy amaz helyen fog hozatni, melyet t. i. a' végre a' congressus törvény által kijelelend.

HARMADIK SZAKASZ.

1. Az Egyesült-Statusok ellen elkövetett árulás egyedül abban fog állani, ha valaki ellenök fegyvert ragad, vagy ellenségeikkel egyesül, azoknak gyámolt és segít-

*)Lásd: az alkotmány' XI-dik. pótlékát.

séget adván. Senki árulás' vétkeében nem marasztaltatik, másként, mint két ugyanazon nyilvános tettet erősítő tanúk' bizonyítása után, vagy ha magát a' törvényszék előtt vétkesnek elismerte.

2. A' congressusnak hatalmában álland büntetést szabni az árulásra; de e' büntetés becstelenséget 's vagyon-elkobzást csak az elmarasztalt személy' életében vonand maga után.

NEGVEDIK CZIKKELY.

ELSŐ SZAKASZ.

Minden statusban teljes bizodalom és hitel adatik minden más status' hivatalos irományainak 's törvényes munkálatinak, 's a' congressus általános törvények által meghatározhatja mind hiteles formáját az illy iratoknak és munkálatoknak, mind a' velek egybekötött sikert.

MÁSODIK SZAKASZ.

1. Mindegyik status' polgárának joga van mind azon kiváltságokhoz és mentességekhez, mellyek más statusokban a' polgár czímmel együttjárnak.

2. Az olly személy, ki egy statusban árulással, csalással, vagy más vétekkel vádoltatván, az ítélőszék' üldözései elöl megszökik 's más statusban feltaláltatik, azon status' végrehajtó hatalmának, honnét elszökött volt, kérelmére, ki- és átadatik azon statusnak, mellyé a' törvényhatóság az illy vétek felett.

3. Semmi olly személy, ki valamelly statusban, ezen status' törvényei szerint szolgálathan, vagy munkában tar-

tatlik, 's más statusba megszökik, azon statusnak, melybe átszökött, törvényénél, vagy rendszabályánál fogva fel nem mentethetik az említett szolgálat vagy munka alól, hanem a' félnek, melyet e' szolgálat 's munka illet, kiváratára kiadatik *).

HARMADIK SZAKASZ.

1. A' congressusnak szabad lesz új statusokat felvenni az Egyesülethe; de semmi új status egy más status' törvényhatóságában nem állíttatik fel; sem új status, két vagy több statusnak egyesítéséből, vagy egy status' némelly részeiből nem fog alkottatni az illető statusok' törvényhozásának 's congressusnak megegyezése nélkül.

2. A' congressusnak hatalmában álland az Egyesült-Statusokat illető birtok és egyéb tulajdonok felől intézkedni, 's e' végre minden szükséges rendszabályokat megállapítani; és semmi ez alkotmányban nem magyaráztathatik ily értelemben, mely az Egyesült-Statusok', vagy némelly külön statusok' jogainak gyakorlata nézve ártalmas lehetne.

NEGYEDIK SZAKASZ.

Az Egyesült-Statusok biztosítják az Egyesület' minden statusaira nézve a' köztársasági kormányformát, — kötelezik magokat, hogy védendik egymást minden megtámadás és bel erőszak ellen is, hahogy a' veszélyben lévő status' törvényhozósága, vagy a' törvényhozás' egybe nem hívhatása' esetében, a' végrehajtó hatalom azt kívánni fogná.

*) Látnivaló, hogy itt rabszolgákról van a' szó. A' törvényhozó a' rabszolgaságot törvényesíti itt, de nevét kimondani nem meri.

ÖTÖDIK CZIKKELY.

A' congressus, valamikor a' törvényhozó kamrák' két harmada szükségesnek látandja, javításokat ajánlhat ezen alkotmányra nézve; vagy pedig a' külön statusok' törvényhozásai' két harmadának kívánatára, gyűlést fog egybe hívni javítások' tételére, mellyek mind két esetben, mint részei ezen alkotmánynak erővel bírandók lesznek minden tekintetben, hahogy a' külön statusok' két harmadának törvényhozásai, vagy a' kebelökben alakult gyűlések' két harmada által jóváhagyattak, a' szerint, mint a' jóváhagyásnak egy vagy más módja a' congressustól meghatározott, csakhogy az 1808-dik év előtt tett javítás az 1-ő cikkely' 9-dik szakaszának 1-ő és 4-dik záradékát sem mikép' meg ne sértse, és egy status is, önmegegyezése nélkül, szavazatától a' tanácsban meg ne fosztassék.

HATODIK CZIKKELY.

1. Minden a' jelen alkotmány előtt tett adósságok és kötelezések az Egyesült-Statusokra nézve szintolly erővel bírandanak, ezen alkotmány alatt, valamint a' szövetség' idejében.

2. Ezen alkotmány, 's az Egyesült-Statusoktól ennek következtetésében hozatott törvények, 's minden az Egyesült-Statusok' hatósága alatt készült, vagy készülendő szerződések ez országnak alaptörvényeül fognak szolgálni; minden statusok' birái kötelesek lesznek magokat azokhoz alkalmaztatni, tekintetbe nem vétetvén semmi olly intéz-

vény, melly bármelly statusnak törvényeiben vagy alkotmányában e' jelen alap(törvény)nyel ellenkeznék.

3. A' fent említett senatorok és képviselők, a' külön statusok' törvényhozásának tagjai, 's a' végrehajtó és bírói hatalom' minden tisztviselői, úgy az Egyesült-Statusokban, mint a' külön statusokban, tartoznak eskü, vagy fogadás mellett fenntartani ez alkotmányt; mindazáltal semmi vallásbeli eskü nem fog soha feltételül megkívántatni a' végre, hogy valaki az Egyesült-Statusok' hatalma alatt valami köz hivatalban vagy foglalatosságban eljárhasson.

HETEDIK CZIKKELY.

1. A' kilencz status' gyűléseinek jóváhagyása eleendő leendő ez alkotmány' megalapítására azon statusok között, mellyek azt így jóváhagyták.

2. Költ a' conventben a' jelen volt statusok' köz megegyeztével, september hava' 17-kén, urunk' 1787-dik 's az Egyesült-Statusok' függetlensége' 12-dik évében; minek bizonyságául ide aláírtuk neveinket.

WASHINGTON GYÖRGY,
elnök és Virginia' követe.

PÓTLÉKOK. (Amendements).

ELSŐ CZIKKELY.

A' congressus nem hozhat semmi törvényt valamelly vallás felállítására, vagy megtiltására nézve; úgy szintén nem szabad korlátolnia szó- és sajtószabadságot, sem megfámadni azon jogot, minél fogva a' nép csendesen egybe-gyülhessen 's a' kormányhoz panaszai' orvoslása végett kérelmeket intézhessen.

MÁSODIK CZIKKELY.

Jól rendezett katonaság szabad status' bátorságára szükséges lévén, nem lehet megszorítani azon jogot, minél fogva a' népnek fegyvereket tartani és viselni szabad.

HARMADIK CZIKKELY.

Semmi katona béke' idején, bármelly házhoz is, a' tulajdonos' megegyezése nélkül be nem szállitathatik; 's háború' idején is csak a' törvény által meghatározott mód szerint.

NEGYEDIK CZIKKELY.

Azon jog, mellyel a' polgárok személyök', hajlékuk', irásaik' és vagyonaik' bátorságára nézve oktan kutatások és lefoglalások ellen biztosítvák, meg nem sértethetik; semmi felső parancs e' végre ki nem bocsátatik, ha csak

eskü, vagy bizonyítás által megerősített alapos gyanú fenn nem forog; és az illy parancsoknak magokban kell foglalniok különös kijelölését a' helynek, hol a' vizsgálatok megteendők, 's személyek, vagy dolgok lefoglalandók.

ÖTÖDIK CZIKKELY.

Senki nem tartozik felelni főbenjáró 's becsztelenítő vádra, hacsak a' vád valamely fő eskütszéktől nem tétetett; kivéven azon vétkeket, melyeket a' szárazföldi és tengeri hadakhoz, vagy a' katonasághoz tartozó személyek háború' vagy köz veszély' idejére követtek el; azonegy személy azonegy vétekért nem vettethetik kétszer olly bánásmód alá, melly életét, vagy valamely tagját veszélyeztethetné. Semmi bünyfenyítő ügyben a' vádlott maga ellen adandó bizonyáságtételre nem szoríttathatik, 's életétől, szabadságától, vagy tulajdonától meg nem fosztathatik máskép', mint törvényes eljárás' következtében. Semmi magános tulajdon közhasználatra nem fordíttathatik igazságos megtérítés nélkül.

HATODIK CZIKKELY.

Minden büntető perben a' vádlottnak joga leendő megkivánni, hogy haladék nélkül 's nyilván ítéltessek el valamely részrehajlatlan eskütszéke által azon statusnak, és kerületnek, hol a' vétek elkövettetett, melly kerületnek határai előre törvény által kijelölendők lesznek; értesíteni fog vádoltatása' módjáról, és indítóokáról; szembe-síttetik a' terhelő tanúkkal; szabad lesz maga részére tanúkat állítani, 's egy tanácsadó' védelmében részesülni.

HETEDIK CZIKKELY.

Azon ügyekre nézve, melyeknek közönséges törvény szerint (*in suit at common law*) kell eldöntetnie, az eskütszék' ítélete fog fenntartatni, mihielyt a' peres tárgy' értéke húsz dollárnál többre menend; és az eskütszék által elítélt bármí körülmény az Egyesült-Statusok' törvény-széke elébe csak a' közönséges törvény szerint terjesztethetik.

NYOLCZADIK CZIKKELY.

Szertelen kezességi summákat követelni, mértékfeletti birságokat dictálni, 's kegyetlen és szokatlan büntetésekét határozni nem szabad.

KILENCZEDIK CZIKKELY.

Ezen alkotmányban tett előszámlálását bizonyos jogoknak nem lehet úgy magyarázni, hogy az által egyéb a' néptől magának fenntartott jogok kirekesztessenek, vagy megeseonkíttassanak.

TIZEDIK CZIKKELY.

Azon hatalmak, melyeket ez alkotmány az Egyesült-Statusoknak át nem engedett, vagy melyek' gyakorlatát a' külön statusoknak meg nem tiltja, fennhagyatnak az illető statusok', vagy nép' számára.

TIZENEGYEDIK CZIKKELY.

Az Egyesült-Statusok' birói hatalma nem úgy lesz szerkeztve, hogy bármí eljárásra, kiterjeszkedhessék oly-

lyas magyarázat által, mellyel valamely status ellen egy más status' polgárai, vagy egy idegen ország' polgárai 's alattvalói előállhatnak.

TIZENKETTEDIK CZIKKELY.

1. A' választók, illető statusaikban egybegyülni 's titkos szavazást tenni fognak elnök' és alelnök' kinevezésére, kik közül legalább egy nem lesz velük azonegy statusból való; czéduláikban meg fogják nevezni a' személyt, kire mint elnökre szavaznak, úgy szintén külön czédulákban azt is, kít alelnökségre szántak; külön laistromokat fognak készíteni mind az elnökségre, mind az alelnökségre kijelelt minden személyekről 's az azokat illető szavazatok' számáról; e' laistromokat aláírni, meghítelestíni 's pecsételve az Egyesült-Statusok' kormányához, a' tanács' elnökének czime alatt beküldeni fogják. A' tanács' elnöke a' két ház' jelenlétében felnyitand minden laistromokat, 's megszámlálándja a' szavazatokat. Ki az elnökségre adott szavazatok' legnagyobb számát egyesíti, elnök lesz, ha e' szám minden egybegyült választók' többségét képezi; és ha e' többségre senki szert nem tett volna, akkor az elnökségre legtöbb szavazatot nyert három jelelt közül a' képviselők' háza fog elnököt választani titkos szavazás' útján. De az elnök' e' választásánál, a' szavazatok statusonként számíttatnak, egy statusnak egy szavazatnál több nem engedtetvén; e' végre a' statusok' két harmadából tagoknak, vagy tagnak kell jelen lenni, 's a' választáshoz valamennyi status' többsége megkivántatik. És hahogy a' képviselők' háza, mikor a' választás reá hárult, meg nem választaná az elnököt következő martius

hava' 4-dik napja előtt: akkor az alelnök lesz elnök, valamint az elnök' halálának, vagy alkotmányilag alkalmatlan voltának esetében is.

2. Ki az alelnökségre legtöbb szavazatot nyer, alelnök lesz, ha e' szám az egybegyűlt választók' összes számának többségét képezi; és ha e' többséget senki el nem nyerte volna, akkor a' tanács fog választani alelnököt a' legtöbb szavazattal bíró két jelelt közül; e' választáshoz a' senatorok' két harmadának jelenléte és az összes számnak többsége megkívántatik.

3, Semmi öly személy, ki alkotmányilag elnöki hivatalra nem választathatik, az Egyesült-Statusok' alelnöki hivatalára sem választható.

ALKOTMANYA ÚJ-YORK STATUSÁNAK.

Mi Új-York' statusának népe, eltelve hálával isten' jóvólta iránt, melly kormányformánkat választanunk megengedte, jelen alkotmányt alapítottuk:

ELSŐ CZIKKELY.

1. A' status' törvényhozó hatalma egy tanácsra és egy képviselő házra lesz bízva.

2. A' tanács harminczkét tagból fog állani.

A' senatorok a' földbirtokosok közül fognak választatni 's négy évre kineveztetni.

A' képviselők' gyülekezete 128 tagot fog számlálni, kik is minden évben új választás alá esnek.

3. Mind két házban az átalános többség határozand.

Mindegyik maga készítendi belső rendszabályait 's maga hitelesítendi tagjainak meghatalmaztatásait.

Mindegyik maga nevezi ki tisztviselőit.

A' tanács ideglenes elnököt fog választani, mikor a' kormányzó helytartó maga nem elnököl, vagy kormányzói tisztével van elfoglalva.

4. Mindenik ház jegyzőkönyvet viend üléseiről. E' jegyzőkönyvek egészen kihirdettetnek, hacsak belőlök valamit titokban tartani szükségessé nem válik.

Az ülések nyilvánosak lesznek; tartathatnak mindazáltal zárt ajtóknál is, ha a' köz érdek úgy kívánja.

Üléseit egyik ház fel nem függesztheti két napnál tovább a' másik' megegyezése nélkül.

5. A' status fel lesz osztva nyolcz kerületre, melyek senatori kerületeknek fognak neveztetni. Mindegyikben négy senator fog választatni.

Mihelyt a' tanács, az első választások után, melyek jelen alkotmány' következtében történni fognak, egybegyülvend, négy osztályra fog elkülönöztetni. Mindegyike ez osztályoknak nyolcz senatorból fog állani, úgy hogy mindenik osztályban egyegy senator legyen minden kerületből. Ez osztályok szám szerint első, második, harmadik és negyedik osztálynak fognak neveztetni.

Az első osztály' székei megürülnek első, második, harmadikéi harmadik, negyedikéi negyedik év' végével. E' szerint évenként egy senator fog kineveztetni mindenik senatori kerületben.

6. A' status' népszámitása 1825-ben fog megtétetni, a' törvényhozó hatalom' igazgatása alatt; azután pedig helye leend minden tízedik esztendőben.

Minden ülésben, melly népszámitásra következik, a' törvényhozás újonnan megállapítandja a' kerületek' határait, hogy, mennyire lehetséges, mindegyikben egyenlő számú lakosok talállassanak. Az idegenek, szegények 's színes emberek, kik adó alatt nincsenek, e' számba bé nem foglaltatnak. A' kerületek' kijelelése csak a' főntebb meghatározott időszakokban változtathatik meg. Minden senatori kerület egy összefüggő földterülethől fog állani 's alakítása végett a' megyéket eldarabolni nem lehet.

7. A' képviselők a' megyék által fognak választatni; minden megye bizonyos számú követeket nevezvén ki, lakóinak számához képest. Az idegenek, szegények és színes emberek, kik adót nem fizetnek, e' számba bé nem foglalvák. A' népszámitást követő ülésben, a' törvényhozás elhatározandja, hány követet küldjön minden megye, és e' szám meg fog állani a' következendő ülésig.

Minden régenten formált 's külön szerkeztetett megye egy tagot fog a' képviselő gyűlésre küldeni. Új megyék nem fognak alkottatni, hacsak népességük' száma legalább egy képviselő' választására jogot nem ad.

8. Mind két háznak egyenlő joga van indítványozni bármely törvényjavaslatot.

Az egyik háztól elfogadott törvényjavaslat a' másik ház által módosíthatik.

9. A' törvényhozás' tagjainak költségül bizonyos summa fog adatni, mellyet a' törvény határozand meg 's a' köz kincstár fizetend ki.

Az olly törvényt, melly e' költségbeli summát fel-emelné, csupán hozatása utáni évben lehetne gyakorlatba venni. A' törvényhozó test' tagjainak szánt fizetésbeli summát három dollárnál fölebb emelni szabad nem lesz.

10. Egy tagja is a' két háznak, addig, mig bízása tart, polgári rendű tisztségekre a' kormányzó, tanács, vagy törvényhozás által ki nem neveztetetik.

11. Semmi congressusbeli tag, vagy más olly személy, ki az Egyesült-Statusoknál bírói, vagy katonai hivatalt visel, a' két házban üléssel nem bírhat.

Ha a' törvényhozás' valamely tagja a' congressusra küldetik, vagy az Egyesült-Statusok' szolgálatában

valami polgári, vagy katonai tisztségre kineveztetik, széke ez új tisztségek' elvállalása által meg fog ürülni.

12. Minden törvényjavaslat, mely a' tanács' és képviselő-ház' jóváhagyását megnyerte, a' kormányzó' elébe terjesztendő, mielőtt status' törvényévé válnék.

Ha a' kormányzó megnyugszik a' törvényjavaslatban, aláírja azt; ha pedig jóvá nem hagyja, visszaküldi ellenzése' okainak előterjesztése mellett, azon házhoz, mely azt elsőben indítványozta. Ez a' kormányzó' indító okait egész kiterjedésben az ülések' jegyzőkönyvébe iktatja, 's új vizsgálatba ereszkedik. Hahogy az indítvány másodszori meghányatás után is a' jelenlévő tagok' két harmadától pártoltatik: ekkor átküldetik a' kormányzó' ellenvételeivel együtt, a' másik házhoz; ez is új vizsgálat alá veendő és ha jelenlévő tagjainak két harmada jóváhagyja, az indítvány törvény' erejével birand; de ez utóbbi esetekben a' szavazatok *igen*-nel és *nem*-mel tétetnek 's minden tag' szavazata jegyzőkönyvbe iktattatik.

Minden törvényjavaslat, mely a' kormányzótól, miután elébe terjesztetett, tíz nap alatt (kivéve a' vásárnapot) vissza nem küldetik, törvény' erejével birand, épen úgy, mintha a' kormányzó aláírta volna, ha csak a' tíz napi időközben a' törvényhozás el nem halasztatott. Ily esetben a' törvényjavaslat, mintha nem is tétetett volna, úgy tekintetik.

13. Oly tisztviselők is, kiknek hivataluk nem ideiglenes (*holding their offices during good behaviour*) elmozdithatók a' két ház' összes szavazata által. De szükség, hogy az elmozdításban, minden választott tisztviselők' két harmada és a' tanácsbeli tagok' többsége megegyezzek.

14. A' politicus esztendő kezdődni fog januar' első napján, és a' törvényhozó test köteles egybegyűlni évenként januar' első kedden, hacsak valamely törvény e' végre más napot nem határozott.

15. A' választások kormányzó', alkormányzó', senatorok és képviselők' nevezésére 1822-ki november' első hétfőjén fognak kezdődni.

Minden következő választások, körülbelől ugyanaz időtájban, t. i. october-, vagy novemberben fognak történni, a' szerint, mint a' törvényhozás törvény által meghatározandja.

16. A' jelen alkotmány' következtében először választandó kormányzó, kormányzói helytartó, senatorok és képviselők, illető hivatalaik' gyakorlatába 1823-ki januar' első napján lépdenek.

A' most szolgálatban lévő kormányzó, kormányzói helytartó, senatorok és képviselőházbeli tagok folytatandják hivatalaikat 1823-ki januar' elsejéig.

MÁSODIK CZIKKELY.

1. Minden a' nép által most és jövőendőben választandó tisztviselők' kinevezésére szavazási joggal bírand a' városban, vagy városnegyedben, hol lakik, de nem másutt, minden huszonnégy esztendős korú polgár, ki a' választás előtt, mellyben részesülni akar, a' statust egy évig lakta, ki ezenkívül az utolsó hat hónapban azon városban, vagy megyében, hol szavaznia lehet, tartózkodott, és ki a' választásokat megelőző évben a' statusnak, vagy megyének földtől, vagy fejtől járó bizonyos adót fizetett, vagy

ki fegyverbe ültözve egy évig a' katonaságnál katonai szolgálatot viselt. Ez utóbbi feltételek nem fognak kivánnatni azoktól, kiket a' törvény minden adó alól kivesz, vagy kik mint tűzoltók a' katonasághoz nem tartoznak.

Hasonlókép' joga lesz szavazni minden huszonnégyszázötven éves polgárnak, ki a' választást megelőző három évben a' statust, az utolsó évben pedig azon várost, vagy megyét, hol szavazhat, lakta, és ki ezenfölül ugyanazon év alatt, az utak' fenntartására személyétől adózott, vagy a' rá kivetett munkáért pénzben fizetett, a' szerint, mint a' törvény által elrendelve vagyon.

Senmi színes ember szavazási joggal nem birand, ha csak három év óta a' statusnak nem polgára, ha csak már a' választások előtt egy évvel 250 dollár értékű minden adósság- és zálogtól ment földbirtoka nem volt. Az olly színes ember, ki illy birtokért adó alá vettetett és azt megfizette, minden választásnál szavazásra bocsáttatik.

Hahogy a' színes emberek olly földbirtokot, minő fölebb említettett, nem bírnak, semmit egyenes adót fizetni nem fognak.

2. További törvények kizárhatnak a' szavazásból minden olly személyt, ki becstelenítő büntetéssel volt, avagy leszen illetve.

3. Törvények fogják elrendelni annak módját, mikép kelljen a' polgároknak megalapítani azon választó jogot, mellynek föltételei fölebb meghatározvák.

4. Minden választások írott czédulákkal fognak tétetni, kivéven a' városi tisztviselők' választásait. Ez utóbbiak' módja törvény által fog meghatároztatni.

HARMADIK CZIKKELY.

1. A' végrehajtó hatalom egy kormányzóra fog bízni, kinék hivatala két évig tartand.

Ugyanakkor 's ugyanannyi időre fog egy kormányzóhelyettes is választatni.

2. Hogy valaki kormányzói hivatalra választathassék, az Egyesült-Statusok' született polgárának, szabad föld-birtokosnak, harmincz esztendőskorúnak, 's a' statusban öt évig lakottnak kell lennie, ha csak ez idő alatti távollétét valami a' statusnak, vagy az Egyesült-Statusoknak részére tett szolgálata nem okozta volna.

3. A' kormányzó és kormányzó-helyettes, a' törvényhozás' tagjaival egyszerre 's azonegy helyen fognak szavazatok' többsége által választatni. Azon esetben, ha a' kormányzói, vagy kormányzó-helyettesi hivatalra kijelölt két vagy több személy egyenlő mennyiségű szavazatot nyerne: a' két törvényhozó ház fogja e' jelelték közül, közönséges golyók általi titkos szavazás' útján 's voksok' többségével, a' kormányzót 's kormányzó-helyettest megválasztani.

4. A' kormányzó, fő parancsnoka lesz a' katonaságnak 's vezére a' status' tengeri hadának; rendkívüli körülményekben összehívhatja a' törvényhozást, vagy a' tanácsot magát. Tartozik minden gyűlés' megnyitásakor, a' törvényhozással a' status' helyzetének mivoltát követség által közleni, 's annak olly rendszabályokat, melyeket szükségeseznek lát, ajánlani; ő intézi az igazgatásbeli polgári vagy katonai ügyeket a' kormány' tisztviselőivel

együtt, kihirdeti a' törvényhozás' határozatait 's gondosan vigyáz, hogy a' törvények híven teljesíttessenek.

Szolgálatának jutalmául, meghatározott időszakonként, bizonyos fizetése járand, és azt azon idő alatt, melyre el van választva, sem fölebb emelni, sem alább szállítani nem lehet.

5. A' kormányzónak hatalmában álland, kegyelmet adni, vagy felfüggeszteni a' büntetést, elítéltetés után, kivévén az árulás', vagy követek által történt vádoltatás' eseteit; ez utóbbi esetben, a' felfüggesztés nem terjedhet tovább, mint a' legközelebbi törvényhozó gyűlésig, mely is vagy kegyelmet adhat, vagy elrendelheti az ítélet' végrehajtását, vagy meghosszabbíthatja a' felfüggesztést.

6. A' kormányzó' vádoltatása' vagy letétetése', elbocsáttatása', halála' 's hon nem léte esetében, hivatalával együtt-járó jogai és kötelességei a' kormányzó-helyettesre ruháztatnak, ki is azokat megtartandja a' kiszabott ideig, vagy ha az üresség, vádoltatás, vagy távollét által támadt, a' kormányzó' feloldoztatásáig, vagy haza jötteig.

A' kormányzó mindazáltal fő parancsnoka marad a' status' minden hadi erejének, midőn távollétét a' háború kívánja, és a' törvényhozás megengedi a' fegyveres erő' vezérlése végett.

7. A' kormányzó-helyettes elnöke lesz a' tanácsnak, de elhatározó szavazattal csak a' vokсок' egyenlőségénél bírand. Hahogy a' kormányzó' távolléte alatt a' kormányzó-helyettes elúszik, lemond, meghal, vagy vádoltatik és letétetik: akkor a' tanács' elnöke *) fogja betölteni a' kor-

*) Itt oly ideiglenes elnökről van szó, ki az alkotmány 1-ő cikkelye 3-dik §-a szerint szokott kinevezetni.

mányzó' tiszteit mind addig, míg új választás történik, vagy a' tehetetlenség megszűnend.

NEGYEDIK CZIKKELY.

1. A' katonaságnál a' tisztek következő módon választatnak és neveztetnek ki:

Az altisztek és tisztek bezárólag a' kapitányig, illető századaik' tagjainak írott szavazatai által;

A' zászlóal' parancsnoki 's ezredbeli főbb tisztek, zászlóaljaik' 's ezredeik' írott szavazatai által;

A' brigádás generálok illető brigádaik' fő tisztei által;

Végre a' tábornagyi őrmesterek, brigádás generálok, ezredek, vagy zászlóal-parancsnokok magok fogják kinevezni illető osztályaik', brigádaik', vagy zászlóaljaik' tábornagyi karának tiszteit.

2. A' kormányzó fogja kinevezni 's a' tanács' jóváhagyásával beiktatni a' tábornagyi őrmestereket, brigáda-felügyelőket, 's a' tábornagyi kar' főnökeit, kivéven a' general-biztost és tábornagy-segédet. Ez utolsót a' kormányzó maga fogja beiktatni.

3. A' törvényhozás törvény által fogja meghatározni idejét és módját a' katonatisztek' választásának, úgy ennek a' kormánynál mikép teendő bejelentését.

4. A' tisztek okleveleiket a' kormányzótól fogják kapni. Semmi oklevéllel bíró tiszt tisztségétől meg nem fosztathatik máskép, mint a' tanács által 's a' kormányzó' kívánatára, ki is a' kívánt letételés' okait előadja; és a' haditanács' végzése által, a' törvény' értelmében.

A' katonaság' mostani tisztai a' fent említett feltételek mellett megtartandják okleveleiket és tisztségeiket.

5. Azon esetben, ha hogy a' fentebbi választás' és kinevezés' módja a' katonaságnál jót nem szülne, a' törvényhozás eltörölheti azt, 's helyébe törvény által mást hozhat be, csak hogy ez, mind két házban a' jelenlévő tagok' két harmadának egyeztetével menjen végbe.

6. A' status-titoknak, ellenőr, kincstárnok, országos ügyvéd, főfelügyelő és főbiztos következő módon fognak választatni:

Mind a' tanács, mind a' képviselők' gyűlése egyegy személyt fognak e' hivatalok' mindegyikére kijelelni, azután elegy-ülést tartanak. Ha e' választások ugyanazon jeleltekre esnek, az így elválasztott személyek beiktattatnak azon hivatalokba, melyekre kineveztetvék. Ha pedig a' kijelelésekben megoszlás van, akkor a' választás közös szavazás által történik meg, az egyesült tanács' és képviselő ház' voksainak többségével.

A' kincstárnok minden évben választás alá kerül. A' status-titoknak, ellenőr, országos ügyvéd, főfelügyelő, és főbiztos hivatalaikat három évig viselendik, ha csak a' tanács' és képviselő ház' köz határozata által el nem mozdíttatnak.

7. A' kormányzó, írásheli izenet által 's a' tanács' egyeztetével fog kinevezni minden bírósági tisztviselőket, kivéve a' békebírákat, kik is következőkép' fognak választatni:

A' status' minden megyéinek felvigyázó (*supervisors*)*)

*) A' felvigyázók (*supervisors*) olly tisztviselők, kikre van bízva egy része a' községek' igazgatásának 's kik ezenkívül összesen minden megye' törvényhozó hatóságát képezik.

biztossága egybegyülni a' törvényhozás által meghatározott napon, 's kijelel szavak' többségével annyi személyt, a' hány békebiró kívántatik, a' megye' városainak; egybegyülni a' megyei törvényszékek' birái is, 's ők is hasonló számú jelelteket neveznek ki; azután a' törvényhozás által meghatározott időben és helyen a' megyének mind felvigyázói, mind törvényszéki birái összegyülni 's vizsgálat alá veszik illető választásaikat. Ha némelly választásokra nézve egy értelem uralkodik, megerősítik azokat egy bizonyítvány által, melly a' megyei titoknak' levéltárába tétetik, és az illy bizonyítványokban megnevezett személy, vagy személyek békebirák lesznek.

Ha a' választásokra nézve egészben, vagy egy részben különböző az értelem, akkor a' felvigyázók' biztossága 's a' birák kötelesek különböző választásaikat át küldeni a' kormányzónak, ki is e' kijelelték közül annyi békebirát fog választani, a' hány a' megürült helyek' betöltésére kívántatik.

A' békebirák négy évig maradnak szolgálatban, ha csak el nem mozdíttatnak a' megyei törvényszékek által, mellyek az elmozdítás' okait előadni kötelesek, de ez elmozdításnak helye csak akkor lehet, ha előbb a' békebiró azon körülményekről, mellyekkel terhelve van, értesítettett, 's a' maga védelmét beadhatta.

8. A' sheriffek, megyei jegyzők és levéltárnokok, valamint Új-York város' megyéjének jegyzője is, minden harmadik évben, vagy valamikor üresség támad, választatnak az illető megyék' választótól által. A' sheriffek nem viselhetnek semmi más hivatalt, 's újra csak szolgálatból kiléptök után három év múlva választathatnak el. Megki-

vánhatni, hogy a' törvény' értelmében időről időre biztosítást nyújtsanak, és ha azt teljesíteni elmulasztanak, hivataluk mint megürült ügy fog tekintetni.

A' megye sohasem lesz felelős a' sheriff' tetteiért. A' kormányzó e' tisztségviselőt szintűgy leteheti, mint a' megye' jegyzőit és levéltárnokait, de sohasem a' nélkül, hogy velek előbb az ellenök indított vádat közölte, 's magok' védhetését megengedte volna.

9. A' törvényszéki jegyzők, kivéven azokat, kikről az előbbi szakaszban szó van, azon törvényszékektől fognak kineveztetni, mellyeknél szolgálni fognak, a' kerületi ügyvédek pedig a' megyei törvényszékektől. E' jegyzők 's ügyvédek három évig maradnak hivatalukban, hacsak az őket kinevezett törvényszékek által el nem mozdíttatnak.

10. Minden városbírák ezen statusban az illető városok' községi tanácsai által fognak kineveztetni.

11. A' halottvizsgálók (*coroners*), valamint a' sheriffek azon módon 's ugyanannyi időre választatnak; elmozdíttatásuknak is szint' azonképen lehet helye. Számukat a' törvényhozás határozzandja meg; melly mindazáltal négy-nél többre nem mehet egy megyében.

12. A' kormányzó nevezi ki 's iktatja be a' tanács' jóváhagyásával a' cancellária' tagjait és auditorait, kik is hivatalukat három évig viselendik, hacsak őket a' tanács, a' kormányzó' kívánatára el nem mozdítja. A' jegyzőket 's aljegyzőket a' kormányzó nevezi 's pótolja ki tetszése szerint.

13. A' törvényszéki biztosság' (*court of oyer and terminer*) 's közönséges békebiróságok' jegyzőjét Új-York városára 's megyéjére nézve, ezen város' közönséges békebirósága nevezendi ki 's tartja munkában addig, a' med-

dig tetszik. A' törvényszékek' egyéb megbízottai 's szolgálatbeli személyei, kiknek kinevezése itt meghatározva nincs, a' különböző törvényszékek, vagy kormányzó által, a' tanács' egyeztetével választatnak, a' szerint mint a' törvény ki fogja jelezni.

14. A' különös bírák és segédek, úgy szintén jegyzők is Új-York városában, e' város' községi tanácsa által fognak kineveztetni. Hivataluk addig tartand, meddig a' többi megyék' békebíráié, 's el is csak úgy mozdíthatók, mint ezek.

15. Mindazon tisztviselők, kik jelenleg a' nép által neveztetnek ki, ezután is általa fognak kineveztetni. A' melly hivatalok' kinevezéséről ezen alkotmány nem gondoskodott, vagy a' mellyek jövődöben támadhatnak, hasonlólag a' nép' kinevezésétől fognak függni, ha csak a' törvény mást nem rendelend.

16. A' hivatalok' ideje, mennyiben e' jelen alkotmányban meghatározva nincs, törvény által megszabathatik; különben pedig függni fog az azon hatóság' tetszésétől, melly e' hivatalokra nézve a' kinevezés' jogát bírja.

ÖTÖDIK CZIKKELY.

1. Azon ítélőszék, melly' elébe kell vitetni a' polítciai vádaknak (*trials by impeachment*) *) 's vétkek' javítását tárgyazó pereknek (*correction of errors*), állani fog a' tanács' elnökéből, senatorokból, cancellárból, a' fő-

*) Itt olly esetről van szó, midőn a' képviselők' háza valami köz tisztviselőt vádol be a' tanács előtt.

törvényszék' bíráiból, vagy azok' nagyobb részéből. Midőn a' vád a' cancellár, vagy a' főtörvényszék' valamely bírája ellen van intézve: a' vádlott személy felfüggesztetik hivatalától, kitisztulásaig.

A' cancellária' ítéleteinek főlebbvitelénél, a' cancellár értesíti az ítélőszéket első ítéletének indítóokairól, de elhatározó szavazattal nem bírand; és ha a' főlebbvitel a' főtörvényszék' ítéletének hibás volta miatt tétetett, e' törvényszék' bírái hasonlókép' elő fogják adni ítéletök' indítóokait, de a' tanácskozásban részt venniök nem szabad.

2. A' képviselő háznak joga van vádat indítani a' status' minden polgári tisztviselői ellen, megvesztegettetés', vagy hivatalaik' gyakorlatában elkövetett kihágás 's egyéb vétkek és bűnök miatt; hanem erre az összes választott tagok' többségének egyetértése megkívántatik.

A' törvényszék' tagjai, kiknek e' vád felett ítélőök kell, a' per' kezdetekor esküvel, vagy fogadással kötelezik magokat, hogy a' próbák szerint fognak ítéletet hozni. Az elmarasztalás meg nem történhetik másként, mint a' jelenlévő tagok' két harmadának szavazata által. A' ki-mondandó büntetés csak hivataltölti elmozdítottatás 's olly ítélet lehet, minélfogva a' marasztalt fél bármely hivatal' viselésére, 's bármely becsületben, vagy haszonban részesülésre a' status' körén belől, alkalmatlannak nyilváníttatik; hanem azután a' marasztalt felet rendes formák szerint újra vád alá venni 's a' törvényhez képest megbüntetni lehet.

3. A' cancellár 's főtörvényszék' bírái megtartandják hivatalaikat mind addig, mig azokban jól eljárnak

(*during good behaviour*) *), de nem hatvan esztendőös korokon túl.

4. Állani fog a' főtörvényszék egy elnökből és két bíróból; de a' három közül csak egyet illet a' kihallgatás.

5. A' status törvény által aránylagos számú járásokra fog felosztatni. Illy járás négynél kevesebb, nyolcznál több nem lehet. A' törvényhozás e' felosztást a' szükséghez képest, időről időre változtathatja. Minden járásnak lesz egy bírása, ki is mint a' főtörvényszék' bírái, azon módon, 's ugyanannyi időre fog kineveztetni. E' járásbeli bírák szintazon hatalommal fognak bírni, mint a' főtörvényszék' bírái midőn magok ítélnék, mind a' főtörvényszék előtt kezdett ügyekben, mind a' törvényszéki biztosságnál és eskütszékeknél. Ezenfölül a' törvényhozás, a' szükséghez képest, felruházhatja akár e' bírákat, akár a' megye' törvényszékeit 's alsóbb törvényszékeket természeti igazság szerint ítélő hatalommal (*equity powers*), melyet azonban mindig a' cancellár' főlebbvitele alá rendel.

6. A' megyei törvényszékek' bírái 's városok' ügyvédei öt évre neveztetnek ki; de a' tanács által, a' kormányzó' okkal támogatott kívánatára, elmozdítathatnak.

7. A' cancellár, főtörvényszéki bírák, és járások' bírái, semmi más közhivatalt nem viselhetnek; minden szavazat, melly nekik választás alá eső hivatalokra a' törvényhozás, vagy a' nép által adatnék, semmiben sem vétetik.

---

*) E' kifejezést használják annak kijelentésére, hogy a' bírák el nem mozdíthatók 's hogy hivatalukat csak ítélet által veszthetik el.

HATODIK CZIKKELY.

1. A' törvényhozás' tagjai és minden hatósági 's bíraskodó tisztviselők, a' törvény által kivett alrendű hivatalosokon kívül tartoznak szolgálatba léptők előtt elmondani 's aláírni a' következő eskü' vagy fogadás' formáját:

2. „Esküszöm (vagy a' körülmény szerint: *fogadom*) ünnepélyesen, hogy az Egyesült-Statusok' alkotmányát és Új-York status' alkotmányát fenntartani 's . . . . tisztelem hiven és olly jól, mint csak tölem telik, betölteni fogom.“

Semmi más esküt, nyilatkozást vagy próbát nem lehet kívánni akármi közhivatal, vagy szolgálat körül.

HETEDIK CZIKKELY.

1. Semmi tagja Új-York statusának meg nem fosztathatik a' status' minden polgárai' számára biztosított jogoktól és szabadékoktól, hanem ha az ország' törvényei 's hozzá-hasonlók' ítélete által.

2. Az esküttszék által gyakorlandó bíraskodás sértetlen leend 's meg fog tartatni örökre mind azon ügyekben, mellyeknél eddigelé alkalmazva volt. Minden új törvényszék úgy fog alkottatni, hogy a' közönséges törvényt követni tartozzék, kivéven a' természeti igazság szerint ítélő törvényszékeket, mellyeknek alapítására a' törvényhozást jelen alkotmány felhatalmazza.

3. Valamennyi religióbeli hitnek 's valamennyi isten-tiszteletnek, minden elsőbbség nélkül szabadon vallhatása 's gyakorlása, kinek-kinek most és mindenha megenged-

tetik; hanem az e' czikkely által biztosított lélekisméretbeli szabadság, kicsapongó tetteknek, 's holmi a' status' békeségével 's bátorságával meg nem férhető szokásoknak mentesítéseig nem terjedhet.

4. Minthogy az evangeliom' szolgálai, hivataluknál fogva, istennek szolgálatára 's a' lelkek' gondviselésére rendeltettek 's országuk' nagy dolgaival elfoglaltatniok nem kell: azért is semmi evangeliom' szolgálja, vagy akármilyen névvel nevezendő pap, bármely körülményben 's bármely indítóokból is, sem választás' útján, sem másképp' semmi polgári vagy katonai tisztségre nem hivatathatik.

5. A' status' katonasága mindig fegyverben, fenyték alatt 's szolgálatra készen állni köteles: hanem a' status' minden lakosa, ki valami afféle valláshoz tartozik, mellynél lélekisméretbeli nehézségek a' fegyverviselést kárhoztadják, fel lesz ez alól mentve, ha azon váltságpénzt, melyet a' törvényhozás törvény által meghatározand, 's melly egy jó katonának idő- és pénzbeli áldozatához méretik, lefizetendi.

6. A' *habeas corpus* kiváltságot felfüggeszteni nem lehet, kivéven pártütés' és támadás' esetében, 's mikor a' köz fennmaradás e' felfüggesztést parancsolja.

7. Senki főbenjáró, vagy becstelenítő vádért ítélet alá nem vettethetik másként, mint a' főeskütszék' vádlása, vagy előadása után. Ez elvnel több kivételek vannak; első az, mikor a' képviselők által tett vád forog kérdésben; második, mikor valami tettleges szolgálathan lévő hadi személy, vagy valami katona, háború' idején (vagy béke' idején is, ha a' congressus a' statusnak fegyveres csapatok' tartását megengedte) idéztetik perbe; harmadik, mi-

kor csupán apró lopásokról van szó; ezekre nézve a' törvényhozás határozand.

Minden a' képviselők', vagy főeskütszék' vádja után tartott bírószkodásnál védethetik a' vádlott egy tanácsnok által, épen úgy, mint a' polgári perekben.

Senki azonegy tettért, főbenjáró vádnál fogva, kétszer ítélet alá nem vettethetik; sem arra, hogy bűnheli tárgyban maga ellen vallomást tegyen, nem szoríthatatik; sem szabadságától, tulajdonától, vagy életétől másként, mint a' törvény' értelmében, meg nem foszthatatik.

Köz haszon végetti kisajátításnak csak illő kárpót-lás mellett lehet helye.

8. Minden polgár szabadon kinyomtathatja, leírhatja 's közre bocsáthatja véleményét bármi tárgy felől, 's felelős marad a' visszaélésért, melyet ezen joggal netalántán elkövetne. Semmi törvény nem hozathatik a' szólás- vagy sajtószabadság' megszorítására.

Minden gúnyirat miatt támasztott perben, vagy vádban, megengedtetik a' tettek' bebizonyítása; és ha az eskütszék e' tetteket igazaknak találja, és azok a' világ előtt helyes okokból 's jó célból fedettek fel, a' vádlott fél feloldoztatik. Ezen esethen az eskütszék mind a' jog, mind a' tett felett ítélni fog.

9. Mind a' két törvényhozó ház' $\frac{2}{3}$ -ad rész tagjainak megegyezése szükséges a' közjüvedelmek' kiadásánál, status' tulajdonávali rendelkezésnél, különös, vagy helybeli érdekű törvényeknél, úgy szintén political, vagy magános társulatok' alkotása, meghosszabbítása, újítása, vagy módosítása körül.

10. Minden a' statust illető földek' eladásából, vagy átengedéséből származó jövedelem— kivén a' köz használatra fenntartott és eltulajdonított, vagy az Egyesült-Statusoknak átengedett földeket— 's az úgy nevezett községi iskolák' tőkéje, egy örökös tőkét képeznek, melynek alapja egész épségében a' status' községi iskoláinak fenntartására fog fordíttatni.

Vám fog szedetni, minden már fennálló, vagy ezután felállítandó hajókázható vonalain a' nyugoti és északi nagy tavak 's atlanti tenger közt lévő csatornának. E' vámok nem lesznek alábbvalók azoknál, melyeket a' csatornabiztosok elfogadtak 's a' törvényhozásnak 1831-ki martius' 12-kén beadott tudósításukban előszámláltak.

E' vám, valamint az is, mely az 1817-ki april' 15-ki törvény által minden sóaknákra kivettetett, úgy szintén az árverési taksák (kivéén azon 33,500 dollárt, melyről ugyane' törvény intézkedett, és végre az 1820-ki martius' 13-ki törvény' végzése által megállapított jövedelem' summáját), melyek a' gőzhajókon utazóktól vett taksa' helyébe jöttek, egész épségükben a' vizen való közlekedések' eszközeinek bevégzésére, 's az e' munkák' létesíthetése végett már kölcsönzött, vagy ezután még kölcsönzendő summák' kamatjainak fizetésére 's a' tőkék' lerovására fordítandók lesznek.

Ezen hajóvali közlekedésekre, sóaknákra, árverésekre rovott adók, úgy azok, melyek az 1817-diki april' 15-ki törvény által megállapítottak, valamint szintén az 1820-ki martius' 13-ki törvénynél fogva meghatározott summa, sem alább nem szállíttathatik, sem másra nem fordíttathatik, mind addig, mig az e' munkákra felvett, vagy

még felveendő summák kamatai és tőkei egészen lefizetve nem leendenek.

A' törvényhozásnak soha szabad nem leend eladni, vagy idegeníteni a' statust illető sóaknákat, 's azon körül-tők lévő földeket, mellyek az aknák' kiásásához szükségesek lehetnének, — sem a' hajókázó vonalokat akár egészen, akár egy részben; mind ezeknek a' status' tulajdoninak lenniök és maradniok kelletvén.

11. Semmi sorsjáték jövőre megengedve nem lesz, és a' törvényhozás törvény által fogja e' statusban eltiltani minden lotteriasorsok' árulását, a' már törvényesen megengedetteken kívül.

12. Semmi az indusokkal földek iránt kötött szerződés, melly a' statusban 1775-ki october' 14-ke óta jött létre, erővel nem birand, hacsak a' törvényhozás' meg-egyezése 's engedelme hozzá nem járul.

13. Tovább is status' törvényei fognak maradni, a' törvényhozástól jónak látandó változtatásokkal együtt, a' szokásos törvénynek (*common law*) 's új-yorki gyarmat' törvényhozási munkálatinak azon czikkelyei, mellyek e' gyarmat' törvényét tették 1775-ki april' 19-kén; úgy szintén e' gyarmat' congressusának, 's Új-York' statusa' gyűlésének 1771-ki april 20-kán erővel birt azon határozatai, mellyek eltörölve, visszavonva, vagy módosítva nincsenek, valamint végre e' status' törvényhozásának mostanság fennálló végzései; de mind azon részei e' szokásos törvénynek 's fent említett munkálatoknak, mellyek e' jelen alkotmánynyal meg nem egyeznek, eltörölvék.

14. Minden e' statusban Nagy-Brittania' királya, vagy annak hatalmát gyakorló személyek által 1775-ki

october' 14-kén innen tett földbeli adományozás, mintha nem is történt volna, annyiban vétetik; de semmi a' jelen alkotmányban meg nem erősítendő az e' király 's elődei által előbb tett földbeli adományozásokat, sem meg nem semmisítendő az ezen időszak előtt akár tőle, akár amazoktól engedett szabadékokat, sem a' statustól, vagy ennek hatalmát gyakorló személyektől azóta kiosztott engedményeket és kiváltságokat, sem erejükből ki nem veendi akár a' statustól, vagy egyesektől 's testületektől tett kötelezvényeket 's adósságokat, akár a' sajátsági jogokat, törvényes jogokat, viszontköveteléseket, 's bármely törvénykezési módjait az ítélőszékeknek.

NYOLCZADIK CZIKKELY.

1. Szabad a' tanácsnak, vagy képviselők' házának egy vagy több javítást ajánlani a' jelen alkotmányra nézve. Ha az ajánlt javítás a' két ház' választott tagjainak többsége által támogatatik: a' feltett javítás, vagy javítások, a' mellettök és ellenök szóló szavazatokkal együtt jegyzékbe vétetnek, és a' jövő törvényhozó gyűlés' elhatározása alá terjesztetnek.

E' törvényhozó test' megválasztatása előtt három hónappal az illy javítások kihirdettetnek; és ha e' törvényhozásnak munkásságba léptekor az ajánlt javítások mind két házban az összes tagok' két harmada által elfogadtatnak, akkor a' törvényhozás tartozik azokat az általa meghatározandó időben és módon a' nép elébe terjesztetni.

2. Hahogy a' nép, vagy is a' törvényhozás' tagjainak választásánál szavazási joggal bíró összes polgárok'

többsége e' javításokat jóváhagyják, akkor azok az alkotmánynak kiegészítő részévé lesznek.

KILENCZEDIK CZIKKELY.

1. Jelen alkotmány foganatba veendő lesz 1822-ki december' végével. Valami benne a' szavazási jogot, statusnak senatori kerületekre osztatását, a' követházba választandó tagok' számát, a' választóknak 1822-ki november' első hétfőjére összehívását, a' mostani törvényhozás' foglalatosskodásának 1823-ki január' 1-őjéig kiterjesztését; a' lotteriák' eltiltását, a' közbirtokok- és jövedelmekhez nyúlás' tilalmát, a' helybeli, vagy magános érdekeket, a' politicalai testületek' szabadékleveleinek kiadását, megváltoztatását, újítását, vagy elhalasztását illeti, mind az foganatba menendő lesz a' legközelebbi február hó' utolsó napjával.

Jövő martius' első hétfőjén, a' mostani törvényhozás' tagjai leteendik 's aláírandják a' hitet vagy fogadást az akkor már erővel bíró alkotmány' fenntartására nézve.

A' sheriffek, megyei jegyzők, és halottvizsgálók választatni fognak a' jelen alkotmány által 1822-ki november' első hétfőjére kitűzött határnapon; de hivatalukba csak a' következő január' 1-jén fognak lépni. Minden 1822-ki december' 31-kén polgári hivatalban lévő személyek' felhatalmazólevelei e' napon megszűnendenek; hanem a' becsületbeliek folytathatják foglalatosságukat mindaddig, míg a' jelen alkotmányban megrendelt új kinevezések vagy választások végbe menendenek.

2. A' választásra hívásról, szavazás' rendéről és módjáról, szavazatok' beszédéséről 's azok' sikerének kihir-

detéséről, most fennálló törvények fognak mindenben, mi-
ben csak alkalmazhatók, zsinormértékül szolgálni a' jelen
alkotmány által 1822-ki november' első hétfőjére tett vá-
lasztásoknál, 's a' mostani törvényhozás meg fogja hozni
a' törvényeket, mellyek jelen alkotmányhoz képest e' vá-
lasztásokra nézve még szükségesek lehetnének.

Költ a' conventben, Albany város' capitoliumá-
ban, november' 10-kén 1821-dik, 's az amerikai Egyesült-
Statusok' függetlenségének 46-dik évében. Minek is hite-
leül aláírtuk

TOMPKINS DÁNIEL, elnök.

GARDINER SÁMUEL,)

BACON JÁNOS,

) titkárok.

JEGYZETEK.

(A) 32 LAP.

Lásd nyugotnak mind azon tartományaiiban, hova európaiak még el nem jutottak, Long őrnagynak a' congressus' költségén tett két rendbeli útazását.

Nevezetesen az amerikai nagy pusztára nézve azt mondja Long, hogy egy a' 20° hosszúsággal (washingtoni *) délvonaltól számítva) csaknem egyenközü vonalt kell húzni, melly a' vörös folyamnál kezdődván a' *Plata* folyónál végeződjék. E' képzelt vonaltól fogva egész a' Mississipi völgyét nyugotról bekerítő sziklás hegyekig, roppant síkok terjednek el, mellyek általjában művelésre alkalmatlan homokkal fedve, vagy gránit-kövekkel behintve vannak. Rajtok nagy pölöny-csordákon 's vadlovakon kívül egyéb nem igen találtatik. Látni néhány indus csapatot is, de csekély számmal.

Long őrnagynak azt mondották, hogy ha az ember a' *Plata* folyón fölül ugyanazon irányban megy fölfelé, balra mindig tart ezen pusztá. Hanem maga ezen előadás' igaz voltát ki nem nyomozhatta. (*Longs expedition*, vol. 2, p. 361.)

Bármelly hitelt érdemeljen is Long őrnagy' tudósítása, el nem kell még is feledni, hogy ő a' tartományon, melyről szól, csak keresztül ment, de az előtte lévő vonalon kívül tétova nagy kitéréseket nem tett.

---

*) A' hosszúság 100° foka a' washingtoni délvonal szerint, körülbelöl a' párisi délvonal' 99° fokának felel meg.

(B) 34 LAP.

Dél-Amerika ezen naptérítők közötti vidékeken, hihetetlen temérdekségben hozza elő a' folyófü' általános neve alatt ismeretes futó növényeket. Az antillai virág maga negyvennél több különböző fajt mutat abból.

E' csemeték' leggyönyörűbbjeiből való a' goltota. E' szép növény — azt mondja *Descourtilz*, az antillai növényországról készített leírásában — kacscsainál fogva, mellyekkel fel van ruházva, a' fába aggaszkodik, 's rajtok ingó boltozatokat 's gazdag és pompás oszlopzatokat képez, mellyek kéken tarkázott szép bársonyvirágokkal ékeskednek, 's az órrot kipárolgó illatjokkal csiklándozzák; (vol. 1, p. 265.)

A' nagy hüvelyű ákácز igen vastag futó növény, melly hirtelen kifejlik 's egyik fáról a' másakra futván, gyakran fél mérföldnyi tért is befed; (vol. 3, p. 227.)

(C) 36 LAP.

Az amerikai nyelvekről.

Azt mondják, a' melly nyelveken az amerikai indusok az éjszaki égsarktól fogva a' Kaphornig beszélnek, mind ugyanazon minta szerint alkotvák, ugyanazon grammaticai szabályok alá vetvék; honnét is nagy valószínűséggel következtethetni, hogy valamennyi indus nemzet azonegy törzsökből származott legyen.

Az amerikai száraznak mindegyik népsége külön szó-járással beszél; de a' tulajdonkép' úgy nevezett nyelvek igen csekély számuak; mi viszont arra látszik mutatni, hogy az új-világ' népei nem nagyon régi eredetűek.

Vége az amerikai nyelvek felette szabályszerűek; azért is hihető, hogy a' velek élő népek nagy változásokat még nem szenvedtek, 's idegen nemzetekkel sem kény-

telenségből, sem jó szántukból el nem keveredtek, mert közönségesen több nyelveknek egy nyelvvé egyesülése hozza elő a' grammaticai szabálytalanságot.

Az amerikai nyelvek, 's különösen Éjszak-Amerika' nyelvei, még csak nem rég' vonták magokra a' nyelvtudósok' figyelmét. Ezek mindjárt azon fölfedezést tették, hogy e' vadnép' beszédmódja igen bonyolult eszmék' 's igen bölcs combinációk' rendszerének szüleménye. Azt vették észre, hogy a' nyelvek felette gazdagok, és hogy azok' képzésénél a' fül' kényességének kimélésére nagy gond fordított.

Az amerikaiak' grammaticai rendszere minden egyebektől több pontokban, de főkép' a' következőekben különbözik:

Némelly európai népek, egyebek közt a' németek, a' szükség úgy hozván magával, különbféle kifejezéseket egyesíteni 's ezáltal bizonyos szavaknak összefoglalt jelentést adni tudnak: az indusok e' tehetséget a' legmeglepőbb módon annyira vitték, hogy nagy számú eszméket, úgy szólván, egyetlenegy pontra húznak össze. Könnyű lesz ezt megérteni egy példából, melly *Duponceau* által az amerikai philosophiai társaság' emlékiratiban felhozatik.

„Midőn — úgymond ő — egy delawarei asszony macskával, vagy kis kutyával játszik, sokszor hallani tőle ezen szót: *kuligatrix*. E' szó így van összerakva: a' *k* betű jegye a' második személynek, 's annyit tesz, mint *te* vagy *tied*; *uli* töredéke a' *wulit* szónak, melly azt teszi *szép*; *gat* egy másik töredék ime' szóból: *wichgat*, mi azt teszi *láb*; végre a' *siz* kisebbitő végezet, melly magában foglalja a' kicsinyesség' eszméjét. E' szerint ez egy szóval az indus asszony ennyit mond: *te szép kis láb*u.

Imhol egy más példa, melly megmutatja, mi szerencsésen tudják az amerikai vademberek szavaikat összerakni.

A' delawarei ifjú magát *pilape*-nak nevezi. E' szó innét van képezve: *pillsit* szüz, ártatlan; és *lenape* em-

ber; mi tehát annyi, mint maga tisztaságában 's ártatlanságában meglévő ember.

Igen különös módját lehet főkép' észrevenni e' szavakat összerakó tehetségnek az igék' képzésében. A' legösszeszöttebb dolog gyakran egyetlen szóval tétetik ki. Az eszmének majd minden árnyéklatai hatással vannak az igére 's módosítják azt.

Kik e' tárgyat, melybe én csak felületesen tekintetem, közelebbről vizsgálni kívánnák, azok olvassák meg:

1. Duponceau' levelezését Hecwelderrel az indus nyelvek felől. Megtalálni e' levelezést az amerikai philosophiai társaság' emlékiratinak első darabjában a' 356 — 464 lapokon. Kiadatott Philadelphiában 1819. Small Ábrahámnál.

2. Geibergernek delawarei vagy *lenape* nyelvről irt grammaticáját 's Duponceaunak ahhoz adott előbeszédét. Mindenik az említett gyűjteményben találtatik (vol. 3.)

3. Az e' munkából készített igen jó kivonatot, mely van az *Encyclopédie américaine* 6-dik darabjának végén.

(D) 39 LAP.

Charlevoix-nál (tom. 1, p. 235) olvashatni történetét az első háborúnak, melyet a' canadai francziák 1610-ben viseltek az irokézek ellen. Ez utóbbiak, ámbár csak ijjal és nyíllal voltak fegyverkezve, vég elszántsággal álltak ki a' francziák 's szövetségeseik ellen. Charlevoix, ki különben nem nagy festő, igen jól szem' elébe állítja e' darabban azon ellentétet, melyet az európaiak' és vademberek' erkölcsi mutattak, úgy szintén ama' különböző módokat is, melyek szerint e' két faj a' becsület felől gondolkodott.

„A' francziák — úgymond ő — elragadozták azon kásztör bőröket, melyekkel a' csatatéren heverő irokézek

testét fedve látták; szövetségeseik a' *húronok*, ennek látásán megbotránkoztak. Ezek viszont részükről elkezdték üzni szokott kegyetlenségeiket a' foglyokon, 's felfaltak egyet a' megölttek közül, mi is a' francziákban borzalmat okozott. E' szerint — folytatja Charlevoix — e' vadak discsőségüknek tartottak olly haszonmegvetést, mellynek a' mi népünkben fel nem találtatásán megütköztek, 's át nem láthatták, hogy sokkal kisebb rossz megfosztani ruháiktól a' holtakat, mint öltözni húsaikkal fenevadak gyanánt.

Ugyan Charlevoix egy más helyen (vol. 1, p. 230) az első büntetést, mellynek *Champlain* tanúja volt, és a' húronoknak, városukba visszatértét következő módon rajzolja le.

„Miután — úgymond — szövetségeseink nyolcz mérföldet mentek volna, megállottak, 's előkapván egyet foglyaik közül; szemére hánytak minden kegyetlenségeit, mellyeket a' nemzetökbeli harcosokon, kik kezei alatt hulltak el, végbevitt, 's tudtára adták, hogy most neki is hasonló bánásmódot kell várnia, hozzátévéⁿ, hogy ha van bátorsága, mutassa azt meg danolással. Ez azonnal elkezdé halotti énekét, azután elmondá harczdalát, 's mind a' hányat csak tudott, de igen bús hangon, mond Champlain, kinek még nem vala ideje kitanúlni, hogy a' vadak' minden zenéje némi szomorúságot foglal magában. Büntetése, kísérve mindenféle borzasztó dolgoktól, mellyekről majd később szólni fogunk, rémüléssel tölté el a' francziákat, kik is azoknak véget vetni hasztalan iparkodtak minden erejükkel. Következő éjjel egy húron azt álmodván, hogy kergetik őket, a' tanya igazi futássá változott, 's a' vadak sehol többé meg nem álltak, míg csak minden veszedelmen túl nem voltak.

„A' mint falujok' kunyhóit megpillantották, hosszú dorongokat vagdaltak, rájok a' zsákmányúl kapott hajákat felkötözték 's úgy vitték mintegy diadalmi pompával azokat. Ennek látására az asszonyok előcsődültek, magokat

a' vízbe vetették 's midőn a' csolnakokhoz értek, férjeiktől e' hajakat azon véresen elkapdosták 's a' magok nyakába aggatták.

A harcosok adtak e' rettentő győzdelemjelből Champlain-nek is egyet 's megajándékozták ezen fölül néhány ijjal és nyillal is, mint azon egyetlen zsákmánynyal, melyet az irokézeztől magoknak szerezni kívántak, 's kérték őt, mutatná meg azokat a' francziák' királyának.

Champlain egy egész telet töltött el maga e' vadak között, a' nélkül, hogy vagy személye, vagy vagyona csak egy pillanatig is megsértettek volna.

(E) 62 LAP.

Bár ama' puritanus szigorúság, mely az amerikai angol gyarmatok' létre jöttékor uralkodó volt, már igen alászállott is: annak a' szokások- 's törvényekben maig is különös nyomait találhatni.

1792-ben épen azon időtájban, midőn a' francia keresztyéntelen köztársaság, napokig tartó létét megkezdte, hirdette ki a' massachusettsi törvényhozó test, a' polgároknak vasárnap' megülésére szorítása végett az alább olvasható törvényt. Imé ezek bévezetése 's főbb rendeletei e' törvénynek, mely az olvasó' egész figyelmet megérdemli:

„Mivel — úgymond a' törvényhozó — a' vasárnap' megtartása köz érdekű; a' munkák' hasznos félbenszakasztását eszközli; az embereket az élet' kötelességeiről 's emberiségen uralkodó hibákról elmélkedésre vezérli; az istent, mint a' világ' teremőjét 's igazgatóját mind magánosan, mind nyilván tisztelni, 's az embert azon felebarát tettekkel, mellyek a' keresztyén társaságok' diszére és vigasztalására szolgálnak, foglalatostkodni megengedi;

„Mivel továbbá vallástalan vagy ledér személyek elfeledkezvén a' vasárnap által parancsolt kötelességekről és azon haszonnáról, mely belőlük a' társaságra hárul, annak szentségét gyönyörűségeik, vagy dolgaik után járás-

sal megfertőztetik; és az efféle cselekedet magoknak mint keresztyéneknek érdekével is ellenkezik; de ezen fölül azon következése is van, hogy azokat, kik e' példát nem követik, megbotráncoztatja, és az egész társaságon valóságos sérelmet ejt az által, hogy keblébe viszi a' feslettség' és rossz szokások' megizlését;

Azért is a' tanács és képviselők' háza következőket rendeli:

1. Senkinek nem szabad vasárnap boltját, vagy műhelyét nyitva tartani. Senkinek nem szabad ez napon bármí dologgal, vagy munkával foglalkozni; semmi hangászatba, tánczvigalomba, vagy bármiféle játékszinbe menni, sem bármelly nemű vadászatban, játékban és mulatságban résztvenni, pénzbeli büntetés alatt. A' birság minden kihágásért tíz shillingnél kevesebb, húsz shillingnél több lenni nem fog.

2. Semmi útas, kalauz és furmányos, szükség' esetét kivéven, vasárnap nem utazhatik, ugyanazon pénz-büntetés alatt.

3. A' csaplárosok, szatócsok, fogadósok meg fogják gátolni, hogy valamely helységükbeli lakos vasárnap hozzájuk menjen, az időt mulatságban, vagy dologban tölteni el. Kihágás' esetében mind a' fogadós, mind vendége birságot fizetnek. Ezenfölül a' fogadós még szabadékát is elvesztheti.

4. A' ki jó egészségben lévén, három hónapig, elegendő ok nélkül istennek a' nyilvános tiszteletet megtenni elmúlasztja, tíz shilling birságra ítéltetik.

5. Ki a' templom' kerítésén belől magát illetlenül viseli, 5 shillingtől 40-ig való birságot fizet.

6. Jelen törvény' végrehajtásának eszközlése a' községi tizedesekre (*tithingmen*) bízatik*). Nekik joguk van

*) Ezek évenként választott tisztviselők, kik is foglalatosságaikra nézve hasonlítanak a' franciaországi mezőbíróhoz és rendőrtiszthez is.

megvizsgálni vasárnap a fogadók vagy közhelyek minden osztályait. Az olly fogadós, ki őket házához be nem ereszténé, magáért e' tettért 40 shilling birságra íteltetik.

A' tizedeseknek kötelességük lesz az útasokat megállítani 's tőlők számon kérni, mi birta legyen őket arra, hogy vasárnap útra induljanak. A' ki a' feleletet megtagadja, birságra íteltetik, melly 5 font sterlingre mehet.

Ha az utazótól előadott okkal a' tizedes meg nem elégszik, feladja az említett utazót a' megyebeli békebírónak. 1792-ki martius' 8-kán költ törvények. (*General Laws of Massachusetts*, vol. 1, p. 410.)

1797-ki martius' 11-kén új törvény által fölemeltettek a' birságok' summái, mellyeknek fele része a' bűnös' vádolóját illeti. Ugyanazon gyűjtemény, vol. 1, p. 525.

Február' 16-kán 1816. egy új törvény megerősítette e' rendszabályokat. Ugyanazon gyűjtemény, vol. 2, p. 405.

Hasonló rendeletek foglaltatnak Új-York' statusának 1827 és 1828-ban megvizsgált törvényeiben. (Lásd *Revised-Statutes* I. r. 20. cz. 675. l.). Az mondatik ezekben, hogy senkinek vasárnap nem szabad vadászni, halászni, játszani, vagy olly házakhoz menni, hol ital méretik. Senkinek nem szabad utazni, kivéven a' szükség' esetét.

Az első kivándorlók' vallásos szelleme és szigorú erkölcsi nemcsak e' nyomokat hagyták a' törvényekben, Új-York status' megvizsgált rendszabályai közt (vol. 1, p. 662.) következő cikkelyt olvashatni:

„Valaki 24 óra lefolyta alatt, játszás, vagy fogadás által 25 dollárra menő summát nyer, avagy vesz, gazságot (*misdeemeanor*) elkövetett, vétkeinek tartatik, 's rá bizonyodván a' tett, olly birságra íteltetik, melly legalább is ötször felér a' veszett, vagy nyert summával; és e' birság a' községi szegények' felügyelőjének kezeibe fog adatni.

A' ki 25 dollárt, vagy ennél többet vesz, törvény' útján visszakövetelheti. Hahogy ezt tenni elmúlasztja, a'

szegények' felügyelőjének szabad a' nyerőt perbe idézni 's véle a' nyert summát és még három annyit a' szegények' számára lefizettetni."

Az általunk felhozott törvények igen újak; de ki magyarázhatná meg azokat a' nélkül, hogy a' gyarmatok' eredetéig visszamenjen? Én elhiszem, hogy már ma e' törvényeknek büntető része igen ritkán alkalmaztatik; a' törvények megtartják szigorúságukat még akkor is, mikor már az erkölcsök az idő' mozgalmaihoz simúltak. Mind e' mellett ma is a' vasárnap' megülése tűnik Amerikában legelevenebben az idegen' szemébe.

Ván nevezetesen Amerikában egy nagy város, hol szombat este a' társasági mozgás mintegy elakad. Ha bejárnuk falait azon órában, melly az élemedett kort munkára, az ifjakat mulatságra ösztönözni láttatik, mély magányban találjuk magunkat. Nemcsak senki nem dolgozik, de még élni sem látszik senki. Nem halljuk sem a' szorgalom' mozgását, sem az öröm' hangjait, de még csak ama' zavart zajt sem, melly egy nagy város' kebeléből szüntelen emelkedni szokott. Az egyházak körül lánczok vannak húzva; a' félig bezárt ablaktáblák csak alig bocsátnak egy napsugárt a' polgárok' hajlékiba. Alig veszünk itt ott észre egy magános embert, halkal kullogni el a' pusztá sikátorokon és üres utczákon.

Másnap, már virradtakor kezd hallatszani a' kocsik' zörgése, kalapácsok' zaja és a' nép' lármája. A' város felébred. Egy csapat nyugtalan ember csődül a' kereskedés' és szorgalom' tanyáihoz; minden mozog, minden zajog, minden tolong körülöttünk. A' halálos dermedtséget némi házas munkásság váltja fel; 's majd azt mondanók, hogy kinek-kinek csak egy nap van engedve gazdagságyújtásra 's az azzal-élésre.

(F) 69 LAP.

Nem szükség mondanom, hogy én az iménti fejezetben Amerika' történetét lerajzolni nem akartam. Egyedüli czélom volt, az olvasót olly karba tenni, hogy megítélhesse azon befolyást, melyet az első kivándorlók' véleményei 's erkölcei az Egyesület' különböző gyarmatainak sorsára átaljában gyakoroltak. Azért is magamat néhány kiszemelt töredékekre kellett szorítanom.

Nem tudom, csalatkozom-e, de nekem úgy tetszik, hogy azon úton menve, melyet én itt csupán kijeleltem, az amerikai köztársaságok' első koráról olly rajzokat lehetne adni, melyek nem lennének a' közönség' figyelmére érdemetlenek, 's melyek kétséggkívül a' status-férjfiaknak bő anyagot fognának nyújtani elmélkedésre. Én magamat e' dologra nem adhatván, kívántam azt legalább könnyíteni másokra nézve. Azért is szükségesnek tartottam rövid lajstromát és summás kivonatát közleni itt azon munkáknak, melyeket véleményem szerint legjobb lenne kútfőül használni.

Azon átalános okiratok közt, melyekhez sikerrel lehetne folyamodni, első helyre teszem ezen című munkát: *Historical collection of state-papers and other authentic documents, intended as materials for an history of the United-States of America, by Ebenezer Hasard.*

E' gyűjtemény' első kötete, melly 1792ben Philadelphiában nyomtatott ki, magában foglalja szórul szóra másolatát mind azon alkotmány-leveleknek, melyek az angol korona által a' kivándorlóknak adattak, úgy szintén a' gyarmati kormányok' főbb munkálatait létezésük' előbbi korából. Találni itt egyebek közt nagy számu hiteles okiratokat ez időszakból Új-Anglia' és Virginia' ügyeiről.

A' második kötet majd egészen az 1643-ki szövetség' iratainak van szánva. E' szövetségi szerződés, melly Új-

Anglia' gyarmatai között az indusoknak ellentállhatás végett köttetett, volt legelső példája az angol-amerikaiak által tett egyesülésnek. Váltak több ily szövetezések is, mig nem az 1776-ki létre jött, mely a' gyarmatok' függetlenségét hozta magával.

Philadelphianak történeti gyűjteménye a' franczia királyi könyvtárban megvan.

Vannak ezenkívül mindegyik gyarmatnak saját történeti emlékei, melyek közül némelyek felette becsesek. Vizsgálatomat Virginian kezdem, mely status legrégebben van megnépesülve.

Virginia' minden történetirói közt, első annak alapítója Smith kapitány. Smith kapitány egy negyedrért kötetet hagyott maga után e' czim alatt: *The general history of Virginia and New-England, by captain John Smith, sometimes governor in those countries and admiral of New-England*; nyomtatott Londonban 1627-ben. (E' könyv a' királyi könyvtárban megvan.) Smith' munkája ékestitve van földabroszokkal 's igen furcsa metszetekkel, melyek a' nyomtatás' idejéből valók. E' történetiró' előadása 1584-től 1626-ig terjed. Smith' könyve becsben tartatik, 's meg is érdemli azt. A' szerző egy a' leghíresebb kalandorok közül, kik csak azon kalandokkal teljes században, melynek végén ő élt, előtűntek; a' könyv maga tele ama' fölfedezési hévvel, ama' vállalkozó szellemmel, mely bélyegzi az akkori embereket; látni benne azon lovagi erkölcsöket, melyeket a' kereskedelemre alkalmaztattak 's a' gazdagságok' gyűjtésére használtak.

De a' mi Smith kapitányban különösen megjegyzésre méltó, az, hogy ő a' korabeliek' erényei közé oly tulajdonokat kever, melyek azok' nagyobb részénél ismeretlenek voltak; nyelve egyszerű és csinos, előadásai mind az igazság' pecsétjét viselik; leírásai nem czikornyáztak.

Ezen író az indusok' állapotjára Éjszak-Amerika' fölfedeztetésekor, becses világot hint.

A' második történetíró, kiből meríthetni, *Beverley*. Ennek munkája, mely egy 12-ed rét kötetből áll, francziára fordítva Amsterdamban adatott ki 1707-ben. A' szerző, előadásait 1585-ön kezdi 's 1700-on végezi. Könyvének első része tulajdonképvaló történeti okleveleket foglal magában a' gyarmat' csecsemő kora felől. A' második az indusoknak e' régi korbeli állapotjáról ad egy különös rajzot. A' harmadik igen világos eszméket nyújt az író' korabeli virginiai népnek erkölcsi, társasági állapota, törvényei és politicalai szokásai felől.

Beverley virginiai származásu volt, 's ezért kezdi így beszédét: „hoggy kéri az olvasókat, ne vizsgálják munkáját szigorú bírálok gyanánt, minthogy ő az indusok közt születvén, nyelvbeli tisztaságot nem követel magának.“ A' szerző azonban e' gyarmatos szerénysége mellett is kimutatja, hogy az anyahon' felsőségét nem szívesen tűri. Számos nyomait találni továbbá, Beverley' munkájában, azon polgári szabadság' szellemének, mely akkor az amerikai angol gyarmatokat lelkesítette. Találni végre benne nyomát azon viszályoknak is, melyek köztük oly sokáig uralkodtak, 's függetlenségüket késleltették. Beverley még inkább átkozza marylandi catholicus szomszédjait, mintsem az angol kormányt. Nyelve ez írónak egyszerű, előadásai gyakran érdekel telvék 's bizodalmat gerjesztők. Francia fordítása Beverley' históriájának a' királyi könyvtárban feltalálható.

Amerikában láttam, de Franciaországban meg nem találhattam egy munkát, mely szinte érdemes volna megolvasásra; czíme ez: *History of Virginia by William Stith*. E' könyv ritka részletességekkel kínálkozik, de nekem hosszasanak 's kicsapongónak tetszett.

A' legrégibb 's legjobb okirat, melyhez a' két Carolina' történetére nézve folyamodni lehet, egy negyedréti kis könyv illy czímmel: *The history of Carolina, by John Lawson*; nyomtatott Londonban 1718-ban.

Lawson' munkája magában foglal először egy Carolina' nyugoti részében tett fölfedezésekről szóló útleirást. Ez utazás napló' formában van megírva; a' szerző' elbeszélései rendetlenek; észrevételei igen felületesek; csupán egy elég hatással bíró rajzot látni benne azon pusztításokról, melyeket a' himló' és pályinka az e' korbeli vadembereknél okozott, és egy különös ábrázolatát azon erkölcsi romlottságnak, mely köztők uralkodott, s melyet az európaiak' megjelenése elősegített.

Második része Lawson' munkájának Carolina' physikai állapotjának rajzolására 's termékei' megismertetésére van szánva.

Harmadik részben a' szerző' érdekes leírását adja az e' korbeli indások' erkölcsének, szokásainak és kormányának. A' könyv' e' részében sok helytt találni ésszt és eredetiséget.

Lawson' históriája a' Carolinának II-dik Károly' idejében adott alkotmánylevéllel végeződik.

E' munkában a' nyelv átaljában gondatlan, gyakran felette szabad, 's tökéletes ellentétben áll az ez időtájban Új-Angliában kiadott munkák' igen komoly stylusával.

Lawson' históriája szerfelett ritka okirat Amerikában 's azt Európában meg nem kaphatni. Van még is belőle egy példány a' királyi könyvtárban.

Az Egyesült-Statusok' déli széléről átmegyek mindjárt az éjszaki szélekre. A' közben eső tér csak később lett megnépesedve.

Itt először is egy igen különös gyűjteményt kell megemlítnem e' czím alatt: *Collection of the Massachusetts historical society*, kinyomatott elsőben Bostonban 1792, azután 1806. E' munka sem a' királyi, sem, úgy hiszem, más könyvtárban sincs meg. E' gyűjtemény (melly folytatatik) nagy számú becses okiratokat foglal magában Új-Anglia' különböző statusainak históriájára nézve. Vannak benne ki nem adott levelezések 's némelly hiteles darabok,

mellyek a' tartományi levéltárakban voltak eltemetve. Gookin-nak egész munkája az indusokról, bele van iktatva.

Említém többször a' fejezetben, melyhez jelen jegyzet tartozik, *Morton Nathaniel*' illy czimű munkáját: *New-England's Memorial*. A' mit róla mondtam, elég annak behizonyítására, hogy e' munka megérdemli figyelmét azoknak, kik Új-Anglia' történetével megismerkedni kívánnak. Morton Nathaniel' könyve egy 8-ad rét kötetből áll, újra nyomtatott Bostonban 1826. A' királyi könyvtárban nincs meg.

Legbecsesb és legfontosb okirat, melyet Új-Anglia' históriájáról bírnak, *Mather Cotton*' illy czimű munkája: *Magnalia Christ americana, or the ecclesiastical history of New-England*, 1620 — 1698, 2 vol. 8-ad réthen, újra nyomtatott Hartfordban 1820-ban. Nem hiszem, hogy megvolna a' királyi könyvtárban. A' szerző e' munkáját hét könyvre osztotta fel.

Az első előadja annak történetét, mi készítette el 's hozta létre Új-Anglia' alkotását.

A' második az e' tartományt igazgató első kormányzók' 's főbb tisztviselők' életét foglalja magában.

A' harmadik azon evangelicus lekipásztorok' életének 's tetteinek van szentelve, kik ott ugyanazon időben a' lelkekre viseltek gondot.

Negyedikben a' szerző megismerteti alkotását 's kifejlését a' cambridgei egyetemnek (*Massachusettsben*).

Ötödikben leírja elveit és rendtartását az új-angliai egyháznak.

A' hatodik némelly körülmények' rajzolásával foglalkozik, mellyek az isteni gondviselésnek Új-Anglia' lakosira árasztott jótéteményeit bizonyítják.

A' hetedikben végre, a' szerző elszámolja előttünk azon eretnkségeket, 's háborúságokat, mellyeknek Új-Anglia' egyháza ki volt téve.

Mather Cotton evangelicus pap volt, ki Bostonban születvén, egész életét ott is töltötte.

Mind azon hév, 's mind azon vallásos szenvedélyek, melyek Új-Anglia' alapítását eszközölték, lelkesítik 's elevenítik előadásait. Írásmódjában gyakran ros z izlés' nyomaira találni; de azért vonzó az, minthogy tele van lelkesüléssel, melly végre az olvasóba is átszivárog. Ő gyakran türedelmetlen, még gyakrabban könnyen hívő is, de csalni akarást benne soha észre nem veszünk; sőt néhol munkája szép helyekkel 's igaz és mély gondolatokkal is kínálkozik, minők imezek:

„A' puritanusok' megérkezte előtt (így szól ő, vol. 1, chap. IV. p. 61.) az angolok több ízben próbálták megnépesíteni e' tartományt, hol mi lakunk; de minthogy nem voltak magash' nézeteik saját anyagi hasznaiknál, azonnal leverettek az akadályoktól; nem így volt a' dolog azon emberekkel, kik Amerikába fennséges vallási gondolattól indítva és segítve érkeztek meg. Ámbár ezek több ellenségre találtak is, mintsem valaha talán bármelly gyarmatnak alapítói, azért céljoknál megmaradtak, és a' telepítvény, mellyet alkottak, fenn áll mái napiglan.“

Mather az ő szigorú rajzai közé néha kedves és gyengéd képeket is kever. Miután egy angol asszonyságról beszélt volna, kit a' vallási buzgalom férjestül együtt Amerikába vitt, és ki csak hamar az út' viszontagságai 's száműzetés' inségei alatt elhalt, ezt veti utána: „Mi erényes férjét Johnson Izsákot illeti, ez próbált élni nála nélkül, de mivel nem tudott, meghalt.“ (vol. 1, p. 71.).

Mather' könyve csudálatosan ismerteti meg azon kort és országot, melyeket leírni akar. Midőn azt kívánja tudunkra adni, minő indítóokok bírták legyen a' puritanusokat arra, hogy magoknak menedékhelyet a' tengereken túl keressenek, ekképen szól:

„A' menybéli isten szózatot bocsáta népei közül azokhoz, kik az angol földet lakták. A' szó millió emberekhez,

kik egymást soha nem látták, jutván el egyszerre, betölté őket azon kívánsággal, hogy az életnek honukban feltalált kényelmeit elhagyva, egy rettentő oceánon áthajózzanak, 's még rettentőbb sivatagoknak közepette telepedjenek meg, egyedül oly célból, hogy magokat akadály nélkül az ő törvényei alá vethessék."

„Mielőtt tovább mennénk — folytatja — jó lesz megismerteinünk, mi indítóokai voltak legyen ezen vállalatnak, hogy őket a' maradék jól megértse; szükség főkép' azok' emlékezetét a' mai emberek előtt azért megújítani, nehogy eltévesztvén szemeik elől a' tárgyat, melyet atyáik kerestek, Új-Anglia' igazi érdekeit elmellőzni találják. Annál fogva ide iktatom azt, mi egy kéziratban, melyben akkor ez indítóokok közül némelyek kitétettek, találtatik:

„Első indítóok: Igen hasznos szolgálat fog tétetni az egyháznak az által, ha az evangéliom a' világ' ezen részébe (Éjszakamerikába) átvitetik, 's itt egy bástya emeltetik, mely az igaz hívőket megóalmazza az antikrisztus ellen, kinek uraságát akarják a' világ' többi részében megalapítani."

„Második indítóok: Minden más egyházait Európának pusztulás' csapása érte volt; 's féltő, nehogy isten ugyanez ítéletet hozta legyen a' miénk ellen is. Ki tudja, vajjon e' helyet (Új-Angliát) nem abbéli gondoskodásból készítette-e el előre, hogy azoknak, kiket az általános romlástól megóvni akar, menedékiül szolgáljon?"

„Harmadik indítóok: Úgy látszik, az ország, melyben élünk, meg van terhelve lakókkal; az ember, ki legbecsesb a' teremtmények közt, itt kevesebb erővel bír, mintsem a' föld, melyet lábaival tapod. Alkalmatlan terhelnek vesszük, ha gyermekeink, szomszédink és barátink vannak: a' szegényt kerüljük: az emberek megvetik azt, minek részökre legnagyobb világi gyönyörűségül kellene szolgálni, hahogy a' dolgok a' természeti rendet követnék."

„Negyedik indítóok: Szenvedélyeink azon pontra jutottak, minél fogva nincs szerencse, melly az embert olly karba tehetné, hogy rangját a' hozzá hasonlók közt megtarthassa. 'S mind e' mellett, ki e' részben nem boldogul, az megvetés' tárgyává lesz; hönnet is következik, hogy az ember minden életmódban tiltott úton törekszik meggazdagodni; és a' becsületes emberekre nézve itt könnyen 's megalacsonyíttatás nélkül élni terhessé válik.“

„Ötödik indítóok: Az iskolák, hol a' tudományok és vallás taníttatnak, olly megromlottak, hogy többnyire a' gyermekek, 's pedig gyakran a' legjobbak, legjelesbek, kik legszebb reményeket nyújtottak magok felől, egészen megvesztegettetnek az előttük lévő sok rossz példák 's köztűk uralkodó zabolátlanság által.“

„Hatodik indítóok: Nemde az egész föld nem az úrnak veteményes kertje-e? Vajjon nem azért adta-e isten Ádám' fainak, hogy ezek műveljék és szépítsék azt? Miért hagynók magunkat éhen veszni el, helyszüke miatt, midőn roppant vidékek, mellyek az ember' használatára szintolly alkalmasok, lakatlanul 's miveletlenül hevernek?“

„Hetedik indítóok: Van-e nemesb és szebb munka, van-e keresztyénhez méltóbb vállalat, mint egy megjavított egyházat alapítani 's azt csecsemő-korában ápolgatni; erőnket egy igaz hitű népével, annak megalapítása, virágoztatása 's azon viszályoktól és talán vég inségtől, mellynek ez ápolás nélkül kitéve lenne, megóvása végett egyesíteni.“

„Nyolczadik indítóok: Ha azon férfiak, kiknek kegyessége isméretes, és kik itt (Angliában) a' gazdagság' és szerencse' ölében élnek, elhagynák e' jókat ezen javított egyház' megalapíthatásaért, 's készek lennének ennek szegény és terhes sorsában osztozni: ez egy olly nagy és hasznos példa fogna lenni, melly megerősítné a' hívek' hitét azon imádságokban, mellyeket istenhez bocsátnak a' gyarmat' jóléteért, és melly sok más embereket is a' hozzájuk csatlakozásra fogna bírni.“

Ezután Mather előadván az új-angliai egyház' elveit az erkölcsen' tárgyában, indulatosan kikel az asztalok-náli egészségivás ellen, mit ő pogány és útálatos szokás-nak nevez. Hasonló szigorral megtilt minden ékszereket, melyekkel az asszonyok hajaikat felczifrázni szokták, 's irgalom nélkül kárhóztatja ama' divatot, mi szerint nálok, mint mondja, a' nyak' és karok' meztelenen hordása lábra kapott.

Munkájának egy másik részében igen hosszasan beszél el több boszorkány-tetteket, melyek Új-Angliát rémülésbe hozták. Azt venni észre, hogy előtte az ördögnek e' világi dolgokban való látható munkálkodása tagadhatatlan és bebizonyúlt igazságnak tetszett.

Ugyane' könyvnek igen számos helyein kitűnik a' polgári szabadság' s politikai függetlenség' ama' szelleme, melly a' szerző korabelieket bélyegezte. Elveik a' kormányzás' tárgyában minden lépten kivehetők. Így látjuk, p. o. Massachusetts' lakóit már 1630-ban, vagy is tíz évvel Plymouth' alapíttatása után 400 font sterlinget szentelni a' cambridgei egyetem' felállítására.

Ha az Új-Anglia' történeteit érdeklő általános okiratokról azokra megyek által, melyek a' határaiban befoglalt külön statusokat illetik, először is ezen című munkát szükség megemlítnem: *The history of the colony of Massachusetts, by Hutchinson, lieutenant-governor of the Massachusetts province*, 2 vol. 8-o. Megvan e' könyvnek egy példánya a' királyi könyvtárban, a' második kiadásból, melly nyomatott Londonban 1765-ben.

Hutchinson' históriája, mellyet sokszor idéztem azon fejezetben, hova e' jegyzet tartozik, kezdődik 1628-on 's végződik 1750-en. Egész munkában igazmondás' szelleme uralkodik 's stylusa egyszerű és készületlen. Ez a' história igen részletes.

Connecticutra nézve olvasásra legméltóbb okirat *Trumbull Benjamin'* illy című históriája: *A complete history*

of Connecticut, civil and ecclesiastical, 1630 — 1764; 2 vol. 8-ad rét, nyomtatott Új-Havenben 1818-ban. Nem hiszem, hogy Trumbull' munkája a' királyi könyvtárban feltaláltságok.

E' história világos és hideg leírását közli mind azon történeteknek, melyek Connecticutban a' czimben említett idő alatt magokat előadták. Szerző a' legjobb kútfőkből merített, 's előadásai az igazság' pecsétjét viselik magokon. Mind az, mit Connecticut' első időszakáról mond, felette érdekes. Lásd nevezetesen munkájában az 1639-ki alkotmányt, (vol. 1, chap. VI. p. 100); úgy szintén Connecticut' fenyítő törvényeit, (vol. 1, ch. VII. p. 123.)

Méltán becsültetik *Belknap Jeremias'* illy czimű munkája: *History of New-Hampshire*, 2. vol. 8-ad rét, nyomtatott Bostonban, 1792-ben. Lásd különösen Belknap' munkájában az I. kötet' III. fejezetét. E' fejezetben szerző a' puritanusok' politicalai és vallási elveiről, kivándorlásuk' okairól 's törvényeikről igen becses részleteket közöl. Itten találtatik egy 1663-ban tartott predikációból ime' különös felidézés: „Szükség, hogy Új-Anglia szüntelen eszében tartsa azt, miképen vallási, nem pedig kereskedési célból alapított legyen. Homlokára van írva, hogy tisztaságot vall, mind tudomány- mind rendtartásra nézve. Azért is a' kereskedők, 's mind azok, kiknek dolguk pénzt pénzre halmozni, jól eszközben tartsák, hogy a' vallás, nem pedig a' nyerekedés volt legyen célja e' gyarmatok' alkottatásának. Ha van köztünk valaki, ki a' világot és a' vallást latra vetvén, az első 13-ra a' másodikat csak 12-re becsüli, az illyen nincs lelkesülve Új-Anglia' igazi fiainak eredményeitől.“ Az olvasók Belknapban több általános eszmét 's gondolkozó erőt fognak lelni, mintsem a' mennyit mutatnak egész ekkorig egyéb amerikai történetírók. Nem tudom, ha e' könyv feltalálható-e a' királyi könyvtárban.

A' középponti statusok közt, melyek már régóta fennállanak, 's melyek figyelmünket megérdemlik, Új-

York és Pensylvania tűnnek ki főképen. Új-York' státusáról legjobb históriánk az e' című: *History of New-York, Smith Vilmostól*; nyomtatott Londonban 1757-ben. Van egy francia fordítása, mely szintén Londonban jött ki 1767-ben. I. k. 12-ed rét. Smith haszonvehető adatokat szolgáltat a' francziák' és angolok' amerikai háborúiról. Ez az minden amerikai történetírók közül, ki az irokézek' szövetségét legjobban megismerteti.

Pensylvaniára nézve nem tehetek jobbat, mint ha Proudnek illy című munkáját jelelem ki: *The history of Pensilvania, from the original institution and settlement of that province, under the first proprietor and governor William Penn, in 1681 till after the year 1742*, Proud Roberttől, 2 vol. 8-vo, nyomtatott Philadelphiában 1797. E' könyv kiváltképen megérdemli az olvasó' figyelmét; számos igen érdekes adatokat foglal magában Pennről, a' quakerek' tanáról, Pensylvania' első lakóinak jelleméről, erkölcseiről és szokásiról. Úgy hiszem, a' királyi könyvtárban nincs meg.

Nem szükség ezekhez adnom, hogy a' Pensylvaniát illető legfontosb okiratok közé tartozandók magának Pennnek és Franklinnek munkái is. E' munkák nagy számú olvasók előtt ismereteseek.

Nagy részét az általam felhozott könyveknek használtam Amerikában műlatásom alatt. Néhányat a' királyi könyvtár volt szíves velem közleni; másokat *Warden* úr, az Egyesült Statusok' egykori párisi generál-consula, szerzője egy Amerikáról irt derék munkának, kölcsönzött számomra. Nem akarom e' jegyzetet befejezni a' nélkül, hogy *Warden* urat ezennel nyilvánított hálám' elfogadására megkérjem.

(G) 80 LAP.

Jefferson' emlékiratiban e' következőzendő találtatik: „Az angolok' Virginiában megtelepülésének első évében,

midőn csekélységért, vagy szinte ingyen is lehetett kapni földet, némelly előrelátó személyek nagy adományzásokat (*donatio*) szereztek, 's óhajtván fenntartani családjuk' fényét, javaikat maradékaikra hagyták. E' jószágoknak ivadékról ivadékra azonegy nevet viselő emberekre szállításából az lett, hogy egy kitűnő családokból álló osztály kezdett fölemelkedni, melly a' törvénytől kiváltsággal lévén felruházza gazdagságának megörökíthetésére, ez úton némi patriciusi rendet képezett, melly magát nagy háztartása 's fényűzése által különböztette meg. E' rendből választotta a' király közönségesen status-tanácsosait." (*Jefferson's Memoirs.*)

Az Egyesült-Statusokban az angol törvénynek öröklést illető főbb rendeletei átaljában félrevetettek.

„Első szabály, mellyet mi az öröklés' tárgyában követünk, — úgymond *Kent* — ez: midőn valaki végintézet nélkül hal meg, józága egyenes ágbeli örököseire megy által; ha csak egy örököse van, legyen fiú, avagy leány, egyedül ez kapja meg egész örökségét. Ha ugyanazon izből (*gradus*) több örökösei vannak, egyaránt osztoznak az örökségen, nembéli különbség nélkül."

E' szabály Új-York statusba hozatott be legelőször egy rendelet által 1786-ki februar' 23-kán. (Lásd *Revised Statutes*, vol. 3; *Appendix*, p. 48.); azután elfogadtott ugyanazon status' megvizsgált rendszabásaiban. Márma az Egyesült-Statusok' egész terjedelmében uralkodik, azon egy kivétellel, hogy Vermont statusban a' fiú örökös kétszeres részt híz. (*Kent's commentaries*, v. 4, p. 370.)

Kent, ugyanazon munkájában (vol. 4. p. 1 — 22) történeti leírását adja az amerikai törvényhozásnak az örökösnevezésekre nézve. Ebből az jön ki, hogy az amerikai forradalom előtt, az örökösnevezésről szóló angol törvények szolgáltak közönséges törvényül a' gyarmatokban. A' tulajdonkép' úgy mondatott örökösnevezések (*Estate entails*) eltöröltettek Virginiában már 1776-ban (ez el-

törlés Jefferson' indítványára történt; lásd *Jefferson's Memoirs*; Új-York statusban pedig 1786-ban. Ugyanezen eltörlés végbement később Éjszak-Carolina, Kentucky, Tennessee, Georgia és Missouri statusokban. Vermont, Indiana, Illinois, Dél-Carolina és Louisiana statusokban az örökösnevezések sohaseim voltak szokásban. Azon statusok, mellyek az örökösnevezést illető angol törvényt megtartani szükségesnek vélték, úgy módosították azt, hogy főbb aristocratái vonásaitól megfosztották. „A' mi általános elveink a' kormányzásban — úgymond Kent — oda céloznak, hogy a' vagyon' szabad forgását elősegéljék.”

Mi az amerikaiak' örökölési törvényeit vizsgáló francia olvasót különösen meglepi, az, hogy a' mi törvényeink e' tárgyban végtelenül democrataibbak, mintsem az övéik.

Az amerikai törvények egyiránt osztják el az atyai javakat; de csak azon esethen, ha az atya' akaratja nem tudatik; „mert minden embernek — mond az új-yorki status' törvénye (*Revised-Statutes* v. 3; *Appendix*, p. 51.) — teljes szabadsága, hatalma és joga van javairól végintézet által rendelkezni, 's azokat akárki' számára hagyni és kiosztani, csakhogy valami political testület', vagy szerkezett társulat' részére ne tegye a' végintézetet.”

A' francia törvény az egyenlő, vagy csaknemegyenlő osztályt sinormértékül szabja a' végintézetet tevő elébe.

Nagy része az amerikai köztársaságoknak az örökösnevezéseket máig is megtartja 's csupán következményeiket korlátolja.

A' francia törvény az örökösnevezéseket semmi esetben meg nem engedi.

Ha az amerikaiak' társasági állapota democrataibb is, mint a' miénk, de a' mi törvényink viszont democrataibbak az övéiknél. Ezt megfejtetni könnyebb, mintsem gondolnók. Franciaországban a' democratia még bontással foglalatoskodik, Amerikában már csendesen uralkodik a' romok felett.

(H) 91 LAP.

Summája a' választói feltételeknek az Egyesült-Statusokban.

Minden status megadja a' választó jogokat 21 esztendőseknek. Minden statusban bizonyos ideig kellett lakni a' kerületet, hol valaki szavazni akar. Ezen idő három hónaptól két évig, különböző.

Mi a' censust illeti: Massachusetts statusban, hogy valaki választó lehessen, három font sterling jövedelmének, vagy 60 font tőkéjének kell lenni;

Rhode-Island-ben 133 dollárnyi értékű földbirtokának szükség lenni;

Connecticutban olly jóságot kell bírnia, melly 17 dollár jövedelmet hozzon. Egy évi szolgálat a' katonaságnál hasonlóképp' választói jogot ad.

Új-Jerseyben a' választó tartozik 50 font sterlinget érő jóságot bírni;

Dél-Carolinában és Marylandben a' választó 50 hold földet bírni köteles;

Tennesseeben szükség, hogy akármiféle birtoka legyen.

Mississipi, Ohio, Georgia, Virginia, Pensylvania, Delaware és Új-York statusokban arra, hogy valaki választó lehessen, elég, ha adót fizet; e' statusok' nagyobb részében a' katonai szolgálat felér az adófizetéssel.

Maine-ben és Új-Hampshireben elég, ha valaki a' szegények' lajstromába írva nincsen;

Végre Missouri, Alabama, Illinois, Louisiana, Indiana, Kentucky és Vermont statusokban semmi olly feltétel, melly a' választónak értékét illetné, nem kívántatik.

Úgy gondolom, csupán Éjszak-Carolina szab a' tanács' választóira nézve más feltételeket, mintsem a' képviselőház' választóira nézve. Az elsőeknek 50 hold föld tulajdonuknak kell lenni. A' képviselők' választásához elég, ha valaki adót fizet.

(I) 155 LAP.

Nem helyesen mondatik, hogy a' központosítás a' francia forradalomban született; a' francia forradalom tökélyesítette azt, de nem teremtette. A' központosítás' izlete 's szabályozás' kórsága Franciaországban azon időszakig felvihető, mikor a' kormányba a' törvénytudók be-
léptek; mi is bennünket szép Fülöp' koráig visz vissza. Attól fogva e' két dolog nem szűnt meg nevekedni. Imhol, mit mondott *Malesherbes*, midőn az adóhivatal' nevében szólott XVI. Lajosnak 1775ben:

„Megvolt még minden polgári testületnek 's községnek joga saját dolgai' igazgatására; olly jog, melyről mi nem mondjuk, hogy a' királyság' eredeti alkotmányának egy része, mivel sokkal fölebből származtatható; természeti jog az, joga a' józan okosságnak. Azonban elvették ezt is felséged' alattvalóitól, 's nem félünk kimondani, hogy az igazgatás e' részben olly túlságokba esett, melyeket gyermekségeknek nevezhetni.

„Mióta hatalmas ministerek politikai elvökké tették össze nem hagyni hívni a' nemzeti gyűlést, következtetés' útján annyira ment a' dolog, hogy semmiknek nyilvánítatnak egy falu' lakóinak határozatai, ha azok az *Intendans* által megerősítve nincsenek; úgy hogy ha illy község valami költséget akar tenni, tartozik az *Intendans*' helyettesének jóváhagyását kikérni, következőleg azon tervet követni, melyet ő elfogadott, azon munkásokat alkalmaztatni, kiket ő pártol, 's azokat az ő kénye szerint fizetni; és ha a' községnek pert kell viselni, akkor is szükség, hogy arra az *Intendans*tól felhatalmazva legyen. Szükség még az is, hogy az ügy ezen bíróság előtt folyjon le, mielőtt a' törvényszékre vitethetnék. És ha az *Intendans*' véleménye ellenkezik a' lakosokéval, vagy ha ezek' ellenfele hitellel bír az *intendans*ság előtt: akkor

a' község meg van fosztva jogainak védelmétől. Imé, felséges úr, minő eszközök által igyekeztek Franciaországban minden helyhatósági szellemet elfojtani 's kioltani, hacsak lehet, még a' polgárság' érzeit is; tilalom alá vetették, úgy szólván az egész nemzetet, 's gyámtyákat adtak neki." (Lásd *Memoires pour servir à l'histoire du droit public de la France en matière d'impôts*, p. 654, imprimés à Bruxelles en 1779.).

Lehetne-e ezeknél valami jobbat mondani ma is, miután a' francia forradalom végbevitte azokat, miket foglálásainak neveznek, a' központosítás' tárgyában?

1789-ben Jefferson Párisból ezt ír a barátjának: „Nincs ország, hol a' kormányzás' nagy kórsága mélyebb gyökeret vert volna, és hol több gonoszt okozna, mint Franciaországban.“ (*Lettres à Madison*, 28 août 1789.)

Az igazság abban áll, hogy Franciaországban a' központi hatalom századok óta elkövetett mindent, mit csak bírt, a' hatósági központosítás' terjesztésére 's ez ösvényen egyéb határokat saját erejénél soha nem ösmert. A' francia forradalom alatt született központi hatalom e' részben messzebb ment, mint akárki elődei közül, mert erősebb és bülcsebb volt valamennyinél; XIV. Lajos a' község' létezésének részleteit egy Intendans' kénye alá vetette; Napoleon a' ministereké alá. Az elv mindig ugyanaz, csak hogy majd közelebb majd távolabb eső következményekre van intézve.

(K) 160 LAP.

Az alkotmánynak e' változhatatlansága Franciaországban, törvényeink' erőltetett következetessége. Ugyanis, hogy mindjárt a' törvények' legfontosbikáról szóljak, arról t. i. mely a' trónra nézve az örökség' rendét megszabja, mi változhatlanabb elvében, mint ama' politikai rend, mely az apáról fiúra szálló örökség' természeti

rendén van épülve? 1814-ben XVIII. Lajos a' political öröklés' törvényének ezen változhatlanságát elismertette családá' részére; azok, kik az 1830-ki forradalom' eredményeit szabályozták, követték példáját, csak hogy ők a' törvény' változhatlanságát egy más család' javára alapították meg. Ők e' részben *Meapou* cancellárt utánozták, ki is midőn az új parlamentet a' réginek romjaira építette, el nem felelte, ugyanazon rendelményben az új tisztviselőket szintollý el nem mozgíthatóknak nyilvánítani, valamint elődeik voltak.

Az 1830-ki törvények, valamint az 1814-kiek is semmi módot nem mutatnak az alkotmány' változtatására. Már pedig látnivaló, hogy a' törvényhozás' rendes eszközei e' végre nem elegendők. Kitől bírja hatalmát a' király? az alkotmánytól. Kitől bírják a' pairek? az alkotmánytól. Kitől a' követek? az alkotmánytól. Miként tehetnének tehát a' király, a' pairek és követek együtt, valami változtatást egy olly törvényen, mellynek erejénél fogva kormányoznak csupán! Ők az alkotmányon kívül semmik; hol vetik hát meg lábaikat, hogy az alkotmányt megváltoztathassák? E' kettő közül egyiknek kell megtörténni: vagy igyekezeteik erőtlének a' charta' ellenében, melly akaratjuk ellen tovább is fennmarad, 's ekkor annak nevében folytatják az uralkodást; vagy rá mennek, hogy a' chartát megváltoztatják, 's ekkor a' törvény, mellynek létüket köszönték, többé nem lévén, magok is semmivé lesznek. Elrontván a' chartát magokat rontották el.

Ez még láthatóbb az 1830-ki mintsem az 1814-ki törvényekben. 1814-ben a' királyi hatalom magát némileg az alkotmányon kívül és fölül helyeztette. De 1830-ban saját vallomása szerint az által teremtetett és nála nélkül egyáltalában semmi.

E' szerint alkotmányunk' egy része változhatlan; mint-hogy egy családnak sorsához van kötve; és az egész al-

kormány is szinte változhatlan, mert nem látunk semmi törvényes módot változtatására.

Mind ez nem alkalmazható angolországra. Angliának írott alkotmánya nem lévén, ki mondhatja, hogy megváltoztatják alkotmányát?

(L) 160. LAP.

A' legtiszteltebb írók, kik az angol alkotmányról emlékeztek, mintegy vetélkedve erősítik a' parlament' ezen mindenhatóságát.

Delolme azt mondja (chap. X. p. 76.): „It is a fundamental principle, with the english lawyers, that parliament can do every thing; except making a woman a man, or a man a woman.“ Az az: Egy fő elvök az angol törvénytudóknak, hogy a' parlament mindent tud tenni, kivéven asszonyból férjűt, vagy férjből asszonyt csinálni.

Blakstone *Delolmen*ál ha nem hathatósban is, de még egyenesebben fejezi ki magát ime' szavakkal: „A' parlament' hatalma és törvényhatósága olly kiterjedt és olly korlátlan, *Cok Eduard* szerint (4 hist. 36.) mind a' személyekre, mind az ügyekre nézve, hogy elébe semmi háttart nem szabhatni. E' törvénytudókról — ezt teszi hozzá — igazán el lehet mondani: *Si antiquitatem spectes, est vetustissima; si dignitatem, est honoratissima; si jurisdictionem, est capacissima.* Semmi ellenőrség alatt nem lévő legfőbb hatalmánál fogva, szabadságában áll megerősíteni, kiterjeszteni, megszorítani, eltörlení, visszavonni, megújítani és magyarázni minden néven nevezhető tárgyú egyházi, világi, polgári, katonai, tengeri és fenytő törvényeket. A' parlamentre ruházta át ezen ország' alkotmánya ama' despotai és korlátlan hatalmat, melynek minden kormányban valahol meg kell lennie. A' panaszté-

tel, orvoslásszerzés, rendes törvény' útján kívüli határozás, mind hatalmában áll-e' rendkívüli törvényszékek. Szabályozhatja, vagy változtathatja az örökülés' rendét a' trónra nézve, mint azt VIII. Henrik' s III. Vilmos' uralkodása alatt cselekedte; megváltoztathatja a' fennálló nemzeti vallást, mint azt több körülményekben tette VIII. Henrik' s gyermekeinek uralkodása alatt: megváltoztathatja s újjá teremtheti az országnak s magoknak a' parlamenteknek alkatását, mint azt Angliá' és Scotia' egyesítése s a' három és hét éves választásokról hozott rendszabályok által cselekedte. Egy szóval végbevihet mindent, mi csak természettel nem lehetetlen. Azért is nem átalították hatalmát, egy talán igen is merész kifejezés által, *parlamenti mindenhatóságnak* nevezni."

(M) 178. LAP.

Nincs olly tárgy, melyre nézve az amerikai alkotmányok jobban egyeznének egymással, mint a' politikai bíróságra nézve.

Minden alkotmányok, melyek e' tárggyal foglalkoznak, a' képviselőháznak adják kizárólag a' vádolás' jogát; kivéven az egy éjszak-carolinai alkotmányt, mely ugyane' jogot a' fő eskütszékeknek engedi át. (23. czik.)

Majd valamennyi alkotmány a' tanácsnak, vagy ennek helyét elfoglaló gyűlésnek adja kizárólag az ítéles' jogát.

A' politikai-ítélőszékek csak e' két büntetést: a' hivatalból elmozdítást, vagy további köz szolgálat-nemviselhetést dictálhatják. Az egy virginiai alkotmány (p. 252.) enged csak meg nekik mindenféle büntetést dictálhatni.

Politikai bíróság alá tartozandó vétkek, a' szövetségi alkotmány (4. szak. 1. czik.), indus alkotmány (3. czik. 23 és 24. l.), új-yorki alkotmány (5. czik.) s delavwarei alkotmány (5. czik.) szerint: a' hazaárulás, megvesztegetés s más egyéb nagy bűnök;

Massachusetts' alkotmányában (I. fej. 2. szak.), Éjszak-Carolináében (23. czik.) 's Virginiáében: a' rosz magaviselet és rosz igazgatás;

Új-Hampshire' alkotmányában (105. l.) a' megvesztegetés, vétkes mesterségek és rosz igazgatás;

Vermontban (2. fej. 24. czik.) a' rosz igazgatás;

Dél-Carolinában (5. czik.), Kentuckyban (5. czik.), Tennesseeben (4. czik.), Ohioan (1. czik. 23 és 24. §), Louisianában (5. czik.), Mississipiben (5. czik.), Alabamában (6. czik.), Pensylvaniában (4. czik.): a' hivatalokban elkövetett vétkek.

Illinois, Georgia, Maine és Connecticut statusokban pedig semmi vétkek kijelelve nincsen.

(N) 276. LAP.

Igaz, hogy az európai hatalmasságok nagy tengeri háborúkat indíthatnak az Egyesület ellen: de mindig könnyebb 's kevesebb veszéllyel jár a' tengeri, mint szárazföldi háború' viselése. A' tengeri háború csak egyféle áldozatokat kíván. Olly kereskedő nép, melly kész kormányának a' szükséges pénzt megadni, mindig bizonyosan bírand hajóhaddal. Immár a' pénzbeli áldozatokat mindig könnyebb a' nemzetek előtt eltitkolni, mintsem az emberekből 's személyes megerőltetésekből álló áldozatokat. Ezenkívül a' tengeri csatavesztések ritkán veszélyeztetik az azokat szenvedő népnek létét, avagy szabadságát.

Mi a' szárazföldi háborúkat illeti: nyilvánvaló, hogy ilyenekkel Európa az amerikai Egyesületnek nagy károkat nem okozhat. Igen nehéz ugyan is átszállítani 's tartani Amerikában 25,000 katonánál többet; ez körülbelül 2,000,000 emberből álló nemzetet képvisel. E' szerint, ha Európának legnagyobb nemzete folytatna is háborút az Egyesület ellen: csak épen olly helyzetben lenne,

mint két millió lakosból álló nemzet, mely 12,000,000
ból álló nép ellen hadakoznék. Adjuk hozzá, hogy az
amerikainak kezénél vannak minden segédforrásai, míg
az európai az övétől 1500 mérföldnyire vagyon, és hogy
maga az Egyesült-Statesok' kiterjedésének roppant volta
áthághatlan akadályt fogna vetni a' hódítás elébe.

M U T A T Ó

AZ ELSŐ KÖTETBEN FOGLALT TÁRGYAKRÓL.

	lap
ELŐSZÓ	1
BEVEZETÉS	7

ELSŐ FEJZET:

Kül alakja Éjszakamerikának.....	28
----------------------------------	----

MÁSODIK FEJZET:

Induláspont 's annak fontossága az angol-amerikaiak' jövődó- jére nézve	42
Okai némelly különösségeknek, melyeket az angol-amerikai törvények és szokások mutatnak	70

HARMADIK FEJZET:

Társasági állapotja az angol-amerikaiaknak.....	73
Az angol-amerikaiak' társasági állapotjának feltűnő pontja az, hogy lényegesen democratai.....	73
Politikai következményei az angol-amerikaiak' társasági állapot- jának	84

NEGYEDIK FEJZET:

A' népföltség' elvéről Amerikában	87
---	----

ÖTÖDIK FEJZET:

Előbb, hogysen az Egyesület' kormányáról szólnánk, szükség vizsgálunk, mi történik a' külön statusokban.....	92
A' községi rendszerről Amerikában	93
Terjedelme a' községnek.....	96
Községi hatóságok Új-Angliában	97
A' községi létezésről	101
A' községi szellemről Új-Angliában	105

	lap
A' megyéről Új-Angliában	108
Az igazgatásról Új-Angliában.....	110
Általános eszmék az egyesült-statusokbeli igazgatásról.....	126
A' statusról	132
Törvényhozó hatalma a' statusnak.....	133
A' status' végrehajtó hatalmáról.....	135
Politikai következményei a' hatósági központosítás' hiányzásának az Egyesült-Statusokban	137

HATODIK FEJZET:

A' birói hatalomról's annak a' társaságra hatásáról az Egyesült- Statusokban	157
Az amerikai bírának engedett egyéb hatalmak	166

HETEDIK FEJZET:

A' politikai bíróságról az Egyesült-Statusokban	170
---	-----

NYOLCZADIK FEJZET:

A' szövetségi alkotmányról	179
Története a' szövetségi alkotmánynak.....	179
Rövid rajza a' szövetségi alkotmánynak.....	183
A' szövetségi kormány' sajátosságai	185
Szövetségi hatóságok	188
Törvényhozó hatóságok.....	188
Más különbség a' tanács és képviselők' háza között.....	193
A' végrehajtó hatalomról	194
Miben különbözik az Egyesült-Statusok' elnökének helyzete egy franciaországi alkotmányos királyétól	197
Történetes okok, melyek a' végrehajtó hatalom' befolyását ne- velhetik	202
Miért nincs az Egyesült-Statusok' elnökének az ügyek' intézé- sénél szüksége a' törvényhozó házak' többségére	203
Az elnökválasztásról	205
Módja a' választásnak	212
A' választás' crisisé	217
Az elnök' újraválasztatásáról	219
A' szövetségi törvényszékekről	223
A' szövetségi törvényszékek' hatósága' meghatározásának módja	229
A' törvényhatóság' különböző esetei	232

	lap
Törvénykezésmódja a' szövetségi ítélőszékeknek	238
A' fő törvényszék' magas rangja, melyet a' status' fő hatósági között elfoglal	242
Miben áll fölötte a' szövetségi alkotmány a' statusok' alkotmányának	246
Miben különbözik az amerikai Egyesült-Statusok' szövetségi alkotmánya minden egyéb szövetségi alkotmányoktól	251
A' szövetségi rendszer' hasznairól általjában 's annak hasznáról különösen Amerikára nézve.....	257
Honnét van, hogy a' szövetségi rendszer nem minden népeknél eszközölhető, 's miért vehették azt fel az angol-amerikaiak	265
Alkotmánya az Egyesült-Statusoknak.....	278
Alkotmánya Új-York' statusának	304
JEGYZETEK	327

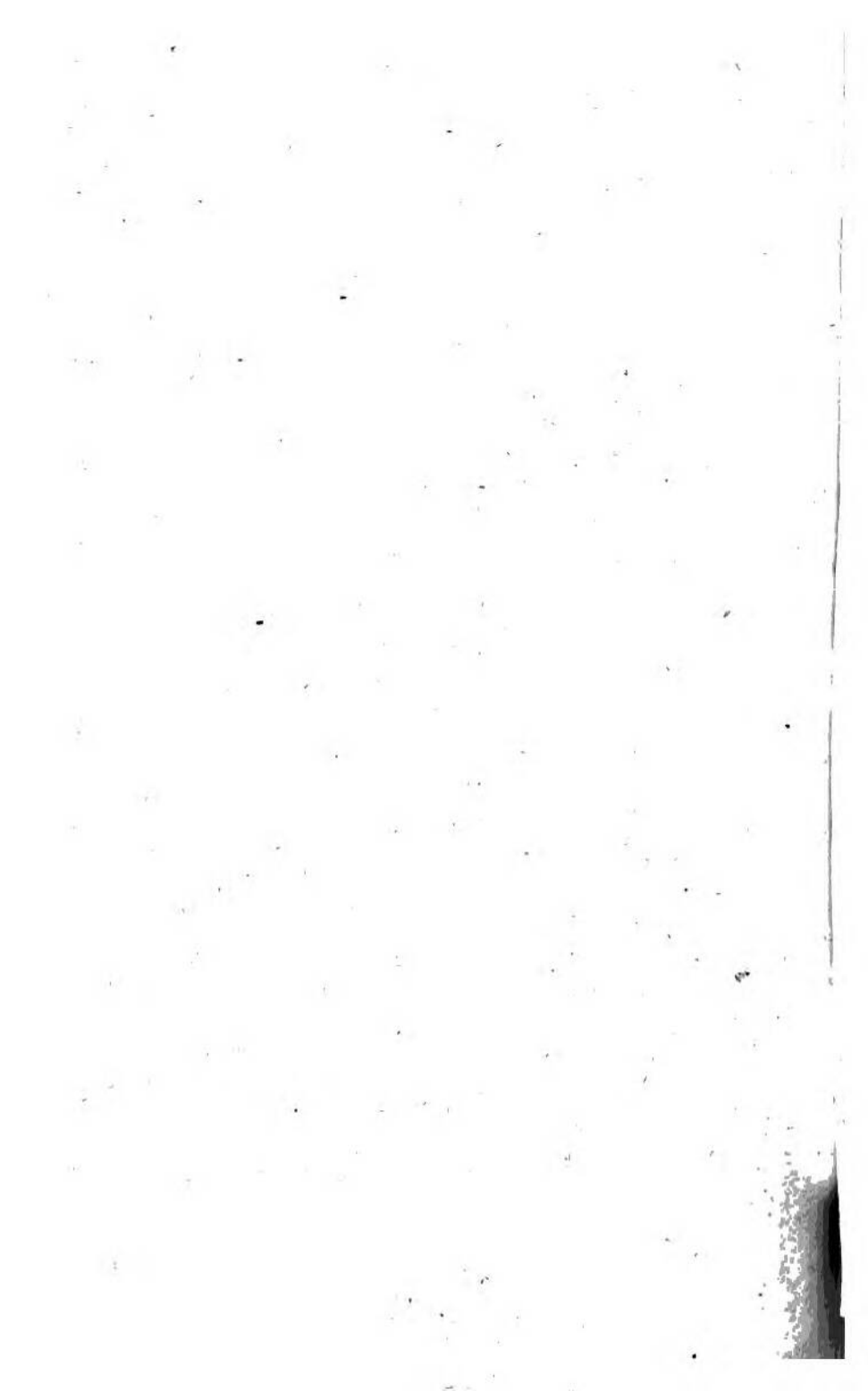
Sajtó-hibák

Lap 14	sor 16	magához helyett, olvasd: magokhoz.
„ 23	„ 20	tudják „ „ tudjuk.
„ 59	„ 8	Deuteromok „ „ Deuteronomium.
„ 116	„ 1-2	szigorú „ „ szigorúan.
„ 130	„ 7	(alul) ama fő „ „ teszik ama fő.
„ 150	„ 2	(alul) formál „ „ formálni.
„ 300	„ 10	idejére „ „ idején.
„ 335	„ 3	(alul) házask „ „ házask.

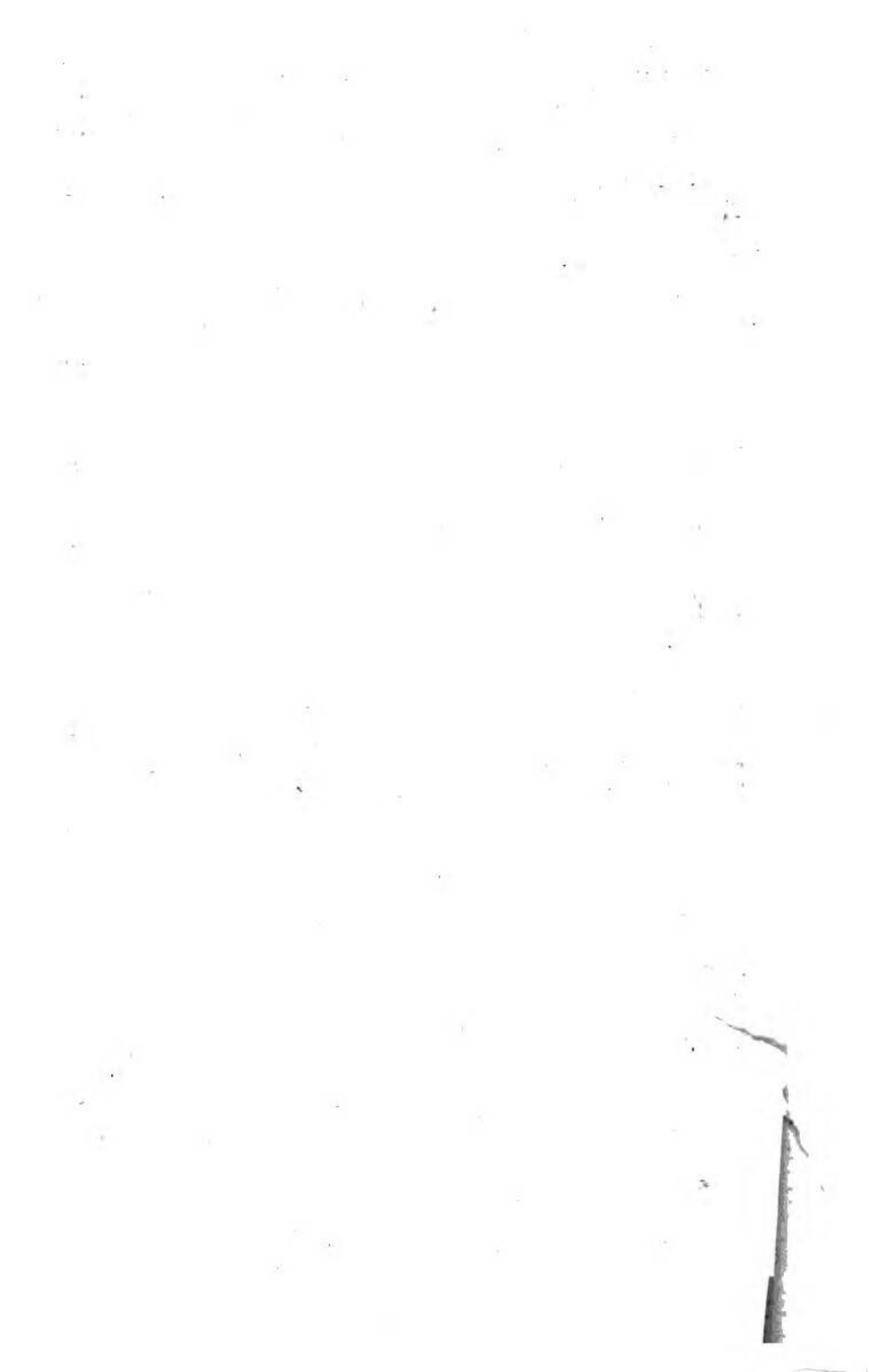
Hinweis: An dieser Stelle befindet sich im Dokument eine Ausklappseite. Diese wurde noch nicht digitalisiert.

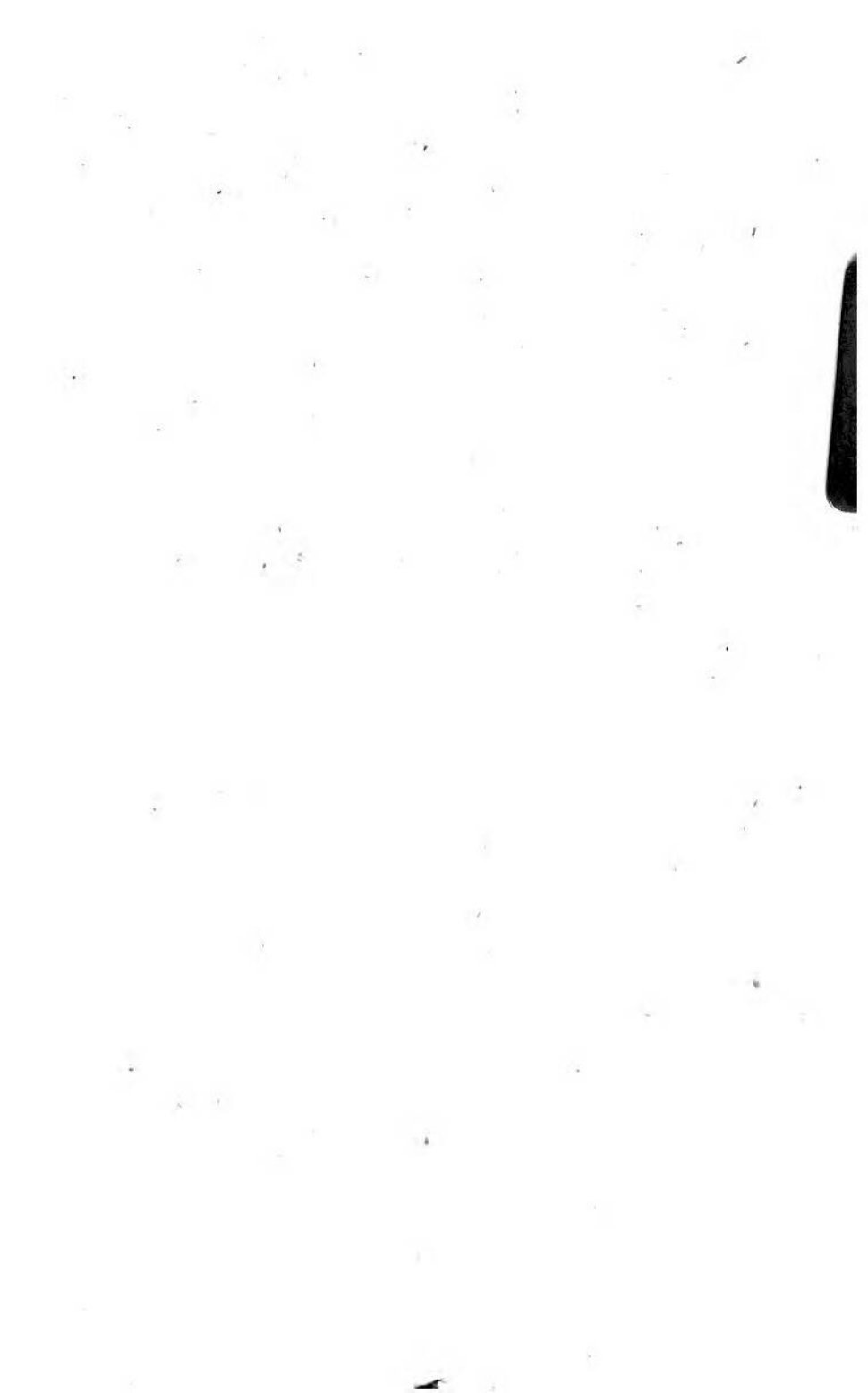

11
12
13

14

Österreichische Nationalbibliothek

+Z162790206

